

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

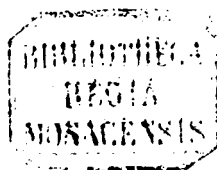
SOURCE DES IMAGES
Google Livres

IOSEPHI
DE ANTIQVI
TATIBVS IVDAEO.
RVM LIBRI X.
POSTERI-
ORES.

Ad Bibliothec. P. Francf. amberg.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,
1546.

FLAVII IOSE-

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicae liber undecimus.

De reditu Iudæorum ad Hierosolymam licentia Cyri, & ædificatione templi.

CAP. I.

PRIMO imperij anno regis Persarum ^{1. Esd. 1.} Cyri, cui septuagesimus concurrebat, ex ^{3. Esd. 3.} die quo nostrum populum contigit ex proprijs finibus ad Babyloniam migrare, miseratus est captiuitatis deus, & illius calamitatis infeliciū Iudæorum: & sicut per Hieremiam prophetam ante prædixerat, quā ciuitas euerteretur, postquā seruierunt Nabuchodonosor eiusq; nepotibus, & hanc sustinuerunt seruitutem per annos fere septuaginta, rursus eos ad propriam restituit terram, & templum reedificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Asiam scribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem constituit, credo hunc esse quem gens Israëlitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ædificaturus essem in Hierosolymis in terra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem inter suas prædicationes Esaias reliquerat ante ducentessimum & decimum annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixisse deum: Quoniam uolo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem constitui, mittere populum meum ad propriam terram, & templum mihi reconstruere. Hæc Esaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta destructionis templi. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomen suum, im-

petus quidam eum accepit, ut munificam scripturam imple-
 ret. Conuocans autem clarissimos Iudeorum, qui Babylonem ha-
 bitabant, dixit se concedere Iudeos ad propriam remeare pro-
 uinciam, & ciuitatem Hierosolymam, & templum dei recon-
 struere, se eos scilicet adiuvante. Tunc scripsit suis ducibus il-
 lius terræ uicinis, ut aurum conferrent & argentum ad templi
 renouationem, insuper & immolanda pecora, Hæc Cyrus cum
 Israelitis dixisset, egressi duarum tribuum principes, Iudæ ac
 Benjamin, una cum Leuitis & sacerdotibus, ad Hierosolymam
 perueniunt. Multi uerò resederunt Babyloniæ, minime passi
 possessiones suas relinquere. Quò dum uenissent, omnes amici
 regis adiuebant eos, & conferebant ad templi renouationem,
 alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos acumen-
 torum multitudinem, & uota deo reddebant, & constitutas
 secundum ueterem consuetudinem immolationes celebrabant,
 tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redi-
 uiuam. Transmisit etiam Cyrus uasa dei, quæ auferens à tem-
 plo rex Nabuchodonosor, ad Babyloniā usque portauerat.
 Quæ reuehenda tradidit Mithridati suorum thesaurorum cu-
 stodi, præcipiens ea dari seruanda Abassaro, donec templum
 reedificaretur: perfecto autem eo, traderet sacerdotibus &
 principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam episto-
 lam Cyrus ad Syriæ satrapas, hæc continentem: Rex Cyrus
 Sisinnio & Sarabasnæ salutem. Iudeos terram meam inhabi-
 tantes, qui uoluerunt ad suam patriam remeare permisi, & ci-
 uitatem renouare, templumq; dei in Hierosolyma rursus edi-
 ficare, in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi au-
 tem & Mithridatem thesaurorum meorum custodem, & Zo-
 robabelum principem Iudeorum, ut fundamenta restituant,
 templumq; recondant. Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum,
 eorundem & latitudo, & faciant tres parietes lapideos ex la-
 pide

pide polito, et unum parietem ligneum ex materijs ipsius provincie: similiter & altare, super quod immolent Deo. sumptus uero de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam uasa, que de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum custodi, & Zorobabel principi Iudeorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, & templo Dei restituant. Quorum numerus est tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta: situle auree quinquaginta, argenteae quingentae: libatoria aurea triginta: patrae aureae triginta, argenteae duo milia quadringentae: & uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebantur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & uino, drachmas ducentas quinque milia quingentas: & ad similitudinem tritici, uiginti quinque milia, quadringentas artabas: que iubeo præberi de tributis Samariæ, faciantque immolationes in Hierosolymis sacerdotes secundum leges Mosaicas, & offerentes supplicent Deo pro salute regis & generis eius, ut regnum Persarum permaneat. Eos uero qui hæc contempserint uel infirmauerint, iubeo crucifigi, substantiasque eorum esse regales. Et epistola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hierosolymam conuenerunt, fuerunt milia sexcentado, & quadringentis sexagintado.

De prohibitione Iudeorum à templi ædificatione præsidum
factione.

C A P. I I.

Sed cum mitterent templi fundamenta, & nimis circa ædificia festinarent, omnes in circuitu gentes, præsertim Cuthæi, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assyriorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde populum Israëlitarum tulisset, petabant satrapas, & eos qui ædificia curabant, ut impedirent Iudeos, ne instaurarent ciuitatem templumque: qui pecunijs corrupti, uendiderunt

1. Esd. 4.

3. Esd. 2.

Cuthæis negligentiam et socordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens contra Massagetæ, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria, et Phœnice, et Ammonitide, et Moabitide, et Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, et Semelius scriba, et curatores Syriæ iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudæos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos redisse, et ciuitatem rebellem ac maliuolam et fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstituere. Scito autem, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiam regibus resistere, et magis imperare quam obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, et fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudæos et regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis et hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniam si ciuitas sic renouata, et muris undique munita fueri, uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam et Phœnicen. Postquam uero Cambyses hanc legit epistolam, natura maleuolus existens mouetur, et hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, et Belesemio, et Semelio scribæ, et reliquis constitutis, et habitantibus Phœnicen et Samariam, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: et inueni ciuitatem hanc inimicam regibus semper existere, et seditiones ac bella habitatores eius commouisse, regesq; eorum cognouimus potenter et uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegisse: Igitur præcipio, minime concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus crescat eorum malitia, qua semper contra reges usi sunt. Cum has literas legis-

sent

sens Rathimus & Semelius scriba, & qui cum eis erant, statim equis deuicti, prope ad Hierosolymam ducentes secum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudeos edificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouem impedita sunt, usq; ad secundum annum Darij regis Persarum. Nam Cambyses sex annis regnauerat. Qui cum subiectis Aegyptis reuerteretur, defunctus est in Damasco.

De propositæ quæstionis dissolutione, Iudeorū reditu, et templi restauratione, impedimentoq; multiplici. CAP. III.

Post Magorum uerò interitum, qui defuncto Cambyse, principatum Persarum anno tenuerunt, hi qui septem domini nuncupabantur apud Persas, filium Histaspis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus esset, deum orauit, & si fieret rex, omnia dei uasa quanta Babylonie inuenirentur, ad templum Hierosolymitanum mittere se promisit. Contigit autem eodem tempore proficisci Zorobabel ducem captiuorū Iudeorum ab Hierosolymis ad Darium, qui regi quondā amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius custos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem sperauerat honore potitus est. 3. Esd. 3. & 4.

Primo uerò imperij sui anno, Darius summo apparatu coenam exhibuit amicis, & uernaculis suis, & satrapis Persarū, & præfectis Indiæ & Aethiopiæ magistratibusq; centum uigintis septem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unusquisq; ad dormiendum redisset, rex Darius ad cubiculum ueniens, paucumq; noctis requiescens, & expergescens, quod noctis restabat reliquum insomne protraxit: sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit, promisitq; summo honore fulciendum, qui eius interrogationi sapienter & uerè respondere ualuisset: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & super aurum dormire, curruq; frenis aureis or-

nato uehi, & cidari byssina ac torque aurea uti, & post se-
 ipsum sedere propter sapientiam, affinemq; suum esse uoci-
 tandum. Cum igitur hæc illis dona promississet, primum inter-
 rogauit utrum fortius sit uinum, secundo utrum rex, tertio utrū
 mulieres, aut his omnibus magis fortior sit ueritas. Hæc cum
 illis proposuisset quæstiones requieuit. Luceſcente autem die
 conuocauit omnes magistratus, & satrapas, & præfectos Per-
 sarum & Medorum: sedensq; in solio quo solebat, nunqueng;
 corporis custodem coram omnibus iussit pronunciare, quid eis
 de propositis quæstionibus uideretur. Tunc primus excellen-
 tem uini fortitudinem ostendens, ait: Cum ego uerè uini for-
 titudinem coniicio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam
 mutat & decipit bibentium mentes, & animas: reges etiam
 pupillo & infanti similes facit: seruum quoque ad liberi auda-
 ciam concitat, & pauperes similes diuitibus parat. Conuertit
 enim & reformat animas, & calamitatibus compressas reficit:
 mortuam extinguit, alienaq; debitores pecuniæ ad obliuio-
 nem perducit, ita disponens eos, ut se omnibus ditiores putent,
 nihilq; uile loquantur: sed memores diuitiarum, felicibus utan-
 tur uocabulis, & reges magistratusq; contemnant. Amicorum
 quoq; solitam expellit memoriam. Nam scit homines etiam con-
 tra amicissimos armare, societatesq; dissoluere: & cum ad so-
 brietatem, per noctem uina relinquentes, perucnerint, excitan-
 tur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiserant cogitan-
 tes. Hæc ergo considerans, omnibus fortitudinem uini compe-
 rio potiorẽ, & uiolenter omnia uincentem. Postquam hæc
 primus de fortitudine uini quæ dicta sunt disseruit, secundus di-
 cere coepit de regis fortitudine, ostendens eum superiorem
 ac potentiorẽ his quæ ualida iudicantur. Modum autem ap-
 probationis hinc assumpsit, & dixit: Dum omnia sub homi-
 num coërcentur potestate, qui mare ac terras cogunt compe-
 tenter

tenter sibi seruire, etiam ipsi homines sub manu regum, ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens, et ualidum animal dominantur, cur non insuperabiles illi uirtute, ac fortitudine iudicentur? Vnde et bella, et pericula subiectis imponentes audiuntur, et eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes: montes quoque dirui, muros, ac turres deponi iubent, qui propterea occidere, ac interfici patiuntur, ne regum præcepta transcendere uideantur. Vincentes autem prædam, quam ab illis abstulerint bellis, regi reportant. Hi quoque qui non militant, sed terram colunt arantes, cum laborauerint, et omnem operum miseriam tolerauerint, messes facientes, ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, et quod uel dixerint, uel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine saturati, dormierint, alijs uigilantibus custodiuntur, tanquam ipso timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere, uel discedere, et sibi prouidere: sed unum opus hoc existimant necessarium, ut permanentes custodiant regem. Cur itaque non uidetur rex cunctos fortitudine superare, cui tot populi obsecundare præcipiuntur? Isto quoque tacente, de mulieribus et ueritate tertius Zorobabel coepit docere, dicens: Sic equidem forte uinum fortis et rex est, cui omnes obaudiunt, sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam edidit, et eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt, et aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus. Nam et uestes nobis ab his texuntur, et domus nostræ per has curantur, atque seruantur, et non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum, et argentum si possideamus, et quicquid aliud fuerit pretiosum et industria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus: patimur omnia conce-

dere, que possidemus, ut desiderata pulchritudine potiamur. Patres, et altricem terram, sepius et amicos obliuiscimur propter uxores, et animas una cum ipsis perdere non timemus. Nonne laborantes, et omnem tolerantes miseriam per mare, ac terram, cum aliquid per laborem acquireremus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus, uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rebazaci Themasi, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: et diadema tollentem capiti eius et sibi inmet imponentem, et hec omnia tolerantem, ridebatque, cum illa risisset: et cum irata fuisset, moestitia confusus, et blandimentis placauit mulierem, rogans eam, et se nimis humilians, si quando eam uidisset tristem. Post hec inuicem aspicientibus satrapis et ducibus, idem Zorobabel disputare de ueritate coepit, euidenter quidem ostendens, quantum mulieres fortes existant: debiles tamen et iste et rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam si terra maxima est, et cælum altum et uolex, hec omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus et iustus, et ex eadem causa oportet ueritatem fortissimam iudicari, quodque nihil contra eam iniquitas ualeat. Insuper et cætera quidem que fortia uidentur, mortalia et citius deficientia probantur: ueritas autem et immortalis est, et sempiterna: nobis autem non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat, neque substantiam casibus auferendam, sed iusta et regalia discernit, ab his que iniusta uel iniqua monstrantur. Cum ergo terminasset Zorobabel de ueritate sermonem, laudante multitudine optime eum dixisse, quomodo ueritas fortitudinem immutabilem et non senescentem sola possidet, imperauit ei rex petere præter promissa, que uellet: nam præstaturum se ei dixit, eo quod sapientior, et prudentior alijs apparuisset. Iussitque etiam secum eum sedere, et affinem uocari. Tunc Zorobabel ammonuit eum,

ut votum quod deuouerat, si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat, hoc erat: reedificare Hierosolymam, templumq; dei construere, et uasa restituere, quae auferens Nabuchodonosor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: Hæc mea est petitio, quam nunc iubes me poscere, eò quòd iudicatus sum sapiens, ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit, et eum osculatus, toparchis et satrapis scripsit, præcipiens, ut deducerent Zorobabel, necnon et eos qui ad templi renouationem eum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syriæ, ac Phœnices magistratibus, ligna cedrina à Libano decisa Hierosolymam transmittere, et cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes Iudeos, qui à captiuitate redierunt ad terram Iudeam: prohibuitq; satrapas, ac procuratores suos imperare Iudeis opera regalia. Super hæc præcepit et omnem terram, quam colere uoluissent, sine tributis eos possidere: Iussitq; etiam Idumæos, et Samaritas, et eos qui humilem Syriam habitabant, reddere uicos Iudeorum, quos tenebant. Insuper ad templi edificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoque eos legitimas immolationes permisit: omnem autem impensam, et sacram uestem, qua seruiunt in templo principes sacerdotum et reliqui sacerdotes, et Leuitis instrumenta, quibus domino cantent, de suo fieri præcepit. Custodibus quoque ciuitatis et templi, iugera terræ per singulos annos, et pecunias constitutas ad necessaria uite dari decreuit. Transmisit etiam uasa, et omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudeorum restitutione facere uoluit, eadē Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cælum, et cœpit agere gratias deo sapientiæ, per quem uictoriam Dario præsentē perceperat, dicens: Nequaquam his dignus fuissē, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de-

præ

1. Esd. 2. 3.
& 5.

presentibus, petebat, ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam, & contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi Deo gratias referebant, qui eos patrie suae restituebat: & ad potum, conuiuiaq; conuersi, per septem dies summa letitia fruebantur, restorationem & regressionem patrie festiua gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuum ad Hierosolymam profecturi, cum uxoribus, & filiis, ac subiugalibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, & cum letitia, & iucunditate uel cantibus, tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Praecedebat autem eos & reliqua multitudo Iudeorum cum ludis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaque parte patrum, tribuumq; certus numerus existens. Sed mihi nimè uisum est nomina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem. Septem uerò cantores, & cantatrices ducentae quadragintaquinque, cameli quadringentitriginta. Summa uerò multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum aetatis habebant, ex tribu Iuda, & Beniamin, fuerunt quater mille milia, & sexcentauigintiocto milia, Leuitae autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem, & infantium commixtum corpora fuerunt quadraginta milia, septingenti quadraginta duo. Præter hos uerò Leuitas fuerunt cantores centum uigintiocto, ianitores centumdecem, serui templi trecenti nonaginta duo: insuper & alij sexcentis sexaginta duo, dicentes se quidem Israëlitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uerò sunt quidam à sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere præualebant, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingenti uiginti quinque. Mancipiorum uerò multitudo sequebatur eos, qui ad Hierosolymam pergebant,

nume

numero septem milia trecentiugintiquinque, subiugalia uerò
 quinque milia quingentaugintiquinque. Dux uerò dinumeratae
 multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filiis Dauid
 genitus de tribu Iuda, et Iesus filius Iosedech, princeps sacer-
 dotum, necnon et Mardocheus, et Serebaeus, qui à populo
 principes fuerant constituti, et contulerunt auri quidem mi-
 nas centum, argenti autem quinque milia. Sacerdotes autem et
 Leuitae, parsque totius populi Iudeorum, quanta in Babylone
 fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habita-
 uit, reliqua uerò multitudo ad suas patrias discessit. Cumque se-
 ptimus uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mit-
 tens Iesus princeps sacerdotum, et Zorobabel iudex, cunctos
 ex provincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione
 construxerunt altare in loco, quo prius aedificatum fuerat, et
 legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem
 Mosi. Dumque haec facerent, gentes offendeantur uicine, quae
 eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies taber-
 naculorum, quemadmodum legislator Moses praeceperat.
 Praeterea et oblationes, et quos dicunt Endelechismos, et
 hostias sabbatorum, et omnium sanctorum dierum sacrificab-
 ant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Coeperunt
 etiam renouare templum, multas praestantes pecunias lapidum
 casoribus, et aedificatoribus insuper et alimenta operantibus
 ministrabant. Sidonijs uerò leue et suauē uidebatur à Liba-
 no ligna cedrina deponere: quae ligantes in modum ratiū,
 ad portum Ioppae transferebant. Nam sic ante praeceperat
 Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quae secundo anno pro-
 fectiois Iudeorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta
 sunt: cum et templi renouatio urgeretur, et fundamentis re-
 stitutis superaedificaretur, à prima die sequentis mensis anni
 secundi. Operibus uerò praeposuerunt Leuitas, uicesimum iam
 annum

annum ætatis agentes : & Iesum, & filios, & fratres, & Abdoelum fratrem Iude, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, propter quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuite & filij Asaph surgentes, laudabant dominum laudibus, quas David prius eis ostēderat. Cumq; sacerdotes, & Leuite, & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificētia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum : arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorē minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; prorupcrunt. Populus uerò presentibus contentus erat, & de templi ædificatione letabatur, nullam prioris memoriam faciens, nec antiqui comparatione cruciabatur. Vincebant autem tubarum sonos, & populi letitiam sacerdotum, & seniorum lamentationes, eò quòd eis uidebatur minor templi constructio instituisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iude, & Beniamin habentes, concurrebant, causam tube uolentes agnoscere : uidentesq; quòd captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierūt Zorobabelum, & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoque permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidus ex illo tempore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assirius rex ex Chutia & Media migravit. Postquàm hæc locuti sunt, Zorobabel, & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israëlitarum, responderunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare uerò si uellent licere, & hoc solum illis esse commune, & omnibus ho-

minibus uenientibus in templum adorare deum. Postquam uerò
 hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uo-
 cantur) indignati persuaserunt gentibus Syriæ petere suos sa-
 trapas eodem modo quo prius sub Cyro, et Cambyse, ut cum
 illis templi renouationem prohiberent, et festinantibus Iudeis
 moram afferrent, ac tarditatem. Per idem tempus ascenderunt
 Hierosolymam Sisinnius Syriæ, ac Phœniciæ præfectus, et Sa-
 robarzanes cum alijs, et interrogauerunt Iudeorum magi-
 stratum, quis eis concessisset templum sic edificare, ut magis
 castrum uideretur esse, quàm templum, uel cur portas et ciui-
 tatem tam munito circumdeditissent muro. Zorobabelus uerò et
 princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei
 dixerunt: hoc uerò templum ipsi deo quondam à rege suo fe-
 licissimo, et qui omnes uirtute mortales uicerat, fuisse constru-
 ctum, multisq; temporibus permanisse: sed cum sui patres ini-
 quitatem coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldeo-
 rum, et Babylonie, sua potentia superans ciuitatem euerit,
 templumq; depopulatus incendit, et populum captiuum ad
 Babyloniam migravit. Cyrus autem qui post eum Persarum,
 et Babylonie rexit imperium, scripsit, ut templum reedifi-
 caretur: et exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit orna-
 menta, et uasa, Zorobabelo, et Mithridati custodi pecunia-
 rum tradidit, præcipiens, ut hæc iterum ad Hierosolymam re-
 portarent, et in propria renouato restituerent templo. Hoc
 enim mandauerat festinanter fieri, ideoq; Sabassarum ascen-
 dere iussit ad Hierosolymam, ut operi faciendo omnimodis im-
 mineret. Qui postquam à Cyro literas accepit, ueniens stu-
 diosè fundamenta disposuit, et ex illo tempore hætenus hæc
 construxit, sed propter malorum inuidiam imperfectum ad-
 huc remansit. Igitur si uultis, ac probatis, scribite Dario; ut
 inquirat imperatorum monumenta, et inueniet nihil penitus

Esdre 5.

nos fuisse mentitos. Hæc dicente Zorababelo, et principe sacerdotum, Sisinnius et qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicauerunt, donec regi Dario suggererent. Statim uero ei propter hæc conscripserunt. Tunc Iudei timentes, et exterriti, ne aliud quam prius iusserat, regi uideretur de templi constructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo, et Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Persis durum esse metuendum, cum deus positum templum prædixerit innouari. Qui cum credidissent prophetarum sententiæ, ædificationem curabant nullum prætermittentes diem. Dario uero scribentibus Samaritis, et accusantibus per epistolam Iudeos, qui ciuitatem munirent, et templum castello magis simile, quam templo construerent, et dicentibus non ea, quæ sunt ei prodesse: insuper epistolas ostendentibus, per quas Cambyses templi ædificationem fieri uetuisset, cognoscens rempublicam suam non esse tutam Hierosolymis restituitis: cum literas à Sisinnio et ab his, qui cum eo erant directas, legisset, iussit, in monumentis regalibus de his inquiri: et inuentus est in Egbatanis constructa turre in regione Medie codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari et altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, et ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri disposuit, et uasa, quæ abstulit Nabuchodonosor, et ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorum curam Sabbassaro, Syriæ, ac Phœnices præfecto, et magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederent, seruis uero Dei Iudeis, et magistratibus eorum, templum ædificare permitterent. Iussit quoque, ut adiuuarent eos ad opera, et ex tribus

Esdre 6.

butis prouinciæ quam curabant, darent Iudæis immolationis causa tauros, & arietes, agnos, ac hædos, & similia, oleumq; & uinum, & alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent pro salute regis atq; Persarum. Eos uero qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, & eorum substantias regiæ domui deputari: deprecatus quoq; orationibus Deum, ut si quis auderet templi renouationem uetare, hunc talem percuti, eumq; à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, rescripsit Sisinnio, & collegis eius, dicens: Rex Darius Sisinnio equitum præfecto, & Sarabazeni, & collegis eius salutem: Exemplar epistolæ, quam in monumentis inuenimus, transmisi, & iubeo omnia fieri, quæ in ea continentur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius, & qui cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia faciebant: & instabant sacris operibus, adiuuantes seniores, & magistratus Iudæorum, & procedebat summo studio templi constructio, prædicantibus Aggeo, & Zacharia secundum mandata Dei: & cum uoluntate Cyri, & Darij regum, edificatum est septem annis. Nono autem imperij anno Darij, uicesima tertia die mensis undecimi, quem Hebræi uocant Adar, Macedones Distrum, sacerdotes, & Leuitæ, ac reliqua Israëlitarum multitudo, post captiuitatem pro renuntiatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros centum, arietes ducetos, agnos quadringetos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israël) pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero, & Leuitæ secundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerat iam Iudæi templi porticus, in circuitu interioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorum primo mense, quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: diesq;

festos sanctificati cum suis uxoribus, & filiis secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod Pascha dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, & per septem dies nullis abstinere delitijs. Holocaustum autem offerētes, Deo sacrificabāt, agentes gratias, quòd iterum eos terrę patrię, legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiā eis prębere dignatus est. Quibus rebus admoniti, Deo munificē nimis, & locupletabiliter immolabant. Habebant autem in Hierosolymis, & optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usque quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem & transmigrationem, à Saul, & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicę susceperūt, alia illis erat forma reipublicę, per quingentos trigintaduos annos, mēses sex, dies decem. Ante hos autem reges, pręsules eos regebant, qui appellabantur iudices, & monarchę. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi, & ducis Iesu. Hęc quidem reductis à captiuitate Iudeis temporibus Cyri, & Darij omnia contigerunt. Samaritę uerò inuidi uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudeos operati sunt, diuitijs cōfidentes & cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iubebantur à rege immolationis causa de uestigalibus pręberi, nullatenus dare uolebant: & ut pręfectos equitum suuētes sibi met in hoc & cooperantes haberent, aliaq; multa, quibus nocere Iudeis per se aut per alios potuissent, nō eos pigebat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Dariū, quo accusarent Samaritas. Legatus itaque missus est Zorobabel, & alij quatuor de senioribus. Cū uerò crimina & causas, quas contra Samaritas ferebant, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad pręfectos equitum, & ciuiam Samarię,

quę

que huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tangane, & Sambala prefectis equitum, & Sadrace, & Velueni Samaritis, & reliquis conferuis eorum in Samaria constitutis: Zorobabel, & Iamnia, & Mardocheus legati Iudeorum uos accusant tanquam molestos, & impediētes templi constructionem, & nullatenus uelle prestare ad hostias, quos uobis precepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes presentem epistolam prebeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samarie omnia, que illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum sacerdotes uobis indixerint: ut non pretermittant diurnis sacrificijs, & pro me, & pro Persis sacrificare Deo. Epistola quidem hæc continebat.

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra, & Neemia: de uxoribus abdicatis, & muro extructo opera Neemæ.

C A P V T V.

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum suscipiens, uoluntatis paternæ colendi, & honorandi Deum hæres apparuit. Omnia namq; faciebat, que religionis erant, patremq; secutus Iudeis liberaliter utebatur. Per illud tempus princeps fuit sacerdotū filius Iesu, nomine Ioachim. Erat autem in Babylone uir iustus, & gloria magna potens apud multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui cum legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deliberans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudeos, a rege poposcit epistolam sibi ad satrapas Syriæ dari, per quam notitiæ eorum, quis esset, intimaretur. Rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei, salutem. Opus esse meæ clementiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes, uel Leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hierosolymam

1. Esdr. 7.

bb 2

solymam præcipio, si desiderant, ut eant, quemadmodum & mihi, & septem consiliarijs meis uisum est, quatenus uisitent Iudeam, & secundum ritus legû Dei portet dona Deo Israël, quæ deuoui ego, & amici mei. Aurum & Argentum, quantum inuentum fuerit in terra Babylonie Deo dicatum, hoc omne ad Hierosolymā deportetur pro sacrificijs Dei: nec nō & quodcūq; uolueris ex auro uel argento construere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vasa etiam sacra, quæ tibi tradita sunt, dispone: & quicquid mente cogitaueris, ut fiat, impendi à nobis iussimus, ut ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarum Syriæ, & Phœnices, ut diligentiam habeant circa ea, quæ per Esdras sacerdotem uel lectorem legum Dei, mandata noscuntur. Igitur ut nequaquam de me aut de nepotibus meis iram Deus assumat, omnino præcipio ad usq; tritici modios centum Deo secundum legem dari. Vos autem sacerdotibus, & Leuitis, ac sacris cantoribus, & ianitoribus, sacrisq; seruis templi scribis nullo modo aut tributa imponatis, aut aliquid captiosum, uel onerosum. Sed etiam tu Esdra secundum Dei sapientiam censores ordina, qui omni Syriæ, & Phœnicie, tuam legem scientibus indicent, eamq; discendam ignorantibus trade. Et si quis ex gente tua, Dei sui legē uel Imperatoris transgressus fuerit, puniatur: et non tanquam ignorans uideatur transgredi, sed cognoscens audacter negligere, cōprobetur. Ergo huiusmodi contemptores aut morte, aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Esdras hanc epistolam accipiens, lætatus, Deum adorare cœpit: & regie beneuolentiæ ipsum confitebatur autorē. Ideoq; omnes ipsi gratias dicebant esse referendas. Legens autem epistolam Iudeis Babylonie constitutis, eam quidē signauit. Exemplum autem eius ad omnes Israëlitas, & Mediam habitantes transmissit. Hi uerō cognoscentes regis circa Deum pietatem, & fā-
 morem,

morem, quem in Esdram habere probabatur, cum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hierosolymam descēdere. Totus autem populus Israël in illa prouincia permansit: ideoq; due tantum tribus consistunt per Asiam, & Europam obsequentes Romanis. Decem autē tribus hactenus trans Euphratem commorari probantur, quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendī. Venerunt etiam ad Esdram multi sacerdotes, & Leuitæ, & ianitores, cātoreſq;, sacriq; serui: quos congregans de captiuitate, trans Euphratē tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit, ut Deo uota persoluerent, ne quid in uia pateretur aduersum, aut per hostes, aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentē. Nam Esdras regi prædicens, quod Deus eos perduceret, iam nō petijt, qui eos præcederent equites: & postquā uota perfecerunt, ab Euphrate surgentes, die duodecimo primi mensis, septimo imperio anno Xerxis, ad Hierosolymam perueniunt, quinto mense eiusdem anni. Et illico Esdras custodibus pecuniarum, ex sacerdotali genere existentibus, restituit sacras pecunias, argenti talenta sexcenta, quinquaginta uasa argentea talentorum centum, uasa aurea talentorum uiginti, & uasa ærea auro meliora, habentia pondo talenta duodecim. Hæc nanq; rex & cōsiliarij eius, & omnes Israëlitæ Babyloniam habitantes donauerunt. Cumq; Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit Deo legitimas hostias in holocaustū, tauros tredecim: pro communi uerò populi salute arietes nonaginta, agnos septuagintaduos, hœdos pro purgatione delictorū, duodecim. Regis quoq; dispensatoribus, & præfectis humilis Syriæ, & Phœnicis, regias literas obtulit, qui denuntiationem eius agere compellebantur, gentemq; honorabāt, & ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Hæc igitur quemadmodum

1. Esdr 9.
& 10.

Et ipse Esdras deliberauerat, processerunt: Deo eum, ut arbitror, dignum in his, quæ uoluit iudicante, propter iustitiam, ac benignitatem eius. Quem pauco tempore transeunte, aliqui adierunt, accusantes, quod quidam sacerdotum, & Leuitarum transgressi sunt patrias leges, uxores alienigenas ducetes, & genus sacerdotale confundentes: Petebantq; ut legibus subueniret, ne communis super omnes ueniens ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cum audisset, mox præ maxore uessetis disruptit: & caput, barbamq; contumeliose dilacerans, sese prostravit in terram, quod tale facinus populi primates commississent, existimans, quia si præciperet eis uxores cum earum filiis deferere, nemo eorum obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrerant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorum eius in his, quæ facta sunt, participes erant. Cum autem Esdras à terra surrexisset, & manus ad cælum tetendisset, dicebat: Cōfundor quidem à Deo propter populi delicta ueniam suscipere, qui etiam de sua memoria parentum nostrorum iniquitates remisit. Rogabat uero Deum, qui semen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate seruauerat, & rursus ad Hierosolymam & propriam terram restituerat, qui & reges Persarum impendere eis misericordiam præparabat, ut ueniam solita pietate concederet: se uero morte quidem digna cōmisisse, bonitatis autem Dei esse hos tales à tormentis eripere. Qui postquam oratio cōticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus, & filiis ad eum conuenerant, quidā Achanomius nomine primas Hierosolymitanus, accedens ad eum dicebat, ipsos quidem peccasse, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare, quatenus suas uxores cum earum filiis amouerent: & hos punirent, qui legi obedire contemnerent. Flexus igitur Esdras, fecit principes tribuum, & sacerdotum, & Leuitarum, & Israëlitarum

torum iurare, quòd uxores suas, & filios secundũ Achanomij
 consilium incunctanter abijcerent. Suscipiens uerò sacramen-
 ta, statim egressus è templo, ingressus est habitaculum Ioannis
 filij Eliasib, & nihil penitus illo die propter mœrorcm come-
 dens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet
 omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi;
 & hos qui non ante biduũ aut tres dies occurrissent, alienari
 à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secun-
 dum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem
 ex tribu Iuda, & Beniamin, in uicesimo die noni mensis, qui 2. Esdr. 9.
 secundum Hebræos Kisleu, secundum Macedones Apellaos
 uocatur. Cumq; in superiori loco templi confedissent, præsen-
 tibus senioribus, & propter zelum uehementer afflictis, sur-
 gens Esdras criminabatur illos, qui propter legis cõsuetudi-
 nes, alienigenas duxissent uxores: nunc ergo facturos eos rem
 Deo gratam, & sibi utilem dicebat, si uxores eiiceret. Cumq;
 omnes se id perfecturos clamarent, sed abundantem esse mul-
 titudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non unius aut duo-
 rum esse dierum, oportere dicebant, ut duces & alij, qui non
 cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dila-
 tionis: & seniores cohabitantes cum alienigenis uisitarèt mul-
 titudinem. Cũ hæc decreuissent, cœperunt querere à primo
 die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, usq; ad
 primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepo-
 tibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum,
 & Leuitarum, ac Israëuitarum, qui uxõribus, filijsq; earũ di-
 lectionem magis legum suarum præponentes, eas ilico refuta-
 runt. Quo factò, hostias placantes Deum, immolatis arietibus,
 obtulerunt. Quorum nomina minimè uisum est nobis dicere
 necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Es- 2. Esdr. 10.
 dras purgauit, ut de cætero hæc consuetudo nõ permaneret.

Septimo uerò mense scenopegiam celebrantes, & toto penè populo congregato, ascendentes ad superiora tèpli ad Orientalem portam, Esdram rogabant, ut leges eis Mosaicæ legeret. Qui stans in medio populi, à solis ortu legit usque ad medium diem. Et cum audissent recensitam legis iustitiã, ad præsens quidem & in posterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lacrymasq; fundebant: & recordati sunt, quòd si legem custodissent, nihil ex tot supradictis malis perpeSSI fuissent. Cumq; uideret Esdras sic eos afflictos, præcepit eos ad sua discedere, & à lacrymis abstinere propter festos dies, in quibus minimè liceret affligi: hortabaturq; magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ sunt grata, & conuenientiã celebrationi præsentì: poenitentiã uerò & moestiã de prioribus peccatis habendam, & obseruandum, ne quid in posterum eis simile eueniret. Postquàm uerò eos Esdras hortatus est, coeperunt habere letitiã. Cumq; hoc per dies octo in suis tabernaculis egressent, ad propria discesserunt, laudantes Deum pro emundatione communium peccatorum: Esdrasq; gratias referebant. Quem cõtigìt post gloriam, quam apud Deum habuerat, in senectute ueneranda finire uitam, & in Hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioa- chim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit. Quidam autè ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrès quibusdã peregrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere qd ciuitatem intrantibus, & audiens eos ad inuicem Hebraicè loquentes, consulebat unde essent profecti. Illis autem respondentibus, se à Iudæa uenisse, rursus interrogabat, qualiter se haberet eorũ multitudo, & metropolis Hierosolyma. Cumq; ei dixissent, male habere ciuitatè, & depositis in solum muris, multa mala gentes in circuitu positas inferre Iudæis, &

dic tota

die tota percurrere deuastantes prouinciā, et nocte tanta mala cōficere, et multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere, et quod omnes uia singulis diebus inueniebantur plenae cadaueribus occisorum: tunc Neemias propter suorum calamitatē fleuit: et attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine usq; quò despicias, quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta, et hæc deslente, quidam nunciant iam regem accumbere preparatū. Qui statim sicut erat illotus, ad ministerium poculi regij festinauit. Vt uero rex coenauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit moestum: et querebat, cur tristis esset. Tunc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam postulanti præstaret: Quomodo, inquit, possum tibi rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua et monumenta, et sepulchra meorum sunt parentum, muros in terra iacentes, et portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quancunq; supplicasset, et ad satrapas literas deportandas, quatenus eum honorarēt, et omnia quæ opus haberet, præberent ei, dicens: Repelle tristitiam, et de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias Deum adorans, et regi gratias agēs, moestitiam aultus, confessionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero autem die conuocans eum, præbuit Syriæ et Phœnicis et Samariæ præfecto Addeo epistolā deferendam: in qua de honore iuuenis, et impendijs adificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, et multos gentis suæ sponte eum secutos adducens, ad Hierosolymam peruenit, uicesimo quinto anno regnante Xerxe: et demonstrans epistolam porrexit Addeo, et alijs præfectis equitū: et cōgregans omnem

2. Efd. 2.

& 3.

populum ad Hierosolymam, stetit in medio templi, talem ad eos effundens orationem: Vos scitis uiri Iudæi, Deum quidem in memoria patrū Abraham, & Isaac, & Iacob permanere: & per illorū iustitiam nō derelinquere prouidentiam nostrā. Vnde & adiuuit me, ut acciperem à rege potestatem muros uestros refabricare, ac reliquam partem tēpli perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistēt: & multa molientur, ut nos impedire præualeant. Primū ergo in Deum confidere debemus, qui illorum inimicitij potest resistere: nec die uerō, nec nocte studium ædificandi relinquere, dum tempus opportunū existit. Cumq; hæc dixisset, iussit & magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem: pollicitus & seipsum cum suis seruis ædificationem adiuuare. Solutaq; cōcione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uerō dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi, & prouincia à tali appellatione uocantur. Audientes uerō murorum ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitæ, uel Samaritæ, & omnes qui inferiorem Syriam habitabant, molestē ferebant, & meditabantur insidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent: multosq; interficiebant Iudæos: ipsum etiam Neemiam dilacerare querebant, quosdam alienigenas conducentes, qui eū perimerent. Propterea in timore & turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus preparatis cōtra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemias autem nullo modo his permotus studium operis dereliquerat: sed custodiæ causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, siue uulnere permanebat, operis desiderio tribulationem non sentiens.

sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac providebat suæ salu-
 ti, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum mi-
 nime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit
 in posterū, ut armis ædificatores præcincti fabricarēt. Igitur
 ædificatores, uel impensarum portatores, gladios habebant:
 clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à
 quingentis pedibus statuit: præcipiens, ut si hostes apparu-
 rint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterent, ne
 eos nudos inermesq; oppugnarēt, ipse autem nocte circūiens
 ciuitatem, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigaba-
 tur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate utebatur.
 Quos labores sustinuit per annos duodecim & menses qua-
 tuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfe-
 cti: octauo autem & uicesimo anno, & mense nono imperij
 Xerxis, postquam muri perfectionem acceperūt. Neemias &
 reliqua multitudo sacrificauerūt Deo pro eorū ædificatione,
 ac per octo dies sunt epulati. Gentes autem quæ Syriam ha-
 bitabant, audiētes perfectam cōstructionem murorum, graui-
 ter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos ho-
 mines habitare, rogauit sacerdotes & Leuitas, ut uicos relin-
 quentes ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans
 eorum domicilia proprijs expensis. Populum etiam agros co-
 lentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut
 habentes sacerdotes & Leuitæ alimenta, perpetua religionis
 iura non dereliquerent. Et hi quidem libenter sequebantur
 decreta Neemiæ. Ciuitatē uerò exinde contigit hominum mul-
 titudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna,
 cū summa fecisset magnificentia Neemias, ad senectutē per-
 ueniens, defunctus est, uir benignus & natura iustus, atq; mu-
 nificentissimus erga propriam gentem: qui in memoriā eter-
 nam sui, muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio
 Xerxis

Xerxis sunt acta.

Historia Hester.

CAP. VI.

Hester. I.

DEfuncto uero Xerxe, regnū ad eius filiū Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo re-
gente Persarum imperium, periclitata est tota gens Iudeorum
cum mulieribus et filiis deperire. Cusam uerò paulò post de-
monstrabo. Nam decet primum de rege differere, quemadmo-
dum Iudeam duxit uxorem de regio genere, quam nostram
dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerxes acce-
pisset, et ordinasset ab India usq; ad Aethiopiam centum et
uigintiseptē satrapas, tertio imperij sui anno, amicos suos et
gentes Persis subiectas cum ducibus earum magnifice pauit:
sicut regem oportuit, qui diuitiarum ostentationem per cen-
tum et octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos
earum in Susis per septem dies delitijs saginauit: quorū con-
uiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixe-
rat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas
extendens, ut multa millia discumbentiū operirent. Ministra-
batur uerò poculis aureis, et lapidibus pretiosis, ad delecta-
tionem simul et spectaculum præparatis. Præcepit itaq; mi-
nistris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod
apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discum-
bentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autē per
omnem prouinciam, denunciāns, ut opera relinquerent, mul-
tisq; diebus pro eius imperio letarentur. Regina quoq; mu-
lierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prandentibus
uolens ostendere, ad conuiuium iussit accedere, cunctas mu-
lieres pulchritudine præcellentē. Quæ pro legum Persarum
custodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri,
non accessit ad regem. Cumq; sæpius Eunuchos ad eam mitte-
ret inuitantes, nihilominus suum denegans aduentum per-
mansit.

mansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: & ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorem, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cum sepius ad conuiuium uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent contra eam, quandam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, non ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, peciculum uitæ patientibus, ut turpiter à suis contemnantur uxoribus. Nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exemplū reginæ superbiam aduersum te omnium rectorem habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denunciaret, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abiiceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus, grauiter disunctionem eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat: tristis tamē in solitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, persuadebant, ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quaereret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, & desiderium paulatim à muliere proiecti substractum, ad cohabitantem posse cōuertere. Hoc flexus consilio, statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellentes pulchritudine uirgines, & ad se deducere. Cum uerò congregatæ multæ fuissent, inuenta est quedam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus. quæ apud auunculum nomine Mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Benjamin. Omnesq; primas Iudeorum Hester (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine superabat, & gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita

Hester 2.

tradita cuidam eunuchō pro diligentia, cuncta rerum providentia fruebatur, affluētia aromatum, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabantur: & his fruebantur per menses sex, numero quadringentæ. Cumq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentia satus habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uerò ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidēs puella, legitimè eam duxit uxorem, & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo, mēse qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas & primos gentium pascebat per totum mensem pro nuptijs suis. Quam cum introduxisset ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cum eo Hester, minime ei prodens, ex qua esset natione. Transiens autem & auunculus eius à Babylone ad Persicam Susim, & habitans illic, singulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuersaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex posuisset, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum super solium sederet. Sedebat itaque etiam ipse rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluisset horum qui non uocati uenirent, porrigebat ei: & cum tetigisset, uitabat periculum mortis. De his quidem sufficienter nobis dictum est. Interiecto uerò tempore insidiantibus regi Bagatheo & Theodesto Vasthianis eunuchis, seruus alterius eunuchorum genere Iudæus, cum intellexisset insidias, reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autē per Hester manifestans, insidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardocheo autem tunc nihil præstitit, quamuis salutis

latis eius nuncius extitisset, nomen tantum eius annalibus monumentis inferi precepit, & in palatio eum permanere: ut amicus regis necessarius existeret. Quo tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntam, peregrini & Persæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iusserat exhiberi. Mardocheum uero propter sapientiam & patrias leges non adorantem, Aman custodiri fecit: & interrogauit eum, ex quo genere esset. Audiens autem Iudeum esse, indignatus dixit: Omnes liberi Persæ adorant me: hic seruus existens hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardocheum, ipsum quidem à rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam unam perimere. Nam Iudeos in odio satis habebat: quoniam Amalechitarum genus, è quibus ipse fuerat, ab ipsis omne perierat. Adiens ergo regem, accusabat Iudeos, dicens, gentem esse malignam, dispersam per uniuersum orbem, quæ eius non seruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, similibus utitur, & inimica moribus & professionibus tui populi, & hominibus cunctis existit. Sed si uis aliquod subiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad seruitutem aut ad captiuitatem seruetur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria substantia ipse me præbere polliceor quadraginta millia pecuniarum talenta, ubicumque præceperis. Has autem pecunias libenter offero, si pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Postquam Aman hæc intimauit, rex ei & pecunias, & homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India usque

Hester 31

...

Hester 31

Acthiop

Aethiopiam, centum uigintiseptem prouinciarum principibus et iudicibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum pluribus gentibus imperassem, et uniuersum orbem mea ditioni subiugassem: uolui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos: ut absque ullo timore uitam quiete transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Querente autem me à consiliarijs meis, quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia ac fide ceteros praecebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus: et contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum iussa contemneret, et uniuersarum concordiam nationum sua dissentione uiolaret. Quod cum didicissemus, uidentes unam gentem rebellem aduersus omne genus hominum, peruersis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iussimus, ut quoscunque Aman, qui omnibus prouincijs praepositus est, et secundus meus est pater, monstauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Ader, anni praesentis: ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant pacem imperio nostro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates et prouincias ueniente praepcepto, omnes ad interitum Iudeorum constituta die parabantur: quod etiam in Susis praeparabatur. Rex ergo et Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardocheus cognoscens, uestem rupit: et sacco indutus, cinereque persusus, ciuitatem circuibat, clamans interim gentem quae nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: et ante ipsam stetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamictu habitu,

bitu. Idem et omnes fecerunt Iudei, per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugentes et plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum uerò quidam reginæ nunciasset Mardocheum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius uestitum mutarent. Quo nolente sacco exui, quia nōdum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, uocans assistentem eunuchum Acratheon, ad Mardocheum destinauit: interrogans, quid ei tristitiæ cōtigisset, quòd hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho causam, et literas contra Iudeos per omnes prouincias sub rege constitutas, trāsmisissas: et promissionem pecuniarum, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tradidit reportandum, quæ propostæ in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudeis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honorē post regem obtinet, accusando Iudeos, regem aduersum eos incendit. Hæc cū regina cognouisset, rursus mittit ad Mardocheum, dicens, quòd non esset à rege uocata: et si quis ad eum non uocatus intraret, moreretur, nisi uolens quēdam seruare, porrigeret ei uirgam auream. Nam inuocato et ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus nō interimitur, sed ueniam accipiens liberatur. Mardocheus uerò hæc uerba deportanti sibi ab Hester eunucho, rehunciare præcepit, nō suæ saluti prouidere, sed totius gentis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti Deū omnibus modis futurum: ipsam uerò et paternam eius domum ab illis quos contempserat, perituram. Hester autem denunciāuit Mardocheo per eundem ministrum, ut pergens ad Susa, constitutos illic Iudeos ad concionem congregaret, et

ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet: quod & ipsa cum suis agēs ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardocheus autem secundum Hester mandata, populum fecit ieiunare, decumq; suū petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, sed ut sæpe antè prouidit, & peccanti ueniam concessit, & nunc à denunciato dudum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur sine gloria deperire, cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman, quod eum non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges non transgrediuntur, talia machinatus est. Eisdem etiam uoces uulgus emittebat, petens Deum prouidere suæ saluti, cunctosq; Israëlitas per omnē liberare terram à futura calamitate: nā iam præ oculis eam sperabant, & simul habebāt. Rogabat etiam Hester Deum, patria se lege prosternens in terram: lugubriq; ueste circumamicta. Cibum autem & potum, omniaq; sua uia renuebat per tres dies, Deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio, specie uerò pulcherrima, ut ex utroque sustentata, & ipsa periculum euitaret, & gentis suæ salutem acquireret: Aman quoque regis odium concitaret. Sic Deum per tres dies deprecans, lugubrem uestē deposuit. & habitu mutato ornata, sicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum una leuiter eam incumbentem sustentabat, altera sequens longitudinem uestis utique ad terram profusam summis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modestum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uerò ad faciem eius sedentis in solio deuenisset, & uidisset cum circumdatum ornatu, quia ex uaria ueste uel auro, uel lapidibus pretiosis ualde

Hester 6.
& 15.

valde fulgebat, terribilioremq; magis cum propter hæc in-
stans, cumq; & ille asperius eam uultuq; iracundo aspice-
ret, membrorum eam debilitas comprehendit: & super ancil-
las quæ prope latera eius erant, repente collapsa est. Rex au-
tem uoluntate arbitror Dei mentem mutauit, & timens ne quid
mali uxor eius timore pateretur, surrexit à sella, suoq; eam
gremio colligens fovebat, & osculabatur, blandiq; loqueba-
tur: confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quòd ad
eum non uocata uenisset: nam legem istam propter subiectos
esse positam, ipsam autem similiter cum eo regnantem omnem
habere licentiam. Hæc dicens, sceptrumq; in manu eius po-
nens, uirgam super ceruicem eius tetendit propter legem,
liberans eam à mortis discrimine. Illa uerò respirans: Domi-
ne, inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi subito
contigerunt. Nam ut te uidi maximum, & pulchrum atque
terribilem, statim spiritus meus recessit, & à me anima sum
relicta. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem
anxietas habuit: deinde confidere, meliora quæ sperare He-
ster inuitabat, Nam mediàm ei regnum se concedere, si hoc
peteret, promittebat. Hester uerò ad conuiuium eum cum
Aman amico ad se uenire supplicabat, parasse ei cœnam se
dicens. Cumq; annuisset, & aduenisset, inter poculorum lati-
tiam iussit rex Hester aperire quid uellet: nihil enim se ne-
gaturum esse promiserat, etiam si partem regni poscere uo-
lisset. Tum illa in posterum diem explanaturam se suum
consilium promisit, si rursus ad conuiuium cum Aman ueni-
ret. Cumq; rex promississet, Aman egressus est, gaudens quòd
solus apud Hester cum rege meruit epulari, dum nullus alius
talem honorem potuisset adipisci. Videns uerò in aula Mar-
docheum nimis indignatus est, quòd non aliquam ab eo
uenerationem sibi met exhiberi sensisset. Tunc ingressus ad
cc 2 semet

semet ipsum, uxorem Zarassan cum amicis uocauit. Quibus presentibus honorem exposuit, quo frueretur nō apud regē tantum, sed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege solus accitus esset, & in posterum diem rursus inuitaretur. Dicebat autem, non ei placuisse, quōd Mardocheum uideret in aula Iudæum. Cui respondit uxor sua Zarassan: Iube lignum secari quinquaginta cubitorum, & manē pete Mardocheum à rege crucifigendum. Cuius consilium laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio statuere, quod ad poenam Mardochei seruarent. Deus autem spem malignā Aman deridebat: & accidentia præuidens, de futuris delectabatur.

Hester. 6. Nam regi somnum per illam noctem abstulit. Qui nolens in otio uigilias perdere, sed ad gubernationem sui principatus habere, scribam iussit ferentem prædecessorum suorum & suorum factorum monumenta relegere. Cumq; detulisset, & recenseret, inuentus est quidam, qui pro uirtute sua pretium agros acceperat, quorum & nomen signatum erat: alter uerò pro fide donationem impetrauerat. Post hæc legendo uenit ad Bagathæum & Theodestum eunuchos insidiatores regis, quas Mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum scriba pronunciasset, & ad alterius transisset actus, rex eum detinuit consulens, siquid ei pro remuneratione datum scriptum haberetur. Scriba respondit, nihil. Tunc rex iussit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc commissum fuerat, quæ esset hora noctis. Audiens autem iam dilucescere, præcepit, ut quem inuenirent amicorum ante aulam præsentem, nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter solitam horam maturius processerat, mortē Mardochei petiturus. Cumq; serui renunciassent Aman ante ædem stare, præcepit eum uocari. Cū ergo intrasset: Amicum, inquit, te sciens fidelem, peto ut consilium mihi præbeas, quemadmodum debeam secundum meam munificen

munificentiam honorare quendam mihi ualde charissimum. Aman uero putans consilium quod dedisset, hoc pro se futurū, nam amari se solum à rege credebatur: quā existimabat optimam esse sententiam, regi declarauit, & dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum super equum procedere tua ueste indutum, & torquem auream habere, & præcedere unum ex tuis necessarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quòd tale beneficium merebitur, quē rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se uenturam, talia persuasit. Rex uerò delectatus hac monitione: Vade, ait, habens equum & stolam & torquem, require Mardocheum Iudæum, & his illum induens, antecede equū eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi præcunctis. Ergo perface cōsiliū cuius utilis suasor extitisti: & hæc ei à nobis donentur, qui meam animam liberauit. Postquam hæc præter spem omnem audiuit, mente confusus, & mœstitia percussus, exiit, equum ducens cum purpura & auro: & Mardocheum reperiens, ante aulam sacco indutū iussit exutū purpura circumdari. Tum ille nesciens ueritatem, sed deludi se putans: Pesime, inquit, omniū hominum, ita calamitatem nostram derides? Vt uerò certè cognouit, quòd ei rex hunc honore donauerit pro salute quam illi præbuerat, infidiatores eunuchos redarguēs, purpura induitur, qua rex sepe uestitus degebat: & torque ceruicē circūdatus, & super equū sedens, totam circuibat undiq; ciuitatem, præcedente Aman et prædicante, quòd huiusmodi fruatur donis, quem rex amaauerit, & dignum honore probauerit. Cumq; totam circuiisset ciuitatem, Mardocheus ad regem ingreditur. Aman autem ex cōfusione ad se recedens, cum lachrymis uxori & amicis quæ contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri posse Mardocheum dicebant: Deum enim esse cum ipso credebant. Dumq;

Hester 7.

hæc adinuicem loquerentur, uenerunt Hester eunuchi, Aman
urgentes ad coenam. Sabuchadar uerò unus ex eunuchis, ui-
dens crucem fixam in domo Aman, quam Mardocheo para-
uerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset:
& audiens, quòd reginæ auunculo, quem Aman à rege petitu-
rus erat ad poenam, tunc quidem tacuit. Cumq; rex unà cum
Aman epulatus, interrogaret reginam ut diceret quam uellet
ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desi-
derium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur pe-
riculo, eò quòd tradita fuisset ad perditionem cum sua gentes:
ideoq; sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim mole-
stum sibi dicebat, si amaram eis seruitutē imponeret, paruum
enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; in-
terrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam ma-
nifestè Aman: & malcuolum contra eos existentē, has moli-
tum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio
ad hortos egreditur. Hester uerò reginam Aman petere cœ-
pit, & ueniā pro peccatis exposcere, nam intellexerat in qui-
bus iam malis esset. Cumq; super lectum procidens reginā pe-
teret, supuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus dixit:
Pessime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare cona-
ris? Ad quod Aman obstupuit, & nihil potuit respondere.
Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemad-
modum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem
Mardochei: nam hoc illi interrogāti seruus indicauerat, cum
ad ipsum inuitaturus eum ad coenam uenisset: crucem autem
dicebat esse altitudine cubitorū quinquaginta. Quod rex au-
diens, in illam eum poenā tradere decreuit, quam contra Mar-
docheum ipse tractauerat: statimq; iussit cruci suspensum in-
terimi. Vnde mihi cōtingit mirari nomen Dei, & sapiētiam, &
iustitiam eius agnoscere, quòd nō solum maleuolentiā Aman
punivit

punivit, sed quòd excogitata contra aliū tormenta in eum conuertit: & ceteros hoc sentire permisit, quoniam qui contra alium quedam molitus fuerit, hæc in se primum parata cognoscatur. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, supra modum abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substantiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans, dedit ei annulum quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardocheo Aman possessionē, & supplicauit regi liberari à mortis metu gentē Iudæorum: nota ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eam frustra petere, nec studio eius aliquid cōtrarium prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gentibus, & primatibus, & magistratibus pro Iudæis, ab India usq; Aethiopiam centumuiugintiseptem prouinciarum. Epistolæ autē hunc ordinem continebant: Rex Hester 16. magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, cētumuiugintiseptem prouinciarū ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiā: & nō solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moluntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed Dei quoq; cuncta cernētis arbitrat̃ur se fugere posse sententiā: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruāt, & ita

cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorum funiculis conentur subvertere: dum aures principum simplices, et ex sua natura alios existimantes, callida fraude subvertunt. Quæ res et ex ueteribus probatur historijs, et ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Amân filius Amadathi, et animo, et gēte Macedo, alienusq; à Persarum gente, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: et tantam in se expertus humanitatē, ut pater noster uocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secūsus. Et in tantum arrogantie tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur et spiritu. Nam Mardocheum, cuius fide et beneficijs uiuimus, et consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem à pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustis utentes legibus, et filios altissimi et maximi semperq; uiuentis Dei: cuius beneficio et patribus nostris, et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. Vnde et eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, et ipse qui est machinatus, et omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudæis uti legibus

legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, ut eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimotertio die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens Deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni letitia: ut & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ noluerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne depereat: & sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus & inobedientie. Igaur equites epistolas deportantes exierunt, & uiam propositam peragebant. Mardocheus uero regia indutus stola, & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susi inhabitantes, communem estimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias, Iudæos circundedit, ita ut etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis tertiadecima die, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros uocatur, portatores regaliū literarum nunciabant, quemadmodum deberent die, quo ipsis periculum imminabat, inimicos cōsumere. Tūc præfides & satrapæ, & tyranni, & reges, & scribæ summum Iudæis reddebant honorem, quoniā timor Mardochei eos ad temperantiam cōercebat. Postquā edictum regis per omnes prouincias lectum est, in Susi Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, & in prouincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius uellet

interrogauit eam. Illa petiuit eū, ut præciperet Iudeis, & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, & ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudeis rex cōcessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudæi uerò parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil penitus possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudeis septuaginta sex millia inimicorum, quos strauerunt ter-tiodecimo die mensis, quem festum celebrauerūt. Similiter autem & Iudæi in Susis collecti, die decimaquarta & decima-quinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conui- uijs sibi inuicem mittentes. Scripsit etiam Mardocheus omni-bus sub imperio Artaxerxis de gentibus Iudeis, quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, & nepotibus trade- rent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quòd in his fuerant ab Aman perituri: iustumq; esse, cum uitassent periculum, & inimicos punissent, honorare eos, gratias offerrentes Deo. Vnde prædictos dies Iudæi cele- brant, appellantes eos cōseruatores. Mardocheus autem ma- gnus & clarissimus erat apud regem, principatumq; eius re- gebat, & potiebatur cōmuni cōuersatione cum regina. Tunc Iudæi super omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Reliquas huius undecimæ historias non habent Biblia.

De Vagose duce, & Manasse sacerdotium ambiente.

C A P V T

V I I.

DEfuncto autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas fi- lius eius principatum sacerdotale suscepit. Defuncto au- tem & hoc, Ioannes filius eius honorē suscepit. Porro Vago- ses dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, & tributa Iu- dæis

deis imposuit : nec prius dimisit quotidianas offerri hostias, quam pro unoquoq; anno uectigal exigeret drachmas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa cōtigat: Frater erat Ioannis Iesus, cui Vagosēs amicus existēs, promisit sacerdotij principatum dare. Qua confidentia Iesus altercatus in templo aduersus Ioannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, & tantum in templo facinus Ioannes in fratrem cōmitteret, quod nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter uel scelerate factū est. Vnde nec Deus hoc impune dimisit, sed populum propter hanc causam ad seruitutē redegit, & templum uiolari à Persis permisit, dicente Vagosē: Ausi estis homicidium in uestro templo committere: ego perempto in templo mundior sum. Et hæc uerba faciens, in templum ingressus est. Hac igitur usus occasione Vagosēs, annos septem eos pro nece Iesu puniuit. Finiente uerò Ioanne uitā, succedit in principatu sacerdotum filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic frater Manasses nomine, cui Sanabalath missus à Dario ad Samariam satrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ descenderunt, audiens claram esse ciuitatem Hierosolymam, & reges eius multa Assyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula fecisse, libenter copulauit suam filiam nomine Isacham: arbitratus per affinitatem obsidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedonum in Aegis à Pausania filio Cerastræ, genus ab Oreste trahente, insidias passus perimitur. Succedens uerò filius eius Alexander imperio, transiit Hellepontum, & duces Darij deuicit, super Granicum flumen confligens cum eis. Cumq; percurrisset Lydiā, & Ioniam captiuasset, Syriamq; prædasset, ad loca Pamphylia peruenit, ut alibi explanatum est. Hierosolymorum uerò seniores indignabantur, quod principis sacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori, sacerdotij

sacerdotij particeps existerat. Arbitrabantur enim hoc cōnubium initiū fieri occasionis præstandæ, uolētibus leges transgredi pro uxorū copulationibus, quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc cōiugia mala putabāt, eò quòd multi peccassent, dum nō uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manassen disiungi ab uxore, aut non introire sacrariū. Principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manasses autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad socerum Sanabalath peruenit, amare se dicēs filiā eius Isachā: sacerdotalem uerò honorem maximum esse apud gentem et ciuitatem, et genus Iudæorū, nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei solum sacerdotium, sed etiam principatum sacerdotij et potentiam, ac honorem omnium locorum sibi subiectorū dare promisit, uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad instar Hierosolymorum, super montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, sed hoc facere cum regis Darij sententia. His promissionibus eleuatus Manasses, permansit apud Sanabalath, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum, Dario conferente. Nam iam Sanabalath uergebat in senium. Multis uerò sacerdotibus et Isrælitis huiusmodi iunctis uxoribus, non parua seditio Hierosolymitas habebat: dum plures ad Manassen transfirent. Quibus Sanabalath pecunias ministrabat, et terram colendam habitationemq; deputabat, omnibus modis genero suo concordans.

De gestis Alexandri apud Hierosolymam, pro Iudæis.

CAPVT. VIII.

Eodem tempore Darius audiens Alexandrum Hellepontum transisse, satrapasq; suos super Granicū flumen pugna

gna uicisse, & ulterius accessisse: delectorum equitum & pedatum colligens exercitum, occurrere statuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Asiam deuastarent. Transiens ergo fluuium Euphratem, & montem Cicilie Taurum, hostes ipse in Cicilia sustinebat, illic eos speras expugnare. Tunc Sanabalath propter discessum Darij gaudius, ilico Manasse dicebat promissa complere, Dario post captionem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tantum, sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad malum belli Macedonas cum Persis propter multitudinem esse uéturos. Aliter uerò quàm sperabatur euenit. Nam congressus cū Macedonibus rex, est uictus: multamq; partem exercitus perdens, & captis matre pariter & uxore, & filijs, ad Persas fugiens remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damascum cepit: & subiugata Sidone, Tyrum obsidebat. Literas uerò ad principem sacerdotum Iudæorum misit, inuitans eum auxilium sibi mittere, & uenalia exercitui præparare: & quanta prius Dario cōferebant, ei præberet: eumq; inuitabat amicitiam Macedonum eligere, ne in posterum pœniteret. Cumq; princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò post capiendam: qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere, ut omnes per eum discerent, quibus deberent constituta seruare. Quapropter intentius in obsidione perseuerans, uastauit Tyrum. Cumq; eam cepisset, ad ciuitatē Gazam peruenit, eamq; cum duce suo nomine Bibimasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus, Dario iam desperato, eligens de suis subiectis octo milia, ad Alexādrum proficiscebatur: quem reperit

perit inchoantem Tyri obsidionem. Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quam Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confusus iam, et de presentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudæe gentis, multosq; alios cum eo presentes ex ea gente, quos uelle aibat sub eo templum locis constitutis edificare: hoc autem et ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudeorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius et Assyrijs contigebat. Concedente uero Alexandro, omni studio adnissus Sanabalath, edificauit templum, et sacerdotem Manassen constituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, et duobus in Gaza, Sanabalath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarum ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in paenore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Moedonibus festinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Præcipiens igitur populo supplicationem et immolationem Deo offerre, ipse deprecabatur subuenire genti, ueturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero post sacrificium, Deus præcepit ut consideret, fertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret, et alios quidem cum ueste alba, ipsum autem et reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurrere, nihil sæuum sperantes pati. Deo providente. Cumq; à sompore surrexisset, ualde congaudens, nocturnum oraculum omnibus indicauit: et quæ uidit in somno cunctis facere mandans, regis præsentiam expectabat. Quem audiens non longè esse à ciuita

à ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine,
 sacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occursionem:
 ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Latine
 translatum scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma
 templumq; potuisset uideri. Phœnices uerò & Chaldei re-
 gem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperia-
 lis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem
 sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod è diuerso cō-
 tigit euenire. Nam Alexander præuidens multitudinem uesti-
 bus albis indutam, antistites uerò cum bysiniis stolis, & prin-
 cipem sacerdotū hyacinthina & aurea stola, super caput ha-
 bentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum
 erat Dei nomē: adiit eum solus, & numen adorauit, & prin-
 cipē sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uerò Iudeis
 una uoce Alexandrum saluantibus & circumstantibus, Syriæ
 reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis
 mentē putauerunt. Parmenio uerò solus eum interrogauit, cur
 omnibus eum adorantibus ipse adorasset principem sacerdotū
 gentis Iudæe. Cui ille: Nō hūc, inquit, adorauī, sed Deum, cu-
 ius principatu sacerdotij functus est. Nam per somnium in hu-
 iusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedo-
 niæ constitutus. Dumq; mecum cogitasset posse Asiam uin-
 cere, incitauit me ut nequaquam negligere, sed confidenter
 transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum,
 & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium
 in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis
 & probationis nocturnæ memoriam, salutauī. Exinde arbi-
 tror diuino iuuamine me directum, Dariumq; uicisse, uirtu-
 temq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quæ meo corde
 sperantur, prouentur a confido. Postquàm Parmenioni locu-
 tus est principem sacerdotum honorans, occurrētibus reliquis
 sacerdotibus

sacerdotibus, ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templum ascē-
dens, sacrificauit Deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse
autem sacerdotum principi, & reliquis sacerdotibus munifi-
cēter multa donauit. Allato uerò ei uolumine Danielis, in quo
scriptum erat, quēdam Græcorum deuietorum Persarum po-
tentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat,
gausus est. Et tunc quidem multitudinem dimisit. Postera au-
tem die conuocans eos iussit petere, quas uellent donationes
accipere. Principe uerò sacerdotum petente, ut liceret patrijs
uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret,
omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudæos in Baby-
lone & Mediæ gente præciperet suis potiri legibus, promisit
libenter facere, quæ poscebant. Dicente uerò ipso ad multitu-
dinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legi-
bus, & secundū eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugna-
turos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita disponēs Hiero-
solymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus
eum ad quos peruenit amabiliter suscipiētibus: Samaritæ me-
tropolim tunc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Ga-
rizin montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uiden-
tes ab Alexādro ita magnificē Iudæos honorātos, coacti sunt
Iudæos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut
prius alibi demonstrauimus, in calamitatibus mersis Iudæis ne-
gant se esse cognatos, ueritatem consitentes: & cum uiderint
clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi
profitentur, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim, &
Manasse recenſentes. Tunc ergo charitatem, & multū animi
sui affectū ostendentes, occurrerunt regi, paulò minus, quàm
Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichimitæ
adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sa-
nabalath transmiserat, petētes ut ad ciuitatem perueniret, &
templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertens ad ipsos se uenire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus nō esse: & ego, inquit, hæc Iudæis concessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sannabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturum se eis iugera terræ promittens: quod & postea fecit, Thebaidam custodire prouinciā eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin naontem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniuste culpari. Defunctus est autē illo tempore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotale suscepit. Et in his constituti Hierosolymitæ degabant.

FLAVII IOSE.

PHIANTIQVITA.

tis Iudaicæ liber duodecimus.

*Historia huius duodecimi usque ad caput v l.
non habentur in Biblijs.*

De statu Iudæorum post mortem Alexandri.

CAP. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit & dissoluit, Iudæamq; disposuit, ut prædictum est, à vita discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidē Asiam apprehendit, Selcucus autē Babylonem, gentesq; uicinas obtinuit, Lysimacho cecidit Hellepontus, Macedoniā rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōcussæ, multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiscabant. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpeffa. Nanque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudæis resistentibus, quādo hostile nihil existimabant, & ideo otiosè uel insuspectè segnes erant. Qui cum sine labore ciuitatē apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexādri facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amisimus exprobrauit, cū hæc diceret: Est gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hierosolymam habens, quæ cōtempfit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuissset, & propter superfluam superstitionem seuissimū dominum

minum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripfit. Ptolemæus uerò multos captiuos à montibus Iudææ, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargazo trabens, ad Aegyptum commigravit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri Dei cultores existere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondiissent: Dario uiuente cōtra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandria ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Aegyptum peruenissent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum templum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem destinari iubebant.

De Bibliorum translatione & septuaginta interpretibus,
donisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

C A P V T II.

Post decimum uerò & secundum annum imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruiantes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centum uiginti millia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phaleræus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina cōgregare, & acquirere si quid audisset dignū industria uel uoluntate regis, quem erga collectionē codicum munificenter accendi cogno-

dd 2 uerat

uerat, interrogatus à Ptolemæo, quot millia codicum haberet, cum uiginti millia iam respondisset, sed pauco post tēpore usq; ad quinquaginta millia posse peruenire: & nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarū uel sermone corū composita, laborem non paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronuntiatione uocis: Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur res optima Demetrii sententia delectatus, postquam studium suum multos colligendi codices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristæus autē amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sæpius antè nissus esset Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperum arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, & Andræ, ut simul laborarent, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiūt, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transcribere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione possit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentie decet à præsentī iugo seruitutis absolvere, ac Deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sæpius indagassem, cognoui eos factorem omnium Deum colere, quem nos Ζεύς, id est, Iouem nominamus, quod omnibus indulget Ζήν, id est, uiuere: Quapropter ad honorem Dei, quem eximia religione placant, liberos eos patriæ

patria moribusq; suis restitue. cognosce tamen princeps me nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione, ut pro illis hæc suggeram: sed dum omnium hominū factore Deū scirem suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Postquam hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari & rideti uultu respexit: Quanta, inquit, nullia arbitraris posse dimitti? Tūc Andreas respondit dum interfuisset & dixit, paulo plusquam centū millia possunt existere. Non paruam, inquit, Aristæe donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum presentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si Deo qui regnum ei donauit, has gratiarū uices offerret: propterea lætus iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ centum uiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere promisit, per quæ munificētiā suam & Aristæi petitionem confirmaret. Propterea uoluntas Dei affulsit, per quam non tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuissent, uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni donaret, uel si qui postea superuenissent, pro quorum redemptione plus quam quadringenta talenta sunt à rege tributa. Vnde & exemplum sanctionis, ad manifestandam posteris regis munificentia, custodiri decreuerūt, quod erat huiusmodi: Quicumq; sub nostri patris imperio milites, Syriā & Phœnicen cum eo Iudæamq; uastauerūt, & captiuos adductos ad nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim sub meo regno existunt, & si quos nūc superduxerunt, dimittant, pro singulo corpore accipientes drachmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à regali mensa redemptionis pretium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iustitiā depredatos, prouinciamq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites pro-

fecisse cognouimus, dum ad Aegyptū eos traducerent, Iustū ergo conspiciens, misereor eis: et iubeo constitutos in seruitute Iudaeos omnes domanis eorum antedictam accipientibus summam, absolui: nec quenquam in hac re fraudem agere, sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autē meas precipio, ex quo missae sunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cōueniant, corpora statim ostendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Cōtumaces uerò liceat cuiq; uolenti nuntiare, quatenus eorum substantiae regis possessionibus socientur. Cū hāc sanctio lecta regi fuisset, et uisa essent omnia iuste decreta esse, tantum uerò deesse de absolute priorum, et eorū qui postea ducti Iudaei fuissent, ipse de eis sua liberalitate praecepit. Præterea sciens subitanā distributionem difficilem existere, iussit rerū ministris et regijs sacellarijs pecunias seponere. Quo facto, intra septem dies omnia regis praecepta completa sunt, et talenta quae supra diximus quadringenta data, et super hāc sexaginta pro redemptione partita cognoscuntur, dum et pro infantibus domini centumviginti drachmas exigent, sicut rex pro his demandasset, scribendo pro singulo corpore praedictam summā exhiberi. Cum hāc secundū regiam munificentiam laudabiliter disposita fuissent, iustū uisum est Demetrio, de Iudaicis libris describendis eius allegare decretum. Nam nihil frustra à regibus dispensatur, sed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epistolarum exemplum designauimus, et ornamentorum transuissorum multitudinem, et quicquid in unoquoq; constructū est: unde potest optime opificum ars prospici, et uasorū omniū excellentia cognosci. Allegationis autem exemplū huiusmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Praecipiente te o princeps, et de his quae hactenus ad consummationē bibliotheca desunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruperunt, ut debitam diligentiā impetrarent, omni studio usus in his ad notitiā uestrā perdituro, legislationis Iudaicæ volumina nobis cū alijs deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabiliter nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minimè percepissent, necessariū tamē est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio, sicut à Deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita potestas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eiūs, nec uirorum qui secundum eiusdē legislationis præcepta uixerunt, quod casta nimis existeret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestionē facta, præcepit rex, ut scriberet de his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudeorum. præterea mandaret ei, quòd transmississet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidum uerò preciosorū inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus arcarū, in quibus lapides seruabantur, ut electionem illorū darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum constructionis eorū, cum declarauero exemplū epistolæ principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa suscepit. Defuncto principe sacerdotum

Onia filius eius Simon successor extitit, qui iustus est appellatus, propter pietatem quam in Deum, & fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquentem nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo sermonem fecimus, principatum sacerdotij suscepit, ad quem Ptolemæus huiusmodi literas destinauit: Rex Ptolemæus Eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus sub imperio meo Iudæis, quos Persæ cum potentes fuissent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus stipendijs deputans honestauit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulanti, castella & eorum custodiam demandauit, ut sint Aegyptijs in terrorem: Cum uerò ego principatum suscepissem, omnes clementer tractaui, præsertim ciues tuos, quorum plus centum millia captiuos & seruientes remisi, possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens, etatibus autem uigentes numeris militari- bus designaui: multosq; qui mihi uel aulæ regiæ potuissent fidem seruare, in palatio constitui, arbitratus Deo iucundum pro mea prouidentia uotum hoc ei maximum deuotere. Por- rò uolens & istis, & omnibus per uniuersam terram Iudæis præstare libertatē, leges uestras literis Hebraicis conscriptas, translatas literis Græcis, & de Græcis in nostras in mea bi- bliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligendo uiros optimos, seniores, & ab unaquaque tribu dirigendo sex, qui per etatem legum sint periti, ualeantq; interpretationem ea- rum caute nobis exponere: Nam opinor his perfectis, maxi- mam nobis gloriā præparari. Transmisi uerò qui debeant de his uobiscum disputare, Andream primatē custodum mei cor- poris, & Aristæum mihi dilectissimos, per quos etiam primi- tias uotorum ad templum, & pro immolationibus, & alijs rebus, transmisi talenta centū. Tu autem manda nobis quæ uo-
lueris

lueri fieri, quod gratius amplectemur. Cum regis epistola Eleazaro fuisset porrecta, nimium liberaliter ad eum ita rescripti: Princeps sacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi salutem. Valentibus vobis cum Arsinoë regina, uel filiis, bene nobis omnia constant. Cum uerò epistolam tuam suscepimus, satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem multitudinem legimus eam, quatenus omnibus ostenderemus, quam pietatem erga Deum habes. Demonstrauimus etiam pateras, quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinque, mensam dedicandam, et quæ directæ sunt pro immolatione uel renouatione eorum, quæ templo desunt, talia centum, deportata per Andream, et Aristæum charissimos tibi amicos, uiros optimos, et doctrina præcellentes, tuamque uirtute dignos. Cognitione uerò nos pro tuis utilitatibus, et præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te, tuamque uxore, uel filiis hostias obtulimus, et multitudo uota perfoluit, ut uobis eueniant, quæ desideratis, et tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uerò legem nostram, quam pro tuis commodis accipere postulas, elegi uiros seniores sex ab unaquaque tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iustitiæ, ut post legis transcriptionem ad nos eam cautè cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uerò non est necessarium uisum, septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ Deo rex direxit, non incongruum exponere putauimus, quatenus omnibus munificentia regis erga Deum dilucidetur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, et semper opificibus opera transmittibat, nihil construui desidiosè concedens: quorum de singulis

qualis fuerit magnificentia narrabo, quamuis historia narrationem eorum minime deponat, regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mensam conficere. Præcepit autem dedicate in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si possit maior fieri. Cumq; percepisset, qualis esset illa constituta, et quia nihil prohiberet maiorem construui, dixit quintuplam magnitudinem se uelle facere, sed timere, ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantam ad spectaculum deuouere, sed etiam ministerijs habilē uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cōfectam, magnitudine quidem superare priorem noluit: uarietate uerò uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam rerum uariam naturam erat et inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ sine descriptione fuissent. Horum ipse prudenter inueniebat effectum, et ostendens artificibus, ita perfici enuntiabat: quæ uerò descripta fuissent, ut eorum causam similitudinem uidentes opifices imitaretur, hortabatur. Promissa ergo complentes, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem uerò unius, altitudinem unius et semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmis conferunt, frontispicia uerò uersutilia sculpturam habentia ornatam, speciem restis ex tribus partibus mire simulantem. Triangulis enim existentibus frontispicijs, unusquisque angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam et non diuersam speciem demonstrabant. Porro coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat: pars autem quæ deforis apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia uisui

sui uel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium amba-
 rum acutam fieri contigerat, ne ullus angulus trium, ut præ-
 diximus, existentium in transductione minor uideretur. Dispo-
 siti uero erant in modum funium torno factorum pretiosissi-
 mi lapides, aureis sphaerulis per foramina inclusi. Partes au-
 tem quæ per latera coronæ cernebantur, in speciem ouorum
 optimo lapide factorum figuratæ nitebant, sculpturæ uirgu-
 las imitatæ: quæ spissæ circa mensam uoluebantur. Ob horum
 autem dispositionem circunduxerunt opifices tornatam omnium
 fructuum naturam, uuas pendentes, aristas surgentes, malo-
 granata conclusa. Lapidēs autem secundum genus prædicto-
 rum fructuum, ad proprium uniuscuiusque colorem forma-
 tos, circa totam mensam ex auro ligabant. Sub coronâ quoque
 ouorum similis ordo, seu uirgarum constiterat, ut ex amba-
 bus partibus eandem operis uarietatem, causamque species men-
 se constructa proferret: ne frontispiciorum uel coronæ posi-
 tio in altera parte mensæ conuersa, uideretur esse diuersa: sed
 eas usque ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile au-
 rum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudi-
 nem, super quod pedes eius imponent, fecerunt: deinde sphae-
 rulis, et clausuris eos cum coronâ mensæ construxerunt, ut
 eundem artificij, uel magnificentiae usum præberent, in quâ-
 cunque partem mensa conuerteretur. Super mensam autem Me-
 andrum fluuium sculpsērunt, lapides pretiosissimos in medio
 eius tanquam stellas uario colore ponentes. Nam carbunculum
 uel smaragdum iucundo aspectu fulgentes miserunt, aliorumque
 genera lapidum, qui uel industria uel æmulatione digni, per
 excellentiam naturæ cunctis existunt. Post Meandrum autem
 completum, in speciem funis quiddam circumserebatur in me-
 dio figuram sublongam et rotundam habens: super quod cry-
 stallinus lapis erat uel electrius impositi, pari pene formarum
 aspectu

aspectu, qui delectationem miram intuitibus præstabant. Capita uerò pedum eius similia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia sub mensa reflexam: intus uerò rectum instar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis ostendēs, et latitudinem octo digitorum habens, sustentabat. Nam super eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpsērunt etiam tenuissimo uel laboriofissimo torno unumquemq; pedum: in quibus hederae uel uitis palmites cum uuis existētib; eminebant, ut nihil à ueris discrepare putarentur: siquidem ad auræ flatum per tenuitatem et extensionem summitatis suæ commotæ, imaginationem naturalium arte præbebant. Verum etiam figuram totius mensæ tribus tabulis construxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuisibilis existeret: nec intelligeretur earum insertio. Crassitudo uerò mensæ non minus dimidio cubito fuisse cognoscitur. Talis ergo uotiuæ mensa, multa regis munificentia, uel pretiositate materiae, ac uarietate pulchritudinis, et industria artificum studiosè perfectæ est: et licet magnitudine prioris Deo deuotæ mensæ non distaret, artificio tamē et nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius, et splendidius eliminata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, sculpturam uipe-ream ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in squama conclusis. Dehinc super eos fecerunt Meandrum altum cubito, compositione lapidum diuersorum, specie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo instabat, de quibus complexionibus similis usque ad labrum protrahabatur. Per medium quoq; quatuor digitorum scuta pulchris lapidibus inserta, decorem craterarum ostendebant, quorum labra liliorum folijs, et uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utrosque amphoram, huiusmodi construxerunt. Argentæi
uerò

però clariorem speculis splendorem emittebat, ut certius in
 his facies affipientium uideretur. Insuper fecit rex pateras tri-
 ginta ex auro, necnon omni lapide pretioso, & circumdatae
 folijs hederæ, uel bracteolis, quasi uitis celatura artificiosè
 obumbrabantur. Hæc autem ideo ita fiebant, quòd per scien-
 tiam opifices arte mira reliquos anteirent, & multò melius
 studio uel munificentia regis formabantur. Non enim tantum
 incessanter & largè opificibus impendia præstabat, quantum
 & publicorum negotiorum relictis regiminibus, ipse operan-
 tibus semper instabat, & frequenter artifices uisitabat. Qua-
 propter opera opificum, diligentia regis, & industria seruen-
 te propensius imminebant. Cumq; ad Hierosolymam trans-
 missa uoto Ptolemæi fuissent, & princeps sacerdotum Elea-
 zarus ea dedicasset, portatores eorum honorans, donaq; regi
 deportanda præstans ad eum remisit. Ergo postquam Ale-
 xandriam peruentum est, & Ptolemæus præsentiam eorum
 cum septuaginta senioribus audiuit, statim Andream, & Ari-
 steum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epistolas
 quas à principe sacerdotum deportauerant, obtulerunt: & ea
 quæ uerbis eos differere iusserat, edixerunt. Studens autè col-
 loqui senioribus ab Hierosolymis pro interpretatione legum
 directis, diuersos quidem, qui pro suis causis aderant, denun-
 tiauit dimitti, mirabilem hanc & præter consuetudinem fa-
 ciens dimissionem: ut qui propter huiusmodi causas adduce-
 bantur, post quintum diem eum adirent. Legatis uerò post
 mensam à rege tunc dimissis, illos ab Eleazaro destinatos ex-
 pectabat. Dumq; seniores cum donis, quæ regi deportanda
 princeps sacerdotum eis dederat, aduenissent, cum uolumini-
 bus transierunt, in quibus literis aureis conscriptæ leges con-
 tinebantur. Tunc rex eos de codicibus percunctatur. Cum
 uero reuelarent, & ostenderent tenuitatè membranæ, uel in-
 compreh

comprehensibilem eorum compaginem, rex miratus est, quòd ita fuissent cõpacti. Dumq; hoc diu fecissent, Gratiar, inquit, ago uobis quidem, quòd uenistis, maiores uerò illi qui uos destinauit, sed ante omnes Deo, cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cumq; clamassent seniores, uel hi qui præsentibus adorant, orantes prospera regi diuinitus euenire, nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam sæpius natura hoc summo gaudio patitur, quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officij designari, uiros autẽ osculatus, æquum dixit esse, primum ad eos facere sermonẽ, pro quibus essent uocati: imò et diem quo ad eum deducti fuissent, clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare se promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentia illorum, et uictoriæ diem, quo Antigonom nauali prælio uicerat. Epulari etiam secum eos præcepit, hospitiumq; in arce denuntiavit eis omnia deputari. Nicanor autem super susceptionem peregrinorum cõstitutus, Dorotheum uocans, qui de his curam habebat, iussit singulis necessaria præbere. Nam ita dispositum à rege fuerat, ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur, exhiberentur indulgẽda consuetudini peregrinorum ad eos uenientium, et eis omnia pararentur, quatenus cibis solitis magis delectarentur, ne forsan corrupti extraneis grauantur, quod et circa eos effectum est. Dorotheo uerò quẽ pro synceritate uitæ super hæc rex cõstituerat, per quem et præparauerat omnia, quæ ad huiusmodi conuiuia conuenirent, hæc implente, in duas partes eos discumbere præcepit, partem quidem mediam eorum ad dexteram suam, reliquos autem post eius accubitus, nihil prætermittens, quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquàm autem ita discubuerunt, iussit Dorotheo solim ministrare, quibus omnes Iudei ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; sacrorum præcones, et immol

et immolatores, et alios qui uota faciunt, recusauit: et unum ex senioribus nomine Heliseum sacerdotem existentem, rex petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona et subiectis eius optauit, et post plausus cum gaudio, et clamore omnium surrexerunt, et residentes ad epulationem et delicias paratas se contulerunt. Præterea autem rex quantum satis ei uisum est, cepit philosophari, et unumquemque eorum naturales percontari sermones, et ad contemplationem questionis accendere: cauteque illis ad omnia respondentibus, quæ eis obiecta essent, et explanantibus, gaudius, per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere, quæ in conuiuium illo præparata sunt, legat uolumina Aristæi, quæ propter hoc conscripserat, et intelliget. Mirante uero eos non tantum rege, sed etiam Menedem philosopho, dicente omnia per prouidentiam dispensari, ideoque uirtutem et pulchritudinem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dicebat autem maxima sibi bona per præsentiam eorum fieri: nam profuisse ei, quod didicisset ab illis, quemadmodum deberet regnare: iussitque dari singulis talenta tria, et deputari illis, qui eos perducere ad diuersoria deberent. Postquam uero tres excesserunt dies, congregans eos Demetrius, transiit ad studium maris, et transiens pontem, abiit ad partes Aquiloni coniungas, conciliumque fecit in domum prope littus stantem, et aptam secretis negotiorum. Vbi eos perducens, petebat omnia, quæ opus habebant ad legis interpretationem ipsis presentibus, ut incessanter opus implerent. Cumque illi munificenter et laboriose causam interpretationem facerent, usque ad horam normam in hoc sedentes, ad curam corporis uertebantur, ita inuitante eos Dorotheo, uel opulenter conversationis salubria præbente, multaque etiam ex his quæ regi parabantur. Manente autem ad aulam uenientes, Ptolemeum salutabant, et rursus ad eundem

dem locum redibant : & manus in mari lauantes , & seipsos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcrip-
ta lege, & opere interpretationis ad effectum per septuagin-
ta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudeos omnes
ad locum, in quo translatae leges fuerant, praesentibus etiam
interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem,
uel seniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarum
rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut
praesidiis suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdo-
tes interpretes legis seniores, & praepositi gentis, ut bene in-
terpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam
laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus ali-
quid scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & manife-
stum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel in-
dicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria perma-
neret. Gaudius ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad uti-
lem rem esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus
uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapien-
tiam, & leges obstupescens, ad Demetrium sermones
facere coepit, quod ita mira existente legislatione, nemo neq;
historiographus, neq; poeta meminisset eius. Cui Demetrius
respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere con-
scriptionem: quod diuina, & uenerabilis esset, & quia laesi
sunt quidam à Deo hoc praesumētes. Significauit quidē, qua-
liter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscri-
bere, sit mente turbatus plus triginta diebus: & reuersus ad
se, cum humilitate à Deo ueniam supplicarit, quum inde sibi
dementiam factam suspicatus esset, necnon & in somnis uidisset,
quod ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, &
proferre ea ad homines impuros uellet: quumq; conscribere
quieuisset, recepit sensum. Referebat autem & de Theodecte
tragœd

tragediarum poëta dici, quia cum nifus fuisset in aliquo dramate eorum meminisse, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obscuratis, causam suæ cecitatis recognouit, & ita liberatus est à passione, Deo ueniã indulgente. Hæc ergo rex pure suscipiens, petiuit interpretes frequenter ad se de Iudæa proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. nunc uerò iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum esset sapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas stolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti totumq; cōuiatorium. Principi autē sacerdotum Eleazaro destinauit per eos lectos cum argenteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem supellestilem, & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem, & purpuram, coronamq; decoram, & lineas de bysso centum: præterea & patellas, & trullā, & libatoria, & crateras aureos duos Deo uouendos. Petiuit autem eum & per epistolas, ut si quis ex his uiris uoluisset reuerti ad se, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem, & diuitias suas talibus libenter impartiri. Huiusmodi quidem causa ad honorem, & gloriam Iudeorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uariis honoribus Iudæi affecti sunt à regibus.

C A P V T I I I.

Impetrauerunt autem & à regibus Asiæ honorem, quoniam cum eis castrametati sunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Asiam edificauerat, & in inférieure Syria, & in ipsa metropoli Antiochia, republica sua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Græcis deputauit. Et hæcenus in eadē con-

e e uersat

uersatione aliquando eos mansisse, signum est, quod Iudæi
 nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quan-
 dam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pe-
 cuniam: populoq; Antiocheno in presenti bello uolenti soluere
 consuetudinem, Mutianus præfectus tunc Syriæ, constituta
 seruauit. Et post hæc imperatoribus Vespasiano, & Tito or-
 bis terrarum, supplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut
 eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet esse cō-
 mune: nec impetrauerunt. Vnde potest considerari Romano-
 rum modestia, & potius magnificentia Vespasiani, & Titi:
 qui cum multa pericula bellando contra Iudæos sustinissent:
 acerbè ferentes, quod se tradere noluissent, sed usq; ad finem
 pugnantes permansissent, nihil penitus eis de hoc, quod du-
 dum præstitum fuerat, abstulerūt, sed simul & priorem iram,
 & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni ui-
 uaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam
 istorum, neque pro inimicijs de iudæis concederent, qua-
 tenus solueretur aliquid pristina Iudæorum utilitatis, dicen-
 tes eos in pugna dedisse pœnas, qui arma ceperunt: insontes
 autem non esse iustum sua possessione priuari. Similiter uerò
 & Marcum Agrippam erga Iudæos affectum cognouimus.
 Nam motis contra eum congregationibus, & petentibus Mar-
 cum Agrippam, ut conuersationem, quam eis Antiochus Se-
 leuci nepos (qui apud Græcos Deus nūcupatur) dederat, soli
 possiderent: & dicentibus, ut si cognati essent eorū Iudæi, co-
 lerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt,
 ut suis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damasce-
 no. Nam Agrippa interloquutus est, nihil innouare eis licere.
 Si quis autem uult hæc certius nosse, legat Nicolai centesi-
 mam & uicesimam tertiam, & quartam historiam. Et Agrip-
 pæ quidem iudicium non est forsitan admirandum. Non enim
 pugnabat

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, et Titi magnanimitatem quilibet audiens, obstupescit, qui post tot bella et tanta certamina, quae contra nos habuerunt, tam pie dispositi sunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad haec digressus. Iudeos igitur sub imperio magni Antiochi regentis Asiam constitutos, contigit multa tolerasse, dum terra eorum diuersis calamitatibus subiaceret, cum illis, qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemaeum, et eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, et uictos eadem pati, ut pares existerent naui turbatae et tempe statibus fluctuanti, dum inter felicitatem, et calamitatem Antiochi fuissent pariter constituti. Quumq; uicisset Ptolemaeum Antiochus, Iudeam recepit. Defuncto namq; Ptolemaeo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum misit, et ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo nostra gens expugnata, adiecta est ei. Et non post multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta frontem Iordanis, et multos de exercitu eius prostrauit. Postea uero Antiocho capiente Syriae ciuitates, quas Scopa tenuerat, et Samariam, sponte gens Iudeorum ad eum transiens, in ciuitatem omnem eius exercitum suscepit, et elephantis abundanter alimenta praeuerunt: et obsident eos, qui ab Scopa in arce Hierosolymorum relictii sunt custodes, prono animo auxilium praestiterunt. Igitur Antiochus iussum arbitratus Iudeorum erga se studium liberatiter remunerandum, scripsit magistratibus et amicis, testimonium perhibens, quod ab eis benigne tractatus est: sed et donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeste illis innotuit. Reseram uero epistolas, quas magistratibus de ipsis descripserat, proponens testimonium, quod nobis praebet Po-

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens: Ptolemei dux Scopas ad superiora uadēs loca, superauit hyemis tempore gentem Iudaeorum. Dicit namq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulò post uerò tradiderunt se ei Iudaei, qui circa templum habitabant. Facta autē apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in historia conscripsit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epistolas regis antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo salutem; Iudaei mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem circa nos suam ostenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clare susceperunt, cum senioribus, & principibus occurrentes & abunde ministrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatē destructam, & rursus in eam habitatores congregare dispersos. Et primum constitutumus propter pietatem eis præstare ad immolationes uictimarum, & uini, & olei, & libaminis pretium, argenteorum uiginti millia: & ad finem secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos septuagintaquinque, & salis modios trecentos septuagintaquinque. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo secundum mea mandata, & opus templi construi, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipsa Iudæa, & ab alijs gentibus, & a libano, nullo pro his exigente uestigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clarissimam templi geri uolumus edificationem. Conuersetur etiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxentur sacerdotes, & scribe templi, & cantores sacri, à tributis, quæ pro suo capite dabant, & à regio uestigali, uel ab alijs cunctis

*unctis oneribus, ut pro opere eorū, ciuitates habitationibus
 hominum aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant,
 uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem
 Hyperucret eū: & per tres annos liberamus eos à tertia par-
 te fiscalium, quatenus eorum læsio releuetur. Et quicunq; ab
 ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos
 liberati donamus, & substantias eis reddi præcipimus. Episto-
 la quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per
 omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem a-
 lienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licen-
 tiam: nec Iudeos, nisi quibus mos est purificatos secundū pa-
 triam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes, neque
 mularum, neq; ferarum mansuctarum, uulpium, aut leporum,
 aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quæ Iu-
 dæis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neq;
 aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis paren-
 tum uictimis, ex quibus & Deo oportet sacrificari, uti per-
 missum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, ius-
 sit, ut multatus sacerdotibus persolueret pecuniæ drachmas
 tria millia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, & fidei
 præbens, cum rebelles Phryges, & Lydos audisset, eo tēpore,
 quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeu-
 sidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad
 Phrygiā, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus
 Zeusidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem &
 ego sum. Audiens autē Phryges, & Lydos rebellare, magna
 cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oportere-
 ret fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiæ,
 & Babylonie, Iudeorum domos duo millia cum apparatu
 suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes fu-
 turos propter pietatem, quam circa Deum habent. Nam testi-*

ficantur parentes nostri, fidem eius et prouum animum habere in his que petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: et cum eos ad propria loca migraueris, ad edificandas sibi domos locum unicuique distribui, terramque colendam dari, et uitium plantationes, et tributa fructuum terrae concedere per annos decem. Accipiant uero, usque quo fructus colligat triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, prouiores seipsos erga nos praebeant. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum possibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidam magni antiochi, et Iudæorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam et fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: cōcedens ei humilem Syriam, et Samariam, et Iudæam, et Phœnicen dotis nomine. Diuisis autem in utrumque regem tributis, unusquisque sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uero tempore Samaritanii feliciter agentes, multa contra Iudæos mala fecerunt, terramque eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore successit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodam Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæum auunculo suo, quod tributa noluerit soluere, conciliauerit. De Hyrcano filio Ioseph, egræ indolis, & ob id inuidiâ fratrum passo. CAP. LIII.

IS autem Onias paruulus mente, et pecunijs auarus existens pro populo regibus uectigal, quod patres eius ex proprijs dabant

dabant, id est, viginti talenta pecuniarum, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit; qui et legatum mittens ad Hierosolimam, culpauit Oniam non reddentem tributa: et interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorum ad iugera metiretur, et mitteret ad habitandum illic milites. Audientes vero regis mandata, militesque aduenturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flecebat, propter auaritiâ suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem, et prudentiam suam iustitiæ gloriam habens apud Hierosolimam, à patre Tobia, et ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati presentiam, dum ille esset ad Ficulam vicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatē, increpabat sacerdotem, non providentem innocentie ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarum prauitatem, dum per ipsum populum dignitatem acceperisset, et principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patriæ, et cives suos afflicto uidere pateretur, suadebat ei ad regem ire, et petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò et sacerdotalem honorem, si esset possibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi concederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumque concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, et conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis molestiam, quæ pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se functurum ad regem promisit, ut flecceret eum, quod nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Iosepho

Iosepho gratias egit: ipse à templo descendens, in hospitium
 suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentis-
 sima munera, & per multos dies munificentissime eum pavit,
 & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur.
 Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitan-
 te eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promit-
 tente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se eum impetratu-
 rum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; lega-
 tus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiasset indeuotio-
 nem Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum di-
 cebat, & satisfacturum pro excessione Oniæ, qui etiam pa-
 tronum regem esse consideret, qui tanta laudum magnitudi-
 ne pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius
 Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quan-
 eum uiderent presentem. Iosephus autem mandans amicis ad
 Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parais
 conuenientia profectio, uestes, & pocula, & subiugaliu,
 quæ omnia ad uiginti millia drachmas erant, Alexandriam u-
 que peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primi-
 tes, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœnicie,
 ut uestigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis
 potentibus per ciuitates eam rex committere consueuerat. Vi-
 dentes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius pauper-
 tatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in
 Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festina-
 uit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico
 Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat desti-
 natus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athe-
 nio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis
 uenturum esse nuntiavit. Quam bonus, inquit, rex inue-
 nis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum saluta-
 uit, &

uit, & ascendere super curruum suum fecit. Postquam uerò sed-
 dit, coepit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam
 ei quæso præsta propter senectutem. Non enim uos latet, ait,
 quod senes & infantes eandem mentem contingat habere.
 A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus trāsci non de-
 beas. Gaius autē rex de prudentia atq; benignitate iuuenis,
 plus cum quippe iam expertum diligere coepit, iussitq; in au-
 lam regiā suscipi, & quotidie suæ mēse esse conuiuā. Cumq;
 uenisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conse-
 dentem cum rege Iosephum, agrē ferebant. Instante uerò die
 quo suscipi habebant uestigalium solenniter exactiones, di-
 uersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigen-
 da fiscalia conducebant, quæ usq; ad octo milia talenta humi-
 lis Syriæ & Phœnices, & Iudææ, & Samariæ uestigalia col-
 ligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui condu-
 cebant, tanquam paruo munere exigēda regi uestigalia pro-
 misissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuri-
 bus peccantiū substantias applicare. Nam & hoc cum uesti-
 galibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius
 ærarium spectaret augmentum: & petente Iosepho. cōfirma-
 ri sibi uestigalium conductionem, interrogauit rex si secun-
 dum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille
 uerò facile respondit: Dabo, inquit, homines bonos & opti-
 mos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, Qui sunt isti ua-
 des, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, o rex & tuā
 uxorem, propter utranq; partem sponsores præbeo tibi. Cuius
 uerba libenter suscipiēs Ptolemæus, sine fideiussoribus uesti-
 galium exactiōem eum habere permisit. Quod factum nimis
 contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Aegyptum uene-
 rant, quod simili non fuerant benignitate tractati: unde cum
 magna confusione ad suas unusquisque provincias recessere.

Iosephus uerò accipiens à rege duo millia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut si uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem, uestigalia exigens erat. Ascalonitæ autè nihil dare uoluerunt, sed etià contumelijs grauib. eum afficiebant. qui capiens priores ipsorum uiginti trucidauit, & substantias eorū usq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ cōtigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii, obstupuerunt Ascalonitarum contumaciam & exempla, metuentes ciuitatibus suis, & ideo foribus ciuitatum resecatis deuotis animis aduētum Iosephi sustinebant. Niten-
tibus uerò Scythopolitanis cōtumelijs eum afficere, & uestigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, substantiasq; eorum fisci iuribus applicuit. Colligens uerò pecunias multas, & maximum faciens lucrum ab exactione uestigalium, abutebatur collectis pecunijs, ut ei potentia permaneret, occasionem sibi, & causam felicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatrae uel amicis eorū dona dirigebat, patrocinijs sibi eorū fauoremq; concilians. Potius uerò hac felicitate per annos uiginti duos, & pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam de filia fratris sui Solimæ unum nomine Hyrcanū, quem accepit ex tali causa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducēte etiam secū filiam nuptijs iam maturam, ut eam contingeret. alicui sublimi Iudeo: dumq; apud regem coenaret, & intraffet pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciante desiderium suum, petens eum celare peccatū. Nam lego apud
Iudeos

Iudeos prohibetur alienigenæ cōuenire mulieri: quapropter petebat, ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministeriū suscepit, ornansq; filiam suam, nocte adduxit ad eum, et collocavit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo sepius facto, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, si rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uero petēte nihil eum debere metueri, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: et uerum aperiēs ei, ac dicens, quia libenter et suam haberet magis filiam iniuriam sustinere, quàm illum uidere ad confusionem detestabilem uenire: laudans eum Iosephus de cōcordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, et filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonstrauit naturalem fortitudinem et prudentiam, ut etiam acerbam emulationem fratribus suis excitaret. Iosepho uero uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret, unumquemq; eorum ad doctorum sublimium studia destinauit. Et ceteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. post illos autē adulescentulam Hyrcanū de se dimisit, dans ei trecenta iuga boum, misitq; uiam duorum dierum ad solitudinem seminare, celans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidem sententiā reprobauit, suadentium ut ad patrem mitteret quosdam qui lora deferrent. Tempus autē arbitratus non oportere se perdere, dum expectaret illos, qui transmitti deberent ad patrem, excogitauit uirile quiddam et maius ætate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidem operarijs distribuit, pelles uero eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: et hoc modo seminans terram quā ei præceperat, reuersus est ad patrem: quem pater suscipiens, nimis dilexit propter prudentiam et argutiam mentis: et fiduciā eius
laudans,

laudans, tanquam solum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius contristabantur. Vt uero nunciauit quidam Iosepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quod omnes priores Syriæ, & subiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipse quidē senio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uerò recusantibus, & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus, fratremq; Hyrcanum posse ad regem ire firmitibus, consuluit eum. Qui cum se promississet iturum, dicens se in uia non multas pecunias opus habere, dum soleret bibere modeste, & ei decem millia drachmæ abunde sufficerent: gavisus est de sobrietate filij. Differēs autem parum puer, patri suadebat dona quidem exinde regi non mittere, dare uerò epistolam ad dispensatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorū, quæ optima uel pretiosa poterat inuenire. Qui opinatus est decem talēta sufficere ad sumptum regij muneris: filiumq; collaudans ut bene admonentē, scripsit dispensatori Arioni, qui omnes per Alexandriam eius dispensabat pecunias, non minus tria milia talenta existentes. Nam Iosephus à Syriæ pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente, in quo assignari eas regi oportuisset, Arioni scribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus surgēs, patris accepit epistolas, & Alexandriam perrexit. Egresso autem eo, fratres eius scribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam sperabat eum querere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixisset, mille opus habere, iratus increpabat eum, quasi uolentē luxuriose uiuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius substantiā collegisset labore & abstinentiā, & imitatore

torem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem
 talēta se dicebat, & hæc ad regiā donationem. Tunc furore
 cōmotus adulescens, in uīcula Arionem misit : cuius uxor ad
 Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet,
 nam ualde Arion apud eā honoribus præcellēbat: quod etiam
 ad regis notitiā Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyr-
 canum mittens, admirari se dicebat, quòd à patre ad se trans-
 missum non eum uideret, insuper & dispensatorem ligasset.
 Venire ergo eum, & causam sibi pro qua ueniret, indicare
 præcepit. Quem ferunt nuncio regis ita respondisse: Legē esse
 penes Iudæos, quæ prohibet communes epulas prius attinge-
 re, quàm in templo Deo immolare: & ideo distulisse ne sine do-
 nis à patre transmissis ad regē peruenisset: propter hanc uerò
 causam non ad eum uenisse : seruum autem punisse, non obse-
 quium iussionibus suis, dum nihil distaret inter magnum &
 minorem dominum. Sed si talium contumacia nō emendatur,
 Et tu, inquit, spera similiter à subiectis contemni. Quæ Ptole-
 mæus audtens, ad risum conuersus, magnanimitatem adulescē-
 tis miratus est. Cumq; audisset Arion, quòd ita rex respōsum
 accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit adulescēti mille
 talenta, & à uinculis est absolutus. Tres uerò differēs Hyrcā-
 nus dies, regem reginamq; salutauit : quem illi libenter susci-
 pientes uiderūt, & amicabiliter pauerunt propter honorem
 patris. Qui latenter ad negotiatores accedens, cōparauit ab
 eis pueros centum, literas scientes, unumquenq; talento uno:
 & centum uirgines, singulas eodē pretio. Cumq; inuitatus
 ad regis cōuiuium discubisset cum prioribus prouinciarum,
 & ultimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca secun-
 dum dignitatem habebant contemneretur : cumq; omnes con-
 uiuē regis, ossa ciborum ante Hyrcanū in mensa proijcerent,
 ipso tacente, Tryphon, qui ad conuicia & risus conuiuiarum
 erat

erat aptus, rogantibus se conuiuis, iuxta mensam assistens, regi ait: Vides domine anteposita ossa Hyrcano? Ex hoc cōijce, quòd & pater eius sic omnem Syriam denudauit, quèadmodum hæc ossa iste carnibus expoliauit. Rege uerò ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum, cur tanta antecum ossa iaceret: Apte, inquit, domine: nam canes semper ossa cum carnibus deuorant, sicut isti fecerunt (id de accumbentibus dicens, quoniam ista ante eos minime iacebant) homines uerò carnes comedunt, ossa autem iactant: quòd & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius respòsum tam sapienter dictum, omnes plaudere iussit, uerbū eius laudantes. Postera uerò die ad unumquemq; regis amicum accedens, & ad potentes aulæ, hos quidem salutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi sunt regi die natalis filij eius? Illis uerò dicentibus, quosdam daturos decem talenta, alios autem nobiles secundum magnitudinem substantiæ suæ: cōtristari se simulauit, quasi non ualēs talem donationē offerre: nam plus quinque talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes, dominis nunciauerunt: qui gauisi sunt, sperātes Iosephum regem offendere propter munerum paucitatem. Instante uerò die, cæteri quidem offerebant talenta non plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos comparauerat pueros centum, & uirgines totidem, unicuique dans talentū portare, obtulit pueros quidem regi, puellas uerò Cleopatræ reginæ: omnibus munerū magnificentiā admirantibus, & ipsis regibus, & amicis eorum, insuper & regi seruientibus, quòd digna dona multis talentis obtulisset: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius Zelo ducti parauerunt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatē adulescētis admiratus, imperabat ei donationē quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri, quàm ut patri

patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo eum liberaliter, et donationes copiosas præstans patri, et fratribus, et omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius Hyrcanum à rege talia meruisse, magnoque cum honore redeuntē, in occursum eius se egredi simulantes, interficere illam etiam patre sciēte omni modo decreuerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, et non curabat salutem eius: et iram quidem quam circa eum habebat, regē timens celabat. Committentibus uero aduersus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Ceteri autē ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquam ad ciuitatem uenit, nullo se suscipiēte discessit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autē tempus regnabat in Asia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur et pater Hyrcani Iosephus, uir bonus et magnanimus, qui populum Iudeorum à paupertate et debilitate ad clarissimas rerum causas usque perduxit. Is etiam uiginti et duobus annis Syrie et Phoenices, et Samarie tributa dispensauit. Defunctus est uero et auunculus eius Onias, principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epistola, & ædificiis Hyrcani.

CAPVT V.

Mortuo quoque et isto, filius eius Onias in honorem successit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationem et epistolas direxit, quarum huiusmodi continebatur exemplar: Rex Lacedæmoniorum Arius Onie salutē. Legentes scripturam antiquam, inuenimus ex uno genere Iudeos et Lacedæmones extitisse, et familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo ut fratres existentes, transmittatis ad nos, et petatis quæ nobis necessaria iudic

iudicatis: facimus uerò & nos idem, & uestra propria simul, & nostra communia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epistolas uobis defert, quadrangulo scriptas, signaculum habentes aquilam draconem unguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedæmoniorum rege destinata, textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum contigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimum filiorum Iosephi, dissensit abinuicem multitudo: plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum & affinis esse uidebatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uerò trans Iordanem, frequenter Arabas dobellabat. Aedificauit uerò turrim fortissimam, ex lapide albo construens eam, & totam usque ad terram sculpsit eam diuersis animalibus, & in circuitu fecit magnum & altum Euripum, id est, piscinam. Ex petra autem contrapositi montis, cuius incidens sinistram extensionem, speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum, & conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium: aquarum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aule. Ostia uerò speluncarum aperuit minora, ut unus & non multi per ea possent intrare: & hoc custodie gratia condidit, ut obsessus à fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excellentia, & paradisis ornauit egregijs, & talem perficiens locum, Tyrum cum nominauit: qui locus est inter Arabiam & Iudæam positus trans Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Selencus Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto, post eum frater eius

Antioch

Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Aegyptiorum, qui similiter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætatis quorum unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Phiscon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum habere uirtutem, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus internicione cõclusit, cuius substantiam Antiochus suis commodis applicuit.

De malis multis Hierosolymæ sub Antiocho perpeſis.

C A P V T

V I.

PEr idem tempus defuncto Onia principe sacerdotum, fratri eius Antiochus sacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demõstrabimus autẽ singula in loco proprio, quæ ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Iesu uerò, nam hic frater erat Oniæ, principatũ sacerdotij rex abstulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Sîmoni nanq; tres filij hi fuerunt, ad quos principatus sacerdotij, sicut prædiximus, peruēnit. Et Iesus quidem Iasonem se nominauit, Onias autem Menelaus est nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps sacerdotum Iesus aduersus Menelaum concitauit: & diuisa in utrunq; populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobie consistebāt: populi uerò pars plurima Iasonem adiuuabant. Vnde laborā- 1. Mach. 1.
tes Menelaus & filij Thobie ad Antiochum discesserunt, ad notitiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges, & conuersationem & mores obseruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis ædificare gymnasium Hierosolymis. Cumq; concessisset, circuncisionẽ suam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis esse dissimiles: ceteraq; omnia relinquentes, quæ illis mos patrius imponebat,

ff

nebat, aliarum facta gentium ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberavit ad Aegyptum, tractus desiderio eius, et cōtemnēs filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Pelusium, et dolo Philometorem Ptolemæum circumueniens, Aegyptum occupavit. Et cum adisset loca Memphitica ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulsus uerò est, non ab Alexandria tantum, sed etiam à tota Aegypto: Romanis sibi denuntiantibus, ut discederet à prouincia: sicut prius et alibi demonstrauius. Exponam uerò per partes de hoc rege, quemadmodum Iudeam et templū pariter occupauit. Nam in mea prima conscriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc necessariū putauī ad certiores eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniens anno centesimo quadagesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, uicesimo et quinto die mensis Kisleu, quē Macedones Apelleon appellant, cepit eam sine consuetudine cuiuspiam; aperientibus ei portas his qui uoluntati eius cōsentiebant. Ingressusq; ciuitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatē ei tradiderūt, propter templi diuitias interfecit, multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuersus est. Postquā autē expoliauit templum, ita ut uasa Dei auferret, lucernas aureas, et arcam auream, et mensam, et sacrarium, neque uetis abstinuit, quæ ex bysso et cocco erant. Exhauriens autem omnia, et de thesauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudeos propter hæc luctū usq; perduxit. Nam et quot

Et quotidianas immolationes, quas Deo secundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Deprædās uerò totam ciuitatem, quosdam interfecit, alios captiuos cum uxoribus et filiis duxit. ita ut numerus multitudinis captiuorum usq; ad decem millia existere uideretur. Incendit etiā optima ciuitatis loca, et deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis. nam alta et eminētiōr pars erat templo: et propter hoc muniens eam muris altis et turribus, custodiam Macedonum ibi disposuit. Manebant etiā in arce nihilominus homines impij, et moribus maligni, à quibus ciues multa et acerba subinde patiebantur. Aedificans uerò et in sacrario aram, super eam porcos immolauit, hostias non legitimas, nec patriæ religioni Iudeorum congruas. Coëgit etiam eos relinquentes religionem patriā, idolum uenerari: ædificare etiā in unaquaq; ciuitate et uico templa deorum, et aras collocātes immolare super eis porcos omni die præcepit: et ne quis circumcideretur, aut ne filij eorum. Insuper interminatus est tormenta grauissima, si quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Matathie pro lege Dei.

CAPIT VIL.

Constituit itaq; præpositos, qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudeorum sponte, alij uerò propter timorem imminētis regis, præcepta eius sequebantur. Probatissimi autem et generosi detestabile facinus execrantes, patrijs legibus adhaferunt: propterea diebus singulis poenis afflicti, et amara passi tormenta, trucidabantur. Nam et uerberati, et diuersis cruciatibus fatigati, adhuc uiuentes, crucis patibulo figebatur. Vxores uerò et filios quoq; circumciderunt. præter uoluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos. ceruicibus illigantes. Nam et si apud aliquē uolumen inuentum fuisset sacrum, aut lex, et is

1. Mach. 1.

quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, dereliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin in maximi Dei, ut prius, esse fitebantur, consuetudinem suæ facientes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebat se Medorum Persarumq; colonos. Mittētes ergo ad Antiochum legatos et epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt, Regi Anticho Epiphani relationem à Sichimitis Sidoniorum. Nostri maiores propter crebras provinciae pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: edificantes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatē Iudæorum dignè ulciscētibz, uenientes iudices uestri, arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere, similibz nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones esse noscamur, quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium et saluatorem denunciare Apollonio, nostrarum partium iudici, et Nicanori regalia tractanti negotia, ut nihil nos debeant molestare, quasi Iudæis aliqua superstitione coniunctos, quum genere et moribus ab eis probemur alieni. Templum uerò edificatum, quod adhuc sine cuiusquam Dei nomine constat, Creatæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo factō, uitamus importunas molestias sustinere, operibusq; sedulo uacantes, tibi soluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidoni porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis, docuerunt ab eis missi, quod criminibus Iudæorum in nullo probantur esse participes, quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, absolauimus eos à Iudæorum pœna nocentium, et templum

eorum

eorum, quemadmodum petierunt, Cretæi Iouis appellatione
 dedicetur. Eadem et Apollonio partium iudici scripsit, se-
 xto et quadragesimo anno mense Hecato, octava decima die.
 Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ: 1. Mach. 2.
 nomine Matathias, filius Ioannis, filij Simeonis, filij Asomo-
 nei, sacerdos de uice Iobab Hierosolymite. Erant autem ei
 filij quinque, Ioannes, qui uocabatur Gaddis: et Simon,
 qui dictus est Matathias: et Iudas qui cognominabatur Ma-
 chabeus: et Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: et Iona-
 than, qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias plan-
 gebat apud filios statum rerum, et ciuitatis rapinam, et tem-
 pli nuditatem, et calamitates plebis: dicebatque melius illis esse
 pro patrijs mori legibus, quam ita sine gloria uiuere. Ve-
 nientibus autem ad Modin uillam à rege dictis, ut coge-
 rent Iudeos facere quæ præcepta uidebantur à rege, et in-
 bentibus illic constitutis idolis immolare, secundum regis in-
 fisionem, et primum Matathiam, qui doctrina uel fama glo-
 riæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias
 recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes infisionibus An-
 tiochi præ timore obtemperent, mihi tamen et meis filijs tale
 scelus nullatenus imponitur. Quumque tacuisset, accedens qui-
 dam ex Iudæis, immolauit in medio, sicut præcepit Antio-
 chus: iratusque Matathias, irruit super eum cum filijs suis ha-
 bentibus gladios, eiusque sanguinem super aram effudit, et
 iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum suis
 paucis militibus interemit, et aram deponens, clamauit: Si quis
 emulatur patrias leges, et Dei religionem, sequatur me. Et
 hæc dicens, cum filijs ad solitudinem exiit, relinquens omnem
 suam possessionem. Idem multi facientes, cum filijs et uxori-
 bus ad solitudinem confugerunt. Audientes uero ista iudices
 regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hierosolymorum pro-

custodia permanebant, prius quidem conabantur verbis eos flectere, ut ad poenitentiam pervenirent, & eligerent potius illa quae profunt, ne aliqua necessitate cogente, eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipientibus verba, sed contra sapientibus, conflixerunt die Sabbatorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremaverunt, cum repugnare propter diem Sabbatorum noluissent, ne in malis suis honorem Sabbati transgredi uiderentur. nam uacare in eo nobis legitimum est. Mortui ergo sunt cum uxoribus & filiis in speluncis, globis fumiferis suffocati, numero mille. Multi autem liberati adiuncti sunt Matathiae, & illum sibi iudicem ordinarunt, qui & sabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod si hoc non fecerint observantes legem, sibi metipsi erunt hostes, in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis, & hactenus nobis permanet consuetudo pugnandi, etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi Matthias armatam multitudinem, aras deposuit idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi ejus timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumcisos iussit circumcidi, expellens eos, qui, ut talia prohiberent, erant constituti.

Exhortatio Matathiae morituri ad filios.

CAP. VIII.

1. Mach. 2.

Egitur eo magistrante uno anno, dum morbo grauisimo premeretur, convocauit filios suos: & circumstantibus, Ego quidem, inquit, o filij decretam proficiscar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obtestans, ne earum transgressores, sed potius custodes esse debeatis. Paternae uero uoluntatis memores, ritus patrios custodite, & periclitantem antiquam consuetudinem restaurate: nec seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt, aut produnt, sed digni meo instituto, omnem uolentiam & necessitatem tolerando superate:
ita

ita nos preparantes, ut si oporteat, pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc, quia Deus tales non despicit: sed vestram uirtutem inspiciens, reddet uobis libertatem, et quandoque restituet, ut cum securitate uestris moribus perfruarini. Nam corpora nostra mortalia et temporalia sunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem consequenturi. Quod considerantes uos decet appetere gloriam, que nullo sit sine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo, et in quo aliquis melior existit altero, cedentes uobis inuicem proprijs ministrare uirtutibus: et Simonem fratrem uestrum sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille persuerit, custodite. Machabæum uero propter uirtutem et fortitudinem habebitis militie ducem. Nam gentem defendens, hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uiros iustos et religiosos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, Deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriæ conseruentur, fidelicorde supplicans, uiuendi finem communi sorte suscepit. Et sepelitur in Modin, magnumque luctum omni populo super eum agente, successit gubernationi rerum filius eius Iudas, qui et Machabæus, centesimo et quadragesimo sexto anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, cæterisque religiosis finitimis, inimicos à prouincia expulit, et transgressores legum patrum Iudæos occidit, et purificauit ab omni macula suam terram.

De Apollonio uictor à Iuda, successoreque Lyfia.

C A P V T

I X.

HAEC cum audisset Apollonius dux Samariae, colligens exercitum, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit ei, et committens cum eo pugnam uicit, et multos eorum interfecit: inter quos et ducem Apollonium armis exuens, interemit, nullamque prædam ab exercitu hostium auferens discessit.

ff 4

Scron

1. Mach. 3.

Seron autem dux inferioris Syriæ, audiens quòd multi transirent ad Iudam, et magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: et colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudeos, contra Machabæum produxit exercitum. Perueniens autem usq; ad Bettoram, uicum Iudææ, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, et confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem et ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincēdos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: et hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriasq; leges certantes, multa sæpius millia deuicerunt. Nam nullum lasisse maxima uirtus exiitit. Hæc dicens suasit eis cōtemnere multitudinem, et confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos usque ad campum, occidit octo millia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutem congregans, et multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iudam. Vt uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minimè sufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributaq; prouinciæ cōgregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quēdam Lysiam, gloriam apud se maximam possidentem, ut regeret prouincias, à fluuio Euphrate usq; ad fines Aegypti, et inferioris Asiæ, et partem exercitus, et elefantos ei tradens, præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, et uasare Iudæam, et habitantes in ea ducere captiuos, et euerte-
re Hierosolymam, et genus Hebræorum omnina disperdere.

Hæc

Hec quidem præcipiens Lysie rex Antiochus, abiit ad Persidam, centesimo et quadragesimo septimo anno, et transiens Euphratem, ad superiores provincias ascendit.

De uictoriis Iudzæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneq; cultus diuini.

C A P. X.

Lysias uerò eligens Ptolemæum Dorimenis, et Nicanorem, et Gorgiã, uiros potentes, et amicos regis: et tradens eis peditum quadraginta millia, equitum uerò septē millia, transiuit contra Iudeos. Qui usq; Emaus ciuitatē uenientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt uerò eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, et multi transfuge Iudei, necnon et negociatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudeorum, argentum et aurum pro pretijs eorum secum deportantes. Exercitum autem et multitudinem aduersariorum Iudas intendens, suadebat suis militibus confidere, hortabaturq; spem uictoriæ in Deum habere, et ut saccis induti patria lege cum rogarent, solitumq; petitionis habitum ostendentes supplicarēt, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo factō, disponens eos secundum antiquū et patrium modum per millenarios, et illos dimittēs, qui paulò antè uxores duxerant, et eos qui possessiones paulò antè acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus: Tempus quidem uobis non aliud necessarium est, o socij, nisi ut fortiter pericula cōtemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem, quam et propter seipsam uobis charam, et pro diligentia colendi Deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis, ut accipientes eam, felicem et beatam renouetis uitam, quasi secundum leges et consuetudines conuersemur, agite, ne fortè per negligentiam nostram Iudaicæ gētis semen intereat. Ita ergo pugnate, mor-

ff s tem

tem pro maximo lucro putantes, ut si uiceritis, cum libertate
 & patrijs legibus eternam gloriam cōquiratis. Parate ergo
 nos crastina die audacibus animis, ut bellum pro lege patria
 cōmittatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Ho-
 stibus uerò transmittentibus Gorgiam cum quingētis pediti-
 bus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerent super
 Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de transfugis
 Iudeorum: sentiens filius Matathie, statuit & ipse castra ho-
 stium latēter inuadere. Cumq; cœnasset, focos plurimos dere-
 linquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad
 locum Emaum peruenit. Gorgias autem exploratus est castra
 Iudeorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascen-
 disse, ubi essent quærere decreuit. Lucescente uerò die, appa-
 ruit hostibus in Emaus Iudas cum tribus milibus plus minus,
 armatis utranque propter paupertatem. Qui respiciens ad-
 uersarios optime septos, & studio militari dispositos, inuitauit
 Iudeos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, &
 Deum inuocare, qui sæpius nos inermes contra plures & ar-
 matos fecit habere uictoriam. Sermone uerò finito iussit ta-
 bicornes clangore significare militibus suis, quatenus inopi-
 atos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occi-
 dit, reliquos uerò persequutus est usque ad Gazara, campos
 Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Prostrata sunt autem tria mil-
 lia eorum. Iudas uerò iubebat militibus suis hostium prædant
 contemnere; dum adhuc certamen & pugna contra Gor-
 giam eis superesset, quibus expugnatis, esset præde licentia.
 Adhuc eo dicente hæc ad milites, respexerunt illi qui cum
 Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, ui-
 derunt esse deuictum, castraq; incensum. Nam fumus à longe eis
 quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum
 Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad
 aciem

aciem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgie militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumq; aurum et argētum, et purpuram, et hyacinthum auferens, ad propria remeauit cum letitia, laudans Deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdidit confusus, statim alia electorum perditum sexaginta millia, et quinque millia equitum congregans, uenit protinus ad Iudeam. Et ascendens super mōtana, in Bethsuris uilla Iudæe castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens, adiutorem Deum sibi fieri postulauit. Et configens cum præcursoribus aduersariorum, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque millia uirorum. et factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudeorum, quia parati sunt mori, nisi eis uiuere cum libertate licuisset: et timens eorum desperationem tanquam sortem, colligens residuum exercitū rediit Antiochiam: et remorabatur ibi, præsidia congregans peregrinorum, ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudeos uenire posset. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus, Iudas concionem faciens, suadebat, ut post tantas sibi donatas uictorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumq; ab idolis expiarent, legittimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hierosolymam peruenisset, templum desertum inueniēs, et incensas portas, et syluas in templo per longam solitudinem pullulasse, lugere cœpit cum proprijs socijs pro templi uisione. Eligens autē quosdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templum à ruina sorditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uasa, candelabrum, et mensam et aram ex auro fictā. Recomposuit

composuit autē & nela in ingressu, & ianuas ipsas reconstituit. Deponēs quoq; altare, de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uerō & uigesima mensis Kislen, quem Macedones Apelleon uocant, accenderūt lumina super candelabrum, & adoleuerunt, & holocausta in nouo altari obtulerūt. Hæc autem facta sunt post tres annos, eodem die quo mutata est eorū religio ad profānam idolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho, sic tribus annis permansit. Quinto enim anno & quadragesimo, & centesimo, hæc in templo facta sunt, quinto & uigesimo die Apellæi mensis, Olympiade centesima & quinquagesima tertia: renouatū uerō est in eodē die, quinta & uigesima Apellæi mensis, octauo & quadragesimo, & centesimo anno: Olympiade centesima & quinquagesima quarta. Desolationem uerō templi contigit fieri secundum Danielis prædicationē, quā ante quadringentos & octo annos prædixerat, per quam significauit, quod Macedones illud destruerent. Celebrauit autē Iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo, nullū genus deliciarū relinquēs, sed pretiosissimis dapibus eos pascens. Deum autē laudibus & psalmis glorificabat, seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uerō solennium, post multum tempus insperata religione receptorum, legem posuerunt, ut posterī per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hætenus hanc festiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eod quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autē in circuitu ciuitatis construxit, & aduersus incursiones hostilium turres edificauit altissimas, custodes in eis deputans: sed & Bethsuram nomine ciuitatē munīuit, quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

De bellis Iudæ cōtra Idumæos & Ammonitas.

CAP. XI.

His ita

His ita factis, gentes finitimæ reparationē templi et fortitudinem Iudeorum grauitè ferebant. Quapropter insurgentes, multos Iudeorū per incursiones et insidias opprimebant. Aduersus quos frequēter bella Machabæus educens, ab incursionibus et à malis, quæ Iudeis inferebant, eos arce-
re tētabat. Et super filios Esau Idumæos adueniēs per summities, in ea multos eorum incendit uicos, murosq; prostrauit. Deinde cōtra Ammonitas perrexit, exercitū magnū habētes, quorum dux erat Timotheus. Subiiciēs autem et istos, Azotorum cepit ciuitatem: et uxores et filios eorum ducens captiuos, et ciuitatem incendens, reuersus est ad Iudeam.

De bello Iudeorum contra Tyrios & Timotheum.

CAPVT. XII.

Audiētes autem eum: uicinæ gentes reuerti, congregātur in Galaaditidem contra Iudeos sibi finitimos. Qui fugiētes ad Datheman castellum, transuaserunt ad Iudam, mandātes ei quod festinaret. Timotheus capere locum, in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolæ, à Galilæa quoq; alijs nūcij superuenerunt, indicantes cōgregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, et Sidone, et alijs erant ciuitatibus Galilæe. Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitans Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria millia electorum accipere, et in solatium Galileorū exire: ipse uerò cum Ionatha fratre suo, et octo millibus militū exiens in Galaaditidem, reliquit super ceterum exercitum Iosephum Zacharie et Azariam: præcipiens eis seruare diligenter Iudeam, et cum nullo hostium bellam committere, donec ipse reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, et confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, et usq; ad portas Ptolemaidis persequēs, occidit tria millia eorum, et spolia tollens peremptorū, et captiuos ab eis Iudeos, et sarcinulas eorum auferens,

auferens, ad propriam remeant. Iudas uero Machabeus et frater eius Ionathas transeuntes Iordanem fluvium, et uiam trium dierum ambulantes, Nabathaeos cum pace occurrentes inueniant. Quibus narrantes, quae in Galaaditide contigissent, et quod multi eorum tribularentur per castella et ciuitates Galaaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut possit à periculis Iudaeos eruere, flexus reuertitur ad solitudinem et irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam, et omnem masculum etate ualidum trucidauit, et ciuitatem incendit. Facta autem nocte, nec sic abstinnit. Sed profectus ad castellum in quo Timotheus Iudaeos obsidebat, mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios, et quosdam scalas ut ascenderent, alios machinamenta ferentes, iussit tubicinè signum dare. Adhortatusq; milites pro fratribus et propinquis prono animo laborandum, et in utrasque partes diuidens exercitum, hostes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabeus est, experti iam prius cum per bella uirtutis et felicitatis, ad fugam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo millia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, et omnes masculos interfecit, ciuitatem uero ipsam succendit: exiensq; inde, Castomichi, et Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum praeparans exercitum, aliaq; praesidia colligens, et Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, exhortatusq; est milites, dicens: Si pugnam cum Iudeis commiseritis, prono animo certate, neq; torrentem transeat. Non si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite imminere. Iudas autem Machabeus Timotheum praeparatum ad pugnam audiens, cum uniuersis suis militibus festinabat ad bellum.

lum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, et quosdam eorum occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiens, arma sua projicere coëgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens, eos interfecit, et locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudeos qui in Galaaditide erant, cum uxoribus et filijs, et omnium supellectile, decreuit ad Iudeam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positam, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, et exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescentibus, Iudas adhortatus suos, circumdedit obfusione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, et omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transcuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudeam perrexerunt, cantantes et laudantes, et solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agētes pro his quæ peregerūt, et pro salute exercitus. Nam nullus Iudeorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uero Zacharie et Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tēpore quo Simon in Galilea Ptolemaidem expugnabat, cum et ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut, et ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamnam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: prælioq; facto, duo millia suorum militum amittentes, ad Iudeam
fuger

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminē pugnam antequam aduentum cōmitterent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirādu extitit, quòd Iosephi & Azariæ eadem futuram prædixerat, si transgredierentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non cessabant, sed undiq; eis immincebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius deposuerūt. Et turres incēdentes, deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Marisan uerò ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa spolia exinde ducentes, ad Iudæam reuersi sunt.

De causa mortis Antiochi.

CAP. XIII.

1. Mach. 6.

Eodem tempore & rex Antiochus superiorem prouinciam percurrens, audiuit ciuitatem Persarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, pretiosissimūq; templum in ea Dianæ, & omni specie ornamentorum plenum: insuper & arma, & loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cōmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obsidebat eam. His uerò qui in ea erāt, minime territis impetu eius, neq; obseſione, sed pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerūt & perſequebantur eum usq; ab Babyloniam. Vbi cum post multam suorum militum amissionem uenisset, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuisse fortitudinē Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc crescēte malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & crescentibus passionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: cōfessus hæc ideo se pati, quòd Iudæorum gentem affligens, templum expoliasset, deumq; contempsisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium

Megal

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo perisse Antiochum, quia uoluit templum Dianæ in Persida deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finisse, multo plus uerisimile creditur, propter tēpli Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc non resisto Megalopolitæ, cū nostra opinio uera uideatur. Antiochus autem priusquā moreretur, conuocans Philip-pum, unum ex amicis suis, tutorem eum regni constituit, & dans ei diadema, & stolam, & annulū, filio suo Antiocho iussit deportare, & censuit ut prouideret eius educationem, & custodiret eius imperium. Defunctus uerō est Antiochus nono & quadragesimo & centesimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine, & incommodis Hierosolymæ.

CAP. XIII.

L*ysias autem mortem eius nuncians multitudini, filium eius Antiochum, quem ipse nutriebat, regem constituit, uocans Eupatorem. Eodem tempore hi, qui erant in arce Hierosolymorum custodes Macedonū, & transfugæ Iudæorum, multa in Iudæos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare, repenti inuadentes, hostiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem superabat. His igitur accidentibus Iudas deuastare arcis custodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcem instantius obsidebat, anno principatus Seleuci centesimo & quinquagesimo. Construens igitur machinamenta, & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerō ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam, & aliquos similes & impios congregantes, ad Antiochum regem usque uenerunt: petentes non debere se despici, dum à contribulibus suis atrociter paterentur: que ideo sustinerent, quoniā religione sua relicta, patris eius imperijs*

obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uiros eius, necnon & cuſtodes à rege deputati, niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens aduleſcēs Antiochus, ualde iratus eſt: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatusq; eſt exercitus peditum quidē cētum millia, equitum uerò uiginti millia, & elephantos ducētos & trigintaquinq;. Producensq; exercitus, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam, exinde ad Bethſuram aſcendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Suſtinentibus uerò Bethſuræis, & præparationē machinamentorum eius incenditibus, multum tēporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uerò audiens regis aduentū, deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrens autem regi, caſtramentatus eſt in anguſto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, decem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autē egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi: factoque diluculo, milites ordinauit in acie: & elephantos quidē ſequi ſeipſos inuicem fecit, propter locorum anguſtiam non eos ualens in latitudinē collocare. in circuitu uerò uniuſcuiusq; elephanti properabāt pedēſtres quidē mille, equites uerò quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas, & arcarios in eis: reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit aſcendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri, ad hoſtes acceſſit, aureos enudans clypeos ſimul & æcos, ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: montesq; eis frementibus reſultabant. Hæc Iudas inſpiciens, territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorū præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autē frater eius, quem Mauronem uocabant, uidens ſublimiorem elephantum ornatū loriciſ eſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem, acceſſit ad

cum omni uirtute: et multos circa elephantem perimēs, alios disperdens, fugere cōpulit: et sub uentrem ingressus elephantis eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, et Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens, uita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cōtemplatus, discessit ad Hierosolymā, et obsidioni necessaria preparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsuritæ ergo territi fortitudine aduersariorum, et sua uidentes necessaria defecisse, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, et suos ibi custodes reliquit. Multò uerò tempore templum obsidēs, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ cōtra eos statuerat rex machinamenta, illi è contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus et alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta, relinquebatur uacua terra. Multi uerò obsessorum refugiebant propter inopiæ necessitatem. Vnderelicti sunt in templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias uerò dux et rex Antiochus, quū Philippus à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, et rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum ceteris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere, diuturnam obsessionem nihil eis posse proficere: quando et locum aduersariorum constaret esse munitum, et sibi ui-

etualium necessitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis, eosq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hætenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hæc dicēs, de Philippi tyrannide tacendū esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseſis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero fuscipientes uerba, & confirmatis sacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uerò Antiochus, & aspiciens munitum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquàm hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uellet Iudæos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudæos religionē patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Berceam Syriæ ciuitatem interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iudæos transgredi leges. Princeps uerò ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quòd auunculum suum Menelaū rex interfecisset, & principatum sacerdotij Alchimo dedisset, non existenti de genere sacerdotū, sed à Lysia flexus, ut transponeret honorem ab ea familia ad aliā domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, & honorem meruit ab ipso & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt, in regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorū ædificaret templum

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam.

CAP. XV.

Eodem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Ro- 1. Mach. 7.
 ma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, &
 colligens quosdam mercede conductos satellites, ingressus est
 aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Comprehēdentes
 uerò Antiochum regē cum Lysia, uiuētes perducunt ad eum.
 Qui statim iubente Demetrio interempti sunt, cum regnasset
 Antiochus annis duobus, sicut iam & alibi demonstratum est.
 Conuersi autem ad eum multi Iudæorum maligni uel trans-
 fuge, cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum, accusa-
 bant uniuersam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes
 quòd omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores
 perdidissent, se ipsos quoque à patria terra iactatos, extorres
 proprio solo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iu-
 dæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret.
 Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicum regis
 Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat,
 dans ei exercitum, & principem sacerdotum Alchimū com-
 mendans, præcepitq; periri Iudam, & eos qui cum illo erāt.
 Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam,
 direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace lo-
 quens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, ui-
 dens cum tanta multitudine exercitus, eum adesse, quanta ad
 bellum & non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo at-
 tendentes quæ Bacchides cōcionabatur, & existimātes nihil
 se ab Alchimo seuum pati consanguineo existente, ad eos
 transierunt, & sacramentū ab utrisq; acceperunt, nihil pati,
 neque ipsi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides
 uero transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, &
 alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus

fidem non custodiens. Descendens autē ab Hierosolymis, cum ad uillam quę dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denuntiavit prouincialibus cunctis, ut Ioachim obedirent. Cui aliquā militum partem relinquēs ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerò principatum suum confirmare uolens, & credens, quod si fidem prępararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: & ad libitum unicuique loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudęis, non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnū fieri, multosque interfecisse viros bonos & uenerabiles, ipse quoque circumiciens prouinciam, occidebat partiū eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, & intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiā ciuitatem, Iudam accusabat, quasi multa ab eo mala perpetrasset, & ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudam destinatus perit.

CAPVT XVI.

Tunc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse, si negligeret tanta Iudę facinora, Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudeorum. Nicanor uerò perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quod nihil secretissimum à rege pateretur. Hęc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamque fraudem suspicati, datā fidei scit-
spium

piant Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam, dum sermocinarentur, dedit signum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum insidias intellexisset, exiliuit et ad suos confugit. Patefacta uero uoluntate sua, et apertis insidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, et pugnam præparans confligit cum eo in uico Capharsamala. Quem uictum compulit ad arcem Hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui sacerdotum et seniorum salutabant eum: et immolationes ostendebant, quas pro rege Deo se offerre dicebant. At ille interminatus est eis templum deponere, nisi redeunti sibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius moerorem, in lacrymas proruperunt, et Deo supplicabant, ut eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hierosolymis egressus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisset, ibi castra constituit: ubi et alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in Adasis altero uico, stadijs distante triginta à Bethoro, castrametatus est, mille tantum socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum, sed qui sint, et de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hostes inuaderent, procedit in pugnam: et committens fortissimum prælium cum Nicanore, aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse Nicanor dum atrociter decertaret, occisus est. Quo cadente, ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos persequens Iudas interficiebat, et sono tubarum in circuitu positus significat, quod hostes prælio superati discederent. Qui audientes, armati exibant, et fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euasit, dum nouem millium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit quartadecima die

mensis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Di-
strus. Hanc celebrant per omnem annū, p̄stum colentes diem.
Et ex illo quidem tempore breui spatio gens Iudæorū ab illis
calamitatibus requieuit: sed postea ad certamina rursus & pe-
ricula redierunt. Principem autē sacerdotum Ioachim uolen-
tem deponere murum sanctuarij ueterem, & constructum ab
antiquis prophetis, plaga quædam Dei repentina percussit,
ex qua mutus in terrā cecidit, & tortus per multos dies de-
testabiliter expirauit, principatū sacerdotij tenens annis qua-
tuor. Quo defuncto, sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorum implorat.

CAP. XVII.

1. Mach. 8.

Qui audiens uirtutem Romanorum, quod expugnassent
Gallias, & Hispaniam, & Carthaginē Africæ, necnon
& Græciam subegissent, & regem Perseum, & Philippum,
& magnum Antiochum, deliberauit cum eis amicitias copu-
lare, mittēs Romam amicos suos, Eupolemium filiū Ioannis,
& Iasonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxilia-
tores sibi & amicos esse, & Demetrio scribere, quatenus non
confligeret cum Iudæis. Cumq; uenissent Romā legati Iudæ,
senatus eos libenter excepit, & ea quæ petierunt, celeriter
annuit. Faciensq; ob hoc senatusconsultum, exēplum quidē
ad Iudæam transmisit, ipsum autem tabulis æreis scriptum in
Capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsul-
tum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum: Nemi-
nem subiectorum Romanis, bellare contra gentem permit-
timus Iudæorum, nec alicui bellanti præbendum censemus
tritricum, aut naues, aut pecunias: & si quis contra Iudæos
putauerit esse bellandum, sciat eis nos auxilia præstaturos: &
rursus si Romanorum quilibet inuascrit terram, Iudæos eis
modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens Iu-
dæorum uoluerit uel addere uel auferre, communi sententia
populi

populi Romani faciendum esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultū per Eupolemium Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub principe sacerdotum Iuda, duce Simone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter Romanos, & Iudeos amicitia cognoscitur contigisse.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit.

C A P V T

X V I I I .

Demetrius autem nuntiata sibi morte Nicanoris, & perditione militiæ, rursus ad Iudeam Bacchidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus, peruenit ad Iudeam, & in Arbellis ciuitate Galilææ castra cōstituit, & eos qui in speluncis habitabant, cum multi ad eas confugissent, captos suis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hierosolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton, castra locantem, contra eum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus, & equitū duobus milibus. Iudæ uerò fuerint omnes duo millia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uerò proprijs militibus destitutus, & hostibus imminuentibus nec tempus habens congregandi exercitum, nō dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem committere: hortatusq; suos, ut hostes inuaderent, & pugnam uiriliter sustinerent: cum illi dixissent, se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari: postea uerò inimicis, collectis uiribus, obuiare: Non hoc, inquit, uideat solus aspectus, ut terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uerò producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in utroque cornu disponens, leuiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro

1. Mach. 9.

cornu constitit. Qui cum sic aciem ordinasset, iussit tubicinem
 signum dare. Hoc idem faciens et Iudas, committit cum ho-
 stibus pugnam, et constanter ambobus certantibus, praelium
 usque ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem
 Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, congregans
 animosiores viros, inuadit illam partem exercitus, et con-
 fligens ibi ordinem eorum dirupit, et medios ad fugam conuer-
 tit, sequutus eos usque Gazara. Videntes ergo fugam dextræ
 partis, qui in sinistro cornu erant, circumuenerunt, et Iudam
 sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minime ua-
 lens, circumseptus ab hostibus, stans pugnabat cum suis: mul-
 tosque interficiens aduersariorum, percussus interiit. Iuda uero
 interfecto, socij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius
 corpus ab hostibus sub pacto Simon, et Ionathas fratres eius
 redimentes, perduxerunt ad Modin oppidum, ubi et pater
 eorum sepultus erat, lugente eum per multos dies populo He-
 bræorum, et honorante secundum communem et legitimam
 consuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum for-
 tem, et magnum, et bellicosum, et mandatorum patris
 sui memorem, et omnia pro libertate ciuium et fa-
 cere, et pati paratum. Tali ergo uirtute ple-
 nus, magnam sibi gloriam et monume-
 ta seruauit, liberans gentem à Ma-
 cedonum seruitute. Qui cum
 principatum sacerdotij
 tribus annis habuis-
 set, hoc ordine
 defunctus
 est.

FLAVII IOSE.

PHIANTIQVITA-

tis Iudæicæ liber decimustertius.

De bellis Ionathæ, & Bacchidis post occisum Ioannem.

CAPVT I.

QVIBVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in seruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorum Iudas transiens defunctus est, pro ipsis bellans, in uolumine anteriore monstrauimus. Post interitum uerò Iudæ iterum quicumque erant impij, & transgressores patriæ legis, uenerunt cōtra Iudæos, & undiq; eos pessimè uastabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant solēnia, & Communem uitam elegerant, congregatis eis custodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebant, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppressis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miserabiliter pereuntem, adeuntes fratrem eius Ionathan, rogabant eum, ut imitaretur fratrem suum, & illius erga suam gentem prouidentiam adhiberet, hortabantur, & ne despicceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uerò promittente paratum se esse mori pro cunctis, & credentes eum suo fratri parem existere, ducem Iudæorū ordinauerunt. Quod Bacchides audiens, & timens, ne regi uel Macedonibus pericula concitaret Ionathas, sicut olim Iudas, dolo eum interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neque fratrem

1. Mach. 9.

fratrem eius Simonem. Qui colligentes socios omnes ad desertum confugerunt: & uenientes super aquam, quæ dicitur lacus Asphar, ibidem commorabantur. Bacchides autem sentiens eos discessisse, & in illo loco conuersari, contra eos cum omni sua uirtute progressus est, & trans Iordanem castra ponens, resouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bacchidem contra se uenisse, mittit fratrem suum Ioannem, qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipsos deponerent supellectilem, usquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, insidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unum cum suis: & rapientes omnia quæ portabat, occidunt Ioannem, & omnes socios eius. Vindictam uerò, quam per hoc receperunt a fratribus eius, postea demonstrabo. Bacchides autem cognoscens Ionathan in nemoribus Iordanis castra posuisse, obseruans sabbatorum diem, contra eum uenit, tanquam non in ea pugnaturum propter legem. Ille uerò socios hortatus, & animæ eos pati pericula, dicens, in medio comprehensos fluuij & hostium, & uiam qua fugerent non habentes, dum hostes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad Deum, ut uictoriam sibi præstaret, committit pugnam cum hostibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerarium se Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamque deuotans, cum socijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans Iordanem, periculum mortis euasit. Nam Bacchides fluuioreliecto, ad Hierosolymorum arcem discessit, usque ad duo millia suorum amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho, & Amathuntē, & Bethoron, & Bethullam, & Thamnam, & Pharatonem, & Oconam, & Gazara: & turres in unaquaque ciuitate constituens, & muros circundans eis ualidos, & magnitudine præccllentes, custod

custodiam in eis statuit, ut exinde Iudeos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius muniuit, & tollens filios nobilium Iudeorum, obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan, & fratrem eius Simonem, nuntiavit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa munificentissima. Ionathas tunc & Simon tempus putantes prosperum sibi ad fratris Ioannis apparuisse uindictam, cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Medaba, & inimicos inter montes insidijs collocatis prestolabantur. Vt autè uirginem uiderūt & sponsum, & multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptijs, exilientes ab insidijs omnes occiderunt, & ornatum cum omni praeda tollentes reuersi sunt, poenam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipsi cū sequētibus amicis, & uxoribus uel filijs, numero quadringenti perempti sunt. Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuersi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem Iudeam muniens, ad regem reuersus est. Iudei uerò duobus annis à bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfuga uel impij, uidentes Ionathan cum suis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regē Demetrium, petentes mitti Bacchidem, ut Ionathan debellaret; quòd facilius euenire pollebantur, si una nocte inopinabiliter eum inuaderet. A rege ergo Bacchides destinatus, perueniens ad Iudeam omnibus scripsit amicis, & Iudeis auxiliari sibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis, & non ualētibus Ionathan tenere, quia nimis se cautè tractabat, Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui sibi & regi mentiti sunt, occidit. Ionathas uerò cum fratre uel socijs ad Bethalagam uillam timēs Bacchidem absceffit: edificansq; turres, & muro circumdans, habebat eam ualde munitam.

Quod

Quod audiens Bacchides, milites suos cum Iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit, & ad eum munimina accedens, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistsens, Simonē quidē fratrem suū expugnatū Bacchidem in ciuitate dimisit: ipse uerō furtim egreditur in prouinciam, & congregans manum multam, nocte Bacchidis inuadit exercitum: & multos occidens, Simonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi, egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata, suppositis flammis incendit, & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bacchides ab inimicis se circumseptum, alios quidem ante se, alios autem retrō conspiciens, turbatus hæc insperate sibi euenisse, in trās fugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: uolebatq; si posset, obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uolūtatē cognoscens Ionathas, legatum ad eum pro amicitijs destinauit, quatenus redderent inuicem sibi quos ceperāt utriq; captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bacchides discessionem, paciscitur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquā contra se arma præsumerent: & captiuos dantes, & recipientes, in Antiochiam Bacchides recessit. Qui post hanc discessionem, nequaquam ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uerō hanc libertatem acquirens, in Macma ciuitate, populorum negotia disponebat: & maleuolus uel impijs cruciatis, Iudeorum gentem purgabat.

De Amicitia Ionathæ cum Demetrio, & transfugis Iudæis.

CAPVT

II.

1. Mach. 11.

ANno uerō sexagesimo & centesimo, Epiphanen Antiochi filium contigit Syriam ascendere, & Ptolemaiden capere ciuitatem per prodicionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam:

fuam: quia dum se clausisset in quadam turri regali, quam non longe ab Antiochia construxerat, à nemine videbatur: sed et rempublicam ut desidiosus negligebat. Vnde ei odium à subiectis exortum est, sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisse, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem et ad Jonathan legatos pro auxilijs: nam praeuenire Alexandrum statuit, ueritus ne ille prius auxilium eius postularet, aut Ionathas memor malorum se cum inimicis coniungeret. Denuntiavit ergo eum multitudinem congregare, obsidesq; Iudeorum recipere, quos Bacchides in arce Hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc à Demetrio Ionathas ad se nuntijs uenientibus, ad Hierosolymam peruenit: et epistolas regis, audiente populo uel arcis custodibus hilaris intimauit: Quibus relictis, transfuga uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitum congregaret et obsides reciperet. Quos cum accepisset, unumquemq; suis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hierosolymis mansionem faciebat, renouans ciuitatem, suaq; uoluntate singula construens, et edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidentes custodes muniminum in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiã fugerunt, præter illos qui in Bethsura ciuitate, et in arce Hierosolymorum erant, quorum plurima pars impiorum et transfugarum fuit Iudeorum. Quapropter castra non reliquerunt.

De sacerdotio Ionathæ, & occiso Demetrio. CAP. III.

Cognoscens autem Alexander promissiones, quas Demetrius fecerat Ionathæ, et fortitudinem eius, et quanta disposuerat bellans contra Macedones, et iterum qualia ipse pertulerat à Demetrio, et Bacchide duce Demetrii, et melius nihil inuenire, quàm Ionathæ præsidium, ad amicos dicebat:

In præf

1. Mach. 10.

In præfenti tempore Ionathas contra hoſtes fortis exiſtit, & odium habet proprium in Demetrium, à quo multa mala perpeſſus eſt: igitur ſi uidetur, amicum eum facere contra Demetrium nunc debemus: non aliàs utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendum. Cumq; ei & amicis placuiſſet, tranſmiſit ad Ionathan, ſcribens talem epiſtolam; Rex Alexander Ionathæ fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iandudum audiuiſimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem ſacerdotum Iudeorum, & amicum noſtrum uocari præcipimus. Idcirco etiam deſtinaui tibi pro munere purpuream ſtolam, & auream coronam, & peto honoratum te à nobis ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolam Ionathas, induitur quidem ſacerdotali ſtola, celebratione tabernaculorum inſtante, poſt quartum annum mortis Iudæ fratris ſui. Nam neque per ipſum tempus princeps ſacerdotum aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uerò & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum, ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contriſtauit, ſuamq; cœpit accuſare tarditatem, quod non ante Alexandrum eſſet ipſe demeritus Ionathan. Veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat: Rex Demetrius Ionathæ, gentiq; Iudeorum ſalutem. Quoniam noſtram ſeruatiſtis amicitiam, tentantibusq; uos inimicis non conſenſiſtis: hanc quidem ueſtram laudo fidem, & in his uos permanere quaſumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini ueſtigalium ueſtrorum releuationem. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi haſtenus præbebatis, omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam pretium ſalis uobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum,

frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti mea com-
petebat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & censum singu-
lorū habitantium in Iudæa, quod nostro ærario proficiebat:
Necnon & triū finitimarum uobis prouinciariū, Samariæ, &
Galilææ, & trans Iordanem, uniuerſa concedo, à nunc per
omnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorū ſacram & inui-
labilem priuilegia ſua poſſidere, liberamq; cum ſuis cōfinibus
à decima parte ueſtigalium eſſe præcipio. Arcem autem com-
mitto ſacerdoti ueſtro Ionathæ, ut quos ipſe probauerit fide-
les amicos, cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Capti-
uosq; Iudeorum & ſeruientes apud nos, liberos eos eſſe con-
cedo. Nec poſt hanc ſanctionem Iudeorum iumenta uiolentijs
angariarū ſubiaceant. Sabbathū autē uel omnes dies feſtos &
tres ante eos dies, ſine ueſtigalibus eſſe denuncio. Eodē modo
Iudeos noſtram terram habitantes, liberos ac ſine læſione di-
mitto. Licētiāmq; mihi militare uolētibus uſq; ad triginta mil-
lia præſtamus, eadē quibus & meus utitur exercitus, ubicunq;
ierint accepturis. Ordinabo uerò quosdam eorum in caſtris,
quosdam mei cuſtodes corporis & duces in aula mea conſti-
tuam. Præcipio uerò meis, ueſtris uti legibus, easq; cuſtodire,
& tribubus propoſitis in Iudæa legibus obedire. Principemq;
ſacerdotum diligentiam habere uolo, ne quis Iudeorum aliud
templum præter Hierosolymitanū ſolum ueneretur. Præbeo
etiam ad ſumptus immolationū per ſingulos annos, centum-
quinguaſaginta millia drachmas: quæq; ſuperſuerint pecuniæ,
ueſtras eſſe uolo. Decē millia autē drachmas, quas reges à tem-
plo accipiunt, uobis cedo: quia ſacerdotibus templo miniſtran-
tibus competunt. Quicunq; autem ad templum Hierosolymo-
rum uel intra fines eius cōfugerint, debitores regalium pecu-
niarum, ſiue qualibet cauſa faciente, licentiām eis indemnitate
concedo, ſaluasq; eorum eſſe poſſeſſiones. Renouari uerò tem-
h h plum

plum impendijs ex meo factis, murosq; cinitatis spondeo fabricari, turresq; altas construere. Et quicquid ad munimen uestrum necesse fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut quas cepistis amicitias nobiscum et foedus, sine simulatione seruetis. Hæc quidē promittens et blandiens Demetrius Iudeis, scripsit. Rex uerò Alexander magnū colligens conductū exercitum, et milites qui de Syria transierunt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrii aduersarij sunt fugati, et persecutione diutina multi eorū occisi sunt, castraq; direpta: dextrum autē cornu, in quo Demetrius præliabatur, deuictū est. et alij quidē omnes recesserūt. Demetrius autē fortiter pugnans, non paucos hostiū prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhæsisset, minimè fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei cōtigisset, reuersi circundederunt eum: et omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis perfoſsus uulneribus, nec ualens sustinere, collapsus est. Demetrii quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, sicut et alibi demonstrauius.

De templo Dei ab Onia in Aegypto ædificato. CAP. IIII.

ONIA uerò principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidēs Iudeam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriā et gloriam æternam sui relinquere, ad Ptolemæum regē et reginam Cleopatram transmisit, petens licentiam, quatenus templum ædificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaie, qui ante sexcētos annos prædixerat, quòd oporteret in Aegypto templum ædificari maximo Deo per uirum Iudeum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

meo uel Cleopatrac huiusmodi destinauit epistolā: Multa uel maxima nobis bellorum conficiens opera, & cum Dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa ueniens, præter constitutiones Iudeos templa cōstruxisse reperi, quapropter & perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariāq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: & peto cōcedendū mihi cum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & edificare maximo Deo possim, mensurā eadē & simili qua Hierosolymorū, pro te tuaq; coniuge uel filiis: quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi, quò conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino Deo sacrum: multa q; talia de ipso prædicauit. Hæc quidē Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Cōsiderent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatrac suæ sororis & coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerunt, scribentes hæc: Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutem. Legimus tuam petitionē, in qua suggerbas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutū purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si Deo gratum sit templum, quod edificaturus sis in tam luxurioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniā dixisti prophetam Esaiam iandudum hoc prædixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in Deum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, edificauit templum, aramq; Deo similem Hierosolymorū, minus tamen & pauperrimū. Mensuram uerò eius & uasa mi-

nime uisum est mihi nūc describere. Nam in septimo libro Iudaica antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim et Onias quosdam sui similes Iudeos, sacerdotes et Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uero Iudeos et Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, et propter templa coram ipso Ptolemæo certare. Iudæis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autem in Garizim: et supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercatione, uictosque morte mulcicaret. cumque pro Samaritis Sabbæus et Theodosius intimassent, pro Iudæis uero et Hierosolymitis Andronicus Messallanus, iurauerunt per Deum coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntque Ptolemæum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimeret. Rex uero multos secum amicos in consilium congregans, sedit partes audire. Tunc Iudæi Alexandria constituti, nimis timebant de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum et nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumque Sabbæus et Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam coepit ex lege, uel prædecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, et quomodo omnes Asiæ reges templum uarijs oblationibus et clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uero templo neminem sermonem fecisse. Quæ dicens Andronicus, et his multa similia, regem flexit sententiâ pronunciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbæum autem et Theodosium interficiendos. Hæc sunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria

dria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptiis
Cleopatraz.

CAP. V.

ITaq; Demetrio in pugna perempto, sicut superius indica- 1. Mach. 10.
uimus, Alexander accipiens regnum Syria, scripsit Ptole-
meo; ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: iu-
stumq; hoc dicebat esse: cum paternum obtinuisset principatū,
& per Dei prouidentia in eo perductus fuisset post perditionem
Demetrij. Sed etiā per alia multa dignū se eius familia-
ritate, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uerò libenter spōsa-
lia accipiens, rescripsit dicens, gaudium se esse quod paternū
suscepisset principatū, daturumq; ei suam filiam promisit, &
occurrere iussit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam suam
iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab
Aegypto producendam, ibiq; cōiungendam esse cōstituit. Pto-
lemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem perue-
nit, filiam Cleopatram secum adducens: ubi secundum consti-
tutam, Alexandrum reperit, filiamq; suam ei coniunxit, dotē
argento uel auro secundū regiam qualitatem complens. Cūq;
nuptie celebrarentur, scribens Alexander Ionathæ principi
sacerdotum, iussit eum ad Ptolemaidem festinare. Qui perue-
niens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos
honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria
ueste exutum purpura indui, simulq; super tribunal secum se-
dere: iussitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem
clamare, nemini cōtra eum quicquam dicere, uel causas licere
contextere. Quod cum duces fecissent, regis erga Ionathan ui-
dentes honorem hi qui parati fuerant eum accusare, simul cū
inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid pessimum pateretur.
Tanto uero studio rex Alexander Ionathan dilexit, ut pri-
mum eum suorum describeret amicorum.

hh 3 De bello

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria reliqua-
rum urbium.

C A P V T VI.

1. Mach. 11.

CEntesimo uerò & sexagesimo quinto anno Demetrius Demetrii filius, cum multis conductis quos ei Lasthenes Cretenſis præſtiterat, à Creta ad Ciciſiam nauigauit. Quod Alexāder audiens, in pauore turbaq; cōſtitutus, continuo de Phœnicia ad Antiochiā feſtinauit: ut prius quā huc perueniret Demetrius, eam tutē diſponeret. Reliquit uerò humilis Syria ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu proſectus ad Iamniā, Ionathæ principi ſacerdotū mandauit, dicens: Iniūſtū eſſe eum ſolū cum licentia uel po-teſtate uiuere, nō obediētem Regi: ſibiq; dicebat hoc magnū ob probriū ab omnibus inferri, quōd eum nō Regi ſubigeret: Non ergo te, inquit, in montibus abſcōdas, arbitratus fortitudinem te habere, ſed ſi conſidis tuā uirtuti deſcende, quatenus per campum noſtri milites conſligant, & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos, qui ſemper tuos proanos euicerunt. Cōtra nos autem in tali terra certandum eſt, ubi nō lapidibus, ſed armis decet fortiſſime præliari, ne ſit tibi locus quō ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem millia militum eligens, ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Simone: perueniensq; ad Ioppen, caſtra foras ciuitatem diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas concluſerant, intus habentes cuſtodias ab Apollonio cōſtitutas. Cumq; Ionathas obſidere eos paraſſet, timentes ne ſuam ciuitatē deuaſtaret, portas aperiuūt. Apollonius uerò captam audies Ioppen à Ionatha, tria millia equitum ſumens, & octo millia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in Ioppen, tanquā recedens Ionathan trahit ad campum, conſidens in equitibus, & ſpem in eis habens ſuæ uictoriae.

ria. Cumq; processisset Ionathas, persequabatur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo comisit. Mille namq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat, qui à retrò inimicis insisteret. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uerò usq; ad uesperam procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit cum aduersario rû acie inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil ladebantur, quamuis hostes super eos frequetia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis sepe, minime contingebant, cum cõstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, & spe eorum decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templum Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incurisione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templum confugerant, octo millia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hiero-

Iolymam multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hostibus abstulisse. Alexāder autem deuictum audiens ducem suū Apollonium, simulauit gaudium, quod præter eius sententiā cum Ionatha conflixisset, qui eius amicus erat: mittitq; testimonium Ionathæ, præbens & præmiū, & honorem, & torquem auream, sicut solet affinis regis dari: eiq; cōmisit Acaronis prouinciæ magistratum.

De gestu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha.

CAPVT

VII.

Eodem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualem ducens exercitum & pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiosè Alexandro præcipiente suscipiebant, & deducebant usq; ad Azotum: ubi omnes proclamabāt, accusantes Ionathan, quod templū incēdisset & destruxisset, prouinciāq; deuastasset, multosq; eorū interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autē in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: & perducēs eum usq; ad fluuium qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolymam remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad poenam Ammonium petens, & dicens insidias se ab eo passum, & uindictam sumere iustum esse. Alexandro uerò non cōcedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarum extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenus autem etiam prius erat odibilis Alexander, propter Ammonium: multa nanque per eum passi fuerant: & poenam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circūdatus scemineo, sicut alibi dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filiae suæ, trāsgressoremq; auxiliij, quòd ei cōtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimis iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eò quòd à patre eius Demetrio multa mala perpeßi fuissent: & Alexandro tamē Antiocheni propter Ammonii irascebātur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus autem, & iustus existēs, nec concupiscens aliena, sed & futura præuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uerò cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genere contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Cōtiguit autem in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elepbantis audiēs, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed

custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput Arabum potentissimus Zabilar abscondens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto releuatus à uulnere dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculū Alexandri mortem simul & caput uidit, qui tamen paulo post uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uero Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq; , sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uero principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumperere cepit Ptolemæi militiam, oblitus & quod socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam cōfugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi cōgregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidā maleuoli Iudæi exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nuntiantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenisset, scripsit Ionathæ, præcipiēs ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minime soluere decreuit: seniores uero populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmū ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsum donatum possidebat: accusantibusq; eum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs,
Samaritæ,

Samaria, uel Ioppe, uel Galilæa, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei prestitit, quæ uerba huiuscemodi cōtinebat: Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudcorū salutem. Exemplum epistolæ, quam Lastheni cognato nostro scripsimus, transsumsimus uobis, ut eam noueritis. Rex Demetrius Lastheni fratri salutē. Iudæorum genti nobis amica, nostraq; iura seruāti, pro fide decreui dona præbere: et tres possessiones, Asferema, Belscelida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudæis de Samaria, et his attinentia: nunc quantacūq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quacūq; de fructu terræ, uel plantis, omniq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebātur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, et detur Ionathæ, quatenus in nobili loco tēpli reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem, nullumq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitiū stipendiāq; eorum imminuit: et solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitie militum contra eum constatæ sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si opor- teret pro se fideles et pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiā, deq; uictoriis Ionathæ & de tribus hæresibus Iudæorum. CAP. VIII.

Intelligens itaq; militum odium circa Demetriū Alexandri quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine, qui et Tryphon dicebatur: uenit ad Malachum Arabum, qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebat, dari sibi petebat Antiochum: nam regem eum facere, uel paternum principatum

1. Mach. 11.

plum impendijs ex meo factis, murosq; cinitatis spondeo fabri-
cari, turresq; altas cōstruere. Et quicquid ad munimen uestrū
neceffe fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut
quas coepistis amicitias nobiscum et fœdus, sine simulatione
seruetis. Hæc quidē promittens et blandiens Demetrius Iu-
dæis, scripsit. Rex uerò Alexander magnū colligens conductū
exercitum, et milites qui de Syria transierunt ad eum, contra
Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrii
aduersarii sunt fugati, et persecutione diutina multi eorū oc-
cisi sunt, castraq; direpta: dextrum autē cornu, in quo Deme-
trius præliabatur, deuictū est. et alij quidē omnes recesserūt.
Demetrius autē fortiter pugnans, non paucos hostiū prostrauit.
Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhæsisset,
minimè fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei
cōtigisset, reuersi circumdederunt eum: et omnibus in eum ia-
cula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea
multis perfoffus uulneribus, nec ualens sustētare, collapsus est.
Demetrii quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim
annos rexit, sicut et alibi demonstrauius.

De templo Dei ab Onia in Aegypto ædificato. CAP. IIII.

ONIA uerò principis sacerdotum filius, eodem nomine
quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad
Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidēs
Iudæam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriā
et gloriam eternam sui relinquere, ad Ptolemæum regē et
reginam Cleopatram transmisit, petens licentiam, quatenus
templum ædificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, le-
uitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod deside-
rabat, confidens in prophetia Esaie, qui ante sexcētos annos
prædixerat, quòd oporteret in Aegypto templum ædificari
maximo Deo per uirum Iudæum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

meo uel Cleopatrae huiusmodi destinauit epistolā: Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera, & cum Dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa ueniens, præter constitutiones Iudæos templa cōstruxisse reperi, quadpropter & perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariāq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: & peto cōcedendū mihi cum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & ædificare maximo Deo possim, mensurā eadē & simili qua Hierosolymorū, pro te tuaq; coniuge uel filijs: quatenus habeant Aegyptium habitantes Iudæi, quō conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino Deo sacrarium: multaq; talia de ipso prædicauit. Hæc quidē Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Cōsiderent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatrae suæ sororis & coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerunt, scribentes hæc: Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutem. Legimus tuam petitionē, in qua suggerbas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutū purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si Deo gratum sit templum, quod ædificaturus sis in tam luxurioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniā dixisti prophetam Esaiam iandudum hoc prædixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in Deum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, ædificauit templum, aramq; Deo similem Hierosolymorū, minus tamen & pauperrimū. Mensuram uerō eius & uasa mi-

nime uisum est mihi nūc describere. Nam in septimo libro Iudaica antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim & Onias quosdam sui similes Iudæos, sacerdotes & Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uerò Iudæos & Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, & propter templa coram ipso Ptolemaeo certare. Iudæis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autē in Garizim: & supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercationē, uictosq; morte mularet. cumq; pro Samaritis Sabbæus & Theodosius intimassent, pro Iudæis uerò & Hierosolymitis Andronicus Messalanus, iurauerunt per Deū coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntq; Ptolemæum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimeret. Rex uerò multos secum amicos in consilium congregans, sedit partes audire. Tunc Iudæi Alexandriae cōstituti, nimis timebāt de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum & nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumq; Sabbæus & Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam cœpit ex lege, uel prædecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, & quomodo omnes Asiæ reges tēplum uarijs oblationibus & clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uerò templo neminem sermonem fecisse. Quæ dicens Andronicus, & his multa similia, regem flexit sententiā pronunciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbæum autem & Theodosium interficiendos. Hæc sunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria

dria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptiis
Cleopatæ.

CAP. V.

ITaq; Demetrio in pugna perempto, sicut superius indica- 1. Mach. 10.
uimus, Alexander accipiens regnum Syriæ, scripsit Ptole-
meo, ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: iu-
stumq; hoc dicebat esse: cum paternum obtinuisset principatū,
& per Dei prouidentia in eo perductus fuisset post perditio-
nem Demetrii. Sed etiā per alia multa dignū se eius familia-
ritate, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uerò libenter spōsa-
lia accipiens, rescripsit dicens, gaudisum se esse quod paternū
suscepisset principatū, daturumq; ei suam filiam promisit, &
occurrere iussit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam suam
iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab
Aegypto producendam, ibiq; cōiungendam esse cōstituit. Pto-
lemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem perue-
nit, filiam Cleopatram secum adducens: ubi secundum consti-
tutum, Alexandrum reperit, filiamq; suam ei coniunxit, dotē
argento uel auro secundū regiam qualitatem complens. Cūq;
nuptiæ celebrarentur, scribens Alexander Ionathæ principi
sacerdotum, iussit eum ad Ptolemaidem festinare. Qui perue-
niens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos
honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria
ueste exutum purpura indui, simulq; super tribunal secum se-
dere: iussitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem
clamare, nemini cōtra eum quicquam dicere, uel causas licere
contextere. Quod cum duces fecissent, regis erga Ionathan ui-
dentes honorem hi qui parati fuerant eum accusare, simul cū
inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid pessimum pateretur.
Tanto uero studio rex Alexander Ionathan dilexit, ut pri-
mum eum suorum describeret amicorum.

h h 3 De bello

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria reliquarum urbium.

CAPVT VI.

1. Mach. 11.

CEntesimo uerò et sexagesimo quinto anno Demetrius Demetrii filius, cum multis conductis quos ei Lasithenes Cretensis præstiterat, à Creta ad Ciciliam nauigauit. Quod Alexāder audiens, in pauore turbāq; cōstitutus, continuo de Phœnicia ad Antiochiā festinauit: ut prius quā huc perueniret Demetrius, eam tute disponeret. Reliquit uerò humilis Syria ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniā, Ionathæ principi sacerdotū mandauit, dicens: Iniustum esse eum solū cum licentia uel potestate uiuere, nō obedientem Regi: sibiq; dicebat hoc magnū ob probriū ab omnibus inferri, quod eum nō Regi subigeret: Non ergo te, inquit, in montibus abscondas, arbitratus fortitudinem te habere, sed si confidis tuæ uirtuti descende, quatenus per campum nostri milites confligant, et fortissimi belli euentus demonstrēt uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos, qui semper tuos proauos euicerunt. Cōtra nos autem in tali terra certandum est, ubi nō lapidibus, sed armis decet fortissime praliari, ne sit tibi locus quō ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem millia militum eligens, ab Hierosolymis egreditur cum fratre Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra foras ciuitatem disposuit. Nam Ioppenses portas concluserant, intus habentes custodias ab Apollonio cōstitutas. Cumq; Ionathas obsidere eos parasset, timentes ne suam ciuitatē deuastaret, portas aperiuūt. Apollonius uerò captam audiēs Ioppen à Ionatha, tria millia equitum sumens, et octo millia peditum, ad Azotum peruenit, et exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo uenisset in Ioppen, tanquā recedens Ionathan trahit ad campum, confidens in equitibus, et spem in eis habens sue uictoriae.

ria. Cumq; processisset Ionathas, persequeretur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo cōmisit. Mille nanq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat, qui à retrò inimicis insisterēt. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uerò usq; ad uesperā procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit cum aduersariorū acie inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil lædebantur, quamuis hostes super eos frequētia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minimè contingebant, cum cōstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, & spe eorum decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templū Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incursione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prælio unā cum illis qui in templum confugerant, octo millia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hiero-

Solymam multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hostibus abstulisse. Alexāder autem deuictum audiens ducem suū Apollonium, simulauit gaudium, quòd præter eius sententiā cum Ionatha conflixisset, qui eius amicus erat: mittitq; testimonium Ionathæ, præbens et præmiū, et honorem, et torquem auream, sicut solet affinibus regis dari: eiq; cōmisit Aecaronis prouinciæ magistratum.

De gestu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha.

CAPVT

VII.

Eodem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualem ducens exercitum et pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiosè Alexandro præcipiente suscipiebant, et deducebant usq; ad Azotum: ubi omnes proclamabāt, accusantes Ionathan, quòd templū incēdisset et destruxisset, prouinciāq; deuastasset, multosq; eorū interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autē in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: et perducēs eum usq; ad fluuium qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolymam remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad pœnam Ammonium petens, et dicens insidias se ab eo passum, et uindictam sumere iustum esse. Alexandro uerò non cōcedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarum extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenus autem etiam prius erat odibilis Alexander, propter Ammonium: multa nanque per eum passi fuerant: et pœnam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circūdatus foemineo, sicut alibi dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filiae suae, trāsgressoremq; auxiliij, quòd ei cōtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & aufrens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimis iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eò quòd à patre eius Demetrio multa mala perpeſsi fuissent: & Alexandro tamē Antiocheni propter Ammonii irascebātur, ut prädiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiae, alterum Aegypti. Benignus autem, & iustus existēs, nec concupiscens aliena, sed & futura praeuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uerò cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Cōtigit autem in prælio, ut æquus Ptolemæi, uocem elephantis audiēs, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed

custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uerò caput Arabum potentissimus Zabulus abscidens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto relictus à uulnere dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculū Alexandri mortem simul & caput uidit, qui tamen paulò post uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uerò Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq; sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uerò principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumperere cœpit Ptolemæi militiam, oblitus & quòd socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam cōfugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi cōgregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uerò quidā maleuoli Iudei exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nuntiantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenisset, scripsit Ionathæ, præcipiēs ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minimè soluere decreuit: seniores uerò populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmū ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsum donatum possidebat: accusantibusq; eum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs,
Samaris,

Samaria, uel Ioppe, uel Galilea, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei præstitit, quæ uerba huiusmodi cōtinebat: Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudcorū salutem. Exemplum epistolæ, quam Lastheni cognato nostro scripsimus, transumimus uobis, ut eam noueritis. Rex Demetrius Lastheni fratri salutē. Iudæorum genti nobis amice, nostraq; iura seruāti, pro fide decreui dona præbere: & tres possessiones, Affrema, Belscelida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudæis de Samaria, & his attinentia: nunc quantacūq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quæcūq; de fructu terræ, uel plantis, omniq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebātur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, & detur Ionathæ, quatenus in nobili loco tēpli reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem, nullumq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitiū stipendiāq; eorum imminuit: & solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitia militum contra eum conflatæ sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si opor- teret pro se fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiā, deq; uictoriis Ionathæ & de tribus hæresibus Iudæorum. CAP. VIII.

Intelligens itaq; militum odium circa Demetriū Alexandri quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine, qui & Tryphon dicebatur: uenit ad Malachum Arabum, qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebat, dari sibi petebat Antiochum: nam regem eum facere, uel paternum principatum

1. Mach. 11.

patum ei restituere se dicebat. Qui primū quidem resistebat, minime credens: post multo uerò tempore Tryphone petēte, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotū Ionathas capere uolens arcē Hierosolymorum, et Iudæos trāsugas uel impios, omnesq; qui per totam prouinciā custodes erant, transmittēs ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudææ custodes eijceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finē belli quod præ manibus habebat: petebat uerò eum et auxilia transmittere, mādans quòd exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria millia militum eligēs destinauit. Antiocheni uerò Demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes, et propter patrem eius, qui multa contra eos mala cōmiserat, tempus seruebant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, et arbitrati quòd multa cōgregaret auxilia, nisi præuenirent eum, arma cœperūt: et circūstantes eam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populū hostiliter se cū armis inuadere, colligens conductos et ab Ionatha transmissos Iudæos cum Antiochenis cōfligit, quorū uim nō ferens uincitur. Videntes autē sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnātes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime ledebantur, illos uerò telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, et sic eos de proximis domibus repulerūt. Deinde igne supposito, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tectorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uerò nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: et cum Iudæi de tecto ad tectum dissilirent, et ita eos persequerentur, admirabilem contigit fieri Antiochenis depulsionem.

Rex

Rex autem ut uidit Antiochenos filios suos & uxores suas uelle saluare, quapropter & pugnam reliquisse, per angustas uis inuadit eos, & cōfligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere se Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemq; compescuit. Donauit etiam Iudeis partem prædæ. Cusamq; uictoriæ suæ factos eos progressus, gratias agens Ionathæ ad Hierosolymā transmissit, laudans eum pro auxilijs destinatis. Post autem maleuolus contra eum extitit, promissionesq; fraudauit: bellumq; minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quæ gens Iudeorum prioribus regibus Syriæ persoluebat. Ethæc fecisset, nisi Tryphon impetum eius prohibuisset, & apparatus eius contra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumq; omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, & cōfligens cum eo, uictoriam obtinuit, & elephantos cum Antiochenensium ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans & literas, amicum eum sibi parauit, & principatum sacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias, quæ terræ Iudeorum additæ fuerant, insuper & aurea uasa uel pocula, & purpuream uestem ei transmisit, hisq; omnibus ei uti permisit, & fibulam auream ei donauit, primumq; amicum suum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam à regione Tyri usque ad Aegyptum constituit, Ionathas autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, & pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro præmijs laborum non parua à Demetrio se esse perpeßsum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret
exerc

exercitum, quatenus cum ducibus Demetrii confligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum cum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, et munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, et unamquamque humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistentem ad partes Antiochi transire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrii, et his quæ quondam in eis peccasset: esse autem dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumque flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se et horum fidem ad Antiochum conuertere. Multum uero præter quod sperauerat aliter Gazæos inuenit, qui durissima obiectione non eum suscipere, nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas concitatus esset, ad obsessionem eorum et afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumque auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, et periculum præsens, adiutorium uero longe, et incertum esse utrum ueniret: optimum esse decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiserunt. Homines enim ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas: sed cum in malis fuerint constituti, tunc mente percipiunt, et agunt quæ nihil læsi facere debuerunt. Ionathas uero consentiens eis de amicitijs, tollensque obsides ad Hierosolimam transmisit: ipse uero totam prouinciā percurrit usque ad Damascum, dum Demetrii duces audisset ad Cedessam cum multa manu uenisse. Cedessa inter Tyrum et Galilæam consistit. Nam hoc desiderabant duces Demetrii, ut de Syria cum ad Galilæam traherent, putantes minime cum pati Galilæos sibi subiectos affligi. Cumque
Ionathas

Ionathas eis occurrisset, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de prouincia cōgregans, Bethsuram obsidebat, locum Iudææ munitissimum: nam tenebat eam Demetrii custodia, sicut & prius à nobis demonstratum est. Vt uerò aggerem composuisse Simonem uiderunt, & machinamenta constituisse, multaq; usum industria contra Bethsuræ obsidionem, timuerunt custodes, ne capto loco interirent, & mittentes ad Simonem, petebant fidem accipere, ne quid ab eo pessimum paterentur. Qui cum dedisset, illos quidem de ciuitate tulit, suamq; custodiam ibi cōstituit. Ionathas autē exiens à Galilæa, ab aquis quæ Gennisaron dicuntur, nā ibi sua castra posuerat, ad campum qui dicitur Afor peruenit, nesciēs illic hostes existere. Demetrii uerò duces cū ante unū diem cognouissent contra se Ionathan uenire, insidias ei per montē collocauerunt, ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum uidisset Ionathas ad pugnam paratos, hortabatur suos. Illi uerò qui à Demetrii ducibus per insidias erant locati, à retrò Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent, ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerunt Ionathan, pauci uerò cum eo numero quinquaginta remanserunt, & Matathias filius Absaloni, & Iudas Capsei, qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & desperatē super inimicos irruentes, atrociter eos fugauerunt. Tunc uerò milites Ionathæ, qui discesserant, ut uiderunt hostes ad fugam uersos, congregati persequēbantur eos: & hoc fecerunt usque ad Cedessam, ubi castra hostium erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfuit, duo millia prosteruens inimicorum: & ad Hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi Dei prouidentia secundum suam accidere uoluntatē, legatos Romam destinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas. Suis etiam legatis præcepit

præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatis transfirent, quos deberent ad memoriam amicitie uel cognationis reducere. Qui cum Romam uenissent, et ingressi ad senatum, mandata principis sacerdotum Ionathæ dixissent, quod eos mitteret amicitias renouare, quæ prius per senatum de Iudeorum amicitijs fuissent statuta; senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asiæ reges, et magistratus ciuitatum, quatenus per eos illæsi ad propria remearent. Reuertentes autem ad Spartiatis uenerunt, et epistolam Ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiusmodi fuerat: Ionathas princeps sacerdotum gentis Iudeorum, uel curia et collegium sacerdotum, præsidibus et senatui, et populo Lacedæmoniorum salutem. Si saluis uobis publica uel priuata bene procedunt, sic sunt ut uolumus: salui autem sumus et nos. In prioribus autem temporibus, epistola nostro principi sacerdotum Oniæ à nostro rege Ario, et ab omni populo missa est de uestra simul et nostra cognatione, cuius exemplum subiacet epistolæ, quam quidem libenter suscepimus, et populo et Ario fautores facti sumus, non egentes huius rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præcipere uideremur uestram gloriam. Multo uerò transacto tempore, ex quo familiaritas communis extitit, in sacris et constitutis diebus Deum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur, et cum multa nos circumstitissent bella per auaritiâ uicinatorum, nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decernimus. Postquã autem hostes expugnauimus, legatos ad Romanos transmisimus, Numeniũ Antiochi, et Antipatrũ Iasonis, senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiam ad nos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facietis, si et uos rescripseritis, et mandaueritis.

si quid

si quid forsità indigetis, minime dubitantes, nos erga uestrum
 affectum impigros existere Lacedæmonij uerò libenter lega-
 tos suscipiunt: & componentes pacta cum eis de amicitijs, di-
 miserunt. Eodem tempore tres hæreses Iudæorum fuerūt, quæ
 de rebus humanis diuersa credebāt: quarum una Pharisea di-
 cebatur, altera Sadduceæ, tertia uerò Essenorū. Igitur Phari-
 sei dicebant, fāta non omnia, sed aliqua gubernare, altera ue-
 rò, quæ accidunt per se consistere. Genus autem Essenorum,
 omnia sub fāto esse cōfirmat: & nihil esse, quod hominibus nō
 illius decreto proueniat. Sadducei fātum quidem nihile esse exi-
 stimant, neq; per id humana concludi, sed omnia nostræ sup-
 ponunt potestati, bonorumq; nos ipsos autores fatentur, &
 peiora per nostram eligi dementiam. Sed de his quidem cer-
 tius in secundo libro historie Iudaicæ demonstrauimus. Deme-
 trij autem duces cū uellent pugnam, in qua uicti sunt restau-
 rare, ampliores priori exercitu uires cōgregantes, contra Io-
 nathan uenerūt. Qui cū audisset hoc, citius eis ad Amathe-
 tidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, usquequo ingrede-
 rentur Iudæam: castraq; disponens non longius ab hostibus
 quinquaginta stadijs, mittit speculatores, qui castra deberent
 hostium perscrutari. Cumq; omnia ei nuntiaissent, & aliquos
 nocte cepissent, qui aduersarios superuenturos indicabant, cu-
 stodias extra castra disposuit, & exercitum per totam noctem
 armatū habebat, præcepitq; ut forti animo essent: & si opor-
 teret etiam nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur.
 Demetrij uerò duces cū audissent Ionathan cognouisse suū
 consilium, perturbati, quod inimici manifestati fuissent, nullo
 modo ualebant per insidias eos inuadere. Nam ex eo quod se
 credebant non esse pares Ionathæ militibus, fugam meditati
 sunt, multaq; facientes incendia discesserunt: ita ut hæc uiden-
 tes Iudæi, putarent cos esse mansuros. Ionathas autem cum ad

castra eorum manè uenisset, inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse, persequabatur, quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierunt. Vnde reuersus ad Arabiam Nabath, eos expugnabat: multamq; eorum prædam abigens, captiuosq; ducens peruenit ad Damasum, ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragrans Iudeam, et Palæstinā, usq; ad Ascalonam muniuit castella. Quæ cum edificijs, et custodijs tutæ fecisset, ad Ioppen peruenit: et occupans eam, magnā introduxit ibi custodiam. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquā Ionathas et Simon tractauerūt, ad Hierosolymam sunt reuersi. Cumq; omnem populum ad templum congregassent, suadebāt muros Hierosolymorum refabricandos, et dirutam partē muri templi reconstruendam, alijsq; turribus muniendam. necnon et in media ciuitate alium edificare murum, ut custodibus arcis alimentorū copia negaretur. Insuper etiam castella, quæ sunt in prouincia, facerent tutiora uel fortiora. Cui dum et populus de bene propositis consensisset, ipse quidē mœnia ciuitatis edificabat: Simonem uerò misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiam peruenit. Quam cum uellet cum Babylone et superioribus prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miserunt, promittentes ei subuenire, si ad illos transiret, et tradere se, uel expugnare cum eo regē Parthorū Arsacen. Quæ spe sublatus subito egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, airesq; resumeret, regem Tryphonē postea debellaret, longeq; eum à Syria pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, et multos congregasset uiros, bellumq; et omnem militiam aduersus Arsacen pro-

duxif

duxisset, ipse quidem uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone. C A P. I X.

Tryphon uerò cum mortem Demetrii cognouisset, per- 1 Mach. 12.

Tfidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipse regnum teneret. Impediebant uerò impetum eius & uoluntatem amicitie Ionathæ, quas cum Antiocho habebat. Vnde primum Jonathan statuit occidere, & tunc aduersus Antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Jonathan consumere, ad Bethsurā ab Antiochia uenit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum eum uenisse. Tryphon uerò cum Jonathan uidisset ad pugnam paratum, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedi- rent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cunctamq; suspicionem depellere, quatenus confidentem & incautum, nihilq; præuidentē caperet: & persuasit ei, ut exercitum dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo, nequaquam bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire supplicabat: nam tradere ei ciuitatem, et omnem prouinciæ moderationem, se uenisse profitebatur. Ionathas uerò nihil suspicans, sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens, exercitum dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus superuenit. Vt uerò intrauit Ptolemaida, portas statim ciues serrauerunt, secundū quod eis à Tryphone erat præceptum, & Jonathan uiuum capientes, omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit etiam Tryphon ilico ad Galilæam, qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ comperissent, antè quàm uenirent à Tryphone missi circumdati à pro-

uincia processerunt. Tunc satellites Tryphonis cum uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hierosolymitæ tamen cum audissent Ionathan captum, & cum eo milites perissey, flebant illius interitum: & summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus autem timor eos inuadens contristabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, & propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra se bellum construerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ sicut suspicabantur eueniunt. Nam gentes mortem Ionathæ cum audissent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanquam indigentes duce. Tryphon uero exercitum multum congregans, ad Iudæam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon autem uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cōfortare, quatenus forti animo essent, nec pertimerent Tryphone superueniente. Et conuocans in templo populum, alacriorem cum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumēs: Pro uestra, inquit, libertate o uiri Iudæi, me dudum cum patre uel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima nō desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiā nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eicere, sed introducat magis desiderium uitæ, uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare, uel pati pro uobis recuset, sequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo, ut meæ parca animæ: neq; peior, ut quod illis uisum est optimum pro patrijs interfici legibus, uel pro dei religione, deuit: sed in quibus oportet me germanum illis fratrem ostendere, in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo, ultionē ab inimicis expetere, uosq; omnes cum uxoribus uel filijs ab eorum uiolentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio refer

reseruare. Nam uideo gentes contempsisse uos, tanquā ducem non habentes, bellaq; præparasse. Cum hæc Simon uerba ad 1. Mach. 15. plebem fecisset, confestim depulso populus ab animis metu audaciam sumpsit, desperansq; ad spem bonam repente mutatus est, & unanimiter exclamauit, nutu dei esse Simonem ducem, & Iudæ uel Ionathæ fratrum principatum tenere dignum: se quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens, ductus ei contulit dignitatem. Tunc Simon congregans omnes sui exercitus bellatores, festinauit ciuitatis muros reconstruere, turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam Ionathan quendam amicum, filium Absalonis cum militibus ad Ioppen, imperans habitatores eius eijcere: nam timebat ne ciuitatem traderent Tryphoni: ipse uerò Hierosolymam tuebatur. Triphon autē exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum suis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ super montes iacet, unde etiam Iudææ campi patefcunt. Cum uerò Tryphon à Iudæis audisset ducem Simonem constitutū, direxit ad eum, fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire: iubetq; ei, si uellet fratrem Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum, duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur post dimissionem, ne Iudæam in suam ditionem redigeret: quia & nūc non pro alia re, nisi pro debito uestigaliū eum se ligasse cōfinxerat: Tum Simon intelligēs artem Tryphonis, quia et si argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens, tamē ter-
ritus, ne à populo accusaretur, se causam fraternæ necis extitisse, quòd non pecunias nec filios pro ipso contraderet: colligens exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens, quòd hæc dolo uel insidijs plena sunt: tamē optabilius esse pecunias, & filios ei transmittere, quàm propositis à Tryphone non

obediens, putaretur non uelle fratrem absolui: initoq; cum suis Simon tractatu, filios Ionathæ, pecuniasq; transnūsit. Quas cum Tryphon accepisset, nec fidem seruare, nec Ionathan absolueret uoluit: sed mox exercitum colligens, ad propria remeauit: ordinatoq; itinere per Idumæam, ad Hierosolymam ascendere cupiēs, uenit ad Doram ciuitatē Idumææ. Præcedebat uerò cum exercitu Simon, castra contra eum semper disponens. Quod cognoscētes hi, qui in arce Hierosolymitana erāt, ad Tryphonem dirigunt, rogantes eum ad se ocius properare, quatenus alimenta eis præberet. Ille uerò per noctem illam equitatum parauit, quasi Hierosolymam ascensurus: sed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel pedibus suis. Qua causa obstante, nequiuit ad Hierosolymam Tryphon ascendere: sed reuertens ad Syriam, et propē Galaditidem ingressus, Ionathan ibi perimi, uel sepeliri iussit, et ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Bascama ciuitate transferens ossa fratris, sepeliuit in patria sua, luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Simon ingens Mausoleum fabricans, patri suo fratribusq; sepulturam ex albo et polito lapide construxit, opus mirabile conspicuumq; faciens: cuius et porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper et pyramides septem parentibus, uel unicuiq; germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucētes, quæ hætenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, et ædificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uerò est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quē annos quatuor gentem continuū Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, et Iudæorum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerūt, cum

Simon

Simon Gazara ciuitatē, uel Ioppen, uel Iamniam deuaſtaret, arcemq; Hieroſolymorū deponeret, ne forte inimicis refugium ſeret, unde percurrentes eos ledere poſſent. Quod cū feciſſet, optimum & utile putauit, etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat, deſtruere. Quo multitudo cunctiq; ingreſſi, montē deſtruebāt, & nec die, nec nocte ceſſantes per tres annos, depoſuerūt eū ad ſolum, campumq; planiſſimum fecerunt, ita ut eminētius templum excelleret, arce uel monte depoſitis.

De Tryphonis malitia, & dolis.

C A P V T X.

Poſt captiuitatem Demetrii, non multo poſt, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares ſuos ad milites tranſmiſit, & multas dare pecunias pollicitus, ſi eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captum nuntiabat teneri, fratrem uerò eius Antiochum, ſi principatum obtineret, multa peſſima eis facturum eſſe dicebat, dum proditiōe eorum ulciſceretur. Qui cū ſperaffent affluentia pecuniarum ſub regno Tryphonis frui, principem eum conſtituunt. Tryphon autem ut regni inſignia ſuſcepit, continuo nequitiam ſuam patefecit, & innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obſequabatur, non hoc uoluntate bona, ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtquā uerò regnum adeptus eſt, exuens ſe ſimulatione uerus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos, quā clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrii uxorē ſe contulit, quæ tunc in Seleucia cum filiis erat concluſa. Erratē uerò fratrem Demetrii Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittēte Tryphonis timore, accerſit Cleopatra, ad ſuas cum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit ſuadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

1. Mach. 15.

Cumq; intrasset Seleucia Antiochus, et fortitudo eius per singulos dies cresceret, exiit pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens a superiore Syria repulit ad Phœnicen, et in Dora castello munito conclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudeorum legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus largè præbuit, ut Antiochum intrare necessarios pauco tempore pateret. Nam Tryphon dum a castello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea cōclusiōe, perēptus est tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum.

CAP. XII.

Sed Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuionem unā cum ministratis pecunijs, et alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradēs, ad depredationē Iudææ, captiuitatemq; Simonis misit. Sed cum Simon audisset Antiochi preuaricationem, licet senex esset, tamen quod nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, concitatus ad audaciā super ætatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit, et disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uero per aliam partem cum reliquis uiribus perrexerat ad bellum: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam et ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis.

CAP. XIII.

Igitur annis octo principatum sacerdotij Iudeorum regēs, moritur in conuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiēs, et uinctos habens misit tertium Ioannē, qui et Hyrcanus uocabatur, occidi. Quod cum sensisset iuuenis, euasit periculum, et ad ciuitatem festinauit: confi

confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq;
odium. Properantē uerò per aliā portam Ptolemæum intrare,
populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptole-
mæus ad quoddam castellū, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum, deq; matris Hyrcani
morte & passionibus.

C A P V T X I I I I.

Accipiens autem paternū principatum Hyrcanus, deum
hostijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produ-
xit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus
hostem circumueniens præualebat: mincebatur tamen matris
& fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trabens, in
prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si nō ab
obsidione discederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de
obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsi-
dia, ne dum male pateretur, eius crudelitati reputaretur. Ma-
ter autem protendens manus petebat, ne propter cos differ-
ret, sed multò magis impetu castellum inuaderet: inimicòq;
sue potestati subactò, pro charissimorum tormentis redderet
retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per
suam mortem hostes atrocius deperirēt. Hyrcanum uerò pe-
titionibus matris incensum, castellum capiendi furor tenebat.
Rursus uerò cum uidisset matrem cædi uel dissipari, solueba-
tur. & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat ob-
sidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum ex-
pleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc
observant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus
à bello solutus, occidit matrem, & fratres Hyrcani, & fugit
ad Zenonem, qui Cotylas apellabatur, in Philadelpia tyrā-
nidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochum & Hyrcanum, deq; sepul-
chro David.

C A P V T X V.

i i 5 Antio

Antiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cōtra Iudeam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesima sexagesima secunda. Cumq; deuastasset provinciam, Hyrcanū in ciuitate cōclusit, quam septem aciebus circumdedit: nihil tamē prænitus proficiebat propter murorum munimina, & propter obfessorum uirtutem, necnon & aquarum inopiam, qua propter siccitatē domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habēte, super quas militares ordines disposuit: multosq; quotidie labores cōgressus inferebat, fossamq; altam et latissimā construēs, muros ciuitatis deposuit. Iudæi uerò multas incursiones contrā moliebantur: & si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò præsensisse cognoscerēt, innocui redibant. Vt uerò noxiā multitudinē intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatē emisit: quæ uerò bellicosa & fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarēt, seuisimis tormētis miserabiliter animā exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorum uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias septē dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatus: Immolate. Nec non etiam sacrificiū magnificentissimum destinauit, taurū cornibus inauratis, & pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificium adductū susceperunt qui ante portas stabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autē iste in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiens ciuitatē, porcos super aram immolauerat, & ius carnū per totum templū sparserat.

serat: etiam leges Iudeorum, paternamq; religionem cōfuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minime reconciliari passa est: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modestiā eius. Hyrcanus etiā animaduertens studiū ipsius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cōuersationē restitueret. Qui cum refuisset pessimum consiliū suadentiū gentem capi legibus dissonantem, ad omnem pietatē flexus, legatis respōdit: quòd si traderet arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudeam existentium soluerent, & custodiā in ciuitate susciperent, confirmās pactum, finiret bellum. Iudæi uerò omnia perferre præter custodiam consentiebant, quam non propter aliud, nisi pro dissimili cōuersatione recusabant: pro custodia tamē obsides dare profitebantur, & talenta argenti quingenta: ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum suscepisset rex Antiochus, & coronam ciuitatis deposuisset, obsidionē soluēs discessit. Hyrcanus uerò sepulchrū Dauid aperiēs, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarū exinde protulit: ex quibus primus Iudeorū cœpit peregrinos alere. Composuit etiam cum Antiocho amicitias, suscipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. Cumq; exercitū Antiochus cōtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egressus est. De his testis est Nicolaus Damascenus, sic in historia dicens: Trophæum sistens Antiochus iuxta fluuiū Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorū duccem, ibi duobus diebus remoratus est, petente Hyrcano Iudeo propter Iudeorū celebrationē, in qua non erat legitimum eos proficisci. Et hæc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instabat, in qua minime licet nobis uel in sabbatis uel in festo die uiam cōficere. Tunc etenim

Antio

Antiochus cum Arsace Parthorum rege confligens, & multum perdens exercitum, interiit. In regno autē Syriæ frater eius Demetrius succedit, Arsace cum à captiuitate solvente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrā ingressus est, sicut prius demonstratum est.

De Hyrcani uictoriis & amicitia cum Romanis.

C A P V T

XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & desertas puginatoribus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: post etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, necnon & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad similitudinem Hierosolymitanum possidebat, quod Alexātri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manassen generū suum, fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauius. Contigit uerò templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumææ Aboram, Marisam, cunctosq; cum domuisset Idumæos, permissit eis prouinciam habitare, si circunciderentur, legibusq; Iudaicis uterentur. Qui desiderio patriæ terræ cicuncisionem, & aliam conuersationem Iudæorum prætulērunt, ideoq; ex illo tēpore cœperunt esse Iudæi. Quo factō, Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, cōposuit amicitias hoc modo. Farnius M. filius, consul senatū omnem octauo Idus Februarias, in campo iussit conuenire, præsentē L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Dosithei, & Apollonius Alexandri, et Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudæorum

rum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & civitates, insuper & uilla, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut et provinciam æstiment uasatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmissis, esse renouandas. De rebus autē ablatiis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuum habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fisonē cognominatum, quatenus de genere Seleuci trāsmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugna commissā, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorum sub Hyrcano & eius bello contra Samaritam,

C A P V T XVII.

Alexan

Alexander autem regnum accipiens, et amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syrie tenuisset, contra Iudæam exercitum destinare timuit. Audiens uero germanum suum, et ipsum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas vires contra se à Cyzico congregasse, cum intra prouinciam statuit expectare, quatenus obuius incursionibus fratris Antiochi resisteret, qui Cyzicenus dicebatur, quod in illa ciuitate nutritus esset: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, et uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrii Grypi patris. Contigit uero ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum et alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam et ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis præbisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennæi, et magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudæam cum licentia possidebat, multamq; pecuniarum summam collegit: ambosq; inter se dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua suo loco referam, qualiter ab Herode sit condita, et Sebastia nominata. Accedens igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorum quæ Samaritæ contra Marisenos colonos, et auxiliares Iudeorum commiserunt, obediens regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circumdedisset, duplici muro cincta stadiis octoginta, filios suos obsidioni preposuit, Antigonom et Aristobulum. Quibus imminentibus, in tantam necessitatem famis

Sama

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniens ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritæ reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu cum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam committere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusionem capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut nullum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quod ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

maeum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, & Ananiam filios Onie, quem superius templum adificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrorij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sententia eorum nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemaeum transibant: scli uero Iudaei qui Onie dicebantur, apud Cleopatram permanserereginam, propter Chelchiam & Ananiam. haec Strabo differuit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudaeos felicitas, magis autem Pharisei. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facile crederetur. Discipulus tamen eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuium uocaret, & amicabiliter pascret, nimisq; delectari uidisset, dicere coepit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniaq; agere, per quae deo & uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, & a recta uia deuiantem, reuocate atque corrigite. Qui dum ei testimonium praeberent, omni uirtute ornatum, letatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus & seditionibus gaudens: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, & ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano uero causam rogante, quapropter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiui mus a senioribus capitulum fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Contra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisei ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadduceorum haeresi, quae contraria Pharisaeis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus Phari

Phariseis Eleazarum blasphemiam fecisse, et hoc manifestū illi fieri posse, si requireret illos, qua dignus esset poena pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariseos interrogasset, quam iudicarent eum poenam meritum, Non enim credo, inquit, cum uestra sentētia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad mensuram poenae plagas et uincula sufficere: nam non uidebatur digna contumelia quae potuisset morte multari: et quia modesti sunt naturaliter ad tormēta Pharisei, ualde contristabatur. unde putabat illorum sententia maledictiones Eleazarum sibi fecisse. Incitator uero irae eius Ionathas, flexit eum relictis Phariseis ad Sadduceorum partem transire; ut et leges ab eis populo dispositas solueret, custodesq; earum puniret. Vnde summum ei et filijs odium à multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. Nunc autem uolo demonstrare, quas leges populo patrum successione tradidissent Pharisei, quae non sunt inter Mosais leges conscriptae: ideoq; Sadduceorum gens has expulit, dicēs illas debere teneri leges, quae conscriptae sunt: illas uero quae à patribus traditae fuissent, minime custodiri. Et de his multa questio uel altercationes maximae fiebant, et Sadduceos copiosi uel diuites sequebātur, populares uero non eis obsequebantur, sed Phariseos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus haeresibus, atq; Essenorū, in secundo uolumine Iudaicae historiae differuimus. Hyrcanus autem post seditionem sedatam feliciter uixit, et principatum optime rexit annis trigintauno: defunctusq; reliquit filios quinque, qui maxime his tribus rebus dignus à Deo iudicatus est, magistratu populi, principatu sacerdotij, et praedicatione prophetiae. Nam Deus cum eo erat, et futurorū praescientiam ei donauit. Ita enim cognoscebat et praedicabat, ut etiam de duobus filijs praediceret, quod rerū domini non diu-

tius permanerent. Quorum interitum operæ pretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte.

CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatē transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta & unum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundum Antigonū, simili dignitate eum ornauit: alios uerò uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrē de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominā esse reliquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus est, ut uinculis eam penuriāq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & cōmunis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem nō credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uerò per inuidiā arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione redisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorū Deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templū ascendit, ualde splendidissimè ornatus cum suis armatis, & multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uerò cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerūt: & uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uideretur, sed regie munificentiæ ostentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis,

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autē ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: et præcepit, ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cōstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nuntio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrin, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quàm istæ passionēs. Admirari potest quilibet et Iudam Essæum genere, qui nunquàm in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis et notis, qui gratiā prædicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo periturum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcentis distabat, ubi eum prædixit interfici. Diei quàm plurima pars trāsierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nuntiatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam et ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Casarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cedis poenitentia, fletusq; possedit, necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: et intolerabilem passionem corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis enomebat. Quem dum puer audi-

cui portaret, lapsus est in loco, quo macula sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, Dei prouidentia disponente. Quo facto, clamor uidentium fufum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uero cum Aristobulus audisset, causamque requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolens clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quae tacentur, et semper esse peiora putant. Ut uero cogenti et interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa conscientia sua, gemensque cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Numquid latere Deum potui in tam impijs et crudelibus factis, ut non pro scelere fraternalis necis ueloci poena consumerer? Usquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris et matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quae cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est φιλέλλην, id est amator Graecorum. Multum uero patriae profuit. Nam subegit Ituraeos, plurimamque eorum prouinciam Iudaeis adiecit: et compulsi habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autem naturae ualde modestae, et pudoris ingenui, sicut testimonium praestat Strabo, nunc Timagenes, ita dicens: Modestus fuerat hic uir, et nimium Iudaeis utilis. Nam prouinciam eis acquisiuit, et partem gentis Ituraeorum sibi circumcisionis uinculo coniunxit.

De gestis Alexandri, Ptolemaei, Cleopatrae, Theodori & uariis praeliis.

CAP. XIX.

DEfuncto tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quae apud Graecos Alexandra nominatur, soluens fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut praedictum est, Iamneum qui et Alexander dicebatur, regem ordinauit, etate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uero huius odij, talis fuisse

fuisse dicitur: Cum diligeret priores filios suos Hyrcanus, Antigoni & Aristobulum, & apparuisset ei Deus in somnis, & interrogasset eum, quis filiorum successor eius existeret, Deo demonstrante uultum istius, contristatus quod omnium bonorum suorum hic heres existeret, genitum in Galilæa nutriti dimisit. Deus uero nequaquam mentitus est Hyrcano: Nāq; regnum post Aristobuli finem, iste suscepit. Qui unum è fratribus suis, nitentem regnum presumere, interfecit: alterum uero uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suum, sicut ei uidebatur utile, disposuisset, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commissa, uictor in ciuitate hostes concludens, obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza sole ut subijcerentur, restabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, suasq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaicæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriendum, tyrannidem meditatus est, dum reges contra se bellarent: & paululum Ptolemaicis subueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut considerent ab eis mereri solatia. Vterque enim durabat, quod sæpe athletis contingit: qui cum uiribus diffidunt, crubescences cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaicis spes erat in rege Aegyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cum à matre depulsus è regno fuisset, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaicæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, si transfret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, insuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaicæ.

kk 3 secum

secum pugnarent. Quibus incitatus, navigare festinavit. Per idem tempus Demetrius orator eloquentissimus, persuasit eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum iudeorum sustinere periculum, quàm manifestam suscipere servitutem, dum se traderent domino: quo factò, non solum præsens haberent bellum, sed multò magis ab Aegypto sperarent. Nam et Cleopatram nequaquam pati filium vicinum exercitum aggregare dicebat, sed venturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat et à Cypro filium eicere: et cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uerò nouissimum habere periculum. Ptolemæus uerò, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaidarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, et applicuit in Sycamina: ibiq; uires suas deposuit. Omnis uerò exercitus eius erat cum equitibus et peditibus triginta millia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, et applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, et Gazæi, ac peterent auxilium sibi præberi, quòd terra eorum à Iudæis et Alexandro. depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuersusq; ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uerò amicitias et auxilia cum eo componere simulans: et quatuor millia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias suscepit, et Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem: et ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quod eum non suscepisset: ibiq; relinquens duces, et partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus

pulatus inuadit. Alexander uerò cum Ptolemæi præu-
 cationem audisset, congregauit provincialium quinquagin-
 ta millia, ut autem alij historiarum scriptores dixerunt, o-
 ctoginta millia. Cum uerò collegisset exercitum, occurrit Pto-
 lemæo. Ptolemæus itaque subito inuadens Ascheton, ciuita-
 tem Galilææ, die sabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; de-
 cem millia corporum, & aliam multam prædam abstulit.
 Cumq; tentasset Sephoram ciuitatem, pauco distantem spatio
 à ciuitate capta, multos amisit. Post autem cum Alexandro
 bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem
 fluuium occurrisset, in loco qui Asaphon dicitur, non longe
 à Iordane fluuiio castra sua disposuit, habens octo millia pu-
 gnatorum, quos Hecatontachos uocabat, id est, contra
 centum pugnantes, quoniam æreis scutis utebantur. Verum
 etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis cly-
 peis, sed minus Iudæis ornati: ideoq; milites Ptolemæi ti-
 mide ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis im-
 mittebat Philostephanus, qui stratagematorum peritus, eos
 fluuium transire prohibebat, supra quem castra sua posue-
 rant. Alexandro uerò minime uisum est, transitum eorum
 uetare, dum putaret, quia si post dorsum fluuium haberent,
 nequaquam possent à pugna recedere. At in principio præ-
 lij ex utraque parte fortiter pugnatum est, pari animosita-
 te uel studio, ut ab utroque exercitu multi prosternerentur.
 Sed cum Alexandri exercitum superiorem Philostephanus
 uidisset, milites diuisit: & defectus suos fortiter adiuuans,
 nulloq; subueniente Iudæis, partem illam cum eis qui pro-
 pè stabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidissent mili-
 tes Ptolemæi, secuti Iudeos interficiebant. Post autem re-
 uersi, reliquos in fugam uerterunt: & tandiu prostrau-
 erunt eos, usquequo & ferrum, & manus eorum defecissent.

Triginta uerò millia uirorum occisa fuisse dicuntur. Timagenes uerò quinquaginta millia retulit: reliquos autem captos, paucos uerò ad suam fugisse prouinciam. Tunc Ptolemæus post uictoriam, prouinciam peragrans, uespere facto, in quasdam Iudææ uillas ingressus est: quas plenas mulieribus et infantibus inueniens, iussit militibus suis, ut occiderent, et laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hostes suos carnibus humanis uesci, et exinde eos ualde metuerent. Cepit uerò et Ptolemaidem, sicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum respiceret filium suum crescere, et Iudæam licenter deuastare, ciuitatemq; Gazæorum subiectam habere, negligere recusauit, dum iam in portis suis eum præsentem speraret esse futurum, et amari ab Aegyptijs propter uirtutem eius putaret eum: statim cum nauali et pedestri exercitu cōtra eum egreditur, duces totius militiæ Celchiam et Ananiam Iudæos præponens: pecunias uerò multas, nepotesq; suos, et testamēta apud Cōn insulam commendans. Cumq; iussisset filium suum Alexandrum, cum maxima classe nauū ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent Ptolemaide, ciuitatem obsedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Aegyptum festinauit, putans subito eam sine militibus existentem occupare, sed spe sua deceptus est. Per idem tempus Celchias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorem Syriam Ptolemæum persequens, moritur. Cleopatra uerò, cum audisset filij conatum, et quòd nullatenus Aegyptij eum sicut sperabat, suscepissent, transmisit militiæ partē, quæ de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuersus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uerò tempore, Cleopatra custodiam Ptolemaidis cum ciui-

tatis obsidione cepit : ad quā cū Alexander summa dona deportans uenisset, dixissetq; mala à Ptolemæo se passum, refugiumq; nō alibi nisi apud eam habiturum, quidam amicorum persuadebant ei, ut prouinciam Iudeorū percurreret, et obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem Iudeorum sibi subijcere. Cumq; Ananias contradicens, suaderet iniustum esse, si hominem auxiliatorem priuaret propria potestate, uerumetiam et cognatos suos esse : Nam te minimè nolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatē inimicos omnes Iudeos habebis. Hæc ergo Athania persuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum ledere, sed de societate cum eo composuit in Scythopoli Syria. Qui cū à Ptolemæi timore liberatus esset, exercitum statim cōtra bannilem Syriam produxit, et expugnauit Gadara decem mensibus obsessam, et Amathun, magnum propugnaculum habitantium super Iordanem, ubi optimus uel industria dignus Theodorus Zenonis possidebat: qui insperate Iudeos inuasit, et decem millia interfecit, sarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto, nequaquam perturbatur Alexander, sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum, et Raphiam, et Anthedonem expugnauit, quam postea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum redisse, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocassent, ciuitatem obsedit: prouinciamq; ipsorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus millibus peregrinis, et decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudeorum : et quādiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudeis rursum Ptolemæum superuenisse. Postero autem die facto, cognoscentes Iudei ueritatem, reuersi Gazæos inuadunt, et prosternunt mille. Quibus adhuc resistentibus, neque

multitudine perterritis, gerere prælium, et quicquid aduersi accidisset, tolerare passi sunt, ne hosti subijcerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui sperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit ante quam ueniret, A pollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lysimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militaremque congregans phalangen, ciuitatem Alexandro prodidit, qui statim cum ingressus fuisset, quicuit. Post autem milites Gazæis immisit, ut eos cruciarent, et per diuersa loca prosternerent: nec tamen Gazæi animas debiles, sed pronas habentes, uenientibus Iudæis resistebant, nec paucos dilaniabant: alij uero desolati domus suas incendebant, ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire: alij quippe et liberos cum uxoribus suis manibus interficiebant, quatenus seruitutem inimicorum uel taliter euitarent. Cumque quingenti ex primatibus eorum in templum A pollinis confligissent, quorum consensu proditio facta erat, hos abstrahens Alexander occidit: ciuitatemque post anni obsidionem deponens, ad Hierosolymam remeauit. Eodem tempore et Antiochus, qui Grypus dicebatur, moritur insidijs Herodiani, anno uitæ suæ quadragesimo quinto, imperij uero uicesimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus suscepisset, bellauit etiam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem cum uicisset, et cepisset, occidit. Non multo uero post, Cyziceni filius Antiochus, et Antonius Pius, cum peruenissent in Aradum, coronamque sibi imposuissent, confligunt cum Seleuco, quem post uictoriam ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam, et peruenisset Mopsuestiam, iteram ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopsuestenus indignatus, palatium eius incendit, eumque cum amicis extinxit. Antiocho uero Cyziceno adhuc Syriæ regnante, Seleu

te, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, ut-
rumq; cum suo prostravit exercitu. Post ipsum uerò et fra-
ter eius Philippus, cum imposuisset sibi diadema, in parte ali-
qua Syria regnabat. Ptolemæus uerò Lathyrus quartum fra-
trem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, a Guido de-
ducens, in Damasco regem constituit. His autem duobus fra-
tribus pertinaciter Antiochus resistens, citius occiditur. Nam
Laudociæ Gaminorum reginæ contra Paribos bellanti, cum
socius aduenisset, uiriliter pugnans occubuit. Syriæ uerò duo
fratres tenuerunt, Demetrius, et Philippus, sicut alibi demō-
stratum est. Alexander autem dum contra eum sui seditionem
mouissent, in die qua festiuitas tabernaculorum agebatur, et
super aram staret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur
eum. Nam legitimum est apud Iudæos in scenopegijs, unum-
quemq; portare uirgas ex palmis, et cedris. Demonstratum
autem hæc etiam in alijs. Verum etiam contumeliosè eum ag-
gressi sunt, cum ingressi fuissent, dicentes de captiuo genitum,
et honore sacrificij indignum. Iratus ergo sex millia eorum
occidit: parietem uerò ligneum circa aram et sacrarium con-
struens usq; ad altare, in quod solis sacerdotibus licet ingre-
di, multitudinis introitum prohibebat: simul et peregrinos
Persas, et Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus existens, nō
eis utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas, et Galaaditas uicisset,
tributorum incrementum eis imposuit: et Amathunta ex pu-
gnauit, non audente Theodoro cum eo confligere. Cumq;
conseruisset pugnam contra Obodam regem Arabum, et in-
cidisset in insidias altissime uallis iuxta Galaaditidem, indeq;
cum fugeret ad Hierosolymam, super infelicitatem suam ha-
buit etiam gentem Iudæorum inimicam: contra quam annis
sex pugnans, interfecit quinquaginta millia. Rogante uerò
eos, ut odium quod in eo haberent, solueret, magis horrebant
eum

cum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudeorum calamitate.

CAPVT.

XX.

Tunc ad Demetrium Eucerū destinauerūt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dam peruenisset ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam castrametatus est. Alexander autem cum conductis militibus sex millibus ducentis, & Iudeis uiginti millibus, qui ei fauebant, contra Demetrium perrexerunt: cui equites fuerunt tria millia, pedites uero quadraginta millia. Multa ex utraque parte gerebantur, Demetrio quidem uolente seducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudeos Demetrio sociatos auellere. Cumq; neuter ualuisse persuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei simul & uirtutis probationem ostendentes. Multi etiam à parte Demetrii milites conciderunt. Cùm uero per montana fugisset Alexander, misericordia ruinae eius flexi, colliguntur ad eum sex millia Iudeorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Post autem iterū Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, superantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in Bethonim ciuitate cōclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem, & tenuisset eos, duxit ad Hierosolymam. & crudelissimam in eos poenam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis suis in excellenti loco, crucifigi ex ipsis ostingentos præcepit: liberos uero & uxores eorum coram ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his, quæ malè passus erat: sed tamen humanā uindictam excessit, quamuis multum sudasset, & laborasset in bello cōtra eos, & in nouissimū periculum animæ, regniq; uenisset. Non enim eis suffecerat
contra

contra se inuicem certare, nisi etiam aduersus eum alienigenas pronocassent: et ad talem necessitatem perduxissent, ut terrā Moabitidis, et Galaaditidis, et uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur cōtra se Iudæis: sed et alia multa cōferret: quapropter uidetur hæc iuste fecisse: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus est à Iudæis cruci da. Aduersarij tamen eius octo millia noctu sugerunt, et quādiu uixit Alexander exulabant. Et iste quidem liberatus à seditione eorum, cum omni quiete in posterū regnauit. Demetrius autem cum à Iudæa in Beroëa discessisset, obsidebat fratrem suū Philippum, cui decem millia peditum erant, et mille equites. Straton autem Beroëe tyrannus, Philippo auxilium præbebat, et Zizum principem Arabum cōuocabat, nec non etiam Mithridatē Synacem præfectum Parthorum. Qui cum uenissent cum multa expeditione, et obsedissent Demetrium intra castra, sagittisq; et siti eum angustassent, compulerunt milites eius, ut eum traderent. Cumq; depopulassent prouinciam, et Demetrium cepissent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi transmiserūt, captiuos uero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates inq; Parthorū rex, Demetriū maxime honorabat, usquequo terminus ei uitæ uenisset. Philippus uerò à pugna statim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens, Syriæ regno potitus est.

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri.

CAP. XXL

Post uerò Antiochus, frater eius, qui nuncupatur Liber pater, uendicans sibi principatum, ad Damascum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Milesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extitit,

tit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Milefium prodidisse. Quapropter in sufficione eum habebat, qui rursus à Damasco repellitur. Nam cum Philippus ad circum exisset, Milesius clausit Damascum, & Antiocho seruauit. Quod factum cum audisset de Philippo Antiochus, reuersus ad Arabiam, expeditionem statim contra Iudeam parauit, pedites quidem octo millia, equites autem octingentos. Cuius Alexander cōgregationē timens, fossam altissimam fodit, circa Capharsaba, quæ nunc Antipatris uocatur, initium eius faciens, & usque ad Ioppen. Cumq; murum edificasset & turres ligneas erexisset per stadia cētumquingua, Antiochum expectabat. Ille autē hac incendio cremans, exercitum suum ad Arabiā exinde transduxit. Cui rex Arabum cedens primum, deinde ex improviso cum decem milibus equitum adueniens, occursione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret, Antiochus occiditur auxilium partiboranti ferēdo. Postquam uerò cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorum fame consumitur. Post hūc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatū à Damasce, propter Ptolemæi iuuenis odiū. Qui cum militiā congregasset contra Iudeam, & circa Adidam uicum prælio uicisset Alexandrum, cum pactis à Iudæa discessit. Alexander autem iterum cū inuasisset Dion ciuitatem, contra Essemon produxit exercitum, ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circumdans, pugnando inuasit. Exinde contra Galilæam, & Seleuciam pergit, & has cū cepisset, subegit etiam uallem, quæ Antiochi dicitur, Castellū quoq; Gamala. Sed cū multi Demetrium ducem illorum locorum accusarent, nimis indignatus eum damnis affecit: & tertium annum complens, soluta expeditione ad sua reuersus est: quæ Iudæi, & Græci omnino propter

pter felicitatem eius accipiūt. Per idem tempus iam Syrorum, et Idumeorum, et Phoenicum ciuitatis Iudei possidebant iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniā, Ioppen, Iamian, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram, in mediterraneis uerò per Idumeam, Aboram, Marisam, omnemq; Idumeam, Samariam, Carmelum montem, et Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitiden, Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembaronem, Mega, et Onzoram, Cilicum, Aulonem, Pellentem. Post hæc rex Alexander crapulae multum indulgens, in nautitudinem incidit, et tribus annis quartana febre laborans, nec sic tamen ab expeditione quicuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus est autem in monte Gerasenorum, Ragaba castellum trans Iordanem obsidens. Quem cum uidisset regina propinquantem leto, nullamq; salutis spem habentem, deplorans futuram desolationem suam et filiorum, ait: Cui me ita relinquis cum filiis, alterius auxilijs egentem, dum sic scias aduersariam tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei mandata sua custodire, quatenus certum cum filiis regnum tutaretur, et ut mortem eius militibus celaret, usquequo castellam caperet: deinceps ut ad Hierosolymam uictrix et splendidissima rediret, et Phariseis potestatem daret, quæ uellent agere, eosq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorem sibi illatum, fidam ei gentem constituerent. Nam posse hos multum apud Iudeos dicebat, et ledere si quem abominarentur, et prodesse cui fideles existerent: cum nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo seuissimum referre: seq; ideo offendisse multitudinem dicebat, quòd Phariseos aliquando contristasset. Tu igitur, inquit, cum ad Hierosolymam perueneris, conuocatis militibus, eorum corpus ostende, et permitte eis qualiter uelint, uti meo

caddau

cadauere: siue contumeliosè uelint, et insepultum relinque-
re, quòd à me iniqua perpeſi ſunt: ſeu aliquid in corpus meum
deſeuire, concede: neque ſine illorum conſilio uelis aliquid in
tuo regno decernere. Quòd ſi hæc ad eos dixeris, ego quidem
clariore dignior ab eis ſunere, quàm à te habebor: cum ira
poſt mortem in aliquo non ſeruetur: tu uerò firmum tibi con-
ficiſ principatum. Hæc cum ſue perſuaſiſſet uxori, deceſſit
imperij ſui uiceſimoſeptimo anno, etatis uerò quadrageſimo-
nono. Alexandra autem cum caſtellum cepiſſet, ſecundum ma-
riti mandata Phariſeos alloquitur, et illorum poteſtati mari-
ti corpus et regni gubernationem commendat: et ita quidem
iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fide-
les uerò eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad
concionem conuocantes, res geſtas Alexandri explanauerūt:
regem ſe dicentes iuſtum, et magnum perdiditſe: et tantum
populo luſtum, et moeſtitiā laudibus regijs intulerunt, ut
exequias ei meliores, quàm cæteris regibus exhiberent.

De regno Iudæorum ſub Alexandra regente, & Phariſæis.

C A P V T

XXII.

Alexander autem liberos relinquens, Hyrcanum, et Ari-
ſtobulum, uxori Alexandræ regnū tradidit. Ex filijs ta-
men eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, ui-
tam otioſam elegerat: nouiſſimus uerò Ariſtobulus, efficax et
audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eò quòd ui-
debatur cōtriftari, de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ prin-
cipem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter etatem, magis
autem propter innocentiam ordinauit: Phariſæis tamen omnia
facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: et
ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiffet, quas Phariſæi ſe-
cundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum re-
ſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat, omnem uerò
poteſta

potestatem Pharisei possidebant. Nam et transfugas reducebant, et ligatos soluebant, et nihil à dominis penitus dissecebant. Verum etiam regina providentiam sui faciebat, dum multos conductos milites contineret, suasque vires duplices ostenderet, ut iam in circuitu reges terreret, et caperet ab eis obfides transmissos. Pacem uero omnis habebat provincia, præter Phariseos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginam flectere molientes, quatenus occideret consiliarios Alexadri, qui cum hortati essent octingentos interficere: ex quibus ipsi unum occiderunt Diogenem, et post ipsum alios multos, usquequo potētissimi eorum in aulam intrassent cum Aristobulo, cui uidebantur molesta facta Phariseorum. Apparebat autem, quod uellet occasione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingressi fuissent, admonebant eam, quanta fecissent, per quæ firmam fidem suo domino conseruassent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent: et petebant, ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur sugerint aduersariorum pericula, si domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tollerarent. Dicebant etiam, si contenti essent aduersarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem se patienter ea, quæ contigerunt perferre: si uero in eisdem Pharisei permanserint, petebant dari sibi licentiam recedendi. Nam præter iussionem eius nullatenus aiunt pati salutis suæ providere, sed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos post discessum putaret: opprobrium uero reginæ esse, si neglecti socij mariti eius aduersarijs traderetur. Nam gaudium Aretæ Arabo erit, tot et tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Phariseos præponere iudicas, unumquodque nostrorum in castellis dispone, et si ita aduersarios uis erigere, nos sine in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerent, et ad misericordiam mortuorum et periclitantium

manes Alexandri innocarent: omnes qui assistebant lacrymis completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt, dum ambitiosè furenti mulieri, præter constituta regni committeret moderamina. Quæ dum nihil sciret, quod ageret, ad postulationem eorum custodiam castellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, et Alexandriam, et Macheruntē, quò plurimæ, et pretiosissimæ res eius repositæ uidebantur. Non multò post tamen fidium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Damascum contra Ptolemæum, qui Minæus dicebatur: qui nihil studio dignum agentes, ad Hierosolymam reuertuntur. Eodem tempore nuntiatur Tigranes cum trecentis millibus armatorum contra Iudeam uenturus, quod nimis reginam, et gentem perterruit, ut dona multa nobilissima per legatos ei destinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ et Cleopatra, Syriæ regnans, suasisse habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro sua regina, proq; sua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis transuississet, spem etiam eis bonā promissit. Capta uerò Ptolemaidē nuntiatur Tigrani, quòd Mithridatem dum sequeretur Lucullus, illum quidem fugientem ad Iberos, minime potuisset comprehendere. Armeniam uerò depopulans obsedisset. Quæ cum cognouisset Tigranes, domum reuertitur. Interiecto uerò tempore, Alexandra regina cum in ualitudinē seuissimam incidisset, placuit Aristobulo rempublicam inuadere: et per noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi paterni sui amici degebāt. Nam olim de actibus matris suæ conquerebatur. Tunc uerò magis ueritus est, ne matre defuncta, et Phariseis rem tenentibus, omne genus suū deperiret. Præuidebat

videbat enim futura, quòd non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Conscia uerò facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cum'que primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, à quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuq; putasset discessionem eius non pro rebellionem fieri, uenerunt, qui nuntiarent iam tenuisse illum primum castellum, & secundum, & reliqua omnia. Nam uno comprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudæorum cum regina in maximis coepit esse terroribus. Nam sciebat non longè abesse Aristobulum, quatenus sibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibi contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nuntiassent regio circumdatum ornatu, & intra quindecim penè dies loca uiginti duo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudæorum, & Hyrcanus ad reginam intrantes petebant, ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus iam penè cuncta possederat, tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabant, quamuis ægritudine laboraret, sine ea aliquod consilium capere: imminere uerò sibi non longe periculum clamentabant. Cumq; illa præcepisset eis agere, quæ existimarent prodesse, multas quoq; causas eis utiles adesse demonstrabat, id est, gentem ualidam, exercitum potentissimum, pecuniarum copiam: sibiq; deficiente iam corpore, uanum esse pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixisset, non multò post decessit, anno sui regni nono, ætatis uerò septuagesimo tertio, mulier quæ debilitati sui sexus nunquā succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidenter ostendit.

sum est: & quæ preponeret futuris præsentia, & omnia postponeret potentie principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatem negotia domus sue ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatem quam possedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit, tradidit potestatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miserijs regnum post suam mortem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA- tis Iudaicæ liber decimusquartus.

De regno Aristobuli, & Hyrcano priuatim degente.

CAPVT I.

ALEXANDRAE reginae morte in superiori uolumine demonstrata, sequentia referamus: nihil aliud festinantes, nisi minime quicquam de gestis rebus memorie prodendum præterire. Nam qui conscribunt historias, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatis narrationi decus imponere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere. Super omnia uero certius conscriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni. Centesima octogesimatertia Olympiade, Quint. Hortensio, & Quinto Metello Cretico

C O S S.

eos s. bellum contra Hyrcanum Aristobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto Hyrcanus ad artem, ubi Aristobuli uxor & filia à matre eius erant conclusæ, confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens, inimicitias deposuit: ut ipse quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret, sua possessione contentus. Cumq; hæc disposuissent in templo, & iusiurandum & dextræ dedissent omni populo uidente, discesserunt: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uerò ut priuatus in Aristobuli domum.

De Antipatro, qui iuuabat partem Hyrcani aduersus

Aristobulum.

CAP.

II.

A Micus igitur quidam Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas possidens pecunias, & uir efficax, Aristobulo suspectus habebatur propter Hyrcanū. Nicolaus tamen Damascenus ait hunc genere nobilissimū Iudæum fuisse, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuersi sunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudæorum contigit postea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabatur, cum eum Alexander rex, & uxor eius ducem totius Idumææ ordinassent, amicitias inisse cum finitimis Arabis, & Gazæis, & Ascalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos sibi coniungens. at cum Aristobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens, ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat contra eum Iudæorum ualidissimos uiros, iniustum esse dicēs negligere, dum uiderent Aristobulum inique principatum habere: fratremq; eius priorem eiectum, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba

frequenter iacêret, & diceret periclitari uitam suam, nisi prouideret, fecit eum discedere. Nam indicabat Aristobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non suaderent eum interfici, quatenus firmum sibi gereret principatum. His Hyrcanus uerbis minime credebat, dum natura bonus esset, & accusationem facîle non admitteret: faciebat autem eius innocentia & mentis remissio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrariæ naturæ Aristobulus esset: nam facinorosus, & arrogans erat. Sed cum Antipater uidisset Hyrcanum nō attendere uerba sua, nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi inferere, tanquam eum interficere festinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum. Igitur cum hæc audisset Hyrcanus, arbitratus prodesse sibi, ad finitimam Iudææ Arabiam discedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo accepturum, quod non refugientem ad se traderet inimicis. Cumq; accepisset fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hierosolymam reueauit. Cum paucis ergo de ciuitate egreditur. cumque multam fecissent uiam, ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Aristobulum, & iusto Onia interfecto.

C A P V T

III.

Antipater autem dum multum amicus regi esset, & rogaret eum, ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret, & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret, sed etiā dona promitteret, flestit Aretam. Necnō etiā Hyrcanus pollicitus est, si restitueretur patriæ, regnumq; reciperet, omnē terram, & decem ciuitates, quas suus pater Alexāder ab Arabis ceperat, reddere: Fuerunt autem Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Monslingon, Adiffa, Ribdalusa, Oriblo. Cum
hæc

bas promissiones audisset, contra Aristobulum exercitū quinquaginta millium equitum et peditum produxit. Sed cum in prelio uicisset, et multi post uictoriam ad Hyrcanū refugissent, desolatus Aristobulus ad Hierosolymā recessit. Arabum autem rex omnem agens exercitum, et applicans ad templū, Aristobulum obsidebat: adiectoq; populo Iudeorum Hyrcano, et pariter obsidente, soli sacerdotes cum Aristobulo permanserunt. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudeorum circundans eos, fortiter obsidioni imminebat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ Pascha dicitur, probatissimi Iudeorum prouinciam relinquentes, in Aegyptum recesserunt. Onias uero quidam uir iustus, deoq; amabilis, qui dum nō plueret, orauit Deū, quatenus solueret siccitatem, et audiens Deus pluit: dum tunc celatum eum haberent, propter seditionem abstraxerunt, et in exercitum Iudeorum produxerunt: petentes, ut similiter oraret contra Aristobuli milites, ut soluerentur, sicut soluta est pluuia. Cumq; diu resisteret recusans, à multitudine compulsus, in medio stetit, ita orando, dicens: Deus omnium rex, quoniam et hi qui mecum consistunt, tuus existit populus, et qui obsidetur, tui sacerdotes sunt, peto, ut neque istos exaudias contra illos petentes, neque illos contra hos orantes. Cumq; hæc orasset, maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem statim ab eis ultionem crudelitatis et pœnam exegit post mortem Oniæ, hoc modo: Obsecris sacerdotibus et Aristobulo, celebratio Paschæ prouenit, in qua solemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerent uictimis Aristobuli socij, et petissent Iudeos, ut pro uictimis acciperet quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; libenter Aristobulus et sacerdotes promississent, per muros pecunias deposuerunt: quas illi cum accepissent, nequaquam uictimas.

reddiderunt: sed maleuolentia tracti fidei transgressores et impij coram Deo pro defraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt Deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus poenam, procellam uehementem, acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, cõsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur.

De fortuneis Aristobuli, & aurea uite.

CAP. LXXI.

INterea Scaurũ Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigra- nem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cum ad Damas- cum uenisset, et Lollium, et Metellum nuper cepisse ci- uitatem inuenisset Teostam, in Iudæam perrexit. Vbi dum uen- issent ad eum legati Aristobuli, uel Hyrcani, ingreditur, petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadra- ginta se dare talenta, et nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nã, et diues, et magnanimus Aristobulus erat: et omnino parũ erat, quod dari postulabat. Alter uerò et pauper, et tenax, et de maioribus perfidam promissionem prætendebat. Nam et simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatem muni- tissimam capere, et transfugas cum multitudine Nabathæo- rum bello depellere. Prædictis ergo causis flexus Scaurus, cum pecunias accepisset, soluit obsidionem, præcipiens Aretam re- cedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cõtra Aretam, et Hyrcanum parauit exercitũ. Quibus confligens circa lo- cum qui Capiron dicitur, uicit eos sex millia hostium proster- nens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed non multò post cum Pompeius in Damasum peruenisset, et inferiorem Syriam percurrisset, uenerunt legati ab Aegypto, et ab omni Syria, uel Iudæa: per quos miserat ei donũ maxi- mum Aristobulus, uitæ auream quingentorũ talentorũ, cuiue-
mentio

mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorum: et à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc uero donum nos quoque uidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habes Aristobuli, filij Alexandri regis Iudeorum: quod æstimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudeorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tempore, rursus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabiniū et Scaurū, quod pecunias accepissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium.

C A P V T

V.

Cumque iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenum exercitum, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenam arcem euerit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: et Ptolemæi Minæi prouinciam considerauit, uiri malenoli, et penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dum eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: necnon et Lysiadem oppidum cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumque ciuitates Heliopolim et Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, et ad inferiorē Syriam Damascumque peruenit. Vbi et comperit, quod Iudæi cum suis principibus Hyrcano et Aristobulo haberent discordiam: totamque audiuit gentem contra utrosque dicentem, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos Deus uenerari præcepit. Hi namque dum nepotes existerent sacerdotibus, non con-

tenti co honore, ad alium magistratum cupiebant gentem transducere, et seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem accusabat, quod maior frater esset, et ab Aristobulo partem paruum provincie datam teneret, aliam uero Aristobulum uolentia cepisse confirmans, necnon etiam incursiones contra finitimos et latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentem Iudeorum a se, nisi per illius uolentiam ad seditionem descendisse. Cui etiam hac alleganti, testimonium plus mille optimates Iudei preebant, Antipatre suadete. Aristobulus autem a principatu dicebat cum decidisse propter suam naturalem et inefficacem segnicie, pro qua et contemptibilis uidebatur: se quoque aiebat, non tantum pro regni ambitione suscepisse principatum, quantum metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autem se regem patris sui nuncupatione, et testes conuocabat iuuenes promptissimos: quorum cultus purpure, uel comæ, necnon et phalære, aliisque ornatus sic strepebatur, ut non ad iudiciū intrare, sed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamē cum hac audisset, Aristobulum de uolentia culpans, dimisit eos, leniter allocutus. Nam dixerat ad provinciarum sese uenturum, quod certius singula posset cognoscere, cum Nabathæorum primum provinciam prouideret: et interim pacē eos habere præcepit. Aristobulo autem blandiebatur, ne provinciam faceret rebellare, adiutisque uiæ concluderent, quod euenit.

De gestis Pompeii cum Aristobulo.

CAP. VII.

Aristobulus autē a Pompeio egressus, nec aliquid eorum quæ ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, et exinde Iudeam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabathæos parauerat in Damasco et a Syria, legionesque Romanorum contra Aristobulum produxit. Cumque Pellam et Scythopolim transisset, in Corias peruenit,

peruenit, quæ initium est Iudææ Mediterraneæ: unde munitissimum oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quò Aristobulus confugerat. Tunc Pompeius destinans ad eum, iussit descendere: multisq; suadentibus Romanis: non rebellare, descendit. Cumq; disputasset contra fratrem suum de principatu, rursus in oppidum Pompeio concedente discessit: & hoc bis aut tertio fecit, sperans regnū obtinere, ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire se simulans, donec rediret ad munimina sua, timens ne regno spoliaretur, & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autē cum iussisset ei ut castella traderet: & custodibus propria manu scriberet, quatenus eum susciperent, obediuit hæc scribere.

De dolo & perfidia Aristobuli.

C A P V T V I I.

Discedēs autem ad Hierosolymā, bellum parauit. Interiecto uerò tempore Pompeio contra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto ueniens, nuntiauit Mithridatem hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces consecrasset. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: manē Hierosolymā ascendit. Tunc Aristobulus poenitens ad Pompeium descendit, pecunias offerens, & in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello destineret. & quæ uellet cum pace disponderet. Pompeius autē ueniam ei petenti præstitit: & mittit Gabiniū cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius rediit, negatisq; pecunijs, de ciuitate exclusus est. Nam Aristobuli milites pactis minime consenserunt.

Quomodo irritatus Pompeius Hierosolymā cepit, Aristobulum uinctum Romam duxit.

C A P. V I I I.

Quapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam,

nam, præter Septentrionalcm partem. Circuit enim eam uallis latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus rebus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebāt, & illum habere uinctum. Qui cum in templo confugerent, pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: Alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templū obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo conclusis offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum posita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem manē circa templum à parte Aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque & per illam partem turres altissima, & fossæ altissima, quæ uallo circundabantur. Ponte nanque deciso munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coequatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidētibus resistere lex concedit, si quid uerò aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licētia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres exigere uel machinamēta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest nostra erga Deum pietas legisq; custodia cognosci, quòd nihil ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die manē & circa nonam horam super aram immolabant,

labant, & neq; cōsuetudine belli sacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Ieiuniorum, centesima septuagesimanona Olympiade, Caio Antonio & Marco Tullio Cicerone c o s s. hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra rupe-
runt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientium sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum puta-
rent melius esse mori, quàm sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem, per quam pietas nostra ap-
paret, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec nō & T. Liuius Romanæ conscriptor historiae. At cum machina-
mentum primum illatum fuisset, turris maxima commota ce-
cidit, & aperuit partem templi, per quam hostes irruerunt. Quorum primus Cornelius Faustus Sylla filius, cum suis mi-
litibus super murum ascendit: post eum etiam per alterā par-
tem Furius centurio cum suis: in medio uerò Fabius, & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cæde Iudeorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerò semetipsos occidebant. Erant etiam qui præcipites sese flammis inter do-
mos iniicerent, minime ualentes uiolentiam sustinere. Cumq; prostrata uigintiduo millia Iudeorum, Romanorum uerò pau-
ci defuncti fuissent, capitur etiam Absalom, patruus simul & focer Aristobuli. Non parua uerò in templo cōmissa sunt, dū ea quæ priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant, adis-
set Pompeius, & cum eo non pauci uidissent, quæ non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt autem mensam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem, & in thesauris sacras pecunias duo millia talenta, quas Pompeius penitus contingere noluit, pro-
pter pietatem: etiamq; hoc dignū sua uirtute perfecit. Cumq;
in posterum

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre Deo, Hyrcano principatū sacerdotij donauit: quòd ei utilis apparuisset, & provinciales prohibuisset Aristobulo auxilium prestare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudei de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam edificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo liberto: reliquas autè, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariā, insuper & Marisam, & Azotum, & Iamnam, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cum porticibus uel templis eam ornasset, Cæsaream cognominauit, Pompeius liberam reliquit: & à provincia discessit. Horum malorum Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicè inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & provinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem millia talèta paucò tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciciliam Romam perrexit. Ducebat etiam cū sua generatione Aristobulum uinctum, cui duæ filiæ uel totidè filij fuerunt, quorum

Alexand

Alexander enasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel
sororibus Romam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram.

CAP. IX.

Scaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitū pro-
duxisset, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram
nastauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obe-
diens præceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quæcunque
erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus
Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo
habuerat, flexit cum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui
etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit: et in his
bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus et ipse, quam
Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinii gestis contra Alexandrum.

CAP. X.

Interfecto uerò tempore, cum Alexander Aristobuli filius
Iudeam inuasisset, dux exercitus Gabinus de Roma ad
Syriam usq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra
Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano
uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum
muros festinaret, quos Pompeius deposuerat: hoc ne faceret,
prohibuerunt eum Romani inibi cōstituti. Circumiens autem
prouinciā, multos Iudæorum armauit: et maturius quàm
sperabatur, collegit decem millia pedites, et mille quingentos
equites: Alexandriū etiam castellum ualde munitum, et Ma-
daberunta iuxta montes Arabiæ cepit. Igitur Gabinus contra
eam ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces præmi-
sisset. Qui cum Romanis militibus, et subiectis Iudæis, quos
Pitholaus et Malachus ducebant, adunantes sibi et Antipa-
tri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur
etiam Gabinus cum legione. Alexander autem prope Hiero-
solyman accessit, ubi cum hostibus prælio factō, peremerunt
Romani

Romani tria millia Iudeorum: capiunt etiam non minus tria millia. Interim Gabinius cum ad Alexandrium peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiū foras ualulū starent, M. Antonius fortiter decertans, in congressione multos prostrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, & ipse reliquam Iudeam circuibat, quātasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: & reconstitutæ sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, & Gaba, & alia non pauca. Cumq; omnes Gabini præceptis obedissent, ciuitates multo tempore deserte suos habitatores acquisierunt.

Gabinius quā mansuete prudenterq; se gesserit. CAP. XL

HAccum per prouinciam egisset, rediit in Alexandrium castellum. Vbi dum obsidionem statueret, & legationem ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus commissis postulans, & tradere castella, Hyrcaniam uel Machæruna, post etiam Alexandrium pollicetur: quæ Gabinius accepta euerit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius & alijs filijs Romam abductis, concessit ei Gabinius quæ postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit, habiturum templi diligentia. Quinq; tamen curias constituens, aequalibus turmis gentem diuisit, quarū una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione ulebant.

De pugna Gabini contra Aristobulum & alios. CAP. XII.

SEd cum Aristobulus à Roma ad Iudeam confugisset, & Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinius milites cū ducibus Sisinnio & Antonio & Scrulio

*Serulio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul
et caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transibant,
propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnō et
Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed
multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit
in Macherūtē ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes
erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum colle-
gisset, perrexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes,
prelio facto uicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarēt, ta-
men atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorū quinq;
milia prosternūtur, reliqui uerō dispersi ut unusquisq; ualuit,
per fugam sibi salutem quæsiuit: tamen plus mille Aristobulus
habens, in Macheruntē munitissimum oppidū recepit. Cumq;
male perdidisset, nihilominus spem sibi bonā promittebat. Per
duos tamen dies obsidioni resistens multis perfoſsus uulneri-
bus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fuge-
rat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidē his casibus usus,
rursus ad Romanam ciuitatē trāsmittitur, quo ligatus teneba-
tur, cum regnum et principatū sacerdotij, tribus annis et sex
mensibus geſisset, uir clarus et magnanimus. filios autem eius
senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fu-
isse pro castellorum proditione, sed hi quidem in Iudæam re-
meant. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum du-
xisset, et Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegy-
ptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi restitueret. Hæc uerō
et per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabini
deinde militibus Antipater ministravit triticum, et arma, et
pecunias, et Iudæos prope Pelusium auxiliares effecit, qui
custodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto
remeasset, et ad Syriā peruenisset, seditionibus et turbis eam
inualescentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius,*

m m recipi

recipiens rursus per uolentiam principatum, multos Iudeorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu provinciam inuadēs, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat; refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitū haberet triginta milia Iudeorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorū transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide nō seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam rediit, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudeos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudeos, & de Iudeorum dispersione.

CAP. XIII.

CRassus autem cum cōtra Parthos militiā produceret, ad Iudeam peruenit: & pecunias tēpli, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream uersatilem, trecentas minas pensantem. Mina uero apud nos due & semis libræ existimantur. Tradidit uerò ei hanc trabem custos pecuniarum, Eleazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus et bonus fuerat: sed dum cōmissa fuisset ei custodia uelorum templi, quæ mira pulchritudine

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac trabe pendentia, et Crassum uidisset templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omnium praestitit: dum et iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum, sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia pondi posset inuenire. Hanc uerò trabem alia lignea circundabat, ideoque latebat. Crassus uerò licet iurasset, nihil aliud in templo tangere, post acceptam tamē trabem transgressus, omne templi aurum deposuit. Nemo tamen miretur, si tantae diuitiae in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudaei deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo praedictarum pecuniarum testimonio caret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium ferunt: necnon et Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autem Mithridates in Coam tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina deposuerat: uerum etiam et Iudeorum octingenta talenta. Nobis itaque pecuniae publicae non sunt, nisi dei tantum. Vnde manifestum est, Iudeos per Asiam constitutos, ueritos Mithridatem has pecunias in Coam transmississe. Non enim ex Iudaea fuerunt in Coa pecuniae, dum ciuitatē et templum munitissimum haberent: sed neque Alexandriae habitantes Iudeos, uerisimile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Testis nobis est idem Strabo et in alio loco, quia tempore quo transijt Sylla in Graeciam pugnaturus Mithridati, Lucillum transmississe fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostrae gentis seditionem, quae totum orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenaeorum partes existunt, ciuium et agricolarum, tertia uerò colonorum, et quarta Iudeorum. Haec per omnes ciuitates iam dispersa est, et nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersionem horum emulatae sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & praesertim pecunias secundum patrias leges Iudeorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudeorū habitasse demonstratur, et Alexandriae ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uero etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debebat curare, et praecepta dare, tāquā princeps perfectae Reip. In Aegypto tamen haec generatio conualuit, eò quòd initio Iudaei Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciā Iudeam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerūt. Ad Cyrenæam autem ideo transiit, quòd et ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudæa, quòd sub uno regno prius fuissent. Strabo quidem haec retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitus: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudæam ascendit. Farichenam uero ciuitatem inuadens, statim praedauit, & triginta milia uirorum captiuaui: Pitholaum etiam seditiosis Aristobuli successore cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phaselū, & Herodem qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoque Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potētissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, cōmendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super Euphra

Euphratem duxisset, prohibuit illam deuastari prouinciam, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto.

C A P. X I I I I.

INterfecto uero tempore, cum Caesar Romam teneret, post Pompeij uel senatus fugam, soluens à uinculis Aristobulum, ad Syriam transmisit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudeam. Aristobulus autem potentia à Cesare donata, minime potitus est. Nam Pompeiani præoccupantes ueneno eum corruerunt, & sepelierunt cum Caesaris socijs: quo multo tempore iacuit, usquequo Antonijs eum ad Iudeam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Aristobuli filii.

C A P. X V.

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrū Aristobuli filium occidendū, dum culparet eum de his, quæ prius contra Romanos egisset: & securi eum percussit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constituta, detinuit. Qui cum filium suum Philippionem in Ascalona ad Aristobuli uxorem destinasset, iussit eam mittere filium Antigonum cum eius sororibus: e quibus alteram Philippion cum dilexisset, uxorem eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Caesaris in Syria & Aegypto.

C A P. X V I.

Post mortem uero Pompeij, dum Caesar cōtra Aegyptum pugnaret, Antipater Iudeorum potentissimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium uiam conficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudeos adduxit, necnō

et Arabum nobilissimos auxiliores illi parauit: et propter
 cum omnes Syri propensius Caesaris partes adiuuabant. Ve-
 rum et Iamblicus potentissimus, et Ptolemæus filius eius, Li-
 banâ montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro
 Cesare mentem habebant. Mithridates autem surgens e Sy-
 ria, cum ad Pelusium peruenisset, et cum non suscepissent, ci-
 uitate obsidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus por-
 tem muri deiecit, et reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.
 Et Pelusium quidem ita deuastatur: Antipatrum autem et Mi-
 thridatem euntes ad Cesarem, cum Aegyptij Iudei transire
 prouinciâ uetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit
 ad Caesaris amicitiam, principis sacerdotum literas eis osten-
 dens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili
 modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quos cum profectus
 fuisset, et ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, confugit
 cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudeorum castra. Ha-
 bebat autem dextrum cornu Mithridates, laeuum uero Anti-
 pater. Sed commisso praelio, inclinatur cornu, quo Mithrida-
 tes pugnabat: qui periclitatus esset, nisi per ripam fluminis cum
 suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersarijs, mor-
 tis eum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad sa-
 gam conuertens, et persecutus, castra eorum deuastauit: Mi-
 thridatemque fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octo-
 genti, Antipatri uero quadraginta. Sed cum Mithridates Ce-
 sari demandasset uictoriam, simul et salutem, quam per An-
 tipatrum obtinuit, Caesar Antipatrum quidem tantum mis-
 xit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quod
 propter et uulnerari Antipatrum scruissime contigit. Et post
 bello finito, Caesar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano qui-
 dem principatum sacerdotij firmum indulsit. Antipatrum uero
 ciuitate Romana et immunitate donauit. Dicitur tamen

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij ita referens: Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Aegypto profectiorem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis, rursus ita retulit: Mithridatem solum exisse, uocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum præparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterque suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, quod male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonum cum suis socijs differens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat iuste Aristobulum Romam tractum, quod semper Romanis hostis extitisset: fratrem uero eius latrocinij causa poenam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uero potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorem euntius Iudææ constituens. Hyrcano quoque concessit patriæ muros restituere, cum hanc ille gratiam ab eo petisset: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos deposuerat, unde à cōsulis in Capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cōueniente senatu. Idibus Decemb. in templo Cōcordiæ, præsentibus L. Copinio, L. Collinæ filio, et Cæpario filio Quirini, de his quæ Alexander Dorothei, et Numenius Antiochi, et Alexander Iasonis, Iudæorum legati, optimi uiri & auxiliares locuti sunt, renouantes

cum Romanis gratias, & amicitias præexistentes, clypeū aureum pro indicio auxiliorū deuouerunt, quinquaginta milium siclorum: & petiuerunt literas sibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouinciæ uel portus eorū nullam uiolentiam pateretur. Placuit igitur senatui amicitias & societatem cum eis componere, & omnia quæ supplicauerunt, concedere, clypeumque suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum, & rectore gentis, nono anno, mense Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Atheniensium populo laudatus est, cum multum ei apparuisset benignus: nam miserunt ei scriptum huiusmodi decretum: Sub iudice uel sacerdote Dionysio, filio Asclepiadis, mense Panemo, uicesimo quinto die, datum est magistratibus decretum Atheniensium sub præside Agatho, de quo Deucles Menandri Alimusius scriba exposuit: Munychionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro, suffragiū tulit Dorotheus princeps sacerdotū: cum quo assidens Dionysius filius Dionysij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps sacerdotum, & rector Iudeorum, permanet cum populo nostro, uel singulis ciuibus fidelis existens, & omni circa eos utitur industria: ibiq; uenientes Athenienses seu legationis causa, seu priuatim, munificenter ad se suscepit, & prouidit quatenus illasi redirent, decretum quidem de his & prius factum est: nunc uerò Dionysio Dorothei Suniensi suggerente, & de uiri uirtute populum ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit semper facere, placet honorare uirum aurea corona optima secundū legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uerò coronā in theatro, cum Libero patri tragœdiæ solennia celebratur, & in Panathenæis, & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus, diligentiam uerò magistratus habeant, ut si permanserit, & seruauerit fauorem nostrum, omne quod

quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cum hæc ita facta fuerint, appareat non solum populus optimus eum amplecti, uicesque reddere gratiarum, ut ille nostrum studium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Atheniensibus, qui decretum ei deportent, ut cum honorem susceperit, festinet beneficere semper nostræ ciuitati. Romanorum ergo uel populi Atheniensium erga Hyrcanum merita demonstrauimus.

De Herode instituto rege, & gestis prioribus.

C A P V T

X V I I I.

Cæsar autem cum Iudæam disposuisset, in Syriam nauigauit. Antipater autem ut Cæsarem ad Syriam deduxit, in Iudæam reuertitur: et statim muros à Pompeio dirutos reconstruit, seditionemque prouincialium sedauit: interminationibus simul et persuasionibus requiescere eos inuitas, cum diceret: Si quis Hyrcano consenserit, feliciter uitam suam potest peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit, et lucro priuabitur, et me ipsum pro patrono dominum, Hyrcanum autem pro rege tyrannum sentiet, Romanos uero ac Cæsarem pro rectoribus amaros hostes: nam minime patientur amoueri, quæ ipsi principem constituerunt. Sed cum tardum et segnem Hyrcanum uidiasset, priorem filium suum ducem in Hierosolymis ordinauit, secundum uero Herodem Galilææ tutorem demonstrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam super ætate haberet. Qui cum occasione inuenisset, statim ad uirtutis ostentationem prorupit. Siquidem Ezechiâ principem latronum comprehensum, qui Syriam cum magna turba uexabat, fecit interimi cum multis suis prædonibus. Quo factum nimium à Syris amplectitur, unde et in amorem eius exarsunt, quod à latrocinij prouincia eorum esset erepta. Laudabant ergo cum per ciuitates et per uicos, quod pacem eis præstitisset

stisset, & tuitionem prædiorum suorum inuenissent. Quæ propter & Sexto Cæsari, cognato magni Cæsaris, tunc totam regenti Syriam, amicus factus est. Cum uero emulatio pro factis Herodis Phasellum fratrem eius intrasset, non minor studuit tali gloria reperiri: & in Hierosolymitis fautores sibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignorare tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam esset omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, quælia sæpius contingunt, Hyrcani fidem transgressus est. Potentissimi uero Iudeorum, Antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum composuerat: & cum flexisset Hyrcanum pecunias transmutare, tanquam suas, & non Hyrcano præstante, eas, Romanis principibus destinabat. Vnde manifeste Antipatrum accusabant, dicentes Hyrcano: Vsq; quo ista pateris? an non uides Antipatrum cum filiis principatu præire cunctos, teq; nomen tantum regum possidere? Sed ne te lateant, ne putes sine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc auctoritatem contineant, & hanc sine tuis iussionibus disponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: nostram legem transgressus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus sit, nisi primum in concilio condemnatus sit. Ille uero, dum nullam à te suscepisset potestatem, hæc ausus est committere. Quæ cum Hyrcanus audisset, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per singulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis suis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui persuasionibus patris impulsus, uenit. Nam sic ei præceperat, ut non

primatus

priuatus, sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui
 eum & Galilæam, ut putauit prodesse sibi, disposuisset, mili-
 tum parua manu circumdatus uiam secabat, ut nec terribilis
 uideretur Hyrcano, cum maxima ueniens multitudine, nec nu-
 dus uel incautus coram iudicibus esset: imò & Sextus Caesar,
 Syriæ rector scripsit Hyrcano, supplicans, ut liberaret à iudi-
 cìo Herodem: simul & interminabatur ei, si non obediret. Sed
 Sexti literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententiâ con-
 ciliij Herodes, sed magis absolueretur. Nam diligebat eum Hyr-
 canus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio una cum
 suis militibus astitisset, omnes perterruit: nec ausus est aliquis
 ex his eum accusare, qui primum contra eum exclamabant;
 sed omnes sub quiete & silentio, rei exitum sustinebant. Quis
 cum ita sedissent, unus quidam nomine Sameus, uir iustus, &
 propter hoc minime deuotans periculum, surgens ita locutus
 est: Viri iudices & rex, neminem scio ad iudicium à uobis uoca-
 catam ita constitisse, neque uos nosse quicquam opinor simile:
 sed omnis quicumq; in hoc iudicium peruenit exquirendus, hic
 militèr astitit, misericordiâ à uobis expetens, capillis prolixis,
 & ueste nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis,
 reus pro homicidio satisfactorius, de tali crimine uocatus in-
 tereat purpura circumdatus, & caput ornatum habens compo-
 sitione crinium, stipatusq; armis, ut si condemnatus secundum le-
 gem fuerit, nos quidem interficiat, ipse uerò iam faciens ueri-
 tati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, siquidè suum
 commodum plurius quàm legem fecit: sed uos uel regem accu-
 so, qui tantam ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximum
 esse deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanam multis ab-
 soluere, quâdoq; uos & ipsum regem torquebit. Nihil autem
 hæc dicendo mentitus est. Nam Herodes, cum regnum cepis-
 set, omnes occidit in concilio tunc inuentos, cum ipso Hyrcano
 præter

preter Sameum, quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: et quòd ciuitate posthac obsessa ab Herode et Sosio, persuasisset populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eum non posse deuitari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necē Herodis, iudiciū in posterum diem distulit: et mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare. At ille cum discessisset in Damascū, fugiens regem, et ad Sex. Cæsarem peruenisset, ita apud se decreuit, ut si uocandus ad iudiciū esset, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano, dicētes quomodo hæc omnia cōtra eum essent. Illum uerò cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate sua. Sed cum Sextus Herodē ducē inferioris Syriæ ordinasset (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra se exercitū produceret. Non multis autem transactis diebus, hoc euēnit. Herodes enim aduersus eum expeditionē ducens, irascebatur, eò quòd ad iudiciū uocatus sit satisfacturus. Prohibuerunt tamen eum obuiam nēnientes pater Antipater, et frater, impetumq; eius retinuerunt, rogantes, ne accederet prope Hierosolymā: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabātur etiam, ut indignationem deponeret, quòd uocatus ad iudiciū esset, sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem consideraret, ut saluti ingratus existeret: et anima duertendū uerò, quòd et bel-
lorum casus deus dispensat, quapropter uictoriam non omnino speraret, expugnando regem et amicū, qui multū ei profuisset, nihil uerò sponte in eum commississet aduersi: sed per maleuolos suosores actum, quòd difficultatis umbram præstit-
terit. Flexus his Herodes, et arbitratus satis sibi factum, quòd suam fortitudinē genti demonstrasset, reuersus est. Per Iudeam

ergo

ergo taliter se res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorum & urbium de amicitia Iudeorum.

C A P. XIX.

Cæsar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt cõfirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium et hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quod ex Asia, et Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorũ fidem dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrum minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptionibus de nobis, eò quod non eadẽ ubiq; in publicis locis deposita demonstrantur, sed apud nos tantũ ex alios quosdam Barbarorũ, de Romanis tamen decretis non est ambigendum: nam ex publicis locis reposita hætenus, ex in Capitolio tabulis æreis cõscripta, continentur. Nam ex C. Iulius Cæsar, Alexandria Iudeos per æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere. Vnde initium approbationis faciam dum pando senatus consulta, ex C. Iulij Cæsaris de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator ex pontifex, ex dictator secundo, magistratibus Sidoniorũ, ex curiæ, ex populo salutem. Si sani estis, bene est: et ego sanus sum, cum meo exercitu. Exẽplum facti decreti ad Hyrcanũ filium Alexandri, principem sacerdotum, ex rectorem gentis Iudeorũ, uobis destinari, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo nos Græcè uel Latine in ærea tabula scriptũ hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator ex pontifex, secundo dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudeus, ex nunc, ex in prioribus annis, in pace ex bello, fidẽ ex studiũ demonstrauit, cui multi etiam consu

consules testimoniū præbent : insuper & in propinquo Alexandriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanū Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudeorū esse, et principatum sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundū patrios mores, præcipio: ipsum quoq; filiosq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amicissimos esse censendos, quantacunq; uerò sacra dotalia iura sunt, cum uel filios eius possidere decerno. Si quæ uerò interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uerò militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæsaris dictatoris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudeorum, & donata sibi loca possiderent: ut princeps sacerdotū idem & rector gentis Iudeorum legatis uim passis adesset: & quia transmisset ad Hyrcanū Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudeorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infrà exposita continentur. Ut uerò hoc decretū omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubiq; destinerentur, præcepit C. Cæsar, imperator, consul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, concessit pro cōmodis senatus et populi Romani, Hyrcanū Alexandri filiū, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum et gentis Iudaæ, iure quo & proauicorū sacerdotium suum gesserunt. C. Cæsar, quinquies consul, decreuit habere hos, uel munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanū Alexandri, principem sacerdotum Iudeorum, rectorem gentis

secun

secundum suam uoluntatem, ut Iudeis in secundo anno locationis ex redditibus cori, id est, triginta modij subducantur: neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. C. Caesar, dictator secundo sanxit, ut per singulos annos Ioppenses tributa Hierosolymorum ciuitati praestent, excepto septimo anno, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque fruges agrorum colligunt neque seminant: necnon etiam Hyrcano, et filijs eius decimas praebent, et ut nullus uel praeses, uel dux, uel legatus in finibus Iudeorum auxilia colligat, uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum, aut pro nomine alicuius: sed esse undique liberos. Quaecunque postea habuerunt, uel emerunt, uel possederunt, omnibus his eos potiri: et Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudei habuerunt, et cum amicitias cum Romanis fecissent, eorum esse, sicut et nobis prius placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri filium, liberosque eius a possessoribus terra, et a portu, tributa consequi iubemus: de Sidone modios uiginti milia, sexcentos septuagintaquinque, per singulos annos, excepto septimo anno, quem Sabbaticum uocant, in quo neque arant, neque fructum arborum colligunt. Praedia etiam in maximo campo, quae Hyrcanus et proauicius prius possidebant, placet senatui, haec Hyrcanum et Iudeos habere, eodem iure quo et prius possederunt. Manere etiam iura, quae ab initio inter Iudeos uel principes sacerdotum fuerunt, et institutiones quas populo uel senatu decernente habuerunt, praeterea eodem iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiam uel terras, quas pro hospitalitate reges Syri uel phoenices per donationem Romanorum possederunt, eas senatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudeorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusque ab eo missis, ut cum senatoribus in ludo monomachorum, uel bestiarum sedentes spectent: et si petierint dictatorem uel magi

magistrum equitum, ut in senatu eos introducant, et res-
 pōsa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat post senatus con-
 sultum. C. Cæsar, quater imperator, quinquies consul, in per-
 petuum dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Ale-
 xandri, principis sacerdotum, et rectoris gentis Iudeorum:
 Prædecessores mei imperatores in prouincijs, cum testimoniū
 Hyrcano principi sacerdotum Iudeorū, et Iudæis coram se-
 natu uel populo Romano præbuisent, cumq; gratias ei popu-
 lus et senatus egisset, bene nobis uisum est memoriam habere
 et prouidentiam, quatenus Hyrcano ac Iudeorum genti fi-
 lijsq; Hyrcani, a senatu et populo Romano, pro suo erga nos
 fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dicta-
 tor et consul Romanorum, magistratibus Parianorum, cu-
 rie ac populo salutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo,
 et quidam de Colonijs Iudeorum præsentibus uestris legatis,
 et demonstrauerunt decretum, per quod uos eos prohibetis
 patrijs moribus et sacrificijs uti. Ergo mihi non placet in no-
 stros amicos et auxiliares talia fieri decreta, uel prohiberi
 eos secundū suam uiuere consuetudinem, seu pecunias ad con-
 uiuia et ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Rome
 quidem prohiberentur. Nam Caius Cæsar noster consul, dum
 in sanctionibus suis uetaret collegia per ciuitates congrega-
 ri, hos solos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conui-
 uia parare: et ego quoq; alios prohibens, istis solis præcipio
 secundū patrios mores et leges conuenire. Bene ergo facitis,
 si prolata sententiam contra nostros amicos uel auxilia-
 res, propter nostrum erga eos studium et fauorem aufertis.
 Post Caij mortem, Marcus Antonius, et Publius Dolabella
 consules, cum senatum congregassent, et Hyrcani legatos in-
 troduxissent, locuti sunt de quibus petierūt, et amicitias cum
 eis fecerunt, et omnia eis concedi senatus decreuit quæcumq;
 postula

postularent: subiuncto etiam senatusconsulto, quatenus probationem dictorū habeant, qui hanc historiam relegunt: quod tale fuit senatusconsultum ab arario transcriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ararij custode: dum tertio Idus Aprilis, in tēplo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calphurnio, et reliquo senatu. Publius Dolobella et Marcus Antonius cōsules, dixerunt: De his quæ per senatusconsultum Caius Cæsar pro Iudæis decernens in arario deponere non occurrit, sic placet nobis, sicut et senatui visum est, ut hæc in tabulis æreis deponantur, et per singulas ciuitates transmittantur, quatenus curēt et illi in tabulis reponere quod decretum est: Quinto Idus Februarias, in tēplo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausania, Alexāder Theodori, Patroclus Chæræ, Ionathas Oniæ. Misit autem et ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Asiæ procōsulem, petens eum soluere Iudæos à militia, ut patriam custodirent cōsuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolobella cum accepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam pro Iudæis, et ad Ephesinam ciuitatem, primā totius Asiæ, quæ huiusmodi legebatur, sub iudice Artemione, mensis Lenæonis die prima: Dolobella imperator Ephesiorum curiæ, et magistratibus uel populo salutem. Alexāder Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis sacerdotum, et rectoris Iudæorum, intimaui mihi, quod non possent ciues sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimenterum secundum patrias leges copiam habere: iccirco ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, et concedo patrijs uti legibus secundum solennes et sacras immolationes, et congregare sicuti solent pro sacrificijs pecunias, et uolo uos hæc per singulas conscribere ciui-

n n tates.

tates. Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente, nostris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus cōsul dixit: Ciues Romanos Iudæos, templa habentes, Ephesi ante tribunal religionis causa à militia dimissi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsen- te senatu. Balbus legatus & uicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Iudæos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus consul me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans uerò post hæc & Fannium tribunum plebis, & Lucium Antonium ærarium, impetraui. Vos autem cupio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretū Deliorum sub præside Bioto: mense Thargelione, uicesima die ad titulationem iudicium. Marcus Piso legatus, adueniens in ciuitatem nostram, pro delectu militum conuocans nos, & multos ciuium, præcepit, ut si qui sunt Iudæi ciues Romani, nequaquam militare cogantur, eò quòd Cornelio Lentulo consuli religionis causa Iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire consuli nos oportet. His similia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caii filius, dux, consul, magistratibus Coorum salutē. Volo uos scire, quomodo legati Iudæorum adierunt me, petendo accipere senatusconsulta pro ipsis constituta, quæ etiam subiuncta sunt. Igitur uolo uos curare uel providere his hominibus secundum senatusconsultū, quatenus per uestram prouinciam incolumes ad propria reuertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Ephesi uidentur, religionis causa dimissi. Hoc factum est duodecimo Calendarum Iuliarū. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarij uel proconsul, Sardianorū magistratibus curiæ & populo salutem. Iudæi ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consilium habuisse proprium secundum patrias leges ab initio, & locum
prop

proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouent: & hoc
 petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri uel
 permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus
 Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes
 intimauius ei, de quibus Dositheus Cleopatriada filius Ale-
 xandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudæos templa Iu-
 daica facere solitos, si illi uisum fuerit, religionis causa eos se-
 cisse, dimittat: & dimisit duodecimo Calendas Iulias. Lucio
 Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretum pro-
 tulit. Ciues Romanos Iudæos, sacraria Iudaica facere solitos,
 Ephesi ante tribunal religionis causa dimissi. Laodicensium
 princeps C. Rabilio Caij filio consuli salutem. Sosipater Hyr-
 cani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam
 tuam, per quam designauit nobis, ab Hyrcano principe &
 sacerdote Iudæorum destinatos quosdam cum literis pro sua
 gente conscriptis, quatenus sabbata Iudæis liceat secundum
 patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impedi-
 at: quoniam amici & auxiliores nostri probatur: aut ne quis
 eis uiolentiam inferat in nostra prouincia: & licet Tralliani
 palam dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, ta-
 men præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem ita, ut & no-
 bis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Episto-
 lam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter pu-
 blica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti pro-
 uidemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Seruilius, Pu-
 blij Galbæ filius, procōsul, Milesiorū magistratibus, curiæ &
 populo salutem. Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in
 Trallibus negotia tractarem, insinuauit mihi, præter nostram
 sententiam Iudæis uos inquietudinē inferre, & prohibere eos
 sabbata celebrare, uel templa patria perficere, fructusq; sua
 cōsuetudine colligere. Volo igitur uos scire, quo modo audis

uerba eius uel eorum qui contra eum differebant, decreui ne prohiberentur. Decretum Pergamenorū sub iudice Cratippo mense Desio sentētia principum. Quoniam Romani sequentes suos maiores, pro communi omnium hominum tutela pericula suscipiunt, et student auxiliares et amicos suos in felicitate uel firma pace consistere, cum transmississet ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gētis Iudæe legatos, Stratonom Theodori, Apollonium Alexandri, Aeneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, uiros optimos, et hi singula demonstrassent, decreuit senatus de his quæ postulauerunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filiis lēdat Iudæos auxiliares Romanorum, imo ut et castella, et portus, uel prouinciam, et si quid aliud ab eis abstulit, redderet: et liceat eis à portibus deportare quæ uolunt, et ut nullus rex uel populus à portibus Iudæorum seu uectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia et ipse auxiliator his et amicus noster existit: imò etiā custodiam à Ioppe depelli, sicut petierunt. Nostræ uerò curiæ Lucius Peticus uir optimus, iussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decreuit, et prouideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, necnō etiā Theodorum in curia, uel in conuentu suscepimus: Qui cum nobis epistolam, et senatuscōsultum porrexisset, uerba faciens, demonstrauit Hyrcani uirtutem et liberalitatem, quia publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint. Literas uerò inter publica cōscriptas deposuimus, et nos quoq; omnia pro Iudæis agere tanquam auxiliares Romanorum, secundum senatuscōsultum decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantis nostri populi sententiam, et petentis custodiri uel ampliari

ampliari nostras cum eis amicitias, & ut meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudeorum pater extitit, nostros maiores amicos ei fuisse, sicut & in publicis conscriptis inuenimus. Decretum Alicarnasseorum sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro insinuante, quoniam Iudei Pietatis studium omni tempore habent, populusq; Rom. omnium hominum benefactores, pro Iudeorum amicitijs uel auxilijs ad nostram ciuitatem præcepta miserunt, quatenus permittantur immolationes Deo solennes efficere. Placuit igitur & nobis cōcedere Iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare, uel sacrificia producere secundū leges Iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit, militia reus & debitor ciuitatis existat. Decretum Sardoniorū. Placuit curiæ uel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudei, multa uel maxima beneficia à populo sæpe meruerunt: nunc quoq; cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus & libertate data à senatu populoq; Romano secundum consuetudinem congregentur, & iudicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus uel filijs possint celebrare Deo patrias oratiōes. Igitur uisum est curiæ uel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locum quē aptum ædificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiam, ut si qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub Iudice Menophilo, mense Artemisio, prima die. Nicenor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudei, Marco Iunio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, & omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediēte, proconsul concessit. Placuitq; populo propter Romanos, nullum

prohiberi observare sabbatorum diem : imò concedere eis omnia facere, secundum Iudaicas suas leges. Multa quoque & alia decreta senatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanū pro gente nostra destinaſſe cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel litteras à magistratibus reciprocas nostris epistolis, ex quibus hæc quæ demonstrauiſumus flectere ſine inuidia legentes putauiſumus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs Romanorū & nostris, acmonſtrantur æreis tabulis, hætenus in Capitolio permanentibus, & in poſterum permanſuris. Omnium uerò expoſitionē tanquam ſuperfluam & ſædicioſam reſuſciui, nullum credens tam difficilimū inueniri, qui uel opinetur Romanorū humanitatem minime circa nos extitiſſe, quam ſæpius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus, nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorū, & nostris illis temporibus factis retulimus. Eodem uerò tempore ſeditiōem per Syriam hæc occaſione contigit fieri. Baſſus Cecilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciēs, interfecit eum: ipſe uerò cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiā maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filiis deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cū traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionē, Cæſar autem interficitur à Caſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

De Caſti gekis & Malachi, Antoniiq; editis pro Iudæis.

C A P V T

X X.

Poſt Cæſaris autem internitionem, cum bellum conflatum fuiſſet principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congre

congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi cōiungit, Bassum & Marcum : & ciuitates circumeundo milites cum armis conglomerauit, & fiscalia graua eis imponebat : à Iudea uerò plus quàm septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autē cū uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta, diuisit pecuniarū exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilior exigi putabat, reliquas uerò alijs praecepit colligere. Cumq; primus Herodes à Galilæa exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorem eorū sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebāt, quarum Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Goshnam & Amathuntē, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penē perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refragisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudea discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitū eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanē, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autē callidus existens, iureiurando negabat se insidias ipsi, uel filijs eius fecisse, satisfaciens ei. Nam Phaselo Hierosolymam regēte, Herode uerò tenente armorum custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde recōciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudeam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulò minus contigisset, nisi Antipater eam petendo liberasset, nescius quòd suum interfectorem Malachū liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu

congregato, ducem Herodem totius Syriae fecerunt, naues à cum toto exercitu cōmendantes: promiserunt etiam regē eum Iudaeae post bellum ordinare, quòd iam tunc cōtra Antonium & iuuenem Caesarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrē depellere cogitabat. Cumq; Hyrcani pincer nam pecunijs redemisset (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrē suum Herodes & Phaselus intellexissent, & uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat ineritum. Cuius uita summus laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uerò eius Herodes, ultionem quidē patris exigere cogitauit, & cum exercitu contra Malachum uenit: Phaselo uerò priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & satisfactionē Malachi suscepit, & credere simulauit, nihil eum ad patris interitum cōmisisse. Sepulcrum etiam patri ornatissimum cōstruxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, & inuenisset eam afflictam, resouebat, & ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanū flexit ut nequaquam permetteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uerò talem interdictionis proposuit, quòd nō deberet multitudinē alienigenarū ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes praecepta negligēs, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, dissimulationem tamen non refutauit, sed Antipatrē ut amicum manifeste plangebatur, custodiam uerò corporis sui latēter habebat. Placuit uerò etiam Herodi, non redarguere dissimulationem eius: sed è contrario muneribus ei blandiebatur. Cassius tamen

men de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit præciens ei patris obitum uindicare, tribunis quoq; in Tyro mandauit Herodis sequi uoluntatem. Tempore uerò quo Cassius Laodiciã cepit, accesserunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem sperans Malacho ibi ueniente se ulcisci cùm ad Tyrum Phœnices peruenisset, causamq; opinatus esset, Malachus maius quiddam conatus est agere, ita ut filium in Tyro obsidem existentem, in ciuitatem ingressus furto uoluisset auferre, & ad Iudæã reuerti: credens se gẽtem Iudeorum contra Romanos excitaturum, & deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Cassius ab Antonio occupatur. Cõsilijs tamen eius Deus restitit. Herodes quoq; intelligẽs eius uoluntatem, transmisit famulum, quasi hospitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet, ad tribunos tamen uerè direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cùm exissent, & iuxta ciuitatem cum conuenissent, super littus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cùm factum intellexisset, obstupuit: rediensq; ad sese consuluit Herodem, quid esset factum, uel qui Malachum interfecissent. Cumq; Herodes responderet, Cassium hoc iussisse, laudauit factum: nam malcuolum & nimis patrie persuasorem cum esse criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrum commissã Malachus poenã soluit. Cassio uerò discedente de Syria, maxima per Iudæam turba concitatur in Hierosolymis, cùm Felix contra Phaselũ unã cum militibus armaretur. Herodes autẽ ad Fabium rectorem Damasci proficiscẽs, cùm hoc audisset, & in fratris solatium cuperet festinare, aegritudine prohibetur. Phaselus tamen Felicem superans, in aliqua cum turre concludit, quem postea sub factionis fœdere dimisit, Hyrcanum penẽ accusans, quod

multa sui beneficia prætermittens, inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater Malachi multa tūc occupans loca, obtinuerat & Massadam omnium munitissimam: contra quem Herodes uale tudine liberatus exercitum duxit, & auferens omnia loca, quæ comprehenderat, sub pactionis lege eum dimisit. Antigonus autem Aristobuli filius, ut militiam congregauit, & Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus cum Minæi propter cognationem ad Iudæam ducebat: auxilium etiā ei præbebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. Nam hic Syriam omnem potentia capiens custodiuit. Marion autē Galileam finitimā inuadēs, tria castella eius occupauit. Contra quem Herodes cū uenisset, omnia quæ ille tenuerat, abstulit. Tyriorum uerō custodes cum humanitate dimisit, quibusdam etiam & dona præstitit, propter ciuitatis fauorē. Cum hæc ergo egisset, obuiauit Antigono, & prælio commisso uicit, & penē iam altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hierosolymam uenit, ubi coronas ei tam Hyrcanus, quā populus ob uirtutis præmiū offerebāt. Nam cognatus Hyrcani per affinitatem credebatur, ideoq; magis eum defendebat, ueluti ducturum neptem suam fratris Aristobuli filiam, ex qua trium marium extitit, & duarum foeminarum pater. Habuit siquidem priorem uxorem nomine Doris, popularem ex gente nostra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Cassium nanq; cū Antonius, & Cæsar in Philippensi campo uicissent, sicut & ab alijs demonstratum est, post uictoriam Cæsar ad Italiam rediit, Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobilissimi accusabant Phaselum, & Herodem, dicentes, habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uerō omnē potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cū ad eum uenisset

set satisficere pro accusationibus, propter quod accidit aduer-
 sarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc nanque acqui-
 siuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum perue-
 nisset Antonius, destinavit Hyrcanus princeps sacerdotum, no-
 straque gens legationem ad eum, auream deportantem coronam,
 et supplicentem, quatenus Iudeos à Cassio abductos, non ex-
 tante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramque
 temporibus Cassij subreptam restitui. Antonius uero iustas Iu-
 deorum postulationes considerans, rescribit Iudeis, et Hyr-
 cano, mandans etiam simul et Tyrijs decreta huiusmodi con-
 tinentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacer-
 dotum, et rectori gentis Iudeorum salutem. Si ualeatis, leta-
 mur, ualeo et ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausania,
 et Iosippus Minai, et Alexander Theodori, legati Ephesum
 aduenientes, priorem Romae confectam legationem renoua-
 runt, et hanc quoque pro te tuaque gente sedulo disposuerunt.
 dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum in-
 tellexissem ex decretis, et sermonibus te familiaritatem erga
 nos seruare, moresque optimos uestros, et religionem conside-
 rassem, proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam
 Asiam nostri, populi que Romani aduersarij percurrissent, qui
 nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec iusiurandum, quod
 statuerant, quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum
 certamine, sed uelut pro communi omnium salute in autores
 scelerum, quae in Iudeos uel in omnes commissa sunt, uindi-
 cauimus. Quorum facinora solem auersatum existimauimus,
 quod talia in Caesarem commiserint. Impias uero eorum insi-
 dias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, su-
 scepit, cum sceleratissimis eorum malignitates partes Philip-
 pensis campi continerent: quae loca maxima usque ad mare,
 montesque munitos occupauerant, ut penitus cunctos transitus,
 sicut

sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippos confugisset, circumspectus à nobis, eiusdem perditionis merito, cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur communem pacem facimus cum auxiliatoribus è Deo nobis donatam: & tanquam de maxima peste corpus Asia releuatum, per nostram refouemus uictoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudaeam curauimus reddere letiorem. Literas quoq; per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi, seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolobella clementer oblatis, uos uti cupio: nec non & Tyrios uiolentos uobis esse prohibeo: uel quantacunq; possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam uero quam destinastis, accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoq; salutē. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotū, & rectoris Iudæorum legati, dixerūt prouinciam nos eorum tenere, quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta & pia prouidentia uindicamus, obliuiosos gratiæ, uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus, nisi restituantur. Nam neque prouincias, neq; exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi poenam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; si qua prædia Hyrcani rectoris Iudæorum paulò antè, Caio Cassio bellum illicitum

illicitum producente contra nostram provinciam, ablata possidetis, reddite: nec aliquam uolentiam eis ingeratis, unde ledipossint. Si quid uerò iustum contra eos habetis, dum ad locum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxiliatoribus singula iusta cōsideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoq; salutem. Edictum meum uobis destinaui, de quo curam uos habere præcipio, quatenus in tabulis describatur literis Latinus uel Græcis, & in loco eminentissimo descriptū ponatur, unde ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac triumphator dixit: Quoniam Caius Cassius alienā provinciam sub exercitu constitutam & auxiliares depredauit, & deuastauit Iudeorum gentem, amicissimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo depredata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus: & quanta Iudeorum corpora uenundata sunt, sicut prius libera remittantur, & possessiones prioribus dominis resignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit, ulcisci in eo satisficientes causæ promittimus. Hæc eadē & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conscripsit: quæ tempore opportuno referemus, ut signa prouidentie Romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta.

CAP. XXI.

Post hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciciliam obuiavit, & amore suo detinuit: ubi iterum centum potentissimi Iudeorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cum Phaselo. Contradicebat autem eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsentem, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, cōsuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem respondente, Herodem, & fratrem eius: Antonius familiarita-
tem

tem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidē ambos tetrarchas ordinavit, & commisit eis Iudæorū negotia: quindecim autem ex resistentibus ligavit, ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neq; ita de legatione reuersi quiescebāt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præsidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatū totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nuntiavit, & petijt eos recedere, nec ad certamen uenire, ne magnū malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi contrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant: residui uerò fugientes, cū nimio metu ad propria redierunt. Clamante uerò populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius eius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapamq; prædictū sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

De fuga Herodis, profectiōe q; ad Romam, & Parthorum tyrannide.

CAPVT XXII.

Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, si Hyrcanum principatu priuarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem parassent, deducente eos Antigono. Nam pacorus per maritima, satrapa uerò Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludunt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenfes

maidenſes ſuſcipiūt turmam equitum : quam idem Pacorus in Iudeam deſtinauerat, uexaturam prouinciam, & Antigonom adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens. At cum à Carmelo monte quidam Iudeorum ad Antigonom ueniſſent parati ad auxilia, per quos ſperabat partem aliquā prouinciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurrifſent, ad Hieroſolymā cum ſuis aſcendit: ubi congregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire ſtatuit, ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus, & Herodes prælio per forum cōmiſſo eos uiciſſent. Et cum eum in templo conclufiſſent, dirigunt armatos, ut propinquantes domos tenerent, quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit : pro qua iniquitate paulò poſt Herodes à reſiſtenti-bus ultionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularen-tur, expeſtabat populus multitudinem de prouincia in Pen-tecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, cir-ca templum in ciuitate multa millia hominum armata, & iner-mia congregantur: compleuerunt nanq; templū cum ciuitate, qui cōuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis mi-litibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murum ſeruaret, Herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cum fortiter pugna-ret, & multa millia fugaret, multi ad templum, quidam etiam ad exterius uallum conſugerunt. Nam & Phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equi-tibus, Antigono petente, ad ciuitatem peruenit, prætextu qui-dem componendæ ſeditionis, re uera autem Antigono princi-patum traditurus. Cui dum Phaſelus occurrifſet, & hoſpitio ſuſcepiſſet, Pacorus dolum aliquē meditatus, fleſcit eum lega-tionem ad Barzaſarnē deducere. Phaſelus quidē nihil ſuſpica-tus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortant

hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus, & Phaselus. Pacorus uero cum ducetos equites & decem horum qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumq; Galileam intrassent, cum armis eis occurrūt prouinciæ custodes & Barzafarnes: & primum quidem eos studiosè suscepit, ac munera præstitit, post uero eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cum audisset Antigonom promississe Parthis mille talenta, & mulières quingentas, in suspitione iam Barbaros habebat. Necnō & noctu insidias senserant, dum quidam nuntiaret ei subito custodiā circumdatam. Et tunc capti quidē fuissent, nisi expectassent Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille sentiēs diffugeret. Phaselo ergo cum persuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propensius autem Oselius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minimè Hyrcano relicto fratrem adiungere passus est. Cumq; ad Barzafarnem accessisset: Non æqua, inquit, te facere uideo, dū talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferētur, quàm Antigonus promissit: imò etiam nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicēte hæc, iurabat nihil uerum esse, sed falsa cum suspitione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum, & Phaselum ligauerunt: multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem destinatus fuerat, mandata habens, ut eum foras murum procedentē comprehenderet, antè quàm hoc faceret, nuntij missi à Phaselo, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum, Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimula-

bant,

bant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur: nam conuenisse dicebant, ut demonstrarēt, quantum Phaselus profecisset. Quibus Herodes minimè credidit, audiēs ab alijs fratris comprehēſionē: necnon & suasionē filiæ Hyrcani, quam sibi desponderat, de Parthis suspicabatur. Quam cū alijs non attenderēt, ipse obediebat mulieri sapientissima. Dumq; Parthi cogitarent, quid fieri oporteret (nam non eis uisum est palam tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis, quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat, quàm aduersarijs consentire, uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cumq; mulieres super iumenta imposuisset, matrem suam, & sororem, & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem, ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit, qui non, cum præsentia cerneret, miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quòd à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarēt. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet se mœstitiæ, quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorum deposita esset. Et illi quidem Herodis persuationibus calamitatem sufferre tentabant: ipse uerò penè se interemit, dum carpento euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorē, ne hostes eius persecuti remorantes circa passionis curam comprehenderent, suum gladium euaginauit: seq; perimere conantem retinuerunt præsentēs

uiri dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nam non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberās, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogitauerat, prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, et celerius ad Massadam castellū peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrētes egisset, totas obtinuit. In fuga uerò nec Iudæis pepercit, qui cum à ciuitate sexaginta stadiis sunt hostiliter persecuti. In illo uerò loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus, aulam opportunam construxit, ciuitatemq; edificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uisio peruenisset, frater eius Iosippus obuiam ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset, assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum uerò Massadā in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susci-peret populum: è quibus plus quàm nouem millia dimisit, præci-piens per Idumæam sese liberare, præstans eis uie stipēdia: necessarios uerò in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset muliēres, quæ ostingētæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrā Arabiæ recessit. Parthi uerò mox die factō, cum uniuer-sam Hierosolymam et palatium deprædassent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed et multa res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam suam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non suffecissent, prouinciam exeuntes uastabant, et Marisa potētissimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonius quidem cum sic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaselum et Hyrcanum uinctos suscepit: nimis autem cruciabatur, quòd muliēres fugissent, quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pa-

ctus

stus est. Veritus autem, ne multitudo Hyrcano aliquando re-
 gnum restitueret, dū adhuc à Parthis custodiretur, aures eius
 amputauit, molitus, ne posset rursus ad eum principatus sacer
 dotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc ho-
 norem iussisset integros tantum obtinere. Sed Phaseli mire-
 tur quisquam fortitudinem. Qui cū sciret se occidendū, non
 mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissi-
 mum iudicauit. Cumq; non haberet manus uinculis solutas,
 & aptas ad interficiendum seipsum, saxo caput suum alli-
 dens uitam finiuit. Dicunt autem, quia uulnere cōfectum præ-
 cipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit,
 mortisfris medicaminibus superpositis in uulnere. Cū tamen
 ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadam muliere
 audiens fratrem Herodem aduersarios uitaſſe, satis internitio-
 nem uiriliter & prone sustinuit, dum relinqueret superstitē,
 mortem suam uindicaturum & super inimicis ulcisci ualentē.
 Herodem tamen magnitudo circunuenientium malorum non
 perterruit, sed faciebat eum sagaciorem. Nam ad Malachum
 Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem, remune-
 rationem accepturus perrexit: & quod magis opus habuisset
 tum pecunias sumere, seu sibi debitas, seu per donationē dan-
 das, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fra-
 tris interitum non audiſſet, festinabat eum ab hostibus redi-
 mēre, Tyrijs argenti trecenta talenta promittēdo. Adducebat
 etiam Phaseli filium, septimum annum ætatis agentem, quate-
 nus pignus eum Arabis deponeret. Sed cū nuntij obuiaſſent,
 & dixiſſent ei Malachum iuſſiſſe, ut à prouincia sua discede-
 ret, quod Parthi præcepiſſent nequaquam Herodem suscipi:
 qua occasione usus est, ne debitum persolueret: nam & nobi-
 liores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lu-
 craretur depositas uel acceptas prius ab Antipatro: respondit

Herodes, nihil eos grauare se uenisse, sed locuturum se tantum de necessarijs suis negotijs. Postquam autem uisum est ei discedere, cautè pergebat cum paucis ad Aegyptũ: ueniensq; in quoddam templum, remoratus est. Postero uerò die, cum ad Rhinocolura peruenisset, interitum fratris sui audiuit. Malachus uerò poenitēs persequēbatur Herodem, cui minime propinquauit ad Pelusium festinanti. Vbi cum inuenisset classem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille uerò præsides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra suscipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam festinātem, licet tempestas esset, & Italia seditionibus plena nuntiaretur. Vnde cum nauigasset ad Pamphylia, hyeme atrocissima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amicissimos sibi cum occurrere uidisset, Sapphinium, & Ptolemæum, & inuenisset ciuitatem bello Cassij deuastatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non piguit, sed & super uires suas largitus est, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes construxisset, & nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundisium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit, quæ contigissent per Iudeam, & qualiter frater eius Phaselus à Parthis interemptus, & Hyrcanus captiuus teneretur: & quòd Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingentas, quæ ex primoribus & de genere suo fuissent: & quòd suas noctu perduxisset, & uitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Pòst uerò deslebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset, & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas, & auxilium firmum posideret.

De Herode à senatu rege ordinato.

CAP. XXIII.

Anton

Antonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur, necnon et memor amicitie patris eius Antipatri, et promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum et prius tetrarcha ordinatus: multo magis tamen propter odium Antigoni, dum seditiosum et Romanis cum inimicissimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Caesar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Aegyptum patri suo perduxit, et hospitium uel in omnibus fauorem exhibuit: prestansque Antonio nimis pro Herode studenti, ad petitiones et ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumque senatum congregasset, Messala, et Atratinus Herodem presentantes, de patris eius beneficijs intimabant, et quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigoni accusabant, hostem eum manifestum pronuntiantes, non solum ex his, quae prius commiserat, sed quoniam et nunc a Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumque senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum et contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumque hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat: nunquam enim putabat Romanos sibi regnum duros, quod soliti erant generi sacerdotali donare: et ideo fratri suae coniugis id praebere uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uero Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tempore referemus: et quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nulloatenus sperauit, et ab Italia discedere fecisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius, et Caesar exie-

runt, præcedentibus alijs consularibus, immolaturi, & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pavit Antonius, cuius initiũ fuit centesima & octogesima quarta Olympiade, cōsulibus C. Domitio Caluino 11. & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circumfidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uerò deficientē aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitaret ad Arabas, dum audiret Malachum pœnitere de his, quæ in Herodem commiserat: prohibuit autē Deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula cisternarum cuncta complerentur. Quæ copia recreati, exeuntes contra Antigonom confligebant, cum quibusdam palam, cum alijs uerò furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodem tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudeam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis uerò eius machinatio erat, ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope Hierosolymā castra posuisset, & satis pecuniarū ab Antigono sumpsisset, ipse quidē cū ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonom, Iudæam, & Galilæam deuicerit.

CAPVT XXIII.

Herodes autem ab Italia cū ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & congregasset non parua expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæā, cucurrit super Antigonom. conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium compulsi: qui trāsmisus ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quas
per

per ciuitates Syria Parthi commouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uerò quotidie aires crescebant, cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadā, necessariū putans circumspectos in oppido cognatos liberare, fit illi impedimento Ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uerò incautè confligentem, à periculo liberauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uerò propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorū, quæ ex ambobus acceperant, plures uerò propter spem quam in eo tanquam in regem habebant. Antigonus autē opportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupās, nihil aut perparum hostes ledebat. Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens, & Risam castellum capiens, ad Hierosolymā properauit unā cum exercitu Silonis. Et cum multā fortitudinē eius, castraq; ad Occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerēt, partis illius custodes sagittis eius impetum amoueant, quidam uerò etiam excursionē factā cum hostibus decertabant. Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præstō esset, & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorū malitiā recordaretur: sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promisit. Antigono uerò contra prædictā Herodis clamante Siloni uel exercitui Romanorum, quia præter suam iustitiam egissent, dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo regnū darēt, cum soliti

fuiſſent hoc generi præbere digno : nam etſi nunc de ſe , uel de regno ſuo grauiter ferrent , tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant , non iuſta paterentur , ſi de honore deciderent. Cum hæc adinuicē dixiſſent, & ad blaſphemias perueniſſent, Antigonus repellere prope murum uenientes ſuis præcepit, qui iaculando uel propenſius pugnando facile procul à turribus depulerunt eos. Tunc & Silo pecuniarum acceptionē reuelauit. Nam multos ex proprijs militibus remiſit, dum indigentia ſumptuū reclamarent, & pecunias ad alimenta poſtularēt, quosdam uerò ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant , eò quòd à militibus Antigoni omnia diruta fuiſſent, mouitq; exercitum, & diſcedere tentabat. Herodes autem petebat Silonis duces , uel milites, ut non ſe relinquerent à Cæſare, uel Antonio, uel à ſenatu honoratum: nam prouidere eorum inopiæ , & facile præbere quæcunq; quærerent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciā egreditur, nullam occaſionem diſceſſionis Siloni relinquēs. Siquidem multitudinem, quantam nemo ſperabat, neceſſariorum deportauit à Samaria : familiaribus ſuis adminiſtrātibus triticum, uinum, & oleum, & pecora ſimul, & alia diuerſa in Hierichūta deducētibus: præuidens, ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cum nō latuiſſent Antigonom, ſtatim miſit per prouinciā, qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptis Antigoni paruſſent, grandē multitudinē armatorū circa Hierichūtem congregantes , ſuper montes locati, cuſtodiebant alimoniam deducentes. Sed dum hæc aguntur, Herodes non otioſe degebat, ſed decem turmas ſuſcipiens, quarum quinq; Iudeorum erant, aliæ uerò mercede cōductæ, necnō & equites paucos, ad Hierichūta peruenit. Cumq; ciuitatē deſertam inueniſſet, quingentos uerò excelsa præoccupaſſe cum uxoribus & cognatio

cognitionibus, hos quidem dimisit : Romani tamen irruentes civitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumæa, & Galilea, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddus susciperet, pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti : Herodi uerò minime uisum est otium habere, sed ad Iudeam fratrem suum Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galileam usque peruenit, capturus quedam loca, quæ custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autẽ in Sephoram, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem intra nullam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt læuum cornu agminis eius, quos ipse innadens fugauit, suos autem fugiẽtes eo loco constituit : permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanẽ fluium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galileam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuisisset pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eo quòd noluisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nõ eos pauit, sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia dissi-

pantes per montes confugerent, quatenus de necessarijs nihil habentes Romani, fame consumerentur. Herodes uero providentiam eorum fratrem suum nouissimum habere praecepit, simul & Alexandrium oppidum muro circumdare. Qui celerius abundantiam necessariorum militibus praeparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstruit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiungere, deinde uero ad se auxiliatores conuocare.

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam praelijs ac periculis.

CAP. XXV.

CUM Herodes contra latrones in speluncis festinaret, Silonem quidem ad Ventidium transmisit, ipse uero cum illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis constituta, & per medium altissimos habentia transitus, saxis acutissimis circumdatos, ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem arcas construens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice motis super eas deponerebat, dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum montem potuissent, neque de superioribus contra eos descendere. Arcae uero militibus armatis plene erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latrones abstractos occidere praeualebant. Sed depositionem arcarum contigit incaute disponendum nimis ad alta descendissent. Habebant etiam intus necessaria. Cum tamen arcae depositae fuissent, nec auderet quisquam ab speluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & cuneus manibus catenam tenens ex qua arca pendeat, descendit in speluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumque prope unam speluncam uenisset, primum quidem iaculis multos fugauit, post autem fulce resistentes impellebat

pellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset,
 multos occidit, & reuersus in arca quieuit: timor uero reli-
 quos gemitum audientes, & salutis desperatio comprehendit.
 Rei uero terminum nox prohibuit: & multi rege cõcedente
 sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum consi-
 ditionibus usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante
 iannas pugnaret. Milites autem in circuitu sylue ignem mi-
 serunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidã intus cum
 septem filiis & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus
 eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium speluncæ,
 unumquenq; filiorum suorum exeuntem prostermit, usquequo
 cunctos interemit, post autẽ & suam uxorem. Cumq; in præ-
 cipitio cadauera iactasset, super illa se quoq; dedit, mortem
 pro seruitute sustinens: multaq; prius in Herodẽ uociferatus,
 & infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetēdisset,
 & omnem licentiam promississet. Igitur his actis, iam omnes
 speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans,
 ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus pedi-
 tum discessit, tanquam Antigonom expugnaturus. Ptolemæo
 uero non bene hæc militiã cessit: siquidem hi qui prius Galis-
 leam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc fe-
 cissent, in nemoribus & in difficilimis locis confugiunt, præ-
 dantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit.
 Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitis-
 simis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & ca-
 stella deposuit. Multauit etiam ciuitates, rebellibus extin-
 ctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Par-
 thi fugissent, mittit Ventidius Macheram adiutorem Herodẽ
 cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antoni præceptis
 obsecutus. Machera siquidem Antigono uocante præter
 sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, explo-
 raturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius non suscepit: sed fundis eum prohibuit, et demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi Machæra sensit, et Herodem optime sibi persuasisse cognouit: sequi peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatem discessit: Iudæos uero per uiam occurrentes amicos et inimicos prostrauit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, et suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quam hostibus nocerent, sequi ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machæra secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut deleraret Antigonom. Itaque petitus à Machæra, reconciliatur ei. Cumque reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neque Machærae aduersaretur. Ipse porro ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus et peditibus auxiliatoribus. Cumque ad Antiochiam peruenisset, inuenissetque congregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamen quod in uia Barbari multos inuaderet et interimerent, non audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos occidere sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, et retrò obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, et

confi

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege
 à tergo pugnante, undiq; Barbari circumdati prosterneban-
 tur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinule &
 munipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen
 cum multi de sylua propinquante eo campis cōtra eum exis-
 sent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, uertit eos in
 fugam: multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam
 præstabat, qui saluatorem & propugnatorē eum uocauerūt.
 Cum autē prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius
 exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorē
 tribuens auxiliij causa. Nam Barbarorum insidias, & impe-
 tum contra eos factum audierat. Cumq; præsentem alacriter
 uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, am-
 plectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculaba-
 tur eum, & præponebat sibi quem paulò antè regē ipse mon-
 strauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum tra-
 deret, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit
 auxilium Herodi præbere, ipse uerò ad Aegyptum discessit.
 Tunc Sosius duas legiones cū Herode præmisit ad Iudeam,
 ipse etiam cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uerò
 Iosippū in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præcepto-
 rum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes pro-
 duxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichū
 tem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis
 militibus nouis & bellorum inexpertis existentibus, quorum
 multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuaden-
 tibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur,
 cunctum penē exercitum perdens: siquidem sex turmæ extin-
 ctæ sunt. Antigonus autē cum inimicos uicisset, caput Iosippi
 incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora rede-
 mit. Sed iam post hæc deferentes Galilæi potētes gentis suæ,
 socios

fuissent hoc generi præbere digno : nam etsi nunc de se, uel de regno suo grauitè ferrent, tamen sacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iusta paterentur, si de honore deciderent. Cum hæc adinuicè dixissent, et ad blasphemias peruenissent, Antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit, qui iaculando uel propensius pugnando faciliè procul à turribus depulerunt eos. Tunc et Silo pecuniarum acceptione reuelauit. Nam multos ex proprijs militibus remisit, dum indigentia sumptuum reclamarent, et pecunias ad alimenta postularèt, quosdam uerò ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatem loca deserta erant, eò quòd à militibus Antigoni omnia diruta fuissent, mouitq; exercitum, et discedere tentabat. Herodes autem petebat Silonis duces, uel milites, ut non se relinquerent à Casare, uel Antonio, uel à senatu honoratum: nam providere eorum inopia, et faciliè præbere quæcunq; quærent se promisit. Post petitionem autem statim ad prouinciã egreditur, nullam occasionem discessionis Siloni relinquens. Siquidem multitudinem, quantam nemo sperabat, necessariorum deportauit à Samaria: familiaribus suis administratibus triticum, uinum, et oleum, et pecora simul, et alia diuersa in Hierichūta deducētibus: præuidens, ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cum nō latuissent Antigoni, statim misit per prouinciã, qui deberèt insidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptis Antigoni paruissent, grandē multitudinē armatorū circa Hierichuntē congregantes, super montes locati, custodiebant alimoniam deducentes. Sed dum hæc aguntur, Herodes non otiosè degebat, sed decem turmas suscipiens, quarum quinq; Iudeorum erant, aliæ uerò mercede cōductæ, necnō et equites paucos, ad Hierichūta peruenit. Cumq; ciuitatē desertam inuenisset, quingentos uerò excelsa præoccupasse cum uxoribus et cognatio

cognitionibus, hos quidem dimisit : Romani tamen irruentes civitatem deprædauere , dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunterelinquens , reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumæa, & Galilæa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet , pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ad armis quieti : Herodi uerò minime visum est otium habere , sed ad Iudæam fratrem suum Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galilæam usque peruenit, capturus quedam loca, quæ custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autẽ in Sephoram, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus probiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta illam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt læuum cornu agminis eius, quos ipse innadens fugauit, suos autem fugiẽtes eo loco constituit: permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanẽ fluuium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & dimisisset pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eò quòd noluisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nõ eos paut, sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia dissi-

pantes per montes confugerent, quatenus de necessarijs nihil habentes Romani, fame consumerentur. Herodes uero providentiam eorum fratrem suum nouissimum habere praecepit, simul & Alexandrium oppidum muro circumdare. Qui celerius abundantiam necessariorum militibus praeparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstruit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad se auxiliores conuocare.

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam praeliis ac periculis.

CAP. XXV.

CUM Herodes contra latrones in speluncis festinaret, Silonem quidem ad Ventidium transmisiit, ipse uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis constituta, & per medium altissimos habentia transitus, saxis acutissimis circumdatos, ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem arcas construens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice motis super eas deponebat, dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum montem potuissent, neque de superioribus contra eos descendere. Arcae uero militibus armatis plenae erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latrones abstractos occidere praeualebant. Sed depositionem arcarum contigit incaute disponi, dum nimis ad alta descendissent. Habebant etiam intus necessaria. Cum tamen arcae depositae fuissent, nec auderet quisquam ab speluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & amplexibus manibus catenam tenens ex qua arca pendeat, descendit in speluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumque prope unam speluncam uenisset, primum quidem iaculis multos fugauit, post autem falce resistentes impellebat

pellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset, multos occidit, & reuersus in arca quieuit: timor uero reliquos gemitum audientes, & salutis desperatio comprehendit. Rei uero terminum nox prohibuit: & multi rege cōcedente sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum consiliis usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante iannas pugnaret. Milites autem in circuitu sylue ignem miserunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidā intus cum septem filiis & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium speluncæ, unumquēq; filiorum suorum exeuntem prosternit, usquequo cunctos interemit, post autē & suam uxorem. Cumq; in præcipitio cadauera iactasset, super illa se quoq; dedit, mortem pro seruitute sustinens: multaq; prius in Herodē uociferatus, & infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetēdisset, & omnem licentiam promississet. Igitur his actis, iam omnes speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans, ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus peditum discessit, tanquam Antigonum expugnaturus. Ptolemæo uero non bene hæc militia cēsit: siquidem hi qui prius Galileam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc fecissent, in nemoribus & in difficilissimis locis confugiunt, prædantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & castris depoluit. Multauit etiam ciuitates, rebellibus extinctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Parthi fugissent, mittit Ventidius Macharam adiutorem Herodē cum duabus cohortibus & nulle equitibus, Antonij præceptis obsecutus. Machara siquidem Antigono uocante præter sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, exploraturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius nō suscepit: sed fundis eum prohibuit, & demonstravit eius voluntatem. Quod ubi Machera sensit, & Herodem optime sibi persuasisse cognovit: seq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam civitatem discessit: Iudæos uerò per uiam occurrentes amicos & inimicos prostravit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, & suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerent, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machera secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut deleret Antigonom. Itaq; petitus à Machera, reconciliatur. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Macherae aduersaretur. Ipse porro ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; cōgregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamē quod in uia Barbari multos inuaderet & interimerent, nō audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos otiose sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retrò obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, &

confi

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undiq; Barbari circumdati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinule & mancipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen cum multi de sylua propinquante eo campis cōtra eum existerent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam præstabat, qui saluatorem & propugnatorē eum uocauerūt. Cum autē prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorē tribuens auxiliij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præsentem alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quem paulò antè regē ipse monstraauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uerò ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cū Herode præmisit ad Iudeam, ipse etiam cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uerò Iosippū in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichūtem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis existentibus, quorum multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: siquidem sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autē cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deserentes Galilæi potētes gentis suæ, socios

socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque & in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidum Gutam minutissimum capit. Nuncij uerò cū regi in Daphne Antiochia indicassent fratris casum, & ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libani peruenisset, ostingentos exinde sumens, & habēs etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adiit. Cui cū hostes occurrissent, & prelio uicti fuissent, in aliquo oppido concluduntur, unde & prius egressi sunt, dum congregiones facerent, multa tempestate commotas: nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidum tenebant, territi nocte ipsam relinquunt: & rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionē expecturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentissimos suscipiuit. Post conuiuium autem cum ad superiorem donū ascendisset, dimisit omnes qui præsentēs erant, ubi miranda affuit Dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit, & neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem Dei amatorem esse, dum tam maximū & mirandum periculum uelociter euitasset. Postero die aduersarij cum à summitate montium sex millia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserūt. Qui cum decessissent, iaculis lapidibq; regis socios exeuntes uulnerabant, & ipsum quidā telo circa præcordia percussit. Antigonus autem ad Samariam duocm mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionē de se tanquam de bellatore præstare. Machæra uerò duci Pappo asidebat. Herodes autem quinq; ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo millia existentes interfecit, ipsasq; ciuitates incendens, rediit contra Pappum, qui castra sua

sua circa uillam Assanam uocabulo disposuit. Dumq; multi confluere ad eum ab Hierichunte, & ab Iudæa, iuxta hostes accessit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos persequens, pro fratris sui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugissent, testis amulsis, de super lapidibus eos oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit, sperantiū futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & nisi tunc tempestas grandis descendisset, & si rex ad Hierosolymam exercitū uictoriæ cōfidentem destinasset, omne opus tunc perfecisset, Antigono iam fugam meditante, & à ciuitate discedere. Rex autem uespere factō, cenare milites præcepit. Ipse uerò cum in quandam domum lassus intrasset, ubi balneum erat, pene maximum periculum incidit: quod providentiæ Dei uitauit. Nam nudum & cum uno sequente puero lanantem, hostium quidam, qui armati in eadem domo præ timore celati fuerant, inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens, & per ianuā cucurrit, & post hunc secundus & tertius similiter armati, nihil tamen regem læserunt. Postero tamen die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione fratris, Herodi transmisit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente uerò hyeme regressus inde, prope Hierosolymam peruenit, & iuxta ciuitatē castra sua locauit. tertio regni sui anno, ex quo Romæ ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigravit, unde potuisset ante templum ciuitas expugnari, sicut & prius à Pompeio: & tribus aggeribus locū circundans, turres erexit. Cuiq; multa manu ad opus usus fuisset, & syluam decidisset, & opportunos operantibus præposuisset, ipse ad Samariam pronuptijs discessit, ducturus Alexandri filij Aristobuli filiam: nam hanc sibi desponsauerat, sicut & prius retulimus.

Quomodo

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit.

CAPVT

XXVI.

Post nuptias autē uenit Sosius per Phœnicen, cum exercitum per mediterranea præmisisset : uenit etiā multitudo equitum et peditū. Tunc rex quoq; regressus est à Samaria, non parua super priorem expeditionē producens : siquidem triginta millia fuerant. Omnes autem prope Hierosolymorum muros cōgregabantur, ubi circūsidebant per Aquilonis partem muros ciuitatis. Quorū exercitus erat undecim cohortes peditum, et sex millia equitum, necnon et auxiliares Syri, et duo duces: Sosius quidē, ab Antonio missus auxiliator. Herodes autem decertabat pro se, quatenus ab Antigono principatum reciperet, qui Romæ dudū hostis fuerat iudicatus, et pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum multa autē alacritate uel certaminibus Iudæi, qui intra muros cōclusi fuerant, Herodi repugnabāt, multaq; pro tēplo iactabant: et multa pro solatijs populi, tanquam liberāte eos à periculis Deo: et omnia foras ciuitatē destruebāt, ne quid alimētū uel hominū uel iumentorū relinqueretur : et latrocinij sœtius usi, inopiā eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset, aduersus latrocinia quidem in opportuniſsimis locis insidiæ parauit: de expensis autē longius agmina militū transmittēs, uenalia congregabat: ut intra paucum tēpus multam affluentiam eis necessariorū faceret abundare: manuq; multa frequēter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aestas enim erat, et nullum operantibus impedimentū fiebat: sed machinamēta inferentes, murū permoueabant, et omnibus experimētis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatē existentes. Nam illi resistentes, cōtra istos nō parua excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumenta, alia uerò perfectā cōburentes. Cumq; ad manus uenissent, non minores Romanis audendo fuerunt,

runt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas
 nanq; muros construebant, iam prioribus edificijs euersis: et
 sub terrā fodiētibus occurrētes confligebant: desperatione ta-
 men potius quā prouidentia belli usq; ad ultimum permane-
 bant, licet magna expeditiōe obseſsi, uel fame fatigati, uel in-
 opia necessariorū fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus
 acciderat. Interea ascēdunt quidem super murū uiginti prio-
 res, postea uerò centuriones Sosij. Nam primus murus iam ca-
 ptus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim et
 aliquæ circa templum porticus incēſæ sunt: quas Herodes An-
 tigonū incendiſſe dicebat, odiū ei mercatus Iudæorū. Sed post
 dum capta exterior pars templi fuisset, & inferior ciuitas, ad
 interius sacrariū & ad superiorem ciuitatem Iudæi confuge-
 rant. Cumq; timuiſſent, ne prohiberent eos Romani Deo quo-
 tidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, per-
 mitti uictimas solitas introduci. Herodes autē dum putaret eos
 iam quicuiſſe, cōſenſit. Sed cū nihil uideret fieri eorū quæ pu-
 taſſet, imō fortiter repugnare pro Antigoni principatu, inſtā-
 ter accedens, ciuitatē expugnat, & omnia statim internitioni-
 bus sunt completa. Siquidem Romani pro mora obſidionis ira-
 ſcebātur, Herodes autē nullos ex Iudæis aduerſarios relinqui
 uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscūq;
 inueniſſent, fugātes eos, & in templo cōcludentes: neq; infan-
 tibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum miſericordiam
 preſtantes. Sed & rege deſtinante & petente ut parcerēt, ne-
 mo fuit qui dextram retineret immotam, sed furioſi cunctam
 etatē extinguebant. Vnde & Antigonus nec priorē nec præ-
 ſentem fortunā cōſiderans, à turre deſcendit, & procidit ante
 pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius miſertus pro calamita-
 te, sed plauiſibus incontinenter uſus, Antigonom eum tanquam
 foeminam nominauit, quem non ut mulierem ſine cuſtodia
 pp remiſit

remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem providebat prohibendo alienigenas auxiliares. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, & sancta in sacrario constituta. Rex autem quosdam pctens, alijs interminatus, multos autem & armis utebat: perditionem priorem uistoriam existimans, si quid inuisibillum uisum fuisset. Rescebat etiam rapinas ciuitatis, multum cōtra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarent, solitudinis me regem relinqueret: sed & tantis ciuibz prostratis, paruum uniuersi mundi principatum iudicari, pro reparatione necis huiusmodi. Ille uerò cum pro obseione militibus iuste pradam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis prestaturum, & ita reliquā ciuitatē promissionibus cōpletis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hæc clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo: centesima & octogesima quinta Olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quæ sub Pompcio Iudæis illata est. Nam & tunc eodē die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uerò cum aureā Deo coronā deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendentem, Herodem autem priuatum: & quòd oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset, multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Destitit autem hoc modo Asamonæi principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissimæ,
& nob

et nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transiit autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari, et genere priuato, et subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamonaeorum accepimus.

F L A V I I I O S E.

P H I A N T I Q V I T A -
tis Iudaicae liber decimus quintus.

De Herodis auaritia, & morte Antigoni.

C A P V T I.

OSIUS quidem et Herodes qualiter Hierosolymam ceperint, necnon et Antigonum captiuum, in superiori uolumine demonstrauius: sequentia uero nunc expla-
nabo. Cum autem totius Iudaeae principatum Herodes sumpsisset, quanto scunq; priuatos sui fautores inuenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contra-
ria elegerant, non destitit tormentis singulis diebus afficere. Honorabantur autem apud eum Pollio Pharisaeus, et Sameus discipulus illius. Siquidem obsessis Hierosolymitis, isti persuadebant Herodem suscipi, pro quo et compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam in iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus, praedixerat im-
properans ei et iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes persequeretur: quod et factum est, Deo sermones illius adim-
plente. Eodem tempore cum Hierosolymam uenisset Hero-
des, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti et auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit autem quadragintaquinq; primates partis

p p 2 Antigo

Antigoni. Nam & custodes per portas muri disposuerat, ne quid deportari posset cum defunctis. Cadavera uerò dum excuterentur, si quid argenti aut auri, uel aliud necessariū fuisset inuentum, regi ferebatur: nullus uerò malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquisita, deterius expendebat. Prouincia autem inculta permansit, septimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigonom suscepisset, deliberauit ligatū ad triumphū seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentē, donisq; Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudei quiescerent. Quod testimonio Strabonis Cappadocis cōfirmatur, ita dicentis: Antonium Antigonom Iudæum Antiochiam perductum interfecit. Et uisus est hic primus Romanorum, regem occidisse: dum non aestimaret alio modo sententias Iudeorum flectere, quatenus susciperent pro illo cōstitutum regem. Nam nec tormentis subditi, regem cum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo.

De ritu Hyrcani ad Herodem à Parthis & ambitione principatus sacerdoti & Aristobuli pulchritudine.

CAPVT

II.

CVM uerò Herodem principatū tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotū audisset, qui captiuus apud Parthos tenebatur, redijt ad Herodē, de captiuitate tali modo solutus. Barzabarnes & Pacorus Parthorum duces, cū captiuos Hyrcanū principem sacerdotum prius cōstitutum, post autem & regē, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorū obprobrium, & omni uite præponens mortē gloriosam, ipse suus peremptor, sicut prædictū est,

est apparuit. Hyrcanū uerò ad Parthos perductum, Phraates Parthorum princeps modestius attendebat, dum nobilitatem profapie eius audisset. Quapropter remissum à uinculis, Babylonie habitare cōcessit: ubi & multitudo Iudeorū Hyrcanum tanquā principem sacerdotum & regē, & omnes usq; ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, & audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem & gratiæ memorem putauit, quòd eum à quæstione & mortis dānatione, uel periculo tormentisq; liberasset. Sermones ergo Iudæis proferebat, festinando ad eum proficisci. Qui uetabant, & rogabant eū permanere, dicentes, quòd officiorū simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: præsertim dū nihil ab Hierosolymitanis posset mereri pro diminutione corporis, quā ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur, quas priuati à benefactoribus acceperunt: nam mutat eos fortuna prouentus. Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundē tenebatur. Cui scribens Herodes, petebat eum Phraati & illie Iudæis habitantibus supplicare, quatenus nō inuideret ei unā secum cūmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribēs Hyrcano, mittit ad Phraatē legatum Saramallam & dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem studium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: et Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum dispendere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniisq; Iudæis ei dantibus ut ueniret, cū omni cum honore suscepit: & in conuentu primum ei locum, & in conuiujs

primum lectum concedebat : quem etiam decipiebat patrem uocando, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates, unde & in familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum Dei haberetur, inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone, nomine Ananelum, & huic principatum sacerdotij designauit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Alexandri filij Aristobuli regis, ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum Aristobulum nomine, & Herodis iugale Mariammen, forma nobilissimam. Turbata ergo & modeste ferens infamiam filij, quod illo superstite alter aduena principatum sacerdotij meruisset, scribit Cleopatraz, quodam sodali suo literas deportante, ut peteret Antonium principatum sacerdotij filio suo prestare. Sed & Antonio negligente petitionem, amicus eius Gellius ad Iudæam cum propter aliquas causas peruenisset, & uidisset Aristobuli pulchritudinē et magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Mariammen regi cohabitantem stupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorum matrem existimans, & ad sermonem eius ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio destinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omnibus adimplebit. His elata uerbis Alexādra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat dicēs, nō ab homine putari, sed à quodam Deo esse liberos Alexādræ, dum uellet ad libidines Antonium emollire. Qui puellam quidem accersere erubuit Herodi nuptiam, uerum etiam Cleopatram metuens contristari. Scripsit ergo puerum transmitti cum honore, addens, nisi graue uisum foret. His deportatis ad Herodem literis, non tantum existimauit iuuenem excellentem Aristobulum, & tunc iam sedecim annos ducentē, genere nobilissimo, ad Antonium destinare

destinare potentissimum Romanorum, & paratum suae luxurie supponere puerum, qui etiam libidinosior per potentiam existerat. Rescripsit ergo dicens: Si puer exierit à provincia, statim omnia bellis uel seditionibus complebuntur, Iudaeis sperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptis cum Antonio excusasset, iudicauit non ultra puerum uel Alexandram humiliare: sed etiam uxore sua Mariamne ualde petente, quatenus fratri suo principatum sacerdotij redderet: quod prodesse arbitratus est, dum nec ad Antonium proficisci posset tali praeditus adulescens honore. Conuētum itaq; faciens amicorum, multum Alexandram accusabat, dicendo, latenter insidias egisse pro principatu, dum per Cleopatram ageret, quatenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso rerum administrationem ab Antonio susciperet: & haec quidem illam non iuste postulasse, quod & filiam suam à possesso iam honore priuaret, & seditiones in regno moueret, cum multum ipse laborasset, ut possideret multis & non fortuitis periculis: uerum etiam nullatenus memor ipse malorum illius, sed beneuolus circa eos esset, & nunc puero principatū sacerdotij praeberet: ideoq; olim ordinasse dicebat Ananelum, quod ualde puer esset Aristobulus. Cum tamen haec non incaute dixisset, sed pro deceptione mulierum & praesentia amicorum, laeta ex non speratis Alexandra cum lacrymis satisfacit: dicens, de sacerdotio quidem omnia pro infamia se festinaisset regnum uerò nec desiderasse, inquit: nec si oblatum esset, cupide suscepisse: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatū eius & tutelā, cuius uirtute totū genus meū effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, suscipio filij honorem, & in posterum ad omnia ero subiecta. Petebat uerò, ut si quid propter genus & praesentem sibi fiduciam temerariū pro indignatione fecisset, ignosceret. Postquam autē

locuti sunt, dextris datis reconciliantur, omni suspitione ut uidebatur sublata.

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariam-
men.

CAP. III.

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananellum præter legem exuit, seditiones domesticas pacando: nam non licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: secundus autẽ Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adulescenti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse contentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandram ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerũ caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiam custodiæ indigna batur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & sucosum honorem cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus existeret, frequenter se lamentando destinabat, postulãs sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset, tale aliquid excogitauit: Duos oculos tanquam pro mortuorum exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mitti iussit: præcipiens cõscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptũ, præparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexãdre Aesopus seruus eius edixit. Quod cum Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quòd inter insidiatores Antipatri de ueneno

neno conscius putaretur, odium lenire pro iudicationis favore
 putauit: & regi nunciat insidias Alexādræ. Qui cum iam usq;
 ad conatum procedere dimisisset, in ipso facinoris opere deti-
 nuit, sed inuitus concessit culpā, dum putaret nullatenus Cleo-
 patram cessare, si cōtra se causam inuenisset. Palām ergo ma-
 gnanimitate uel modestia ueniā eis largitus est. Proposuit ta-
 men omnibus modis adulescentem perimere, non tamen citō,
 propter uerisimilem dissimulationem. Cum ergo tabernaculo
 rum festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione
 celebratur, tunc quidem distulit, & in delicijs ipse & reliqua
 multitudo degebat: mouit tamen eum festinare uoluntatē suam
 conficere inuidia. Nam dum adulescens Aristobulus decimum
 & octauum annum ducens, secundum legē super aram ascen-
 deret uictimas immolaturus, et ornatu sacerdotali circūdatus,
 celebraret religionis consequentia, magnitudinem super æta-
 tem ostendens, necnon & generis dignitatem, populi conci-
 tauit fauorem, & Aristobuli aui sui præsens memoriam eis re-
 duxit. Qui paulatim irritati, uoluntates suas iam demonstra-
 bant, gaudētes simul & letitia perfusi, uocesq; laudabiles in
 eum orationibus mixtas emittebāt, ut manifestus fieret populi
 fauor & temerarius, sub regno utiq; constituti, cum aliorum
 præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, statuit He-
 rodes uoluntatem quam in adulescentem habuisset implere.
 Celebratione autē transacta, dum in Hierichunte maneret, &
 in conuiuū eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur adu-
 lescenti, & illiciebat ad affluētiam potionis, paratus cōcludere,
 uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æstiuo illic
 existente, collecti simul exierūt refrigerium captantes. Cumq;
 fontibus assisterent, calorem meridianū aura temperare, prius
 quidē natantes seruos & amicos prospiciebant: post autem cū
 adulescens irritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptum
 p p 3 fuerat,

fuerat, tenebris iam tenentibus, sepe cum mergentes tanquam cum eo ludentes, non emisserunt, usquequo cum pressum fontibus suffocarent. Aristobulus quidem ita extinctus est, decimum & octauum annum agens ætatis, cum principatum sacerdotij anno non amplius tenuisset, quem rursus Ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato, incessabilis eas statim dolor defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato, lamentis cuncta completa est, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uerò plus consumebatur conscientia peremptionis: nam dolorem ampliozem ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit, licet sæpius sua manu uitam finire niteretur: desijt tamen si posset uiuens sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam uitam tenebat, ne daret suspicionem filium suum insidijs perijisse: per hanc enim dissimulationem sperauit satius se opportuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non insidiarum adulescentis autor extitisse. Nam non tantum que ad funus pertinerent peragebat, sed etiam lacrymis usus animæ confusionem ueram esse monstrabat. Interdum etiam & dolore uincente, eum ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifestam tamen erat, quod pro satisfactione ista faceret: siquidem munificenter exequias eius honorans, multum apparatus circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatum simul sepeliit, ut dolorem mulierum penè delecret, & solaretur eas per istam partem. Alexandram tamen nihil tale deuicit, sed semper mali memoriam mox stitia incitabat: & scripsit Cleopatras Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ dum festinaret petenti subuenire, calamitates Alexandræ miserata, propriam omnem causam confecit, & petere Antonium uindicare

vindicare adulescentis interitum non cessabat, cum diceret nō esse dignum, Herodem per eum regem statutam in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiceam perueniens mittit præciens Herodem ad se proficisci, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cū causam timuisset, et Cleo patre contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnalet, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patrum suum Iosippum procuratorem regni et rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, cōtinuo Mariammen occideret. Nam dilexisse uxorẽ profitebatur, et timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetū Antonij, quē in eā habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præciens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, et propter hoc frequēter Mariammen cōueniret, et de negotijs honoris causa reginam percontaretur, suorem et amorē circa eam Herodis inseruit. Mulieres autē cū illū adulationibus emolliissent, plus autē ab Alexādra seductus Iosippus, sententiā regis demonstrauit, et mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec post mortē sine ipsa posset esse: dum diceret, quod si quid acerbū ab Antonio pateretur, nō sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autē non hoc amorem affectus Herodis putauerūt: sed timuerūt, ne reuersus tyrānica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non parua perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius

tonius tormētis eum affecisset et occidisset. Quæ fama cūctos quidem in aula turbauit, plus uerò mulieres. Tum Alexādra Iosippum flectit, ut cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatē sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si qua turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberent: præterea si Mariannen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, ne in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum hæc rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim cum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: et sermonibus dicere compulit, ut nequaquam contrarie quiddam de se haberet, et Cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionē ualere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, ut rex de suo principatu depositus poenam luat: quia qui honorē ei dederunt, ipsi ei uti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienū principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, aliosq; narraret honores, quos ab Antonio in cōuentu uel in conuiujs quotidianis haberet: et hæc tamē obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire illū festinaret: sed quia Antonium iustum circa se cognosceret, nihil horū difficilimum speraret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa se Antonij, speraret Cleopatræ reconciliari animo posse, et se hoc facere dicebat: nam Antonium petitiones suas adimplesse, et sibi inferiorem Syriam concessisse denuntiavit: et per hoc solatiū refutaret et reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa fecisset. Cum hæc literæ uenissent, desierūt ab impetu, quæ tanquam de mortuo habuissent, ut ad Romana signa confugerent:

rent: non tamen earum latuit uoluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, et ad Iudæam reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorū consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uerò et cōtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quòd cum Mariamme frequenter conuenisset. Hæc uerò dicebat inimicitiarū causa, quòd frequenter ignobilitatē generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autē callidus semper, et nimis Mariamē amans, licet statim cōturbatus fuisset, nō tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eam inquit, utrū uerū esset de Iosippo quod audierat, an falsum. Illa uerò cum iuramento affirmante, et satisfaciēte, quòd in nullo peccato fuisset ei cōmixta: paulatim rex deflestitur, et ira deleta coniugis amore superatur, ut et iam satisfactum sibi de his crederet, quæ audisset, et honestati eius multas ageret gratias: fauorē quoque quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: et qualia sæpe amantibus cōtingunt, collacrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uerò rex suum affectum iam prætermissa zelotypia confirmasset, nō amantis est, inquit Mariamme, quòd mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestū, me perimeret, quæ nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, et suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse communionem: nam nullatenus prodidisset, quòd secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine, penè suam interfecisset uxorem: nisi uictus amore, furoris impetum refrēnasset, seipsum consumens: Iosippum tamen ulterius, nec ad suam faciē uenire permisit: Alexandram uerò tanquam totius mali causam seruari præcepit.

De mal

De malicia Cleopatrz, & Herodis uirtute.

CAP. IIII.

INterea per Syriam turba cōmouebatur, Cleopatra nō desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum alatum sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum, quem iam habiturum regnū sciret, uenenis aggressa consumpserat, quantum & decimū ætatis annū agentem: sororem autē Arsinoē Ephesi ad templum Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabat: neq; sacrarium tam castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa non abstulit: nec tam profanū uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cū omnia expoliaret, foemineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs auferentem sibi donare. Nam cū transisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniā quidem Ptolemæi filiū accusans, quia Parthos contra Rempub. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore foemine uictus esset, ut nō tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei, nec quanta illa præcepisset perficiens, palam iniquus uideretur. Ideoq; partes prouincia uniuscuiusq; recolens, donauit ei: præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erāt, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum eum illa sibi eas præbere supplicasset. Cū hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium usque ad Euphratem contra Armenios cuntem, reuertitur: & intrat Apameam

Apameam & Damascum, inde etiam in Iudeam peruenit. Quam cum Herodes suscepisset, conduxit ab ea reditus Hierichuntis: nam balsamū terra illa generat, quod pretiosissimū est, & nusquam alibi nascitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exardebat: forsā tamē & aliquid amatoriiū passa est: sed quod uerisimilius est, regno eius insidiabatur, si quo modo iniuriā in se factā posset pro accusatione adipisci: desiderio uerō quasi uictā se esse demonstrabat. Herodes autē licet olim nullatenus fueret Cleopatræ, dum sciret eam omnibus esse molestā, tūc tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriā uellet illa insidias ei parare, uerba quidem eius in præsenti refutauit: consilium uerō cum amicis suis sumpsit, ut eam sub potestate sua positā occideret, ut & se, & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri posse putabatur. Nam hoc ipsum & Antonio prodesse, quia neq; illi fidelem eam esse dicebat. Cum hæc cogitasset, prohibebant eum amici: primum quidem suggerentes, quod nō deberet maximū periculum & manifestum pro re tantā suscipere. Cumq; permansissent supplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium posse pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uolentia, uel insidijs illius se eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro satisfactione posset edicere, si contra foeminā hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate superabat: utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum est ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uerō concubitus, quem illa postulabat, pro tempore honeste

neſte ſuadebant: qui cum hæc deſignarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatra donis & muneribus ſatis faciẽs, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Aegyptum deſtinavit, donans eos Cleopatra cum omni eorum regio ornatu. Armeniæ uerò tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Ceſar expuliſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem poſtea cõtingerunt. Veſtigalia uerò, quæ debuiffet de terra donata ab Antonio, Cleopatra præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odi præſtarent.

De pugna Herodis contra Arabes.

CAP. V.

A Retas autem, cum Herodes reditus eius conduxiſſet, tempore quidẽ aliquãto reddebat duo millia talenta, poſt autem indeuotus extitit, nix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecundum iuſtitiam facere uolẽtem, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanorum hanc diſtulit exactionem. Nam dum in Aeciaco littore ſperaretur pugna, quæ centeſima octogeſima ſeptima Olympiade contigit, & Ceſar cum Antonio de repub. decertaret, Herodes ex opulẽtia prouinciæ ſue multo tempore redditibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe, ſi unus ab altero ſterneretur. Cũ hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites cõgregauit, tanquam conſeſtim Arabiam ingreſſurus paratq; equitum & pedum multitudinẽ, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes

Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, et prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponeret, populus Iudæorum clamabat mora dimissa contra Arabes impetū facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium milite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorū, et prius se armans omnes produxit ad actem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: suisq; perempti, nisi Artemon Herodem et Iudæos iuuassisset: nam hic erat dux Cleopatræ ibi constitutus, et inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid clarum agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autem eis, quod et contigit, ex proprijs preparatis militibus, inuaderet Iudæos: quos tunc lassos et iam uicisse putantes, subito superueniens prosternabat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes Iudæi, et post uictoriam remissiores, citius à recentioribus hostibus obteruntur in locis asperis et saxosis, quorum notiā inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugne uectus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent, non mediocrem felicitatem et sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, postea obtinuerunt, plurimum aduersariorū prosternentes exercitū. Exinde latrocinij utebatur Herodes, multamq; Arabū terram discurrens uexabat,

dum super mōtes castra disponderet, & omnino recusaret manus cum eis ex æquo conferere. Frequēter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instituyente exercitum & uincente.

CAPVT VI.

INterea Acciaco bello inter Cæsarem & Antonium gesto, septimo imperij anno Herodis, terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta: perempti sunt à ruinis etiam hominū decem milia. Milites uerò cum sub diuo degerent, nihil ab oppressione sunt lassi. Quæ cum Arabes inquirerent, & plus quàm in ueritate erat, audirent, quæ facta fuissent, tanquam prouincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quò cum legati Iudæorum peruenissent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum preparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt, scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt, dum nō pares sese prælijs eorum putarēt, neq; auxilium haberēt, rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit, ut recuperaret eis antiquū alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatum, ausus est etiam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat cum, ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationē proferens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Rempub. nostram, & fortassis nec hi modo de se cōfidunt, qui multum uirtute præcellunt: sed quoniam cōpellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factum, non possit rursus bene tractatū emendari: petere uos elegi simul & docere, per quæ possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen
pri

primū uobis ostendere, quod iuste bellum id conamur committere, propter iniurias aduersariorū: nam maxima magnanimitatis hæc causa uobis existit: post uerò declarare, quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt, sed et multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia, testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatē nostis, et circa alios omnes, ita perfidam tanquam Barbarorū, et quia nec deum cogitent: sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut à proprio principatu deciderent, et Cleopatræ seruirent, quis alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quā cum Antonio possidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere, quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen et cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere, hoc quoq; ego dispensaui, multaq; munera secretius offerens, tutelam utrisque acquisiui. Expensas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta, duo milia uerò fide dicendo, quæ etiam pro redbibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepimus. et oportebat quidē nulli tributa prouinciæ Iudæos præbere: quod et si præbendum esset, pro nobis, non etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nam pro beneficijs iniqua circa nos egerūt, prius quidem quod nos amicos, nō hostes, redbibus priuauerint. Nam si fides hostibus necessario seruetur, multo melius amicis. Sed non apud hos ita est, qui modis omnibus optimū putant iniquitatē eligere, si solum lucrū eis possit acquiri. Est ergo quæstio nobis, utrū oporteat iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, et præceperit semper iniquitates et cōtumelias execrari: quæ nō tantū uerbo, sed etiā iussit per bellū ulcisci. Nam quod uidetur iniustissimū apud Grecos et Barbaros, hoc si dici fas est, in nostros le-

gatos cognoscitur perpetratū. Græci siquidem sacros & inuolatos dicūt eos esse, nos autem optimū & beatū decretum in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placant, & aduersarios hostibus recōciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, quàm si legati qui pro iustitia loquūtur intereant? Quemadmodum autē possint uitam suam innoxiam custodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, mihi quidem nō uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est, illi uerò fortiores ob hoc putantur? sed primum quidem indignum est uos hæc credere. Nam ubi iustum est, ibi & deus: deo uerò præsente multitudo cum fortitudine præstō est. Vt ergo de nobis ipsis requiramus, uicimus primo prælio, in posteriore uerò nec substituerunt, sed statim cesserunt, non sustinentes nostræ alacritatis impetum: uincētes autē nos Artemon inuasit, bellum inferens non indictum. In primo uerò prælio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori uerò, iniquitate uel insidijs concidimus. Cur igitur minora sapimus in his, ubi maiores spes possidemus? Quomodo autem obstupescimus eos, qui cum palam decertant, semper uincuntur: cum uerò sic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit? Virtus uerò non expugnatione debiliū: sed in oppressione fortium apparet. Si tamē quenquā & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terræ motu acciderunt, primū quidem sciat, quoniam hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora quàm contigerunt, putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciam, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnādi, neq; enim intantum sumus cōtriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidam putant, quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei providentia acciderunt, liquet quòd iam secundum illius iudicium

ira desijt, dum satis uindictam de factis nostris acceperit. Nam si uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bel-
 lum autem quia & uult fieri, & iustum esse cognouit, ex his
 nobis ostendit, quod multis per prouinciam terramotu per-
 emptis, nullus armatus interiit, deo euidenter ostendēte, quod
 si omnes cum filiis uel uxoribus militarent, nihil penitus eis
 inopportunum accidisset. Hæc reputantes ergo, quod in omni
 tempore dei patrociniū possidetis, persequimini fortitudine
 iusta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, sem-
 perq; uestra uirtute deuictos. Cum hæc audissent Iudæi, mul-
 tum audacie sumentes, ad pugnam parabantur. Herodes au-
 tem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas,
 transiens Iordanem fluuium produxit, & prope aduersarios
 castra disposuit. Tum uisum est castellum in medio positum
 occupare, quod sibi multum prodesse putauit uolenti maturius
 prælium uel committere, uel differre: nam opportuno uel mu-
 nito loco consiterat. Cumq; idem prouideret Arabes, bellum
 pro castello committitur, & primū quidem protelatio, deinde
 uerò multis ex utraque parte ad manus uenientibus, Arabes
 cuncti recedunt. Quod statim spes Iudæis non minores crexit,
 uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pa-
 ti, quàm decertare, & Iudæi castra eorum inuaderent, Arabes
 coacti recedunt, nullas uincendi spes habentes, sed tantum mul-
 titudine audaciam sumentes. Itaque pugna facta, multisq; ab
 utraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima
 mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduersarijs terre-
 bantur, sed ipsi fugientes, sua multitudine contriti morieban-
 tur. Vnde quinque milia defuncta sunt, reliqui uerò ad castra
 confugerunt, minime spes salutis firmas habentes necessario-
 rum inopia, & quod peius erat, aquarū indigentia. Iudæi au-
 tem licet persequerentur, tamen inuadere castra minime per-

mittebantur : obsidentes ergo vias eorum, fugere uolentes arce-
 cebant. In his igitur Arabes constituti, legatos ad Herodem
 dirigunt, primū quidem dissolutionem belli petentes: nam sitis
 eos urgebat omnia pati, dum tantum in presentilicentiam &
 quas acciperet hauriendi. Qui nec legatos nec dona suscepit:
 neq; mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret
 ulcisci transgressionem in suos ab illis factas. Qui siti compulsi
 nimia semetipsos tradiderunt, ut per quinque dies quatuor mi-
 lia caperentur: sexto uero die reliqui de castris egressi, decer-
 tare cum aduersarijs nitebantur, eligētes omnia pati, ne par-
 latim sine gloria deperirent. Quæ cū deliberaissent, nullatenus
 decertare ualuerūt: nam animo & corpore calamitatibus afflic-
 ti, pro lucro mortē esse putauerunt, ne in tribulationibus uita
 tam extenderent, quorum septem milia priori prælio conste-
 runt. Cum his ergo casibus uteretur, arrogantiam priorem
 deponunt, miratiq; Herodis prudentiam cefferunt, patronum
 eum suæ gentis pronuntiantes. Qui cum multa felicitatis glo-
 ria reuertitur, maximam acquirēs suæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occidit, & Cæsaris gratiam
 acquisierit.

C A P. V. 246

Igitur licet optime per bellum Herodes res suas disposui-
 set, tamen in periculum incidit. Siquidē pro Republica de-
 certans Antonius, in Acciaco litore à Cæsare uincitur. Tum
 in desperationem sui Herodes uenit, dum amici & inimici per-
 tarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio
 habuisset. Quapropter amici quidē desperabant: inimici uerò
 licet in speciem contristarentur, tamen clam nimium letabantur,
 sperantes meliora sibi rerū mutatione uentura. Herodes au-
 tem Hyrcanum solum uidens in dignitate regia constitutum,
 prodesse suis rebus opinatus est mortē illius: ne imminente sibi
 à Cæsare periculo, ille daret occasionē, qui solus regio uide-
 batur

batur ex genere. Cum hæc cogitaret, nec daret occasionem Hyrcanus, nam modestia morum nullam rerū gubernationem curabat, nec rebus studebat novis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, et spem rerum mutatione incōtinenter credens, uerba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatem in familiam suā procedere: sed custodire spes eorum petebat, ut et Malacho Arabiam tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Caesaris Herodi, ad se principatum uenturum, et propter populorum fauorem, et propter generis dignitatē. Dum his cū flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed per tinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdiu desinens, Herodis erga se insidias accusaret, cōpellit eum epistolam dare Dositheo cuidam amico, in qua scriptum erat, ut Arabae equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadijs ducentis. Credebat enim Dositheo, dum nimis eum sibi amicum ipse et Alexandra existimarūt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Iosippi cognatus, quē ille peremerat: quia et illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Dositheū nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponēs illi regis amicitias, porrigit Herodis epistolam: qui eum pro fide non tantum laudauit, uerum iussit ei, ut ministraret reliquæ causæ, quatenus signatam epistolam traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum non paruum putaret et illius sententiā cognoscere. Quæ cū Dositheus alacrius ministraret, Arabs rescripsit et ipsum Hyrcanum se suscipere, et omnes qui cum eo uenirēt. Destinauit etiā qui deberent eos caute perducere. Ut uerò et hanc epistolam Herodes suscepit, confestim uocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille ne-

gasset, epistolas coram cūcilio demonstrans, uirum interfecit. Hæc nos conscripsimus, quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uerò non ita existimant, sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum cōtexisse quatenus eum interficeret, dicunt, ita scribentes. In aliquo conuiuio sine suspitione quendam sermonem Hyrcano intulit, si quas epistolas à Malacho suscepisset. Qui dum se confessus esset saluatorios apices accepisse: illo rursus interrogante, si qua super hæc etiam dona recepisset: nihil amplius respōdit, quàm quatuor iumēta transmissa suscepisse. Occasione hac inuenta, dona esse corruptionis uel proditiōis uociferans, uirum inuit occidi. Signa uerò sunt minime Hyrcanum peccasse, quatenus tali termino occumberet, et modestia morum eius, quod nihil in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset: et quia cū ipse regnū habuisset, plurimā gubernationē Antipatro cōmiserat: cum iam octogesimum duceret annū, et cum multa tutela sciret Herodem regnū possidere, et Euphratē transisse honorantes eum: quæ omnia despectisse eum, et aliquid nouitatis molitū, nimis incredibile est: quia nec naturæ illius aptū erat, sed molitione Herodis occisus est. Ita quidē finem uitæ inuenit Hyrcanus, diuersas et uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexādra regnauit, principatus sacerdotij gentis Iudeorum nouem annis honorē obtinuit: matremq; defuncta cum imperiū suscepisset, et hoc tribus mēsis gebernasset, depellitur ab Aristobulo fratre: restituitur autem iterū à Pempeio: et quadraginta annis honore usus, secundo regnū per Antigonū perdidit, et corporis diminutionē passus, apud Parthos captiuus perductus est: et exinde ad propria post tempus remeans, propter spes ab Herode promissas, nihil sicut sperauit executus est. Itaq; multis uitæ passionibus inuolutus, et quod pessimū est, ut diximus, in senectute, non dignū uitæ terminum impetra

impetrauit. Siquidē modestus & mediocris in omnibus existeret, & plurima sui imperij sub dispensationibus innocēs tractabat, neq; callidus regnū disponere, Antipatro, & Herodi usq; ad hoc conamē aperuit iter. Herodes autem Hyrcano interfecto, à Cæsare nihil optimū sperās de rebus suis, propter amicitias, quas cū Antonio habuisset, laborabat. Cumq; in suspicionē Alexandrum habuisset, ne tempus nancisceretur, & multitudinem & turbam in regno uel rebus suis concitaret, commendauit omnia fratri suo Pheroræ: matrem autem Cyprin cum sorore & cognatione cuncta in Massadam constituit, iubens, ut si quod de se periculum audirent, principatum sibi assumerent. Mariannem uerò suam uxorem, quod non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari, in Alexandriū cum Alexandra matre sua deposuit: Iosippum, & Iturium, & Soënum super eas dimittens fidos sibi amicos, quos sub specie honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat, ut si quid de se periculis audirent, ambas interficerent, regnum uerò filiis suis cum fratre Pherora custodirēt. Cū hæc mandasset, ipse Rhodum ad Cæsarem properabat. Cūq; in ciuitatem delatus esset, deposuit quidem diadema, aliud uerò nihil de dignitate sua diminuit. Vt uerò cōmunem sermonem cum Cæsare inseruit, tum multò potius suam magnitudinem ostendit, suaq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquā de peccatis suis satisfaciens: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus illerum potentiam sortiretur. militiæ tamen eius nullatenus communicasse, eò quod occupatus Arabas expugnaret: transmississe uerò & pecunias, & frumenta: tamen minora dignitate sua. Nam qui fatetur amicum, uel benefactorem aliquem ha-

bere, debet viribus animæ uel corporis aut substantiæ se facere participem etiam ad periculum, Quod ego, inquit, mirus quam oportebat effeci. Illud uerò integrè scio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeste transfui, cum et ipsa transfiret fortuna, sed seruaui ei fidem, quanquam non opportunus auxiliator, tamen consiliarius fidiſſimus existiſſens. Nam Antonio causa salutis et rerum potestas qualiter prodesſet ostendi, dum Cleopatram hortarer occidi: quod si perempta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidiſſet, imò magis et tuas facilius indignationes euisset. Et quibus nihil ille agendo, sed sibi quidem incommode, tibi uerò utiliter profuturam præponendo clementiã perijt. Nunc ergo siquidem pro Antoniĩ ira nostram fidem fuisse iudicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recusabo: si uerò persona ablata, quis sim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoscere. Nam licet nomē ablatum fuerit, nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæsarem maxima, & cunctatione)
circa uxorem. C. A. P. VIII.

CVm hæc dixisset, et in omnibus sui animi libertatem ostendiſſet, non mediocriter Cæsaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum causas pro fauore eius uindicari deposceret. et tunc diadema rursus sibi reposuit, Cæsare inuitante, dum nihil secus circa eum, quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæsar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus scribens, cum omni alacritate Herodem sibi occurriſſe. Postquam uerò hanc satisfactionem præter spem susceptam cognouit, uidensq; sicut prius, firmiorem sibi principatum à Cæsare datum, decretumq; Romanorum sibi pro stabilitate sua mercatum, secutus est Cæsarem ad Ac-

gyptum ambulans. Cumq; super vires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatē, magnanimitatēq; suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc non impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Rediit autem iterum ad Iudæam cum ampliore honore, et sperantibus cōtraria stuporem cum metu incussit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset. Consectim ergo susceptionem Cæsari per Syriam in Aegyptum cuncti parabat. Itaq; cum eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, et præbuisse exercitui sumptus affluenter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq; expeditionem Cæsar deputaret, in centum quinquaginta domibus ornatis, eum cum amicis suscepit. Præbuit autem per loca arida transeuntibus necessariam humanitatem, ita ut nec uinum, nec aqua, quæ potius militibus acceptabilis erat, alicui deficeret: ipse etiam Cæsari octingenta talenta donauit: omnibuscq; demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius et alacritatem Cæsar probaret. Cui et redeunti rursus Herodes ab Aegypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnum suum redisset, turbatam omnem domum inuenit, ac grauius ferentes uxorem suam, et matrem eius Alexādrā: dum putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas, sed tanquam in carcere, cum nihil illæ neq; de suo, neq; de alieno in potestate haberent. Mariamne quidem amorem regis, dissimulationem et deceptionem suam putabat. Angebatur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem uitæ posset habere, mandataq; Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uerò Soëmum, dum illi putaret omnem potestatem creditam. Soëmus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis pa-

dis patefecit: sed cum sermonibus, et donationibus mulierum flexus paulatim deuietus esset, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum, sed si potius periculum fugeret, ne rediret insignior: ideoque non parua mulieribus putauit prestare, utique amplio rem beneficiorum retributionem se accepturum sperans, si regnaret. quod si prospere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam contra uoluntatem uxoris eum posse facere sciret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariammen amplio rem existere. Itaque cum huiusmodi illum spes fessellisset, secreta omnia indicauit. Quae Mariamme grauitate audiens, nec finem sibi de periculis Herodis inuenire putans, cui et infesta fuerat, nullatenus eum equitatem impetrare orabat: et licet difficilem uitam suam post mortem illius putaret, nihil tamen de sui animi passione celauit. Nam cum ille maximas res praeter spem impetrasset, nauigauit, et primum uxori suae de his bona nuntiauit: solamque praepone ns omnibus, propter amorem, et consuetudinem, quam cum ea habuisset, salutauit. Cui dum felicitatem suam referret, nullatenus gaudentem, sed potius grauitate ferentem intellexit. Non enim haec celare dolorem poterat, sed pro decore nobilitatis suae ad oscula gemebat: narrationibus uero eius nequaquam letabatur, sed potius contristari se demonstrabat. Ut uero non suspecta tantum, sed etiam manifesta facta haec turbarent Herodem, contristabatur, animaduertens irrationabile circa se uxoris odium non celatum, idcirco duriter tolerabat: dumque amorem ferre non potuisset, nec in ira nec in amore permanebat, semper ab altero in alterum transiens, in utroque inconstans erat. Sic ergo inter odium, et amorem destitutus, saepius paratus uindicare, sed timuit, ne praecipuatam suam animam cupidine debilitaret: et nullatenus occidere eam su-

stinuit, dum ueretur, ne perempta illa maiorem pœnam per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo cum iam de Mariamme habentem soror eius & mater, optimū putauerunt tempus pro illius odio cepisse: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec suauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præsumebat. Peius ergo dolorum passione succedebatur, dum neq; illa odium celaret, neq; iste amorem. Confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset, nisi Cæsar nuntiatus esset contrarios uicisse, & interēptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum possedisse. Quapropter festinās ad Cæsarem, reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscens, Mariammen Soëmo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magistratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficiētis uxorem, & amicos.

C A P Y T I X.

Herodes uerò cum in Aegyptū peruenisset, Cæsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit, tanquam iam amicus. Siquidem de satellitibus Gallis Cleopatraz quadringentos ei donauit, & terram ei rursus reddidit, quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquisisset, & Cæsarem comitatus usq; ad Antiochiam esset, reuertitur: & quantò res suas extrinsecus feliciter tractabat, tantò tum domesticis laboribus affligebatur, præsertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuisse: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in historijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariammen dilexit, quæ cum in alijs casta uel fidelis esset, muliebri uel molestum quiddam naturaliter

liter habebat. Nam dominabatur marito seruienti libidini, & sæpius contumeliose eum aggressa est. Quòd ille dissimulans ferebat, & blâdiebatur, licet matris eius, uel sororis ignobilitatem illa derideret, & detraheret. Illo uerò tempore maioribus accusationibus à suspitione nutritis, anni spacium completur ex quo Herodes à Cæsare reuersus erat, & cum iandum culpa uolueretur, tunc erupit tali occasione data: Meridie namq; dum uoluisset requiescere, accersit Mariammen, amore quem in eam semper habebat astrictus. Quæ cùm intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit; & improperauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cùm grauius contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome, paratum olimpincernâ regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium confecisse regi: & siquidem ille turbaretur, & interrogaret, quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, petentem seipsum subministrare. Si uerò nullatenus de amatorio rex commoueretur, demitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc cum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus, cum studio ingreditur, asserēs Mariammen præmia sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: Venenum, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipse se non scisse fatebatur, ideoq; nuntiassse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariammæ fidelissimus erat, de ueneno torquebat, cōgnosens, quòd sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cùm necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet, propter sermones quos Soëmus explanasset, manifestauit ei. Cùm

hæc

hec dixisset, magis rex exclamavit, dicēs, nullatenus Soëmum sibi fidissimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandatum, nisi quiddam amplius inter eum, & Mariammen promississet. Et Soëmum quidem protinus interim præcipit, uxori uerò iudicium colligens familiarium accusationem paravit, studiosæq; executus est de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen sermone incontinens & iracunda, quam postea ita sentientes, qui præsentibus erant, mortiferam in eam sententiam protulerunt. Dum hæc sententia pronuntiaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus præsentibus, ne ita temerariè illam interficerent, sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit e medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: Caue, inquiēs, seditionem multitudinis, si illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Considerans autem Alexandra tempus, & quod paruum spem haberet, eadem ab Herode passura, contra priorem suam fiduciam, nimis ualde commutabatur. Nam uolens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala cōtra filiam uociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malā circa maritum & ingratam extitisse: quapropter iuste pati, quod audacter ei restitisset, nec retribuisset tantorum beneficiorū remunerationem. Inter hæc talia & inhonesta ea simulante, & audente etiam capillos suos euellere, multa quidē in ea ab alijs uituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod potius à pcreunte comprobatum est, cū nec uerbum in initio dedisset, nec ad ullius improperatione turbata respexisset: sed equaliter animi grauitate peccatū matris euidenter ferre demonstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interiit, fœmina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem
 animi

animi optima erat, modestia uerò ei defuit. Pulchritudine namque corporis et affabilitatis dignitate, magis quam quis estimare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum semper potiretur illius amore, et nihil difficile ab illo speraret, fiduciam immoderatam habuit: contristabant autem eam, quæ erga suos euenerat. Hæc omnia ei quæadmodum passa fuisset dicendo, ad ultimum inimicas sibi parauit matrem, et sororem regis, et illum simul, in quo tantum confidens, nihil quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquam interijt, regis potius desiderium exarsit, ut sæpius nomen illius innocaret. Molicbatur omnia facere, quæ possent solatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes etiam regales recusabat, et tantum doloribus tenebat, ut aliquando Mariammen uocare ministris tanquam uiuentem, ualentemque præciperet. Cum sic haberetur, superuenit ægritudo pestifera, quæ plures populi uel amicorum eius honestissimos extinxit: et omnibus præbuit suspicari, per iram dei hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariammen confecta. adeoque ad peiora rex peruenit, ut in ultimo solitudines eligeret sub occasione uenationis. His confectis cogitationibus, non potuit multos dies protrahere: sed incidit in difficilissimam ualitudinem. Nam inflammatione, uel a strictione gutturis, mentisque mutatione tenebatur: et quæ potuissent curam exhibere, nihil penitus profuerunt, sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta, medici dum nequaquam medicaminibus allatis ægritudo decresceret, et rex nihil potuisset accipere, omnia quæ ille uellet iusserunt ei præberi, desperationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaste nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uerò Hierosolymis habitans, cum audisset in quibus esset Herodes, festinauit

finauit custodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerāt: una qui-
 dem ciuitatis, altera uerò templi: quas si quis sub potestate sua
 comprehendisset, omnem gentem sibi subdebat. Nam immola-
 tiones nullatenus sine his fiebant, quas nō exercere impossi-
 bile Iudæis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm
 religionis Dei solitum sacrificium non implere. Igitur custo-
 dibus earum Alexandra sermonem obtulit, quòd oportuisset
 ipsi uel filiis Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccu-
 paret illo defuncto, rerumq; potestatem teneret: dicens, quia
 si à morbo quo detinetur, euaserit, tutius ea poterit custodire.
 Cùm hæc uerba fecisset, non patienter tulerunt, sed fideles
 prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiū
 Alexandræ, putantes non esse optimum Herode uiuente de-
 sperare. Quorū unus consobrinus regis nomine Amabec, con-
 sistim nuntiavit regi Alexandræ sententiam. Qui nihil remo-
 ratus, interfici eam præcepit. Ipse uerò uix & multo labore
 cū egritudinem euitasset, animo & corpore debilitatus, sti-
 mul & fastidiosus in omnibus causis factus, ad poenā peccan-
 tium paratior erat: iccirco & amicos sibi necessarios intere-
 mit, Custobarum, & Lysimachum, & Antipatrum, Gadium
 uocatum, necnon & Dositheum, ex hac occasione. Custoba-
 rus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate ho-
 rum qui à proauis sacerdotes uidebantur Coze, quem Deum
 Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uerò rempublicam eorum
 sub Iudaicas leges redigente, cū Herodes regno successisset,
 iudicem Custobarum Idumææ uel Gazæ declarauit: & tunc ei
 sororem Salomen, Iosippum occidens priorem eius maritum;
 sicuti demonstrauius. Cūq; hæc Custobarus præter spem
 libèter impetrasset, eluatus felicitatem paulatim excedebat;
 putans non esse bonum, sese iudice Herodis præcepta consecra-
 re, neq; Idumæos sub lege Iudaica existere. Quapropter de-

stinavit ad Cleopatram, dicens, Idumæam semper illius maiorum fuisse, ac propterea iustum esse, ut peteret provinciam ab Antonio. Nam se paratum confirmabat transferre favorem suum ad illam. Agebat tamen hæc, non quod potius Cleopatra dominari desideraret, sed existimabat, si pluribus viribus Herodes priuaretur, facilius iam posset sibi gentis Idumæarum principatum uendicare, occasione generis & pecuniarum, quas perpetuò per illicita lucra acquisierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, provinciam minimè obtinuit. Nuntiantur autem hæc uerba Herodi. Qui paratus Custobarum interficere, matris petitionibus, & sororis ueniam ei donauit: sed non insuspectum eum in posterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uerò interiecto, cum contigisset Salomen à Custobaro discordare, mittit statim ei repudiū, connubium renuens, non secundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uerò nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione cōnubium separauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum se reliquisse, dum cognosceret eum cum Antipatro, & Lysimacho, & Dosithæo nouis rebus studentem: fidem uerò sermoni de Babæ liberis imponebat, quæ seruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum stuporem regi præter spem uerba fecerunt. Nam Babæ liberos destinauit olim persequi, quod inimici sui fuissent: tunc uerò per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitia, & odium hinc ortum est: Cum Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hierosolymorum obsideret, necessitate uel malis quantis obsessis assistunt, plures inuocabant Herodem, & ad illum clamabant. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes, & apud populum ualide permanebant

bant cum Antigono, & Herodem accusabant, & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate uerò capta, cum Herodes rempublicam tenuisset, Custobarus exitus ciuitatis obstruaturus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitissent: sciens uerò in opinione uel honore populi Babæ liberos esse, & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; salutis studens, abscondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iurciurando Herodem flexit nihil de illis scisse se, quare liberatus est à suspitione. Rursusq; edicto à rege proposito, & omnem modum excogitante, ut eos inueniret, non est confusus. Sed cum primum negasset, non sine pœna sua esse putauit postea uiros ostendere: & non fide iam tantum, sed & necessitate eos celare festinabat. De his cum nuntiatum à sorore fuisset, rex destinans ad loca ubi commorabantur, simul cum alijs accusatis, illos occidit: ut iam nihil esset residui de genere Hyrcani, sed regnum suo posideret arbitrio, nemine in dignitatibus existente, qui iniquitatibus eius resisteret.

De instructo theatro, & trophæo ab Herode, & cōsequen-
tibus malis deq; extructione Sebastiz ciuitatis, & alia-
rum.

CAPVT X.

I De circo potius à patrijs moribus excedebat, & peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpebat, qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidē certamen quinquennale Cæsari constituit, & Theatrum in Hierosolymis cōdidit, rursus in campo maximo Amphitheatrum, utraque conspicua, à moribus uerò Iudaicis aliena. Siquidem usus aut apparatus talium nequaquam traditi fuerat. Celebrationem quidem illam clarissimam per quinquennium construebat, nuntians finitimis,

et conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina: et
 de tota terra inuitabat, ut spe propositorum præmiorum, et
 uictorie gloria conuenirent. Igitur collecti sunt capitales ar-
 tifices: nam non tantum eos qui exercitationibus corporis præ-
 ualere, sed et musica præcellentes, quos Thymelicos uo-
 cant, proponens maxima uictorie præmia, omnesque nobilissi-
 mos ad conflictationem conuenire uocitabat. Constituit quo-
 que et quadrigis, et bigis, et unius equi cursui non parua
 dona: et omnia que munificentia uel decore apud singulos
 præfulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberali-
 tate composuit: theatrum uero circa Cæsaris imagines habo-
 bat: et trophæa gentium quas bellando ille deuicerat, auro
 scilicet et argento puro cunctis instructis: et neque de ueste,
 neque de uestis, aut de lapidibus pretiosissimum aliquid defuit.
 quod certantibus non offerebat. Apparatus etiam ferarum fuit.
 Nam leonibus multis congregatis, et alijs quæ eminent fero-
 citate, et raro inueniuntur, quorum inter se altercationes et
 pugna contra homines excogitabantur: peregrinis quidem
 admiratio sumptuum, et delectatio spectaculi uidebatur: pro-
 uincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud eos
 coluntur. Impium est enim feru homines pro hominum spe-
 ctaculo subdere: iniquum etiam peregrinis moribus solam
 permutare. Super omnia uero contristabant eos trophæa,
 dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non pa-
 trium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui
 uiolentiam quidem eis inferre opportunum non putauit, lo-
 quebatur autem et solabatur, ut superstitionem eorum aufer-
 ret: sed nullatenus persuadebat, dum grauius illi tulissent, ea
 que uidebant soluta lege committi. Illi uero unanimiter cla-
 mabant, dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia, tamen
 hominum imagines uel trophæa non esse patrum in ciuitate
 admitti

admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligens non facile eos resistentes deuinct sine solatio, accersit quosdā primos eorum ad theatrum, & ostendens trophæa, consuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cum clamaissent, hominum imagines, præcipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uerò permanebant in difficultatibus suis, quod solita minime cōtuebantur, & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimū existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam rempublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere, quæ non solita fuissent, & uerbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratum. Vnde coniuauerunt omne periculum se subire decem ciues, & gladios subuestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorū, quæ audiebat fieri, seipsum pati, quæ & illi affirmabat, qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent, ex composito ad theatrum pergebant, sperantes non posse Herodem fugere, si subito eum inuaderent. Cum q̃ parati cum audacia properarent, unus horum qui perscrutantes singula renuntiabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui cōfestim sciens odium, quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedens ad aulam, nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quod non euitarent periculum, ornauerunt necessarium uitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstrauerunt gladios: confessi q̃ sunt bene & pie cōiurationē se fecisse, lucri quidem nullius causa.

neque pro suis doloribus, sed pro communibus causis, quas
 seruare aut pro his mori cunctis dignū uideretur. Talia qui-
 dem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti, à re-
 galibus ministris circumspecti ducebantur, omnemq; pœnam
 passi perimuntur. Non multò post, eum qui talia nuntiauit,
 odio quidam rapientes non tantū interfecerunt, sed & mem-
 bratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem
 multi ciuium, quæ fiebant, & nemo nuntiauit, usq; dum He-
 rodi acerbiorē, & certiorē inquisitionem facienti, mulie-
 res quedam tortæ cōfessæ sunt, quæ uidissent. Tunc Herodes
 eos qui facinus commiserunt, simul cum tota domo peremīt,
 Concurfus uerò & audacia populi, quam pro legibus habe-
 bant, non remissiorem faciebant Herodem, sed multò potius
 cautiorem. Qui statuit sese undiq; munire, ut si qui nouis re-
 bus studerent, manifesta eorum fieret conspiratio: dum ciuitas
 ab aula, in qua conuersabatur, & à templi custodia curare-
 tur, quæ Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit mu-
 ris circumdare, quā mutato nomine Sebastiam appellauerunt.
 Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Hiero-
 solymis aberat unius diei uia, & olim uocabatur Stratonis
 turris, etiam eum constructum Cæsareā nominauit, & in ma-
 ximo campo electos equites deputans, locum edificauit, qui
 in Galilæa Gaba uocatur, & trans fluuiū Sobonitidam. Hæc
 ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, &
 circumdans custodijs totam gentem, ut nequaquam potesta-
 tem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu
 factō frequenter utebantur, nec laterent, si mouerentur, assi-
 stentibus, semper in proximo qui uel cognoscerent. Et mul-
 tos quidem auxiliares suos, plures autem ex finitimis illic
 habitare fecit, dum munificentia ductus, templum construe-
 ret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existerat:
 quod

quol magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti Cætris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem meliorē, quæ propē fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circundans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uerò mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens edificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere sue largitatis.

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente.

C A P. XI.

Eodem tempore, tertiodécimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt, siue de ultione, siue de casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continuè malorum diuersitate cōprehensi, dum indigerēt cura uel alimentis, plus peste moriebantur. Morbus autem ita percuntium, & uiuentiū solatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreisq; exhaustis, nulla spes alimentorum præter pestilentiæ malum nullatenus expectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ, non minus ipsi regi, quàm populo imminabat. Siquidem uectigalia quæ de terra solitus erat accipere, minimè colligere præualebat, & pecunias conumpserat largissimè ciuitates adificando, nec erat, quod diuini auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori cōferre subsidium, quod difficilimum fuerat, dum nec uicini habuissent unde alimēta præberēt, quia nec ipsi leuiora tolerassent,

rr 4

& po

Et pecunijs deficiētibus, licet potuissent pauca pluribus com-
 parare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negige-
 re, ornatum regium incidit, neq; pretiosissimis uasis, neque ar-
 tificiosissimis parcens. Mittebat autē pecunias ad Aegyptum
 Petronio praesidi à Cesare constituto, et dum non paucius
 eum confugissent propter eandem necessitatē, et amicus He-
 rodis priuatim existeret, uolēs subiectis eius subuenire, prius
 ipsis deportare triticum concessit, per omnia eos et in em-
 ptione, et in nauigatione subleuans, ut maxima pars ipse hu-
 ius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantū sen-
 tentias in horrore se prius habentium mutauit, imò maximam
 ostentationem sui fauoris et patrociniij lucidauit. Siquidem
 primū his quantum potuissent per se panificare, triticum di-
 uisit. Praeterea multis existentibus, qui senio uel altera infir-
 mitate tenti, non sufficerent alimenta sibi preparare, provide-
 bat eis constituendo pistorēs, qui paratos panes uendiderunt.
 Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum
 comprehēdisset eos etiam uestium inopia: corruptis enim et
 omnino consumptis pecoribus, neq; lanæ, neq; aliorum uesti-
 mentorum copiam habuerunt. Quæ cum procurasset etiam et
 ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præben-
 do: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acqui-
 sisset. Terra enim post hoc fructus suos uberius ostendente,
 non minus quinquaginta millia hominum, quos ipse pauperat,
 ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppres-
 sum regnum, munificētia uel industria recuperasset non par-
 ua, et in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos rele-
 uauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniens, non
 eius auxilium inueniret secundum suam dignitatem. Sed et
 populi uel ciuitates, et priuati ad eum confugientes, solatium
 impetrarunt, in tantum, ut estimaretur indigentibus extrin-
 secus

neis plus decem millia tritici coros dedisse. Corus autem habet modia Attica decem. In ipso autem regno suo octoginta millia expendit. Hanc eius diligentiam, & sollicitudinem, apud Iudæos tantum contigit prævalere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro præuagationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate sua prorsus extingueret, animi sui magnificentiam præter opinionem demonstrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti sunt dudum, sed qualem in necessitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæsari quingentos electos sui corporis custodes destinauit, quos Eliseus ad mare Rubrum perduxit. Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus, palatium in superiori ciuitate construxit, magnas erigens domos, & ornatu pretiosissimas, ut plures uiros admiratione sui capere potuissent. Secundum mensuram autem & appellationes eis imposuit. Nam una Cæsaris, altera Agrippæ vocabatur.

Herodes sacerdotis cuiusdam filiam uxorem ducens, arces, & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit.

C A P V T

XII.

Desiderio deinde commotus, cum nihil præponeret suæ libidini, filiam Simonis sibi coniunxit: qui Hierosolymita filius Buzi cuiusdam Alexandrini, sacerdos inter nobilissimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hierosolyma nominatam, huius pulchritudo animum Herodis inflammavit. Et ne suspicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus est nuptiis puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum suum desiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Iesum Boëthi filium à principatu sacerdotij deposuit, & Simonem ordinauit,

uit, atq; affinitati suæ coniunxit. Cum uerò nuptiæ perfectæ fuissent, edificauit castellum in loco quo prius Iudeos, cum à principatu per Antigonum penè decidisset, exciderat: quod abest ab Hierosolymis sexaginta stadijs, natura munitum, ad ædificationem opportunissimum, instar collis manu factum, ut esset in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens ascensum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ pretiosissimæ et ad munimen et ad ornatum simul effectæ. Circa initium collis habitacula constructionis perspicue, et aquæductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, sed longè per plurimis sumptibus deductas. Circa campum uerò ciuitas erat ædificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem cunissent, seditiones contra regnū nequaquam sperauit oboriri, duobus modis subiectos regens: timore quidem, quòd esset ad poenam non mitis: diligentia uerò, quòd in necessitatibus magnanimus appareret. Circumdedit autè tutelam extrinsecam, tanquam murum subiectis parans. Nam et ciuitates extraneas, diuersarumq; regionum reges, muneribus ad amicitias suas flectebat. Vnde magnificentia sua Cæsarem et Romanorum potentissimos placabat, transgrediendo leges, dum temperaret ritui nostro cōtraria. Nam nobis interdicta sunt idola, uel figuras more paganorum honorare: quæ foris præuinciam Iudæam pro Cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum constructione multas pecunias expendebat. Attendens uerò prope mare locum opportunum ciuitati, quæ quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illiæ, sed lapide albo palatijsq; pretiosissimis ciuitatem cōstruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine similem Pirææ, tutaq; confugia nauibus præbentē constituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice secundum pelagus ad Aegyptū, inter Ioppen

¶ Doram, oppida maritima: quæ stationem nauium difficili-
mam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati reme-
dum præstans, descripsit in circuitu portû, qui sufficeret ma-
ximis classibus locû præbere refugij, lapides in altum ingen-
tes ulnis uiginti quinq; deponens: quorum longitudo x x v.
pedum erat, altitudo autem nõ minus decem & octo, latitudo
nouem: super quos turres disposuit, quarum maxima Drusus
nominabatur, à Druso Cæsaris priuigno. Ostia uerò portus
cōtra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, super
quam templum Cæsaris positum nauigantibus apparebat ha-
bens statuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæsaris. Ci-
uitas autem Cæsarea uocabatur, quæ subtus cloacas non mi-
nores superioribus ædificijs habebat, quarum aliæ quidem mo-
dice, spatio non longo ad portum & ad mare fundunt: una
uerò media est, omnium receptaculum purgamentorum, quæ
imbris & mari influente diluuntur. Aedificauit etiam thea-
trum ab Australi latere portus: Amphitheatrum quoq; mul-
ta millia hominum capiens, in conspectu pelagi construxit.
¶ Quæ perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re lassa-
retur, neque rex sumptibus deficeret, deliberauit filios suos
Romam transmittere ad Cæsarem, Alexandrum & Aristobu-
lum. Qui cum ascendissent, & in domo Pollionis, uiri nimis
illustris, & Herodis amici conuersarentur, Cæsar eos cum o-
mni humanitate suscepit: pollicitus licentiam Herodi præsta-
re, quem uellet sibi successorem relinquere: insuper & pro-
uinciam Trachonem & Bathaniam, & Auranitem ei con-
cessit, huiusmodi occasione. Zenodorus quidam conductor do-
mus Lysaniæ fuit: cui dum redditus non sufficerent, de la-
trocinijs per Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habi-
tant latrones Damasценorum prædas agentes. Hos Zenodo-
rus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum
ergo

ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes ut scriberet Cæsari iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigētem: quia difficilima domicilia & aquarum receptacula, & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum hæc per gratiam Cæsaris Herodes accepisset, ad prouinciam Trachonem pergens, maleuolos latrones oppressit, & in circuitu desideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus, primum quod à magistratu depositus fuisset, magis autem inuidia, quod præfectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: unde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæsare, & de Manachemi prophetia.

CAP. XIII.

INterea Agrippæ successori Cæsaris trans Ioniū misso, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaq; amicitia renouata, rediit ad Iudeam. Gadarensum autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodē, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iam dudum infesti principatui Herodis, seditionem conabantur: & eum inferre, occasione huiusmodi nacti. Zenodorus enim cum iam de se diffideret, præfecturæ suæ partem aliquam Aranitidis quinquaginta talentis uendidit: quæ cum in donatione Cæsaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant sæpius quidem incursionibus uiolentiam inferre: necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui student male uitæ suæ consulere. Quæ cum cognouisset Herodes, prouidentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Cæsar ad Syriā peruenit, ubi Gadarenses plurimi Herodem

eodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præcep-
 tionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Ze-
 nodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, usquequo ab
 Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenses,
 & confitentes quòd nihil passi fuissent ab Herode, cum eos
 Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, huma-
 nus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contu-
 melias, probantes & euersiones templorum, Et Herodes qui-
 dem indignatus, paratus erat satis facere: Cæsar autem ample-
 ctatur eum, nihil de fauore suo dicens per seditionem multi-
 tudinis commutandum. Et in primo quidem die de his sermo-
 nes prolati sunt, in posterum uerò nulla processit cognitio.
 Siquidem Gadareni uidentes Cæsaris & concilij intencionem,
 timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam
 sese noctu gladio percusserunt, alij præcipientes sese dederunt,
 quidam in fluuiio sponte submersi defecerunt, quæ uidebantur
 temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequa-
 quam Cæsar remoratus, Herodem à reatu soluit, necnon oc-
 currit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præ-
 cedijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ
 vitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non
 parua Herodi cōcessit, quæ inter Trachonem & Galileam
 erat, V latham & Paneada, & incircuitu terram. Dimisit au-
 tem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut secundum il-
 lius sententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis
 processit, ut cum duo isti Romanorum imperium regerent,
 Cæsar & Agrippa, tertium sibi amicitijs Herodem coniun-
 xissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Pho-
 roræ petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorum fideius-
 sor existens: ita ut si quid ille pateretur, filij eius immunes eua-
 derent. Sed cum Cæsarem comitatus esset usque ad mare, rediit
 in terra

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta
 Paneada, ubi spelunca pulcherrima in monte cōstitit: sub qua
 terra altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, ex
 de fontes Iordanis fluij nascuntur. Quem locum templo cō-
 structo, Cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributo-
 rum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus au-
 tem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in tali-
 bus operibus pietate soluta, moleste de prauaricatis legibus
 ferebant, & sermones faciebant adinuicem. Qui dum his inci-
 tarentur & turbarentur, diligentiam habuit hæc sedare,
 auferens quidem otium, & præcipiens semper in laboribus
 eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, ne-
 que conuentus in ciuitate, sed omnia custodiebantur, & seui-
 ssima tormenta captis inferebantur, cum multi palam & fia-
 tim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & in-
 tus in ciuitate pariter & in uijs: nam erant qui conuenientes
 in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc ne-
 glexisse: sed sæpius priuatum accipiens habitum, nocte cum
 populis conuersabatur, experimentum faciens quid de prin-
 cipatu suo sentirent, & si quos omnino atroces, nec appre-
 bantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequeretur,
 & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fide-
 lem existere, & cogebat fauorem cum iureiurando sibi in
 principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel ti-
 mentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uero seruantes
 suam opinionem & grauitur ferentes quod cogerentur, mo-
 dis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem Phari-
 sæum, & Samacum, sociosq; illorum sibi iurare: Qui licet non
 obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eum
 per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac ne-
 cessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc
 est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudeorum salutauit: qui illum se putans, commonebat eum sermone adhue priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu postiora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nā iam à Deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam & Dei pietatē dilexeris, & modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcelles, & habebis gloriam æternam: obliuionem uerò pietatis & æquitatis possidebis. Hæc non latebant Deum in ultimo uite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi derisset: paulatim uerò cum eleuatus usque ad regnum fuisset, & feliciter principatum egisset, accersit Manachemum, & de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, & uiginti & triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, & omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legendis demonstrare festinamus, & ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De edifi

De ædificatione noui tēpli, & stola pontificali. CAP. XIII.

INterea decimo et octauo anno regni, Herodes post prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: siquidem Dei templum maximum construere, et multū altum et decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus suis factis perficere, et ad æternam memoriam peruenire. Sed cum non facile populo persuaderi cognosceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens: Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, o uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo superfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideatur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad uestra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus festinaui tutelam impendere, et puto quòd Dei cōsilio hanc felicitatem euectus sum, ad quantam non prius gens Iudeorum aliquando peruenit. Constructæ namq; sunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitiōibus ornantes genus nostrum exaltauimus, quas operosum mihi uidetur scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor effatari omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim nostis, quid istud maximū Deo templum nostri patres ædificauerunt, cum à Babylonia remeassent: et quia desunt ei ad magnitudinē in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset: quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus, et Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruiētes, uel successoribus eorum, et post illos Macedonibus, non habuerant aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istam mensuram perducerent. Nunc autem, quando nutu Dei principatui meo pax larga cōcessa est, et diuitiarum possessio, et multitudo

multitudo relictum, & quod maximum est, amicitia fauorq;
 Romanorum, qui omnium rerum domini existunt: cur non stu-
 demus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere, &
 integrum Deo præbere pro beneficijs eius in meo regno colla-
 tis? Talia concionante Herode, multis ammiratione sermo pro-
 nunciatus præter opinionem imposuit: nec aliqua desperatione
 commoti sunt, nisi quod anxiantur, ne eo soluto aliquid emer-
 geret, & opus moraretur ad finem usque perduci: idcirco ma-
 ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum
 Herodes cerneret dubitantes, adhortabatur eos dicens, se non
 prius deponere templum, nisi omnia præpararentur quæ ad
 perfectionem eius pertinerent. Nam neque mentitus est ex hoc
 quod promiserat. Mille enim plaustra parauit, quæ lapides
 ueherent: decem millia uero elegit peritos artifices, & mille nu-
 mero sacerdotes, quibus stola secundum eorum honorem ha-
 bitumque parauit: sed & quosdam cementarios, alios autem fa-
 bros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur. Cumque
 omnem apparatus alacriter aggregasset, antiquis fundamen-
 tis solutis noua imposuit, super quæ templum erexit, longitu-
 dine centum cubitorum, latitudine centum cubitorum, altitu-
 dine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus funda-
 mentis desiccatis resederunt, quod post hæc temporibus Nero-
 nis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum
 ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in lon-
 gitudine uiginti quinque cubitorum, altitudine octo, latitudi-
 ne duodecim erat. Totius templi nanque circuitus, & por-
 ticus undique humillima, altissimum uero medium fuit, ut à
 multis stadijs conspiceretur, & in provincia constitutis, &
 contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas
 autem introitus & superliminaria, necnon & uela iuxta tem-
 pli magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores

ambientes columnas fecit, super quarum capita uitis tendebatur, botryones aureos habēs pendentes: qui mirandam magnitudinem, et artificij claritatem uidentibus exhibebāt, propter materię pulchritudinem. Circumdedit etiā et porticibus maximis omne templum, et secundum quantitatem uniuscuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autem duę maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, paululum erectus a parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum rex Salomon per Dei prouidentia magnis operibus muro circumdederat, ab inferioribus incipiens, quem uallis altissima circumdabat. Saxa uerò Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spatium structura comprehendente, et in altum quadrangulo facta, ut uastitas lapidum a fronte uideretur: ab interiore uerò parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq; ad summitatem collis perduxit, et fossas circa murum positis complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticum uerò in circuitu, unaquaque porticu longitudinem stadij concludente, et intra hanc porticum, murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab Orientali uerò parte pari longitudine porticum duplicē habebat, contra templi ianuas constituam, quam multi priores reges construxerant. Circa omnem uerò sacrarij orbem, spolia barbarorum fixa, quę rex Herodes deuouit, addens etiam quę et ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges et sacerdotes generis Asamonæorum construxerant, et Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent: qua cum opus habuisset ut immolaret princeps sacerdot

sacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Caesaris. Sub quo Vitellius Syriae procurator, cum profectus Hierosolymā, et susceptus à populo clarissime fuisset, uolens eis uices retribuere, ut sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent, scripsit Tyberio Caesari, et ille concessit. Et permā sit stola sub potestate Iudæorū, usquequo obijisset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuspio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrim eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut et prius. Destinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Caesarem, ut de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriae procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, et custodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem custodiae Romanorum ascendentes, et requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte uerò festiuitate, in eundem locum deportantes, et principi custodiae ostendentes, similiter cum sigillis reponabant. Hanc autem Barin, id est, turrim, Iudæorum rex Herodes munitiorem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis uerò Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis muri quatuor portae stabant, quarum una ad aulam tendebat, interposita ualle quæ erat in medio eius uiae, duæ autem ad suburbana, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, et exinde rursus ad superiora ascendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altissima per omnem australem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat,

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta
 Paneada, ubi spelunca pulcherrima in monte cōsistit: sub qua
 terre altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, un-
 de fontes Iordanis fluij nascuntur. Quem locum templo cō-
 structo, Cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributo-
 rum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus an-
 tem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in tali-
 bus operibus pietate soluta, moleste de præuaricatis legibus
 ferebant, et sermones faciebant adinuicem. Qui dum his inci-
 tarentur et turbarentur, diligentiam habuit hæc sedare,
 auferens quidem otium, et præcipiens semper in laboribus
 eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, ne-
 que conuentus in ciuitate, sed omnia custodiebantur, et senif-
 sima tormenta captis inferebantur, cum multi palam et fur-
 tim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, et in-
 tus in ciuitate pariter et in uijs: nam erant qui conuenientes
 in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc ne-
 glexisse: sed sæpius priuatum accipiens habitum, nocte cum
 populis conuersabatur, experimentum faciens quid de prin-
 cipatu suo sentirent, et si quos omnino atroces, nec appro-
 bantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequeretur,
 et reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fide-
 lem existere, et cogebat fauorem cum iureiurando sibi ad
 principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel ti-
 mentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uerò seruantes
 suam opinionem et grauiter ferentes quod cogerentur, mo-
 dis omnibus occidebat. Flectebat autem et Pollionem Phari-
 seum, et Samæum, sociosq; illorum sibi iurare: Qui licet non
 obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eius
 per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac ne-
 cessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc
 est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quam de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudeorum salutauit: qui illudum se putans, commonebat eum sermone ad bene priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu posteriora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nā iam à Deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam & Dei pietatē dilexeris, & modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcilles, & habebis gloriam æternam: obliuionem uero pietatis & æquitatis possidebis. Hæc non latebunt Deum in ultimo uite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset: paulatim uero cum eleuatus usque ad regnum fuisset, & feliciter principatum egisset, accersijt Manachemum, & de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, & uiginti & triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, & omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonstrare festinamus, & ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De edifi

De ædificatione noui tēpli, & stola pontificali. CAP. XIII.

INterea decimo & octauo anno regni, Herodes post prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: siquidem Dei templum maximum construere, & multū altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus suis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire. Sed cū non facile populo persuaderi cognosceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens: Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, ò uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo superfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideatur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad uestra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus festinam tutelam impendere, & puto quòd Dei cōsilio ad hanc felicitatem euectus sum, ad quantam non prius gens Iudeorum aliquando peruenit. Constructæ namq; sunt per provinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitiōibus ornantes genus nostrum exaltauimus, quas operosum mihi uidetur scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim nostis, quòd istud maximū Deo templum nostri patres ædificauerunt, cum à Babylonia remeassent: & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset: quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus, & Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruiētes, uel successoribus eorum, & post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istius mensuram perducerent. Nunc autem, quando nutu Dei principatui meo pax larga cōcessa est, & diuitiarum possessio, & multitudo

multitudo redituum, & quod maximum est, amicitia fauorq;
 Romanorum, qui omnium rerum domini existunt: cur non stu-
 demus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere, &
 integrum Deo præbere pro beneficijs eius in meo regno colla-
 tis? Talia concionante Herode, multis admiratione sermo pro-
 nunciatus præter opinionem imposuit: nec aliqua desperatione
 commoti sunt, nisi quod anxiantur, ne eo soluto aliquid emer-
 geret, & opus moraretur ad finem usque perducere: idcirco ma-
 ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum
 Herodes cerneret dubitantes, adhortabatur eos dicens, se non
 prius deponere templum, nisi omnia præpararentur quæ ad
 perfectionem eius pertinerent. Nam neque mentitus est ex hoc
 quod promiserat. Mille enim plaustra parauit, quæ lapides
 ueherent: de cetero millia uero elegit peritos artifices, & mille nu-
 mero sacerdotes, quibus stola secundum eorum honorem ha-
 bitumque parauit: sed & quosdam cementarios, alios autem sa-
 bros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur. Cumque
 omnem apparatus alacriter aggregasset, antiquis fundamen-
 tis solutis noua imposuit, super quæ templum erexit, longitu-
 dine centum cubitorum, latitudine centum cubitorum, altitu-
 dine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus funda-
 mentis desiccatis resederunt, quod post hæc temporibus Nero-
 nis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum
 ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in lon-
 gitudine uiginti quinque cubitorum, altitudine octo, latitudi-
 ne duodecim erat. Totius templi nanque circuitus, & por-
 ticus undique humillima, altissimum uero medium fuit, ut à
 multis stadijs conspiceretur, & in provincia constitutis, &
 contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas
 autem introitus & superliminaria, necnon & uela iuxta tem-
 pli magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores

ambientes columnas fecit, super quarum capita uitis tendebatur, botryones aureos habēs pendentes: qui mirandam magnitudinem, & artificij claritatem uidentibus exhibebāt, propter materie pulchritudinem. Circundedit etiam & portici-
bus maximis omne templum, & secundum quantitatem unius-
cuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus au-
tem duæ maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes
opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, pau-
lulum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem,
quam dudum rex Salomon per Dei prouidentia magnis ope-
ribus muro circundederat, ab inferioribus incipiens, quem
uallis altissima circumdabat. Saxa uerò Africo exposita, plum-
bo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spa-
tium structura comprehendente, & in altum quadrangulo
facto, ut uastitas lapidum à fronte uideretur: ab interiore
uerò parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem
per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq;
ad summam collis perduxit, & fossas circa murum positas
complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticus
uerò in circuitu, unaquaque porticu longitudinem stadij con-
cludente, & intra hanc porticum, murum circa ipsam sum-
mitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab
Orientali uerò parte pari longitudine porticum duplicē ha-
bebat, contra templi ianuam constitutam, quam multi priores
reges construxerant. Circa omnem uerò sacrarij orbem, spo-
lia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam
quæ & ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis
turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Hero-
dem reges & sacerdotes generis Asamonæorum construxe-
rant, & Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam
deponerent: qua cum opus habuisset ut immolaret princeps
sacerdot

sacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Caesaris. Sub quo Vitellius Syriae procurator, cum profectus Hierosolymā, & susceptus à populo clarissime fuisset, uolens eis uices retribuere, ut sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent, scripsit Tyberio Caesari, & ille concessit. Et permā sit stola sub potestate Iudæorū, usquequo obijisset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuspio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrinam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut & prius. Destinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Caesarem, ut de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriae procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, & custodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem custodiæ Romanorum ascendentes, & requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte uerò festiuitate, in eundem locum deportantes, & principi custodiæ ostendentes, similiter cum sigillis reponabant. Hanc autem Barin, id est, turrinam, Iudæorum rex Herodes munitiorem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis uerò Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis mari quatuor portæ stabant, quarum una ad aulam tendebat, interposita ualle quæ erat in medio eius uiae, duæ autem ad suburbanam, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, & exinde rursus ad superiora ascendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altissima per omnem australem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat,

habebat & ipsa quidē in medio partas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab Orientali ualle incipiens, & ad Occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignū narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima uallis sic erat, ut nullatenus uideri posset, si quis eius altitudinem attendisset, super quā porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est à tertio tecto notasset, & profunditatem edificiorum uidere uellet, tenebris perfudebatur, ita ut non posset uisus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo uerò uniuscuiusq; columnæ, tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiseptem, duplici spira supposita: multitudo autem omnium, centum sexaginta due fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis, Cumq; quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebāt: quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebant pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius uerò ordo latitudinē uiginti quinque pedum habebat, altitudinem centum: nam dupla super utrunq; fuerat. Tecta uerò lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: mediæ uerò porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas undique, quarum compago incomprehensibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio uerò non multum secundus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per Orientalem uerò unam maximā, per quam

per quam transiebamus purificati cum mulieribus. Inaccessibile autem sacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi sacerdotibus solis ingredi licebat. Ante quod sacrarium ara erat, super quam immolationes & holocausta Deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utiq; prohiberetur, quia non sacerdos existeret: sed operibus muros, & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis edificasset, templo per sacerdotes in uno anno & quinq; mensibus peracto, omnis populus lætitia completus est. Et primum quidem pro celeritate gratias Deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, & alij secundū vires suas, quorum numerus nullatenus æstimatur. Nam cum occurrisset templi dedicatio, regisq; natalitius dies, quo principatum assumpsit, insignis est celebrata festiuitas. Construxerat & effosam viam ad aulam, ab Antonia intra templum ducentem per ianuam Orientalem: super quam & turrem edificauit, quatenus & subterraneum haberet accessum, propter populi seditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum construeretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres descenderent, quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt, nec est incredibile, si etiā Dei prouidentia aliquis consideret. Templum quidem huiusmodi constructione finitum est.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber decimus sextus.

Lex Herodis de furibus, & regressus filiorum è Roma.

CAPVT I.

N administratione rerum, studium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori similem, in qua firmavit fures uendi. Quæ res non ad poenam tantum grauis, sed ad confusionem patriæ, solutionemq; consuetudinis existebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, seruire in his quæ imperassent, peccatum in religione non poena excedentium erat, dum in prioribus cautum fuisset de hac poena. Nam iuebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uerò tantum uenundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua seruitute, sed Iudeis, & sexto anno absolui. Ergo præter constitutionem, & præter legem reddi hanc poenam, superbiæ pars uidebatur: nec regis, sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum, quod populi parabat discordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæsarem desiderans salutare, & uidere filios suos Romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens, perfectos ei doctrinæ filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uerò ab Italia redissent, studiū populi circa iuuenes erat: & conspicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, & illis qui accusationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quod si præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem

matrem suam cōmissa uidebantur. Causam uerò timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos cōmorari propter matris interitū: & quia iniustum eis uideretur, simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex ueritate sumentes initium, ad uerisimile descendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat, auellere. Quod non manifeste ei dicebant, sed in multitudinem rumorem spargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione prætermissa, rex amore filiorum honores eis largitus est, & uxores nobilissimas iunxit: Aristobulo quidem filiam Salomes Beronice, Alexandro uerò Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiam Agrippæ, & uedtigalibus Iudæorum.

C A P. I I.

Cum hæc disposuisset, & audisset Marcū Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eū, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset, latus ad Iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus eum suscipiendo, ædificia demonstrando amplissima, & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia, & Cesarea portu à se constructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hircanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem Deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnificè populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus, unà cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem ueris tempore

properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigasset, peruenit cum in Lesbo inuenire, flatu uero Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam, quam in bello Mitbridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias praebens quanta superabundare potuissent ad operis perfectionem, precepit ciuibus, ut non negligenter, sed citius ornatum suae ciuitatis erigerent. Ipse uero cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset ultra Cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse, festinauit: & ad Sinopem Ponticam descendens, subito illi insperatus apparuit: a quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumq; provincias Ponticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumq; bonus & largus prestando petentibus esset, nullumq; contristaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Iliensibus eum reconciliauit iratum: persoluit & pecunias, quas procuratoribus Caesaris Chii debebant: aliorum quoq; petitiones munificenter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent, Iudaeorum populi qui ciuitates habitabant, tempus & fidutiam nacti, uolentias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non sicerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus: darent & pecunias quas ad Hierosolymam trans mittebant,

& mul

et multis alijs calamitatibus opprimeretur, Romanis semper precipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum suggessissent Herodi, præsentauit eos ut audiret Agrippa eorum allegationes. Nicolaum autem quendam ex suis amicis dedit, qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobilissimos, et reges et potentes qui tunc præsto erant, cum ad concilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudeis locutus est: Omnes quidem o maxime Agrippa indigentes, oportet pro necessitate confugere ad eos, qui uiolentiam possint auferre. Hi uero qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis datam quam sæpius optauerunt, nullatenus se perdere per uos postulant qui dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui soli potestis præstare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscunt. Et siquidem maxima sunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur, quod ita se probauerunt beneficijs dignos: si uero minora sunt, inhonestum est, si nec hæc firmauerint qui præstiterunt. Hi enim qui uiolentiam Iudeis ingerunt, nisi putaret bonos eos esse quod à uobis talia meruissent, non eis inuiderent, et uestra beneficia cessare niterentur. Quod si quis interroget, utrum uelint patrijs legibus ipsi priuari, id est, immolationibus et pompis, quas festis diebus offerunt: scio libenter eos omnia pati, quam patrias leges amittere. Nam et bella propter hoc multi amplectuntur, uerentes, ne transgrediantur patrias leges et libertatem, quibus nunc uniuersum hominum genus per uos potitur, quod nos etiam petimus, ut liceat nobis per prouinciam seruare solennia. Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uero consideremus: Nunquid est populus, aut ciuitas, aut genus hominum: quibus non maximum bonum apparuit continentia uestri imperij, uel potentia Romanorum, uel audet aliquis

eorum beneficia infirmare, licet sit amens? Nam nemo est, qui non horum particeps, uel publice uel priuatim existat. Quod & si quis auferat quæ uos donastis, nihil firmum neque sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim dona quis enumerare præualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa existunt quæ à felicitate uestra concessa sunt. Nostra uerò licet clara sint, non tamen inuidiosa, propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulamus, ut sine impedimento patriam religionem seruemus. Quod & per se nõ debet inuidiosum esse, siquidem Deus letatur honoratus. Ex nostris uerò solennibus nihil inhumanum est, omnia uerò religiosa & iustitia sunt saluari deuota. Neque enim celamus mandata, quibus utimur monimentis pictatis & humanarum professionum. Septimum uerò diem remittimus, doctrina nostrorum solennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaque leges probantur quas colimus, si quis per se eas requirat, & antiquæ existentes, licet aliquibus non sic esse uideantur, ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his, qui eas caste custodiunt, quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias namque quas Deo conferimus, rapientes manifestum sacrilegium committunt. Vestigalibus uerò grauantes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non necessaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt, de qua non iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime Agrippa uolentias auferri, ne prohibeamur legitimis nostris solenniæatibus perfrui, & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his, quibus nullam uolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta, sed etiam à uobis primo donata, poscimusque pro his senatus-

consulta,

consulta, & tabulas in Capitolio positas relegere, quas certum est experimēto nostræ circa uos fidei datas. Sed si nullatenus fideles uobis apparuissemus, debēt tamen firma esse quæ donastis. & non tantum nobis, sed etiam omnibus hominibus præstitistis, eos beneficiorum largitionibus ampliātes: quorum singula si quis enumeret, potest immensam orationem longo sermone conficere. Nos uerò hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere, sufficiet nobis, ut priora taceamus. hic noster rex, qui uobiscum præsens confidet, qualiter eius fides erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in uos nō excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis autem prohibet uestra circa nos enumerando beneficia explanare? Sed bonum puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor appareas. Et quid oportet dicere, quantum profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uerò memorare Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluum puto referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos confirmari postulamus: quæ etsi prius non extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga cum acquirere. Nuntiatur enim nobis ab Hierosolymorum Iudæis, qualiter prouinciam ingressus esses, & Deo perfectam immolationem honorando cum integris supplicationibus persoluisses, & quomodo populū pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitie uestræ putantur, quæ meruit Iudeorum gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unā cum
isto

isto tibi cōsidente rege, petimus te nihil superfluum: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus differuisset, nulla est facta à Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in conuentu uentilabatur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quòd inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demonstrabant: et licet sup̄ solennibus usi, tamen nihil læderet eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitiam uel fauorem, paratum se esse cuncta Iudæis concedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur: et si amplius petissent, non me piguisset, quæ non lædebant Romanorū imperium, eis concedere. Sed quoniam hæc et prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, concilium dimisit. Herodes autē affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, et ita tunc discesserunt. Rex autem domum reuerti uolens, nauigauit: et ad Cæsaream deductum non multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymā peruenit. Vbi concilium totius populi congregans, cum multi ex prouincia cōuenissent, cōcione habita, rationem totius sue profectionis explanauit, et quæ Iudæis in Asia per eum prouenissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere. Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio sui principatus ei profuisset: necnon et quartam partem fiscalium præteriti anni cōcessit. Qua illi oratione uel gratia letati, cū summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Domesticū dissidiū inter Herodē & eius filios. CAP. III.

Procedebat autem seditio domestica, et acerbiorē accipiebat prouectū, cum tanquam hereditarium odiū suscepisset circa adulescentes Salome, et sumpisset de matris eorū morte

morte audaciam : dumq; uellet neminem illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adulescentes à genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, et imperij cupiditate: rursus simile malū prioribus ortum est, dum derogationes ab illis circa Salomen et Pherorā fierent, insidiæ uerò ab his in adulescentes. Nam odiū par alterutris fuerat, modus autem odij nō similis: dum illi manifeste quidem detraherent, inhonestum putantes iram celare: illi uerò non tali modo, sed callidè ac maleuolè accusationibus uterentur, seducetes semper adulescentes, quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iustè perisse, imò magis festinabant in autorem homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adulescentium: diligentia uerò Salomes crescebat, et ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarentur propter indignum matris interitū. Dicebāt enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uerò miseres, qui compellerentur cum intersectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos.

C A P V T I I I I .

Cum ergo Herodes resedisset, et populo interlocutus esset, sicut prædiximus statim sermones ad eum per Pheroram et Salomen proferebantur, magnum ei ab adulescentibus periculum imminere, quòd minime sustinerent insultum matris interitum. Addebant etiam, quòd Archelai Cappadocis spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, et patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim contreritus obstupuit, quòd et alij hæc eadem nuntiaissent. Recordabatur autem priscas calamitates, quòd nec uxore priuatus

uatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora et pelora pateretur. Quæ propter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus Deus præstitisset, et domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo et huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adulescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic contertere fiduciam filiorum Mariammes, et temeritatem eorum dammare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectionis grauis apparuit. Quæ Antipater fiducia potius, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat sue uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adulescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lacrymæ pro contemptu suo, et matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebat. Quare exacerbatus rex accusationibus, et humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeo, ut et matrem eius dudam contemptam reduceret, et Cæsari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uero post dispensationem decennalem Asiæ Romanæ ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit,

quatenus

quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis adulescentibus in illum regnum patris transfirri. Ipse quoque scribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui contristabatur, quòd absens fratres suos solito accusare minimè ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrem sperabat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris interitum simulabat: usquequo Herodem ad tantum iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæsarem accusare: nihilq; sibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cum uerò Romam peruenisset, & ad Aquileiam ciuitatem perrexisset, Cæsarem compellare festinans, tempore apto de maximis suis calamitatibus intimaui, filiosq; suos præsentans, insolentiam & audaciam eorum accusauit, quòd festinassent patrem suum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipse licentiam haberet, non necessitate, sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæsare percepisset, ut quem uellet, sibi successorem relinqueret: cum illi non solùm regno, sed & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæsaris aures talibus uerbis polluere, cum nihil passi sint molestum aut graue à patre: cur uerò iniustū eis uideretur, si principatū quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit, cōcederet & præberet ei quē meritum existimaret? nam hoc, inquit, præmiū cum alijs iustitiæ donis existit, si meritis quisquā gratiam præcedentem compensauerit: & talem diligentia habuerit, ut retributione tanta dignus existat. Impiū enim est uel
de hoc

de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre perempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias administravit, coniugesq; nobilissimas genere copulavit: Aristobulo quidem filiam suæ sororis, Alexandro uero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent, potestatem habens nō in eos se uindicasse dicebat, sed ad cōmunem benefactorem Cæsarem adduxisse: et auferēdo à se totum, quantum aut pater lesus, aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in iudicio secū fecisse astare: et reliquū esse, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset, iuuenesq; eo dicente lacrymarentur, confusi de tali accusatione, licet liberum sermonem ac fidelem à conscientia possedissent, tamen patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant fore, dum non arbitrarentur honestè et cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi et lacrymæ cum gemitu: dum timerent, ne putarentur mala conscientia satisfactionem non inuenire. Turbationem autem eorum Cæsar attendens, sicut erant innoxij, credidit, quod non conscientia facinorosa, sed imperitia et modestia minimè sese præualerēt purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus, patrem commouerunt ad ueram misericordiam: uidentesq; propitium eum et Cæsarem, et alios præsentēs, unus eorum Alexander accusationes dissoluere nisus est: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses, non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquam uolens interficere, ad templa eum, sacra-riaq; perducit, unde uita conquiritur: quæ nobis morte peior existeret,

existeret, si tale aliquid in patrem cogitassetus. Siquidem sermonem fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore sciamus, temitigantes, ac pericula & falsam delationem fugientes: si uero accusatio praeualuit, solem iam uidere nos superfluum indicamus. Quod ergo dicis, regnū desiderare nos, uerisimilis cōtra iuuenes causa uidetur: & quod de misera matris interitu subiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, nobis ingeris crimen. Considera tamen, quia haec cōmunia cunctis existunt, & similiter in alijs dici possunt: dum nihil prohibeat, si regis filij sint iuuenes, & matre eorum defuncta, omnes in suspitione patris esse tanquam insidiatores. Sed opinio ad talem crudelitatem non sufficit. Dicat uero quisquam, si tale aliquid praesumptum est à nobis, unde credibilia haec appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari, aut ueneri confectio, aut equalium coniuratio, aut seruum corruptio, aut literae contra te destinatae: dum & haec possint, licet non facta, criminationibus confingi, domo regia non cōcordante? Principatum etiam, quem tu dicis premium esse pietatis, saepius euenit causam fieri malignae rei. Culpam quidem nostram nullus probauit. Accusationes uero quomodo soluat, qui excusationes non uult audire? Locuti sumus quiddam, sed non cōtrate: nam hoc iniustum esset: sed in eos, qui si quid dictum fuerat, minimè tacuerunt. Matrem uero quidam nostrum planxit, non quòd defuncta esset, sed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatū inuadere. Scimus nec patrē possidere quicquam, quod nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, frustra festinamus, si te occidendo regnum tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid subiectorum pietas, & gens religiosa concedere habuit parricidas Rempub. obtinere, aut sanctissimū à te confectum ingredi

t t templum?

templum? Vt uerò hæc omnia omittam, homicidium inultum Cæsare uiuente posset dimitti? Sed neq; filios impios creasti, aut stultos, sed infelices, teq; indignos. Si neque causas habes neq; insidias inuenis, quid tibi ad fidem sufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu coniecturam sumere, quæ nos non incitade, sed magis mitigare posset? Ampliorem quidem satisfactioni uolebamus sermonem inserere, sed non recipiunt prolixiorē orationem, quæ minime commissa creduntur. Quapropter ante omnium dominum Cæsarem præsentī tempore paciscimur, si sine suspitione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter possumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala sæpius ex falso crimine generantur. Permanente autem in te aliquo mœrore culpæ nostræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, si tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixisset, et Cæsar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur. Et frequenter Herodem attendens, uidebatur mitigari. Cumq; præsentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adulescentium ætas, corporis pulchritudo, miserandum eis auxilium conferebat: plus uerò, quia oratio conuenienter et sapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus, adulescentes quidem licet ab accusatione extranei uiderent, hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit, quod non tales se patri præbuissem, ut nō darent criminationis occasionem. Herodem uerò petebat, ut omnem opinionem abiiciens, reconciliaretur cum filiis: dum nō esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad uestigia patris sese proicere. Quæ supplicatione pater eos lacrymabiliter et flebiliter est amplexus: quod cernentes qui aderant, flexi miseratione, in lacrymas facile proruperunt.

illi autem gratias Casari agētes, pariter discesserunt: & unā cum his Antipater, simulans letitiam pro eorum reconcilia-
tione celebrata. Postero die Herodes Casari quidem donavit
trecenta talenta, spectacula & munera populo Romano tri-
buenti. Casar autē ei metalli eris Cyprij dimidios reditus, &
dimidiam procurationē præbuit, & hospitalibus eum mune-
ribus honoravit: & de regno potestatem cōcessit, quem uellet
filiorum successorē relinquere, uel partiri unicuiq; regnum,
ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuēte, hoc agere nō per-
mīsit, dicēs: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum
dominationem possidere. Hæc dum ordinasset, rursus redit ad
Iudæam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat
Trachonitidis: quos relictī iudices iterum sub imperiū rede-
gerunt. Herodes uerò cum filijs dum nauigaret, & peruenis-
set in Eleusam Cilicia, quæ postea Sebaſte dicta est, inuenit
Cappadocia regem Archelaum expectantem, & de filiorum
reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiā eius
habuit, ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem ut
reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisset,
& ingressus in templū fuisset, de suis prosperis actibus locu-
tus est populo, Casaris in se manifestantiam explanans. In fine
uero ad persuasionem filiorum sermonem cōuertit, ut in aula
& in alijs cunctis concordarent: quos & post reges futuros
demonstrauit: primum quidem Antipatrum, postea uero filios
Mariammes, Alexandrum & Aristobulū, hortabaturq; eos,
ut dum ipse uiueret, sibi in omnibus obedirent, quia nec per
etatem impediretur, nec per senectutem suam Rempub. guber-
nare. Cum hæc dixisset, concione dimissa, multi sub expecta-
tione filiorum eius, nouis rebus studebant.

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo
conditis, & crudelitate in suos.

CAP. V.

tt 2 Eodem

Eodem tempore perfecta est Cæsarea, quam edificauit decennali tempore, uicesimo octauo anno regni sui, Olympiade centesima et nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam præparauit etiam feras, et gladiatores, cursusque equorum: et reliqua miranda spectacula, in honore quinquenniali Cæsaris. Cui Cæsar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summum direxerat apparatus: quorum summa quingentis talentis aestimata est. Cumque multitudo ad ciuitatem uenisset pro spectaculis, et legationes quas populi destinabant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, Antipatros suscepit in diuersorijs et conuiujs: et per dies quinquaginta spectacula et delicias ministravit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem et Agrippam sepius dixisse, quod magnanimitati Herodis, imperium eius deesset: et dignum eum esse Syriæ et Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, et optima terra arboribus, et fluuiio circumdata, ciuitatem edificauit, quam nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pietate et amœnitate decoratam: necnon et nomine matris locum iuxta Hiericuntem edificans, munitione et domicilijs optimum, Cyprium nominauit: imò et nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrin in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaseltam uocauit. Appellationis uerò eiusdem, et ciuitatem iuxta Hiericuntem condidit. Beneficia uerò ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam et Græciam, et ad quos cōtigat eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilissima uerò, et maxima

xima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythiū ipse
 suis sumptibus cōstruxit, & præbuit multa talenta ad nauium
 confectiōnes. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio
 Cæsar edificauerat, multa publica loca cōdidit. Antiochenis
 uerò magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, plateam longam
 in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit,
 & uiam lapide polito strauit, ad ornatum & uoluptatem ha-
 bitantium: necnon & Olympiacum certamen appellatione di-
 gnum, propter pecuniarum inopiā melius redditibus deputatis
 refecit, & immolationibus & reliquo ornatu celebrationem
 eius insignem reddidit: pro qua munificētia per pectus Ago-
 notheta nominatus est. Alijs quidem mira uidetur differentia
 uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiōnes considerentur, &
 beneficia, quæ omnibus donauit hominibus, quis potest nega-
 re munificentissimam naturam eum fuisse? Si uerò tormenta &
 iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur, du-
 rissimus & ferus, omniq; pietate alienus putatur. Vnde incon-
 stantem & sibi contrariam uoluntatem eius existimant, quod
 ego minime puto, dum unam causam in utroque dominantem
 considero. Nam dum ad immensam largitiōnem, munificen-
 tiamq; produceretur, si alicubi præsens gloriæ spes occurris-
 set, uel futuræ, sumptibus profusis alacriter eam emere festi-
 nabat. Quapropter cōpellebatur se uis in subiectos existere,
 dum præsentibus consumptis pecunijs, alias uellet acquirere.
 Cumq; cognosceret propter uolētias suas se subiectorū odio
 teneri, corrigere quidem uitia non facîle poterat, conabatur
 autem odium suū occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium
 uerò, qui eum uerbo non placasset, sese seruum dicendo: aut
 si suspicatus fuisset aliquē de principatu cogitare, nullatenus
 se poterat moderari, sed persequabatur & cognatos, & ami-
 cos, tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari, talibus

delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent, huiusmodi passionis eum fuisse, in Cæsarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudeorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat, quòd non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem sæuissimū, in extraneos uerò munificum apparuisse.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præfides
litteris,

C A P I T V L V M

INterea Iudæi per Asiam & Lybiam atrociter affligebantur, dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur, sed uiolentia paganorum opprimerentur, ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoq; ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias, suis eos legibus uti præcepit. quarum exempla subiungimus: demonstrant enim uoluntatē, quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerūt. Cæsar Augustus pontifex tribunitiæ potestatis dicit. Quoniam gens Iudeorum fidelis non solū præfenti tempore, sed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæsari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & senatui, cum sententia populi Romani, Iudeos suis legibus, & patrio iure frui permittere, sicut & sub Hyrcano principe sacerdotum altissimi Dei, & sacraria eorū inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hierusalem transmissas, reddi custodibus pecuniarum: neq; uadimonia sabbato, uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices, aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur, & substantia eius publico

blico deputetur. Suggestionem uerò eorum pro pietate mea, quam habeo super omnes homines, per C. Martium Censorinum mihi porrectam, et hoc decretum, præcipio proponi in nobilissimo loco, quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Si quis autem transgressus fuerit hanc constitutionem, non mediocrem poenam exolet. Scriptum est in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco salutem. Iudæi, qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymam transmittere, sine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Cæsar. Agrippa uerò scripsit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui, populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum, quæ in Hierosolymorum templum transmittuntur, diligentiam et custodiam in Asia Iudæos habere præcipio, secundum patrum morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudæorum auferunt, et ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi quo iure etiam sacrilegi detrahuntur. Scripsit uerò Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, et populo salutem. Iudæi, qui per Cyrenem habitant, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus sine impedimento pecuniæ in Hierosolymam secundum morem suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quæ nequaquam debent, et prohibentur solennia sua peragere: quos nullo modo impedire admono. Sed et si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præcipio, et in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus, et senatui salutem. Cæsar scripsit mihi, præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes,

ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo vobis, ut sciatis, quoniam Cæsar & ego sic volumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitantes, Idibus Februarijs Ephesum mihi iudicanti demonstraerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in Deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimēto hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiam confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanamus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrâtes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionē & honores in Deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationaliter insertæ sunt, euellantur. Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iustitiæ uerò à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uerò ad reliqua monumenta conscriptionis.

De sepulchro Dauidis, & Salomes incontinentia, & Herodis perturbatione.

CAP. VII.

Igitu

Igitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, audiens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumultum David, et tria millia talentorum inuenisse, multò plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerent, tumultum aperiens ingreditur nocturnum, dum nequaquam uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantum ducens, pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uerò, et uasa aurea plura tulit. Dum uerò omne studium poneret, et inquisitionem diligentiores faceret, ac uellet interius ingredi ad urnas, in quibus David, et Salomonis corpora posita erant, duo eius satellites flammis exusti sunt, ab interiore parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: et pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuam magnificentissimis construxit expensis. Cuius et Nicolaus historiographus meminit, sed descensum regis obtinuit, dum inhonestum hoc factum cognosceret, quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam eius et fauorem illa tantummodo dicebat, quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uerò iniquitates eius mutabat, et cum multo studio celabat. Nam Mariammes, filiorumque eius mortes crudeliter factas, ad satisfactionem cupiens perducere, ut luxuriosam illam, et adulescentes patris insidiatores accusauit. Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens, de delictis eius studiosè satisfaciebat. Cui dāda uenia est, quia non historiam, sed laudem conscripsit. Nos uerò generi Asamonæorum regum propinqui, et cum honore sacerdotium habentes, aliquid mentiri sœdum putauimus: ideoque cum ueritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo malis Herodes constitutus affligebatur, nam multi ex regis ira capientes audaciam, accusabant propinquos, et amicos eius. Quibus ita inter se dispositis, nulla requies erat. Siqui-

dem Salomone inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam familiam cōiunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat: dum flecteret eam, ut quicquid locutus secretè fuisset, nuntiaret sibi: et in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt, cogebat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uerò dicebat, quòd sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret, et quòd patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur, quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magistros literarum in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus, quam haberent circa studia diligentiam: uxores uerò, si quando uideret maternum indui ornatum, pro præsentibus ornamentis, cilicijs intercludi, ne solem uideret. Quæ confestim per Salomen regi nuntiata, dolorem eius inflammabant. Urgebatur uerò multò peius omnibus credens, inuicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cùm ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui, quòd Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset, et minimè desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adulescētia uel emulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebat, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nuntiauit cum lacrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multò magis furens, et mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur: et sæpius exclamans maleuolentiam familiarium, qualis ipse erga eos fuisset, et quales eos innensisset, conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnium ad tam immensam, et infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes, aut loquaris? Non ne uideo tuam uoluntatem

luntatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias et uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate Dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quam hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me, nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quae tua impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem, ac benefactorem, et tecum quidem haec malitia conscientiae conuiuat. Ego uero uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uero statim moestitia plenus: Salome, inquit, haec persuasit, et ab illa sermones audiui. Quae mox, ut audiuit (nam praesens erat) exclamauit, quod nihil tale ab ipsa dictum fuisset, et quod festinarent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisque modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent: in praesenti uero plus sibi insidiari, quod sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisque filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis, inquit, accusationibus est aggressus. Cum haec dixisset, crines suos dilacerans, et pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uero morum, dissimulationem redarguebat. Pheroras autem in medio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est, audisse uero à Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrem, et sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quod sibi sermones Pherorae nuntiasset. Hac lite facta, Salome ut accusationis commotae caput, omnium odio tenebatur, quam

quam uxores regis ut maleuolam abhorrebant, eo quod natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data, semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, et regni negotijs penè inefficax, habebat dispensatorem regni sui astutum iuuenem, et in omnibus nimis ornatum: cuius et ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset, et cœnaret cum rege, uidit Salomen, et desiderio eius captus est: audiens praesertim quod uidua esset, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uerò male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libenter consentit ad nuptias. Et cum rursus ad cœnam conuenissent, monstrabantur plurima, nec medicaria signa cupidinis eorum. Quae mulieres regi nuntiant, deridentes impudentiam illius. Herodes uerò, cum Pheroram interrogasset, et obseruare praecepisset in cœna, quid illi facerent inter se, nunciauit ei, quod nutibus et oculis non laterent de suo pudore. Post hæc Arabs quidem in suspicionem ueniens, recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset, rursus rediit, adhuc ipsum sermonem Herodi factururus, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uerò futurum ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquit, si uellet inscribi legibus Iudeorum, et circumcidi, eo quod aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed et uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari coepit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quae dicerent

dicerent eam cum Arabo adulterium cōmisisse. Puellam nanque, quam fratri suo Pheroræ rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autē rogabat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pheroræ, dum adulescentē suspectum haberet propter patris interitū; iustius autem esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiares non cessabant, sed maiores ei turbe crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinē non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerba, alter infertor, alter uerò lectuli regis creditarius, qui & consilio eius intererant. De quibus nuntiavit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidem communionē, uel peruixtione confessi sunt: aliud uerò nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cumq; magis torquerentur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidem spernere, uelut superfluum, & cooperientem senectutis sue tempora, dum annos ætatis elaret: & ad se iam respicere, tum quam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum, sed preparationibus preparatam ei dominationem, esseq; quā plures, qui cuncta pro se pati, uel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset, totus in furorē, metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, moleste talitalia uerò in suspicionem periculosam suscepit. Vnde
ex

ex utrisq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undiq; communiens, secretè quæstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur, apposuit: & dum in suspitione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter insolidam conuersationem: & si fortè nocasset, statim de interitu suo securi non erant. Postea uerò omnes propinqui, dum nihil habuissent firmum ad spem sue salutis, contra se conuersi, existimabant utile, si quis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse cōferre, si suis facinoribus alios occurrerēt: & eò cadebāt, in quod ceteros insidiabantur imminere. Nam regis poenitētia, ne eos occideret, quòd non manifeste peccassent, intercedebat: ipsi uerò, quòd peius est, non desistebant similia committere, sed ad poenam currebant parem: dum ulciscerentur in eos, qui prius eos accusassent.

De dissidio Herodis cū filio Alexandro, & eorum amicis.

CAPVT VIII.

Talis igitur dum fuisset in aula turbatio, multis amicus rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime constituit his, qui fiduciam potiorcm habebant. Siquidem Andromachum, & Gemellum, uiros ab initio amicissimos, qui multum in republica eius legationibus, & consilijs domesticis profuerant, eiusq; filios docuerant: & qui prae filiis primum fiducie locum haberent, recusauit suscipere: Andromachum quidem, quòd filius eius Demetrius amicus Alexandri esset: Gemellum uerò fidelem illi sciens, quia & in conuiuijs, & in studijs Rome cum ipso degebat. Quos honeste quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constituerē uideretur: sed cautè agens, fiduciā eorum cum honore amputauit

amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconstantiam intellexerat, cum iandudum ei consedis-
set. Vnde magis suadere uidebatur, ut auferretur unusquisq; potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum cæteris expul-
so de colloquio, & fiducia, reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut si quid contra se conflatum scirent, edicerent. Qui moriebantur, dum non haberent, quod dicerent. Ille uerò consumebatur, quia tales, quales existima-
bat, non inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueri-
tate ad constantiam, & fidem deducere non ualebat, plus inci-
tabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proin-
de cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adulescētem, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sa-
gittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc si bi dixisse potius bona nature officere, dum pa-
ter inuideret: & idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uerò cum sagittaret, illo
presente non recte iaculari propter genitoris inuidiam, quam de gloria sua haberet. Cumq; uerbum scrutaretur, & remissio
pœnarum corporis interuenisset, addebat, quod fratrē Aristobulum conscium haberet, ut in uenatione patrem perimentes,
ad Romam confugerent, regnumq; peterent: repertas uero &
literas adulescētis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem accusabat, nō iuste fecisse, dum terrā tribuisset Antipatro du-
centorum talentorū redditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerum existere, quod de filiis suspicabatur: & statim apprehē-
dēs Alexandrū ligauit. Deinde uerò remisit suam atrocita-
tem, dum nec quæ audisset, crederet, & existimaret nihil di-
gnum pro insidijs ex his cōflatū apparuisse, sed querela esset
uel iuuenilis temeritas: & qđ manifeste interficiētes eū Romā
confug

confugerent, non uerissimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum, dicebat non placere sibi temerarie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus, de quibus suscabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret, et terrore uel turba palatium plenum esset, unus quidam iuuenis, ut in necessitates peruenit, Romam dixit transmisisse Alexandrum, et petisse, ut citius euocaretur a Cesare: habere se manifeste causam suggerere contra patrem, quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliaisset: addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum haec audisset, credens, quod solatium temeritatis inuenisset, statim de ueneno praecepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit, incitando temeritatem patris ad multo maiora delicta: forsitan autem et per hoc amputare uolens facilitatem eius, quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum concutere uoluisset. Si quidem literas in quatuor libris destinauit, dicens, quod non oporteret torqueri quęquam, nec ulterius hoc procedere: quia re uera insidiae factae essent, in quas coniurasse Pheroram et fidelissimos amicos eius asserebat: Salomen autem noctu super se ingressam, et cum inuito concubuisse: cunctosq; simul illic contra eum iure uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemaeus, et Sapphinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur, quam si rabies quaedam incidisset belluarum more, ut amicissimi contra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronuntiabantur. Cumq; aliquibus uincula, et
alijs

alijs mortes, alijs uerò inſperate dolores inſligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum eſt: & ſeuiffima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in ſuorem & inſaniam penè lapſus eſt.

De conciliatione Herodis cum ſuo filio, & interfectione latronum.

C A P. I X.

Archelaus autem rex Cappadociæ, cùm hæc de Herode audiſſet, territus pro filia, & de aduleſcente cōtriſtatus, pro tantis amici turbationibus in Iudeam uenit: nec in contemptu quæ contigerāt ponens, diligenter prius cuncta percontatus eſt: nec tamen in aliquo quaſi culpās Herodem, quòd temere feciſſet, aggreſſus eſt: uerens, ne non ad reconciliationem ſuoris eum perduceret: ſed alium tenēs ordinem, emendare quæ acciderāt, cœpit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autē mitem dicebat, dum nihil temerariè feciſſet, matrimonio quoque filię ſoluere ſe promittens: & nec ipſi parcere, ſi in aliquo reperta illi conſcia non indicaret. Cum talē præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet, & quia plus ipſo ſuorem ſuum demonſtraſſet, rex ab iracundia mutatus, dum putaret iuſtè acta, quæ feciſſet, paulatim ad patris affectum rediit. Miſericordia ergo inter utroſque apparuit, cùm aliqui pro iuvene ſatis feciſſent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum ſimiliter increpantem attendens, petebat, ut nuptias ſolueret, quod minatus eſſet: quia quamuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis commiſerat, Archelaus tamen uti modeſtorem eum faceret, criminationes in amicos referebat: dicens illorum eſſe, quòd iuuenem malignitate ſua corrumpere: fratremq; regis magis in ſuſpicionem mittebat. Nam cùm Herodes iam contra Pheroram habuiſſet, & Pheroras indigeret regis reconciliatione, ſimulq; credens,

u u quòd

quòd Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum veste nigra: petens, ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit, nec confestim se Herodem suadere posse promisit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, & supplicando confiteri, se omnium malorum autorem extitisse: quia prodesse hæc ad eius indignationem mitigandam plus quam sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerat, præter spem adulescētis accusationes absoluit. Cumq; & Pheroram reconciliaisset Archelaus, ad Cappadociam reuersus est: & gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit, & omnibus magnificè ditauit, & inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam proficisci, quoniam de his Cæsaris scripta susceperat: & usque ad Antiochiam eis simul euntibus, Syriæ procuratorem Titum, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Romæ fuisset, & inde reuerteretur, factum est bellum inter ipsum & Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidē habitant regionem, quam Cæsar à Zenodoro tollens, Herodis prouincia addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrum colere, & sub quiete uiuere cogebantur, quòd illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accusans, Cæsari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum esse mortuum. Quo comperto, Trachonitidem habitantes, subtrahentes se ab eius principatu, rursus ad solitum morē reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerūt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiam recesserunt: Sylæo suscipiente eos pro causa iræ, quam habebat negalis nuptijs Salomes. Quibus cum

bui cum locum munitum dedisset, illi non tantum Iudæam, sed
 et inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante
 Sylæo. Herodes autem Roma reuertens, comperit plurima re-
 gni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latro-
 nes comprehendere, nec habere qualiter tutelam suam muni-
 ret, illis Arabū patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret,
 ipse quidem Trachonem perueniens familiares eorum perē-
 mit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; habenti-
 tes, ut in eos uindicarent, qui familiares suos occidissent, cū-
 ctam Herodis terram uexabant, et deprædabantur. Ille uerò
 referebat hæc Caesaris ducibus, Saturnino, et Volumnio, uo-
 lens latrones ad poenam petere. Nam illi fortiores et plures
 facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis provin-
 ciam, et uillas deprædando, et captos homines interimendo,
 ut et bello similis esset uiolentia quam faciebant. nam iam
 plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat,
 et debitum quod per Sylæum mutuasset Oboda talentorum
 sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fue-
 rat reddi pecunias. Sylæus autē Obodam despiciebat, dum ipse
 cuncta gubernaret, latrones quidem denegauit per Arabiam
 esse, de pecunijs uerò differebat. Quapropter cognitiones co-
 ram Saturnino, et Volumnio procuratoribus Syriæ commit-
 tebantur. Qui statuerunt, intra tricesimum diem Herodē pecu-
 nias debere recipere: et eos qui de utroq; regno confugissent,
 inuicem reddere. Et apud Herodē quidē nullus Arabum peni-
 tus inuentus est, nec per afflictionē, nec alio modo tentus: Ara-
 bes autē passi sunt latrones apud se tenere Iudæos. Cumq; cō-
 stitutus dies transisset, nec Sylæus de quo statuerat aliquid cō-
 posuisset, Romā ascendit. Redditionem uerò pecuniarū et la-
 tronū Herodes exequabatur. Cumq; Saturninus, et Volumnius
 præcessissent indeuotos persequi, exercitū assumens Herodes,

Arabiam ingressus, diebus septem mansiones fecit. Cumq; prope castellum ubi latrones erant peruenisset, cepit quidem omnes eos insidijs. Evertit uerò castellum, quod Repta uocabatur, cum neminem penitus lassisset. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus, cum Nacebo duce, pugna committitur: in qua pauci quidem Herodis, Nacebus autem Arabum dux cum uiginti quinque suis cecidit: reliqui uerò ad fugam conuersi recesserunt. Puniens autem rex horum tria milia, circa Trachonem Idumæorum locauit exercitum, et latrones ibi constitutos arcebat: et de his ducibus circa Phœnicem existentibus mandauit demonstrando, quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas, quam oportebat egisset: quæ illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuisse uentum.

De gestis inter Cæsarem, & Arabes.

C A P. X.

NVntij uerò Sylæo cum Romæ gesta indicassent, et magis ad singula exaggerassent, et ille in aula permaneret tunc inter Cæsaris amicos, statim hæc audiens, mutata nigra ueste ad eum ingressus, suggessit quod bello cuncta Arabia conficta, totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset: et lachrymis fufis, quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates perijisse dicebat: interfectum autem et ducem eorum Nacebum, propinquum et affinem sibi: diuitias autem Reptæ castello constitutas deprædasse: dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non sufficisset occurrere: quia nec ipse, nec exercitus Arabiæ interfuissent. Talia Sylæo dicente, et inuidiosè insuper addente, quod nec ipse rediret ad prouinciā, nisi crederet, quia Cæsar de pace omnium cogitaret: neque si præsens fuisset, commodum esse cum Herode bellum committere. His dictis Cæsar iratus, præsentēs homines Herodis percunctatus est, qui tunc à Syria uenissent,

nissent, si exercitum Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui
 cum ei hoc dicere compelleretur, nec causam facti suggere-
 rent, ira Cæsar commotus, scripsit Herodi cuncta quidem gra-
 uia. Summa uerò epistolæ hæc erat: Olim amico, nunc uerò
 subiecto. Scripsit autem de his Sylæus Arabis, qui releuati-
 que latrones ad se fugientes reddiderunt, neq; pecunias: sed
 etiam et pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto reditu
 possidebant, Iudæorum rege Cæsaris furore humiliato. Tunc
 quoque Trachonitidem habitantes, cum Arabis aggressi cu-
 stodiam Iudæorum afflixerunt eos, non tantum pro sua utili-
 tate, sed et memoria prioris belli per Herodem sibi met irro-
 gati. Quæ rex ferebat perdita fiducia, quam Cæsaris amici-
 tijs habuerat, dum secundo legationes suas satisfactorius pro-
 culpis non susceptas ab eo cognosceret. Aestuabat etiam de
 Sylæo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romæ conaba-
 tur defuncto Oboda rege Arabum in regno succedere, multis
 Cæsari promissis pecunijs, alijsq; in aula potentibus. Interea
 Oboda moriente, Dineas, qui post Aretæ dictus est, regnum ar-
 ripuit. Cæsar autem Aretæ minabatur, quod regnare præsum-
 pisset, prius quàm sibi de hoc scriberet. Ille uerò cum donis
 Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit: et
 epistolam, per quam Sylæum criminabatur ut maleuolum ser-
 uum, et Obodam uenenis eius peremptum, uxoresq; Arabum
 ab eo adulteras, dum causas reipublicæ rege uiuente guber-
 naret, imò et ere alieno sibi uellet per pecunias principatum
 acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remi-
 sit dona. Arabia uerò et Iudæa pluribus malis affligebantur:
 dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium ha-
 bebat, prædatores nullatenus prohiberet. Herodes autem ira-
 tum Cæsarem pro sua uindicta uidens, omnes illorum iniqui-
 tates portare cogebatur. Deinde tantis circumstantibus malis,

iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Casarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

De accusatione filiorum Herodis coram Casare. CAP. XI.

Domus autem et filij sui multò prius illo tempore erant dispositi: et licet sine suspitione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa prauauit. Lacedæmonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo, luxuriosusq; ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum et consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitem, et ideo propter Glaphyram ualde honorabat eum, cuiusq; blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus confertis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidetem existere. Quapropter tractus Alexander ut adulescens, et dolens de his, quæ passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, et mater sua interfecta ab eo perisset, Antipatrum autem sibi preposuisset: et quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, et ad odium illum incitasset, ut nec conuiujs eos, nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia destitisset, statim Eurycles Antipatro nuntiauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi hæc nuntio, sed tuis iam uictus honoribus et rei magnitudine, precipio cauere Alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidum esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, et deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat, intimaui, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donatio-

nem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaũ regem Cappadocię profectus, Alexandrum modestum & bonũ referebat: multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illa quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui ne in Lacedæmone talia facere desistens, multis iniquitatibus immeritus, patria priuatus excessit. Rex autem Iudæorũ, non sicut prius cõtra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo accusationes audiebat, sed & si nullus aliquid ei nuntiasset, ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddã contra eos referre. Tum uerò Euaretum quendam, licet uellet, tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut consciũ abhorrebat. Superuenit autem contra adulescentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promissione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nuntiare: qui tanquam pro salute regis dicentes, etiam falsa suggerebãt. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, locundus, & Tyrãnus nomine. Qui cùm offendissent regem, expulsi, & Alexandrum secuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum statim rex in suspicionẽ ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent, post uicti, dicebant quòd eis suassisset Alexander Herodem in uenatione seras sequentem ab equo deicere, ut ita faciliẽ eum suis telis perfoderent. quod olim ei contigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant, quòd sibi tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps custodię Alexandrij oppidi apprehensus torquebatur, quasi uellet suscipere custodiam adulescentium, & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uerò eius ista facta fuisse dicebat, literasque porrexit, quasi manu Alexandri factas, quę ita continebant:

Cum dei auxilio quæ proposuimus, omnia confecta sunt. Ergo uenimus ad uos, et sicut promisistis, in castello nos suscipite. Post hanc epistolam Herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit, scriptorem imitatum manum suam, et has propter Antipatrum literas astute scripsisse: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiusmodi et alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxisset in Hierichuntem filios, et accusatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum super Alexandrum occidendum fecissent, rex eos per Ptolemaeum, et Pheroram prohibuit. Custodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, et speculabantur, ne quid facerent, uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Aristobulus exstimans suam socrum condolore suis calamitatibus, et regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accusata de nuptijs Sylæ, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nuntiauit. Qui nullatenus sese continens, ligari eos, et distractos ab inuicem, quæ male de patre sensissent, scriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti scribunt, insidias quidem contra eum nec cogitasse, nec instruxisse: fugam uerò meditados, et hanc propter necessitatem, dum in suspitione uel difficultate uitam suam haberent. Eodẽ tẽpore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobilissimus peruenisset, Herodes uolens erga se perfidiam Archelai manifestã facere, uocauit Alexandrũ sicut in uinculis erat: et rursus consuluit de fuga, qualiter uel ubi statuisset discedere: cum Alexander ad Archelaũ dixisset, et ab eo promissum sibi fuisse, ut Romæ destineretur: nihil uerò aliud, neq; importunũ aut acerbũ in patrẽ cogitasse: nec ea quæ per maleuolentiã aduersariorum cõficta essent, uera existere: ac uelle
 si adhuc

si adhuc Tyrannus uiueret, ut quæstione cantiore facta ueritas appareret: sed hūc citius perisse, Antipatri per amicos populum incitante. Cum uia retulisset, iussit Milā cum Alexandro simul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, si quid ea cognouisset de insidijs in Herodem constructis. Qui cum uenissent, statim Glaphyra Alexandrum ligatum uidens, caput suum percussit, et stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem et adulescentis, et presentium lachrymæ, spectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Deinde multo post Ptolemæo, qui iussus erat eos perducere, interrogante Glaphyram, si quid de his quæ fiebant cognosceret, Alexander respondit: Quid meū hæc ignoraret, quæ anima mea plus mihi diligitur, dum et communes filios haberemus? At illa clamauit, quod nihil cognosceret importunum: si tamen aliquid saluti eius prodesset, non recusaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quod pater suspicatur, quia nullatenus hoc ipse cogitauit. Tu uerò mulier, quid aliud scis, nisi quod ad Archelaum fugere deliberauimus, et exinde Romam ascendere? Eadem et illa confessa, Herodes in Archelaum de perfidia suspicionem habuit: deditq; Olympo et Volumnio literas, præcipiens transundo per Eleusam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere, culpans eum quod insidiarum particeps cum filijs suis esset: et exinde Romam nauigarent: ubi si Nicolaum inuenirent aliquid profecisse, ne Cæsar in eadē difficultate permaneret, darent literas et argumenta, quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autem literas accipiens, suscipere se quidem adulescentes cōfessus est, quia prodesset eis uel patri, ne quid peius per discordiā eueniret: ad Cæsarem autē transmittere, uel aliud perfidum contra illum agere, nihil adulescentibus penitus promississe. Legati uerò cum hæc audissent,

et Romam peruenissent, literas porrexerunt : quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulam ascendit, primum quidem nõ pro quo uenerat, sed Sylæum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaum adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabant, et quod multos Obodæ peremisset, quorum indicia manifestæ ex literis eius demonstrabant.

De reconciliatione Cæsaris cum Herode, deq; accusato Sylæo, qui morte damnatus est.

C A P. XII.

Nicolaus felicitatem quandam sibi existimans oblatam, moliebatur per accusationem Sylæi Cæsarem Herodis reconciliare. Sciebat enim quia si uellet satisfacere de factis eius, non permetteretur : si uero Sylæum accusaret, tempus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die, Nicolaus presentibus legatis Aræte, accusabat Sylæum, et cum cæteris addebat regis multorumq; Arabum simul interitum : et pecunias mutuo accepisse pro nullo Reipub. commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, sed etiam Romanarum mulierum. Addebat autem, quò acerbius concitaret Cæsarem, nihil uerum docuisse de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisset, Cæsar quidem interrogauit, si Herodes exercitum contra Arabiam non duxisset, nec duo milia quingentos occidisset, nec captiuos traxisset, provinciamq; deuastasset. Ad quæ Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere, quòd nihil aut multo minus ut audierat factum fuisset: Sed tu, inquit, uir iustus hæc atrociter existimasti. Quod cum præter opinionem Cæsar audisset, et iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo, quingentorum talentorum syngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi constituto die transacto, pecunijsq; non redditis, totam Arabiam

inuad

Inuadere. Introductam uerò per prouinciam militiam, non expeditionem dicebat, sed multitudinem suas pecunias uolentem exigere: nec constituto die, sed multo post introductam. De qua re cum saepius quidem Saturninum et Volumnium procuratores Syriae interpellasset, deinde coram illis in Beryto cum Sylæus per tuam fortunam iurasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec non et eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepissent pignora sumere, statim prouinciam cum suis ingressus est; quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denuntiauerunt secundum conscriptionum statuta. Iste uerò, inquit, non tantum deos, sed et tuum nomen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonem habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: et lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramenta et hos reddere, et die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Poteſt ne demonstrare in præſenti quenquam alium ex Arabum prouincia, quàm hos abstractos quos refero? nec cunctos, ut ait, sed qui nequam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæsar intellige mendacium, et falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confectam. Nam cum ingressus Arabiam noster exercitus fuisset, et unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus resistere, Nacebum ducem eorum cum uiginti quinque prostrauit. Quorum pro unoquoque eorum centum iste referens, duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus, ad Sylæum

leum cōuersus, furore plenus, interrogauit quā multi Arabum perissent. Qui conturbatus, errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum et ciuitatum, quæ in trocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæsar, Syileum quidem mortis sententia damnauit, Herodi uerò reconciliatur, satisfaciens quòd ex falsa criminatione atrociter ei scripisset. Nam in Syleo respondisse perhibetur: Quis est iste, qui me impudè mendosa suggestione uirum mihi amicum offendere? Sylem quidem pecunias creditoribus redditurus, et post puniendus destinatur. Cæsar autem adhuc irascebatur Aretæ, quia principatum nō suis præceptis, sed propria præsumptione cepisset. Cogitabat ergo et Arabiam Herodi tradere, sed impediērant literæ quas rex miserat per Olympum et Volumianum. Qui cum Cæsarem audissent placatum, statim pro præcepto Herodis literas uel probationes, quas de filiis miserat, porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset, principatum alium addere seni, et male sentienti de filiis, non estimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, et impropersans quòd temerarie nisus esset, et non à se regnum accepisset, dona suscepit, et principatum ei confirmauit.

De occisione filiorum Herodis à patre crudelissimo.

CAPVT XIII.

Herodi uerò scripsit, quòd placatus ei fuisset, et de filiis eius contristaretur: præcipiens ut si quid acerbum contra eum præsumpissent, persequeretur tanquam patris præuicatores: nam huiusmodi potestatem ei concessit: si uerò suam tantummodo cogitassent, ut impropersans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uerò, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, et simul imperatoribus Syriæ et Archelao rege Cappadociæ, alijsq; quātos existimaret amicitijs uel honoribus clarissimos, eorum senten-

sententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum li-
 tere uenissent, letus pro recôciliatione, et quod sibi potestas
 super filios fuisset concessa, statim accersit cunctos à Cesare
 constitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter
 offensam noluit intererere, ne quid uoluntati sue impediret.
 Cumq; in Beryto imperatores et alij cõuenissent, filios qui-
 dem non permisit ad concilium accedere, sed in uilla quadam
 Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatē reliquit, ut uocati
 ad concilium præsentarentur. Solus autem ingressus, centū et
 quinquaginta uiris confidentibus, accusabat filios: et causa
 quidem nō erat acerba, quantum ad ueritatis indicia: multum
 uere dissimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perora-
 bat, et in approbatione causæ turbabatur, et maximi furoris
 et ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanquam
 uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: et quæ ipse contra
 filios scripserat legebat, in quibus insidiarum quidem nulla
 conscriptio fuit: tantum uerò quod fugere cogitassent, et de-
 rogationes quedam, et opprobria propter odiū quod in eos
 habebat. Quæ cū legisset, clamauit iurando, quod melius uita
 priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cū dixisset quod
 et natura, et Cesare cōcedente potestatem haberet, addidit:
 et patriam legem sibi præcipere, si quando parentes filios
 accusarent, et super capita eorum manus suas imposeret, ne-
 cesse esse populos circumstantes lapidare eos, et huiusmodi
 morte perimere: quam legem ipse paratam in patria quidem
 uel in regno habebat, si facere uoluisset: sed spectasse illorum
 iudicia: cognitores autem inuenisse eos in manifestis filiorum
 et non paruis criminibus, ut tempus habentes dignum, nul-
 latenus deberent negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum
 hæc rex itaq; dixisset, et adulescentes ad satisfactionem trans-
 issent: uidentes iudices quod modestiam uel reconciliationem
 mini

minime rex assumeret, potestatem ei confirmauerunt. Et prius quidem Saturninus, uir consularis, et in dignitatibus clarissimus, nitem sententiam protulit, dicens: Damno filios Herodis, interfici uerò non iustum arbitror: quia et ipse filios habeo, et regem puto sic uelle, quamuis infelices filios se habere consentiat. Post quem Saturnini filij tres, qui eius erant legati, sententiam eandem cum patre pronuntiauerunt. Voluntarius autem e contra, morte puniendos filios Herodis respondit, ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent, ut cum nihil ambiguum esset, quò minus intelligeretur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miseros adulescentes. Cumq; Nicolaus ad eum Roma delatus esset, et prius ipse sententias in Beryto de filiis pronunciatas audisset: Herodes eum consuluit, quid amici eius de hoc Romæ deliberaissent. Ille ait: Quod et mihi uidetur, impia esse quæ illi de te senserunt: oportere uerò ligatos et custoditos coerceri, et si quid tibi aliud uisum fuerit. Provide tamen, ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto, ne talia committant, quæ nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset molestus tentus, post iussit Nicolaum secum nauigare. Moxq; ut ad Cæsaream delatus est, rumor à populo de filiis eius euolabat, cunctis sustinentibus ubi causa eueniret dum se periclitarentur: et cum doloribus eorum condolerent, dicere aliquid palam, aut dicentem audire, sine periculo non erat. Vnde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine Tyro, cum filio suo æquum et amico Alexandri, cuncta quæ alij timore tacite dolebant, cum libertate loquebatur: et sepius clamabat inter multitudinem dicēs, quòd perisset ueritas, quòd iustitia à hominibus recepta

recessisset. Vigent, inquit, mendacia & malignitas, tantamq;
 nebulam humanis negotijs intulerunt, ut maximæ calamitates
 & miseriæ pro nihilo iudicentur. Cum talia sæpius exclama-
 set, licet non sine discrimine, ueritas tamen omnes mouebat.
 Quapropter singulitimentes occultabant, & hæc illum di-
 centem libenter audiebant. Qui cum regem petisset, ut solus
 soli quæ uellet ediceret, concessumq; ei fuisset: Non possum,
 inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam
 meam, necessariam quidem tibi & cōmodam, si quid utile ue-
 lis ab ea suscipere: meæ uerò tutelæ cōtrariam. Deinde subse-
 cutus ait: Quò tua mens sagacissima recepit? aut cur super-
 abundans sapientia sensu mutatur, quo plures uel maxi-
 mos acquisisti trūmphos? Quid est quòd cognati uel amici
 remorantur petitionibus tuâ flectere pietatem? quos tibi mi-
 nime iudico esse cognatos uel amicos, si deppexerint tale sce-
 lus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uerò non præuides
 quid eueniat, si duos adulescētes ab uxore regia tibi creatos,
 & in omni summitate uirtutis præcellentes, occidis: teq; so-
 lum in senectute relinquis, cum uno filio male suam spem di-
 sponente, & cū cognatis, quos ipse toties iam morte damna-
 sti. Non ne cogitas, quòd multitudo tacens crudelitatem tuam
 conspicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius,
 qui misericordiam quidē de infelicibus, odium uerò in te hæc
 faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter
 audisset, & commouissent eum uerba Tyronis, per quæ ma-
 nifeste familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim im-
 mensa & militari fiducia usus Tyro, concidit, & turbatione
 compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admo-
 neri se putasset, & quia milites eum abhorrerēt, & primates
 eorū indignarētur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone
 ligatos in custodia detineri. Cum hoc factum fuisset, & Try-
 phon

phon quidam tonsor regis, inuenta occasione regem adisset, ait: Suasit mihi Tyro sapius, ut regē tondens, guttur eius in-
 ciderem: Nam inter primos apud Alexandrum, inquit, pote-
 ris esse, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum di-
 xisset, cum rex comprehendi præcepit, et tormētis Tyronem
 et eius filium atq; tonsorem subdi. Cumq; Tyro ita consisteret, uidens filius patrem suū crudeliter laceratum, nec habentem spem salutis, futurumq; sibi iudicium ex tormentis intelli-
 gens: Se, inquit, regi ueritatem nunciare: si uerbo cōfirmaret, tormenta patris et sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset, dixit, cōstituisse sibi Tyronem manu sua regem adire et occidere, si copia daretur, ut solum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexādō prestaret. Quæ cum ille dixisset, patrem a necessitate soluit. Incertum autem est, utrum hæc ueritate an necessitate retulerit, ut aliquod perfugiū in presentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberasset iandudum filios interimere, tunc tamen festinavit crudelitati suæ finem imponere: et in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, et accusatore tonsore, criminabantur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autem et Aristobulus in Cæsaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. corpora uerò eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorū pater, pluresq; cognati, et pro-
 prii positi esse uidebantur.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber decimus septimus.

De pessimis studiis Antipatri in patrem, & alios.

CAPVT 1.

ANTIPATRO autē, postquā fratrū
extitit accusator, & patris in facinus extre-
mæ impietatis & crudelitatis impulsor, haud
sanē pro uoto spes uitæ sequentis aperitur.

Nanq; iam amittēdi regni metu fuerat libe-
ratus, quod iam uidelicet illud cum fratribus se cōmunicaturū
fore non cerneret: operosius tamen & ambiguum regnum sibi
fieri magis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gen-
tis aduersus illum erat exortum. Fuit uerō illi etiam hoc ualde
contrariū, quod totam contristabat militiam, dum auersam ab
eageret protinus uoluntatem, in qua proculdubio omnia
regni monimenta consistunt: & maximē, quoties gentem aut
populum uniuersum, nouarum rerum cupidine perturbari
contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrū procura-
uit interitus. Veruntamen cum patre pariter participabatur
regnandi negotium, non aliter quā si rex etiam ipse consi-
steret: amplioraq; à patre ei negotia credebantur: & unde
perire debuisset, firmitatem magis fauoris inuenerat, quod
quasi pro Herodis tutela fratrū suorum proditor extitisset,
& non inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipsum de-
tinebatur. Talibus enim eum maleloquijs induxerat. Quæ o-
mnia machinationes erant, uiam construētes, quæ aduersus
Herodem tenderet, ut Antipater accusatores non haberet de
his quæ parare cogitabat: Herodes autem omni refugio nu-
daretur, non habens qui sibi auxiliaretur, cum Antipater ho-

xx

stis

stis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab incepto non desisteret, quòd cernebat moriente quidem Herode certò sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuète patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio proderetur, cuius extabat ipse compositor: et quæ si palàm fieret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus et affluens: et etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus cum omnium odia concitarent: et maximè illos, quos Romæ possidebat amicos, missionibus magnorum muncrum sibi beneuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus, et ad odium dissimulandum ualde credibilis, et ad celandum semetipsum astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ illum iam antè abunde cognouerat, et ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat relictata, ob morum improbitatem: quamuis eius filiam haberet uxorem providentia matris Antipatri, et eius ipsius instantia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas uiri eius filius habebat uxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quiequam obstiterat, quò minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatum, Herodes compellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoq; illi Iulia, et persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne ini-

micitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susceperet, & obediret Iulie, utpote Caesaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filiis filiorum: deq; Zamari Iudæo
Babylonico.

CAP. LI.

Ipsæ autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculitres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filiis accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicissitudinem illi nutritionis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem cum studiū patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-
xx a potibus

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto: & Pherora, in nurum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuerſa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem miſericordi mente mouebatur, aduerſus cum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoque diſſoluere quæ patri placuerant: aduerſum ſibi reputans, ſi contra ſe talium adunaretur potentia. Et diſſerebat quidem Herodes ſequi poſtulationes Antipatri, ut ipſe quidem Ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet: Pherora uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et ſponſiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempeſtate uxores erant nouæ: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiufdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaræorum una, ex qua filij extiterat Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem poſtea Iſiſſippus ſuſcepit uxorem, qui regis fuerat fratrueſis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, ſed Hieroſolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phaſelum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus duæ filiæ fuerant procreate, Roxana nomine, & Salome. Filia autem eius maiores natu, & una matre procreate, cum Alexandro, quarum intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri ſororis filio, altera uerò Phaſelo: & iſte quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex diſpoſitione factum fuerat Herodis.

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existere, cogitauit uicum Iudæis edificare, non distantem magnitudine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites sue prouinciæ. Et cognoscens uirum quendam Iudæum ex Babylonia, cum equitibus quingentis et sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme numerum uirorum, Euphratem fluuium transmeasse, et in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat, illum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balathana nomen erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spondens daturum se terrā in regione quæ dicitur Bathanea. Determinauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uolens eius habitationem obstaculum cōtra hostes habere. Promittebat inque illam regionem sine tributis esse daturum, et liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunemq; eis terram et nullis illationibus obnoxiam præbiturum. His persuasus, Babylonius uenit: et suscipiēs regionem, oppida, et municipia plurima construxit. Et uicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat et oppositio quædam, ille uir indigenis aduersus Trachonitas, et Iudæis de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorū tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsq; læderetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi undique cōcurrebant, à quibus paternus mos Iudæorum, et instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat uiuente duntaxat Herode. Cæterum postquàm Philippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo tēpore illis functiones imposuit. Agrippa uerò maior, et filius

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: nō tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatū illius regionis adepti, libertati quidem eorū etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedēte. Zamaris autem Babylonius inter hæc uits defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quicq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) et Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, et manu bonum, et alijs uirtutis et tibus usui supra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, et firmissimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: et ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Infidie Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Phariseis.

C A P V T III.

Herode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus a rege putabatur, et rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: et quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum perversitate morum, et quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum Pheroras accurabat, uicissimq; curabatur. Nam eum callide ualde circumuenerat Antipater, et maxime per mulieres, ad occupandos

dos eius animos amblerat. Deditus quippe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horreret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant, & sibimet inuicem cooperari nequaquam inutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, tandiu cuncta circumspectans, & amicitiam eorum in perniciem Herodis construi cernens, & à nunciando non abstinens. Illi autem sentientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiã, consilium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; palam conuētum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempestus exigeret, contra semetipsos confingerent: maximè autem sub Herodis presentia, ut ad eum de semetipsis talia deferret: secreto uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi negotia festinare, neq; tunc, quādo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciēs, ad fratrem propriū perstrebat, secretos eorum conuentus insinuans: & conuiuia, & consultationes occulte semotimq; consertas, ad eius interitum tendere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad lisiones mutuas fiste loqui, finemq; festinare: secrete & ab alterutris remotos, beneuolentiã inter se confirmare maximam;

Et quoties in quibuscunque negotijs singuli scirent, illud agere, quod amicitia postularet: et polliceri sibi, etiam pugnare contra quos opus esset, modo ut illud assu uel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hæc et huiusmodi inuestigabat omnia, et integra ad fratrem conueniens cuncta deferrebat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio quedam Iudeorum hominum, de scrupulositate et subtilitate paterne legis gloriantium, et culturam diuinitatis simulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ supra memoratæ: hi Pharisei dicebantur, qui possent maxime regi non modicum afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, læsionesque inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Cæsaris se propriam fore, et omnibus regis rebus fauere, isti non iurauerunt. Erant autem numero supra sex ferme millia, quos rex pecuniario damno multauerat. Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uero beneuolentiam quasi pro uicissitudine referentes, futurorum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse prædicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tam ipsi quam eius uniuersæ cognationi. Illam autem regnum possesuram, atque Pheroram, et filios qui ex eorum essent semine descensuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim Salomen ista fugiebant, et quomodo plurimos regalis aula corrumpere niteretur. Rex autem interfecit Phariseos, qui causa seditionis extiterant: et Bagoan eunuchum, et Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honestate dignitatis decoratum, filiosque eius peremit: omnesque ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariseus præsagiebat.

sagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, et plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat, præbente illis rege et coniugij firmitatem et filiorum, ueluti proprijs filijs.

De similitate inter Herodem & Pheroram. CAP. IIIII.

Herodes itaq; ultus ex Phariseis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum: et accusationem Pheroræ coniugis, iniuriarumq; uirginum, et audaciam illius mulieris exponens, et crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens et honoris: quod ei certaminum seditiones aduersus fratrem et bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; consurgerent: et quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos simulatio soluëretur: quod fore firmabat, si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere posse definiebat, si secum illam retineret, quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres causa belli constaret: et si magni pretij consanguinitatem suam duceret, illam non iugaret: sic enim posset nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pherora licet illo sermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere se potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uerò differebat circa Pheroram super hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus gestis ultionem sumere. Antipatro tamen interdixit et matri eius cum Pherora miscere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant: obseruarentq; ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi uerò profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, et

xx s simul

simul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam sermo, quod Antipater Pheroræ cōiugi misceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suspectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa se amplius eius odium procederet, scribit amicis Romæ, postulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testamentum etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum: quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit unâ quoque cum Antipatro & Syleus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæsar peragens: unde quoque Antipater ante Cæsarem eius accusator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab Areta Syleus, eò quod plures occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, præter suam conscientiam: maximè autem Sondum uirum omni uirtute decoratum, iustitiâq; pollentem, sed etiam Fabatum Cæsaris seruum. Syleus autem causas habuit ex hisdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis uinculorum custodum corporis, cui maximè plura committebat. Huic persuadet Syleus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus Sylæo indicante, statim regi denunciat. Ille uerò Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhortaretur, nunciâns Corinthum non agere molliter, & sic ubi opus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinorâ inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romam eos destinat, Pheroram

uero fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes precepit. Ille uero gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando constringens, non prius reuerti, quam mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constricto petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa liberorum uoluntatem sue mentis ostendens. Nam paulo post ipse cepit aegritudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolymam detulit, et iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeque celebravit: ingentemque luctum super eum, supra quam quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen extitit aduersorumque principium: exhinc enim iam cepit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permanfurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodi à filio.

C A P V T V.

P Herora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis et calamitosæ, repentinæque translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequam aegritudinem incurreret cum cœnasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoque periisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere

muliere, amoris facienda gratia. Amare se nanq; fingeat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ petitiu. Sunt quippe ad uenena cōficienda artificiosissimæ Arabicæ mulieres. Persuasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem, unde illud uenenum apportantes, cœnam illi preparauere, in qua ille ueneno sumpto perijt. His uerbis protinus excitatus, ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio, quia nulla earum aliquid depalaret: nouissima quædam, inflctis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, nisi Deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri matrem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis magisq; cōegerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palam facta sunt, & conuiuia, & conuentus secreto facti sæpiissime: sed etiam sermocinationes, quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ referebantur (erant autem munera centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quicquid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in patrem concitaretur, & lamentationes, quas ad matrem propriam frequentabat, quòd tam prolixè pater adiuueret: sibi iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque molestiam: Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo coalescere, & fratrum plures filios, ex quibus omnibus minus spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quòd per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis accusare, & filiorum cades: se quoque timere, ne usque ad
ipsum

ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam per-
gendi consiliumq; narrabat : Pheroram quoque ad suam te-
trarchiam ex eius discississe sententia. Quibus Herodes audi-
tis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sæpe detule-
rat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, iussitq;
matrem eius ornamenta sua cuncta contradere, quæ multo-
rum constarent pretio talentorum. Quæ postquam abstulit,
reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damna-
tione dedicauit. Amplius autem aduersus filium iracundiam
regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio
regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius
in tormentis aperuisset, illud quoq; prodiderat, quomodo ue-
nenum mortiferum confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, ut
post eius abscessum, cum iam spatium aliquanti temporis cu-
currisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret:
& dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum,
num ex amicis Antipatri: transmissum autem Pheroræ per
Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxo-
rem Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendum.
Quod illa quoque fatebatur, rege scrutante negotium: &
procurrens tanquam uenenum allatura, misit se de tecto de-
orsum: non tamen interiit, quòd cadens in pedes terra susce-
pta sit: ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei
Herodes salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequa-
quam occultaretur ueritas. Neque se illi malum pro ingra-
titudine redditurum iurabat, si cuncta cum ueritate proderet,
uel modum quo gesta constarent. Ad hæc illa dicebat ista ab
alijs enunciata: firmabatq; allatum esse uenenum ex Aegypto
ab Antiphilo: medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo
prouisum fuerat: per Theudionem autem uiro suo trans-
missum: se uerò custodire illud à Pherora susceptum, aduer-
sum

sum ipsum sanè ab Antipatro præparatum. Cùm igitur Pherora agritudine, inquit, teneretur, et eum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, et me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater ergame, nec antè iniquum aliquid gessit, et nunc propositum bonæ uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reseruauit, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, et uenenum, et pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, et mater eius eadem futebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in cæteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uero Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cùm ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, et tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pherora tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan peremisset, et hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri et dictatione compositas, accusationem habentes Archelai atq; Philippi

Philippi, quod quasi de patre quererentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nuntiabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, etati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uerò certamini quod cum Sylæo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dediderat. Monilia quoque pretiosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbini-
bus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Causa uerò huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri præparato. CAP. VI.

Herodes sanè, Antipatro scribente, quòd cuncta quæ oporteret peragens, maturius adueniret, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ullâ desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam postulando causatur, promittens tamè ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus adueniret: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam suspicans differret ineundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ
declarat

declarabatur occasus. Quibus lætis, ægre satis tulit et aspe-
 re, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu,
 ut promiscrat, non peracto defecerat. Circa Celenderim au-
 tem Ciliciæ ueniens, cœpit de causa nauigationis ambigere,
 utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, abiectione
 matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant
 expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gestaq; fuissent.
 Alij uerò hortabantur ne nauigationem domum differret: so-
 luturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant:
 nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius ab-
 sentia facultatē accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His per-
 suasus protinus nauigauit: et exceptus est portu nomine Se-
 basto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum
 ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat
 Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquen-
 te, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis preci-
 bus prosequiebantur: nunc econtra aduersis eum maledictis
 non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quid
 poenam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempe-
 state contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis
 agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat de-
 stinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem po-
 stulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Qui-
 bus unà confessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi
 rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura.
 et ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui cir-
 ca illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque
 perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. De-
 nique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij
 simul accusans, et consilia obiectans super suimetipsum in-
 teritu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminēte, ipsa magnitudine fatigatus abscesit. Cui mater et uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodē in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscēs, cœpit se certamini iudicioq; præparare. Sed die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, et Salome soror: et si qui nunciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormētorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui paulò antè fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quòd cuncta uide licet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remāsisse Cæsarem, et sub patris potestate nō cadere. Antipatro uerò patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciū de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamētari primitus cœpit, quòd tales illi filios habere cōtigisset, per quos ei fortune tales exurgerent, aut unde tantam diuinitatis indignationem cōparauerit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiā enutritiones, et educationes, quas filiis studiosè præbuerat: opum quoque ac fucultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: et quòd nullū esset impedimentum, quin eorum cōsilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antè quàm ipse legi nature concederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipatrum, quorū spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad tanta tantq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribēdo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentiae: quinquaginta deniq; illum talenta ex redditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocētes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confecisset. Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lacrymas, quæ illum interclusa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, et in omnibus cum eo unā semperq; uersatus, et modum quo res gestæ fuerant affecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcunq; ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exempla, benèficiaq; sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute dignus et officijs circa illum meritis haberetur: enim uerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, et simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus cum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum diuodium sine sui periculo, et cum uirtutis honestate

bonestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris et nunciatores, et accusatores ipsum esse constaret: quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam postmodum, quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc sua dicebat esse monumenta, quibus conuersationem suam cum magna beneuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uerò quæ gesserit, testem Cæsarem conuocabat, quem iuxta ac Deum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Cæsare destinatas: quibus literis haud rectum esse fortiores aut fidiiores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas et iurgia concitare, quas accusationes à suis inimicis confictas aiebat, quas se reuerso ultrâ iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum esset, ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum et uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare cœpit: et cuncta quæ uel tormentis eruta, uel testibus erant relata proferens, congregabat undique criminis probamenta: maxime uerò uirtutem regis et clementiam, longa narratione proferbat:

qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat: quarum rerum labor in nullo ei profecisset accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruentibus: quanquàm se non mirari diceret priorum filiorum inconsiderationem, quòd & adhuc fuissent adulescentuli, & deceptui faciles, à prauis suasoribus corrupti, in transuersum declinassent, naturæq; iura reliquissent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipatri uerò furiam admodum se prorsus expauescere, propter paterna beneficia, in quibus cum assatim fuerat muneratus, quæ cum essent tam multa magnaq; eius tamen animum lenem reddere non quivere, more uenenatorum repentium: licet illa repentia quamlibet sint aspera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quòd fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent, quo minus imitator eorum existens, impetum suum à crudelitate retineret. Quanquàm ô Antipater, qui temeritatis fratrum nuntiator extitisti, & scrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repulisti animum, quem in illis te prodente culpabamus, sed potius ad imitandũ flagitium illorum insana libidine raptus es? Vnde claret, quòd nec illa à te pro tutamine gesta sunt patris, sed pro fratrum infeliciũ interitu festinata; ut illorum odium ostentando, amator quasi patris credereris, quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci, potestatem à patre percipiẽs, quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti: ut autem conscij eis proderentur, minime curasti. Vnde certum est, te quoque cum illis aduersus patrem insidias cõstruxisse, accusationem illis præparando: ut si forè ad effectum uenissent, tibi lucrum parricidij prouenisset, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorũ, tuis moribus

moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifestus es: nam super eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignum, ita se sapere, si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extante, claret quia illos non ueluti patris insidiatores habebas exosos (nam haud ita exorbitares, similem nequitiam cupiens perpetrare) sed timens, ne regni fierent successores, quos tibi uidebas iustius posse præponi: patrem autem super fratres extinguere festinabas, ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur: et pro quibus tu merebaris poenas luere, ab infelici patre supplicium sumere conabaris: ac paricidium non commune cogitasti, sed quale uix à quoquam nunc usq; in uita hominum uel uideri potuit, uel audiri. Non solum enim filius patri insidias præparabas, uerum diligenti quoq; et beneficia multa præstanti. Socius quippe regni constabas, successor in nomine, in dispositionibus particeps, in fruendo communis. Nam et successor antè iam denunciatus, et iucunditatem ac fructum regni iam antè capere in nullo prohibitus, ad spem etiam futuri gerendam es sententia patris et literis cõmunitus. Sed tu non ex Herodis clementia iudex rerum eras, sed tua uoluntate ac nequitia opera paterna pensabas: uolens patre in omnibus tibi obediente, etiam partem quam possedisset abripere: et cõfingebas uerbis uelle seruare eum, quem rebus ipsis et operibus interimere nitebaris. Et nõ solum tu malignus extabas, uerum etiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduersam seditionisq; reddebas: qui etiam patrem, bestiam appellare ausus es, cum habeas ipse mentem omni serpente pcioiem. Siquidem illorum aduersus patrem uenena colligebas. Et quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratus est. Et contra eum auxilia diuersa postulabas, et artibus uarijs per uiros atq; mulieres

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & ætate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quæ propter te uiris atque mulieribus constat infligti, & contra denuntiationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemq; Vari, & ipsius iura naturæ, ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis? cum causeris de tormentis eorū qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationē tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormētis uerò quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non ne saluas Være, non ne liberas regem, factionem à suo sanguine sustententem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrocissimam bestiam, quæ per prodicionem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atque condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidium communis iniuria est, & naturæ ipsius, & totius uitæ hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, cum etsi eum effectum nō contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locum est: ariolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pherora mulieribus lasciuire dicebatur: comestationes quoque sordidas, amoresq; narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quæ sanè plurimæ constabant. Nam alias quidem ante para-

uerat

uerat, alias ex repentinis nuntijs summatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes eum accusationibus plurimis odibilem et aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contradictum, quòd odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandum non solum honore factorum eius et magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumperat: sed et improbitate, quam circa patrem et fratres exercuerat parricidijs: et quòd semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem beniginitate circa quempiam habuisse, sed suæ tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quòd nulli extiterant, qui res ex æquo bono'que iudicabant, quòd eorum animus amicitiarum iure carceret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitos'que semper à nunciando: libertate uero data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quòd neque beniginitate circa Herodem, neque timore periculoso tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quòd non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis et munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni poena dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quam in omnibus rebus impudens, et ad mentiendum promptissimus atque callidissimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendi'que faciente, Varus iubeat Antipatrum, ut se tantis criminibus

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & aetate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuae mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quae propter te uiris atque mulieribus constat infligenda, & contra denuntiationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemque Vari, & ipsius iura naturae, ipsamque conaris interimere ueritatem. Ita ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis? cum causeris de tormentis eorum qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quae ad liberationem tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormentis uero quae tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non ne saluus Vare, non ne liberus regem, factionem à suo sanguine sustentem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrociſſimam bestiam, quae per proditorem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atque condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidium communis iniuria est, & naturae ipsius, & totius uitae hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quae mater Antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locuta est: ariolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pherorae mulieribus lasciuire dicebatur: comestationes quoque sordidas, amoresque narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quae sanè plurimae constabant. Nam alias quidem ante para-

uerat

nerat, alias ex repentinis nuntijs summatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes eum accusationibus plurimis odibilem et aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contradictum, quòd odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandum non solum honore factorum eius et magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumperat: sed et improbitate, quam circa patrem et fratres exercuerat parricidijs: et quòd semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem benignitate circa quempiam habuisse, sed suæ tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quòd nulli extiterant, qui res ex æquo bono'que iudicabant, quòd eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitos'que semper à nunciando: libertate uerò data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quòd neque benignitate circa Herodem, neque timore periculo-
so tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quòd non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis et munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni poena dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quam in omnibus rebus impudens, et ad mentiendum promptissimus atque callidissimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendi'que faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut se tantis criminibus

expurgaret, si aliquas astruções haberet, quibus obnoxius illorum quæ importata erant, nō esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille uerò in faciem prouolutus, Deo rem omnibusq; commendabat, qui sibi testificarentur, nihil se improbum cogitasse: atque signum à Deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. Solent quippe uniuersi, quibus iustitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt, dicere, sibi liberum arbitrium ex diuinitate cōcessum: quando uerò in pericula ceciderint, iustum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut absente diuinitate, antè gesserat, tunc autem iusto iudicio undiq; cōcludente, defectu purgationum ad Dei iudicium accusationum absolutionem omniumq; criminum ferebat: potentiæ diuinæ causam tribuēs, ut eius testimonium in medium ueniret, quanta pro patre gesserit, quantaq; pericula pro eius salute præsumpserit. Varus autem cum sæpius interrogaret Antipatrum, et nihil amplius ille quam Dei proferret inuocationem, uidens in infinitum rem pergere, iussit uenenū in medium proferri, ut experiretur quenam esset uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubēte Varo, confestimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è confessu, et die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eò quòd Syrorum regnum ibi fuerat constitutum.

De epistolis contra Herodem scriptis machinatione filii.

C A P V T V I I.

Herodes autem continuò in uinculis filium obstringi iussit. Incertæ autem erant plurimis confabulationes Vari, quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli, quòd ex eius sententia

sententia fecerit, quæcunq; de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum, destinauit Romam ad Cæsarem literas, omne declarantes negotium: sed etiam qui præsentì relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Aegypto autem erat iste. Quæ soluta à rege, talia declarabat: Misi tibi epistolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnium. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē querebat alteram epistolā, quæ tamen inueniri non poterat. Nam et seruus Antiphili, qui lectam apportauerat epistolā, aliam se suscepisse denegabat. Cū autem hæsitaret rex, unus amicorum Herodis inspiciēs interiorem tunicam serui (nam duabus erat indutus) arbitratus est in interiori tunica literas obcellari: et erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc: Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolam: et rescriptum faciēs epistolæ, quæ ad meā dominam, ueluti à Salome directā est, destinauit. Quā cūm legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autē epistola tanquā Salomes ad dominā eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantū ad sentētias pertinebat: stylo autē Acmes cōposita, in qua cōtinebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduersum te geruntur, inueniens epistolam Salomes ad meam dominam contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen utilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, uolens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum autem Antipatrum epistola scripta erat, quòd eius iussionibus ministerium gesserat, ut ad Herodem scriberet, quasi salome

insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistola, quæ quasi ad suam dominam fuerat à Salome destituta, direxerat. Erat autem Acme Iudæa quidem genere, in seruitio autem erat Iuliæ Cæsaris coniugis: et hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduersus patrem, et nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem obstupescens magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem, ut confestim cum perimeret, uelut procellam magnarum, turbinemque causarum, et non solum sibi, sed etiam sorori insidiantem, domumque Cæsaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus percutiens, et se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut si quid haberet, aperiret: increpabaturque à patre, dicente: Quoniam inimicus omnino repertus es, age nunc, et qui tecum ad hæc negotia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumque alium causam horum extitisse firmabat. Herodes uero admodum dolens, uolebat Romam ad Cæsarem filium destinare, ut supplicium pro suis factionibus sumeret: timens uero, ne fortassis amicorum suffragio ualeret effugere, ipsam quidem uinctum, sicut et antea, custodiebat. Verum legatos misit ad accusandum filium cum literis, intimandaque omnia, quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat suffragatus exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati Romam proficiunt, docti in præsentia quæ loqui, respondereque deberent.

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & uindicata.

CAPVT

VIII.

Sed

Sed rex morbo prægrauatus, testamentum scribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum, Philippumq; ex Antipatri accusatione conceperat. Cæsari uerò mille talenta dereliquit: Iulie uerò Cæsaris uxori, et filijs, et amicis, et libertis Cæsaris, quingenta: filijs etiam suis, filiorumq; filijs pecunias et redditus distribuit. Salomen sororem magnificè locupletauit, quòd eam scilicet erga se beneuolam semper agnouerit, et nunquam aliquid ex aduerso molientè. Desperans autem contra morbum se posse subsistere (nam annum agebat circiter septuagesimum) exasperatus est, irruocabili furia et amaritudine mentis incensus, uolebatq; si posset, Iudeorum cuncta disperdere. Causa uerò huius rei erat, quòd se contemni putabat, eò quòd casum suum iucundè gentem totam existimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum seditionem excitauerant, propter huiusmodi causam. Erat quidam Iudas Arisei, et Matthias Carga loti, Iudeorum eruditissimi, et supra ceteros legis expostitores doctissimi: populo etiā amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos consumebant dies cuncti, quibus inerat studium, et cura uirtutis. Isti igitur audientes regem morbo prægrauatum, et remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quæcūq; à rege præter patriam legem facta fuissent euertentes, pro lege Dei gloriosa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præsumptionem, et propter quod præter humanum morem fuerat conuersatus in plures, omnia illi mala contigisse firmabant: ægritudinem quoq; præsentem, non ei ob aliud accidisse. Fecerat enim Herodes quædam contra legem, quæ Iudas, et Matthias uociferabantur. Nam construxerat supra portam templi munus, quasi Deo propositum, aquilam auream immanem, et qualitate, et quantitate satis opulentam. Prohibet au-

tem lex imaginum elevationes, et animalium propositiones
 constituere, his qui uolunt secundum eius precepta conuersa
 ri. Proinde hortabantur illi sophistæ aquilam illam loco diui
 lere. Enimuero mortalibus, inquebant, multò iucundius debet
 esse periculum, quod pro cōuersatione paternæ legis, et pro
 uirtute suscipitur, quàm uitæ quātacūq; dulcedo. Nam morte
 quidem fama, et laus sempiterna conquiritur, et nascituris
 hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtu
 tis, et gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat ali
 quod præclarum opus efficere, post paululum tamen uentu
 ram mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pul
 chrum est his, qui studium habent, amoremq; uirtutis, cum lau
 dibus et cū honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quip
 pe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi me
 ditatione periculi conquiruntur, filiis atque cognatis, et alijs
 quibuscūque, qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerūt
 uiri, siue mulieres, siue quilibet alteri: quibus provideri debet
 in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidē
 huiusmodi uerbis iuuenes excitauit. Desertur autem ad eos
 repente rumor, regē uitā discessisse, qui sophistis illis admodū
 suffragatus est: mediāq; die ascendentes euulsere aquilam, et
 securibus occidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo,
 ecce dux regis cum militibus uenit: nuntiatus quippe illi fue
 rat nesus eorum: et existimans ex maiore illos conspiratione
 etiam manu congressuros ad prælium, ampliorem secum nu
 merum militum duxerat, qui possent impetum sustinere illo
 rum, qui moliebantur anathema templi deicere. Quo irruen
 te super eos, nequaquam uim eius sustinere ualuerunt: sed si
 cut solet turba uulgaris, præsumptione magis stulta, quā ca
 ta providentia congregata, omnes continuo fugerunt. E quib
 us quadraginta soli iuuenes animi cōfidentia remāsere, quos
 dux

dux comprehendit, cum principibus facti, Iuda, & Matthia. In glorium enim iudicauerunt loco cedere, aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogasset, cur in tantam audaciam prorupissent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi: Gessimus, inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessimus proferimus, quæ ad uirtutem attinent, quam uiros decere certum est. Siquidem prudentum est defendere dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes, si tuis institutis instituta præferimus, quæ nobis Moses inspiratione Dei cõscripta dereliquit. Mortem autem ac supplicia qualibet importes, cum iucunditate subimus. Non enim pro iniusto facinore, sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba, quam fuerat cõmissi præsumptio proferentes. Rex autem uinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hierichunte Iudeorum principes. Quibus aduenientibus, confessus omnium congregatur: ipse uero in lecto recumbebat, quod præ uoletudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditioforum iuuenum, in quibus sepius fuerant deprehensi: templi quoq; ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memorabat: qualia per annos centum uiginti sex, neq; Asamonæum regem construere, neq; profapiam eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quod post eius mortem, gratam sui memoriam, iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiã, quod iniuriam illi non dubitaret ingerere. Ceterum præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere licebat iniurias, re autem ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoq; fortassis exasperatus, ultiones in eos aliquas moliretur, humiliter responderunt, dicentes:

tes: neq; ex sua sententia contigisse, neq; illa commissa inuoluisse debere. Ille uerò circa ceteros quidem quasi mansuetus extitit. Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, uelut huius facti conscius, et causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem uxoris sue: Matthiae autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad unius uidelicet diei functionem quam Iudei cum ieiunio celebrant. Causa uerò talis erat: Matthiae sacerdoti fungenti officio nocte, quæ in solennem lucebat diem, in quo futurum erat ieiunium, uisum est se omnino mulieri esse commixtum: proptereaq; sacerdotio persungi non potuit: sed Iosephus Elimii filius, cognatus eius secundum carnem, pro eo munere sacerdotali persungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum uerò Matthiam qui seditionem excitauerat, et aliquos uiros ex socijs seditionis illius, uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

De luctu quem sibi Herodes moriturus instituit. CAP. 12.

Herodem porro amarior in dies morbus urgebat, supplicia Deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe letus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibis: tamen satietas unquam rabidis incitatum faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli saeuissimis cruciabatur, humilior, ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; et circa pubem erat afflictio. Sed et uerenda ipsa praetredine corrupta scatebant uermibus: spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat satis obscæna diritate foetoris, et anhelitus respiratione creberrima: contractus quoq; per cuncta membra subsistens, uim noxiâ operabatur, quæ omnia tolerat

tolerantie contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has poenas ob impietatem eius, & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua remedia providere. Medicos quoque aduocans, ut uterentur si quid possent ad salutem proficere, postulabat: & transiens Iordanem fluium, aquis calidis, quæ sunt circa Calliroën, die, noctuque fovebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludē, quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno confouerent: quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruatorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas drachmas auri distribui: plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichuntē, præualete nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates, & erant plurimi: siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propofita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles, inculpabilesque in Hippodromo concludens, sororem suam Salomen, uirumque eius Alexam conuocat, & mortem suam non in longum differri denuntiat: tantis se doloribus circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem sibi, magni moeroris esse firmabat: neque suum arbitratum Iudæorum falli propofito, quòd eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiā se uiuente sepius illos & seditiones, & secessiones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos: cæterum

ceterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quòd talibus ipse doloribus urgeretur : proinde petere se ab illis, quòd eos sciret cōtra eius gloriam in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequia honorabiles super ceteros reges, et luctus amplior ageretur. Quod futurū dicebat, si peregris-
sent, ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare, lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expiran-
tem, circumuallantes Hippodromū omni militia, necdum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perfici-
cite : et ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quòd et regnum illis post suam mortem firmum perseueret, hostibus amputatis, et super suam mortem luctum celebran-
dum esse magnificum. Et ille quidem lacrymabundus talia lamentatur, et cognatos omnes beneuolentiam circa se, si-
demq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interpo-
nens : ne cum inhonorificentia sua mors, et cum indignitate tractaretur. Illi uerò profitebantur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, con-
siderans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quòd ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gessit, con-
siderans etiam præsentia mandata nihil humanū penitus ba-
buisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, qua-
tenus omnem gentem orbatam, et desertam parentibus dile-
ctissimisq; relinqueret : iubens unum ex unaquaq; domo in-
teriri, qui nihil iniustum neque in ipsum, neque in alios ad-
misisse fuerant deprehēsi. Hæc igitur illo suis parentibus de-
mandante, deportantur et literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi. Quarum hæc erat sententia, quòd Ae-
me indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat : ipsum autem Anti-
patrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex
eius

eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse, & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum morte multari uellet, in eius proposito constitutum. His auditis Herodes, paulisper animum resouit, uoluntate scriptorum & morte Acmes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi, quam acceperat in filium. Sed praeualentibus, crescentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquam in multo defectu contineretur, appetebat tamē cibum: & postulans malum, quæsiuit & cultum. Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultum, circumspectiensq; ne quis adesset, uoluit semetipsum interimere: quod forsitan perfecisset, nisi praeueniens manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus. Quæ cum ad Antipatrum peruenissent, credidit suum patrem uitæ terminum suscepisse: præcipiensq; fiduciam tam uerbis, quàm motibus, ita totus animo gestiebat, tanquam fuisset liberatus è uinculis, & regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset. Tunc coepit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuo spondens dona tributurum. Ille uerò non solum non acquieuit, ut faceret, quæ uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denuntiat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera spondebantur. Tunc Herodes, quamuis & antè non minore odio fereretur in filium, cum audisset custodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quamquam in extremo uitæ teneretur, & cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis.

C A P. XV

XX

Testam

Testamentum interea scribebat mente matabili, & Antipatrum quidem, quem sibi suecessorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galilæe regionis atq; Bercæ: Archelao uerò regnum cōtribuit. Gaulanitidem autem, & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem suo: fratri autem Archelai germano, tetrarchia iure concessit. Iamniam uerò, & Azatum, & Phaselidem Salome sorori distribuit, sed & argenti signati myriadas quinquaginta. Disposuit etiam de ceteris suis consanguineis, atq; cognatis, opibus eos, redditibusq; locupletans. Cesari sane argenti signati mille myriadas, præter uasa quedam aurea, quedam argentea, & metallis pretiosa, & artificis opere uenustissima dereliquit, indumenta quoque pretiosa. Iulie Cesaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His dispositis, quinto die postquam Antipatrum filium necauerat defungitur: regnans postquam Antigonom interemit, annos triginta quatuor: postquam autem à Romanis regnum perceperat triginta septem, uir crudelis quidē in omnes equaliter: iræ quidem subditus, à iustitia uerò effrenatus: fortuna porro propitia super quemlibet affluenter abusus, & ex plebeio in regnum assurgēs, & pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circunseptus, diuturnitate uitæ perfruitus est. Domi uerò circa filios, quantum quidem ad eius sententiam, etiam ibi prosperitate potitus, eò quòd se suos inimicos superasse censebat, meo uerò iudicio super omnes infelicissimus. At Salome, & Alexas ante quam mors regis diuulgata foret, ex Hippodromo Iudeos abire permittunt ad proprias domos, dicentes, regem iussisse, ut unusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autem fecerunt, beneficium illi genti præstare cupientes: Interca mors magis, magisq; diuulgatur.

De sepultura Herodis, & suecessore Archelao.

C A P. XI.

Tunc

Tunc Salome, & Alexas cunctam militiam congregantes in amphitheatro quod Hierichunti erat, primum quidem epistolam regis legi fecerunt, quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circum exhibuerunt, insinuant: petitiones quoque eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimabant. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamentum à rege creditum, anulusque quo signauerat commissus, continentia testamenti denuntiat: quod testamentum non posse robur, firmitatemque suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemque proclamantium: milites quoque cuncti, & uniuersi duces, fauorem, & beneuolentiam promittebant: paratosque se, ac promptos ad omnia profitentur, adiutoremque deum supplicationibus aduocabant. Dehinc sepulturam regi preparabant. Curæ namque fuit Archelao, ut exequiæ patris quam magnifica possent celebritate ageretur, utque memoratum testamentum proferret cum mortuo producendum. Portabatur itaque in lecto aureo, lapidibus depicto uarijs atque pretiosis: stramina uero erant ostro, auroque contexta: eratque ipse mortuus circumamictus purpureis uestimentis, caput eius diademate coronatum: sceptrum quoque in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositum. Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata pergebat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi: Nam primi quidem pergebant eius armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos etiam natio Germanorum, atque Galatarum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta bellicatoria multitudo. Cætera uero militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum

procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur
 seruorum eius quingenti, odores uarios, & aromata depor-
 tantes. Pergebant autē in Herodium stadijs distans octo : illic
 enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et Herodes
 quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per septē dies
 luctum super patrem honore regio ex more gerit : tantos
 etenim dies lex paterna præcepit obseruari. Cōiuiua itaq; ce-
 lebrans, & luctum exoluens, ascendit in templum. ibi magnis
 ei clamoribus fauebatur, magnisq; prædicabatur laudibus, se-
 cundum quod unusquisq; arbitrabatur ei maiora quàm alius
 conferre præconia. Tum uerò tribunal ille conscendens, quod
 sibi fuerat præparatum, & confidens, omnibus benigna lo-
 quebatur, & sibi propitios cōparabat, gaudio fauoris omnium,
 & uoluntate, quam ex beneuolentia circa se cunctorum ce-
 perat: gratiasq; illis habere narrabat, quòd cum essent lesi à
 patre, nihil circa se malum ab illis reciprocaretur : se autem
 adnissurum, ut eis bonorū uicissitudinē reddere, eorumq; re-
 muneraret alacritatis affectum : rogabatq; ut nunc interim
 parcerent nomine illum regis honorare, sufficere sibi digni-
 tatem potestatis aiebat, quam tunc firmam esse dicebat, cum
 testamentum à patre scriptum à Cæsare firmaretur: ob quam
 causam neq; in Hierichunte, cuncta militia diadema illi impo-
 nere cupiente, uoluisse suscipere: ambiguum honorem existi-
 mando ex tali re sibi prouenturum, quod esset adhuc incerta
 uoluntas eius, qui posset illi regnum propriē, firmissq; conce-
 dere: non sibi defuturam circa illos benignitatem, quæ bene-
 uolentiæ eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe
 se in omnibus enarrabat, meliorē se suo patre circa illos osten-
 dere. Illi uerò, sicut plebeia multitudo consuevit, in ipsis pri-
 mis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates suas lau-
 dibus, & fauoribus aperiebant, & quanto mansuetius cum eis
 loqueba

loquebatur Archelaus, tantò amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerum petitiones, intercessioneq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarũ leuigationem cum clamore postulabant, pars uerò uinctorum solutiones expetebant, qui fuerant ab Herode deuincti: alij uerò grauedines, quas Herodes in emptionibus et in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porrò in nullo illis contraria respõdebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium, si multitudinis beneuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda Deo conuertitur, et cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam.

C A P V T XII.

CUm hæc interim aguntur, congregantur Iudæorum iuuentus pluri, nouarũ rerum cupidine concitati: et coeperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quòd iniuste perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnũ ergo illa turba proclamante, et clamitationibus utente, quasdã etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proterue, procaciterq; iactante, cõgregabatur magis, magisq; numerosa multitudo, et ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poscebant, supplicijs eorũ, qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat: proclamabant: uirum mundum, et secundum leges suas dignum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauitè ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad Romam, quod propositum habebat

bebat, sine tumultu perageret: et cum de sese uoluntatem Cæ-
 saris agnouisset, respicere dixit, quid agendū foret, et de cum-
 ctis petitionibus eorum legitime dispositurum: neq; tunc tem-
 pus esse dissensionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi,
 magis autem unitatis atq; concordia, donec ex præcepto Cæ-
 saris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in
 commune consulendum, de quibuscunq; illis tractandum esse
 uideretur: tum autem sustinendū esse, ne forte seditionis quoq;
 crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemq; summ
 edocens, mittit ad eos, hæc ipsa locuturum. Illi porro procla-
 mantes, ducem loqui penitus non sinebant: periculum quoq;
 minabantur, si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:
 et instabant sua libidine magis expleri, quàm imperantium
 subiaccere consilijs. Graue namq; illis uidebatur, si cum Herode
 uiuente amicis priuati fuissent, eodem quoq; mortuo nullam
 ultionem fieri mortuorū. Illud enim iustum, legitimumq; dice-
 bant, non quod ratio dictaret, sed quod eorū libidini uolupta-
 tem posset asferre: fatui ad providendum, quantū illis esset ex
 ea re periculū nasciturū. Plurimis itaq; ab Archelao missis, ut
 tumultū, seditionemq; mitigarēt, alijs ex regis persona loquen-
 tibus, alijs autē ex illius quidē sentētia, sed ueluti ex sua men-
 te monētibus, illi nullū penitus aduertebāt: sed amplior fremitus
 et turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitu-
 dine, quod illa tempestate Iudæis dies festus imminabat, quan-
 do azyma secundum obseruationem paterni moris exerceant.
 Pascha enim illa festiuitas uocitatur, ad recordationem et me-
 moriam exitus ex Aegypto: et sacrificatur ab eis illo die cum
 alacritate magna pecudum innumerosa multitudo, quanta in
 nulla alia solennitate acta. Concurrit ergo ex uniuerſa regio-
 ne magna copia populorum, plures etiam ex montanis locis
 adueniunt, religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui sedi-
 tionem

tionem excitauere, Iudam, Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores, expositoresq; legis antiquæ: & persistebant in templo, suffragatione quoq; uictualium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos ex petere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum proce deret audacia, cohortē destinat armatorum: cum quibus etiam tribunum militem mittit, ut eorum coërceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multi tudine seperarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingēti lacritate, excitata secum etiam turba, super tribunum ac tota præsidia, cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno sau ciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire cēsebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam, ut alij eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repel lerent. Caduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia homi num, reliqua uerò in montes proximos refugit multitudo. Cæ teros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iu bet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem descen tes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, li cet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descēdit, Nicolaum secum, & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Phi lippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei, re gnumq; commendans. Salome quoquo soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmare tur: re autem uera, ut aduersus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent.

Obuiam fit Archelao Sabinus Cæsaris curator earum rerum quas in Syria possidebat, in Iudeam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neq; arces obtinuit, quæcûq; fuerant in Iudæorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cæsari uideretur, agnosceret. Proinde Cæsare se sustinuit: sic enim se promiserat esse facturum.

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri, & Archelai.

C A P V T

X I I I.

SEd cum Romam nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam, et aulæ regis obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, et quotquot rerum dispensatores fuerant, ratiocinari coepit, et arces ut sibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: sed custodiebant omnia secundum interdictum Sabini, usq; ad Cæsaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnū etiam ipse petiturus, hortatu Salomes et promissionibus incitatus, dicentis, iustiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum testamentū, in quo is successor regni fuerat constitutus, firmitus esset, quàm illud, quod posteriore tempore factum est: illud sana siquidem mente fecisse Herodem, hoc autē iam sensu præ uoletudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem, et fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis satis honorabilem, sed etiam sibi ualde gratissimum, atque fauentem. Maximè autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor, uir opinione clarus, et ad dicendum acerrimus. Idcirco etiā freti, eos qui persuadebāt ceden-

dum

dum Archelao, siue quòd regio testamento successor fuerit institutus, siue quòd maior natu esset, aduertere contemnebant. Sed cum Romam uenissent, omnes cognati ab Archelao discedentes, ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua cōstrikti, sed odio, quo aduersus Archelaum irritabantur. Maximè autem libertatem desiderabant, & Romanorum indices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quòd si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem cōducibilius existimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē Archelai apud Cēsare deposuit, Inter hæc Cēsar suscipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoq; cognoscens, & ratiocinia thesaurorum Herodis cum anulo consignatorio, quē Ptolemæus apportauerat, cœpit dispicere quid ordinandum ratio postularet. Legens quoq; literas Vari, & epistolas Sabini, summam quoq; thesaurorum, & quid pecuniæ per singulos annos ingrederetur, aduertens: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo transmisserat recensens, congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iuliæ filiæ suum adoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis, copiam facit, ut quisq; de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentissimus, & Archelao satis infestus, huiusmodi uerba locutus est, dicēs: Archelatum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare, opere uerò omnem regni potestatem possidere: antè quàm ei à Cæsare, in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur. Huius testimonium esse dicebat eius audaciam, qua præsumperat in die festo Iudæos interimere. Qui etsi iniustum aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tan-

tam eadem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset, contumeliam grandem Cesari intulisse firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate præsumeret. Si autem uti priuatus illa gessisset, amplius eum deliquisse narrabat: quod regnum non possidens, supplicia quibuslibet intulerit, de quibus decretum Cesaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes, et ordinationes: ad hæc etiam sedisse illum in solio regali, et causas plurimas iudicasse, ac determinasse proclamabat, tanquam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possidente: petitionum quoque plurimarum promissa publice facta memorabat, quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum, dum in regno à Cesare firmaretur? Opponebat illi etiam, quod ex hippodromo uinctos sponte dimiserit, et plurimas, siue quæ facta fuerant, seu quæ facta quidè non erant, sed credibilia uidebantur propter naturam sui: quod fieri posse indicabantur à iuvene, tum etià ab accenso regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum cum patris penitus neglexisse, prohibitos quoque omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoque seditionis affirmabat exortum, quod eum uidebant circa patrem suum mortuum, qui ei multa et magna bona præstiterat, tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas per diem publice confingentem: occulte autem uoluptate regni percepti perfrui, et noctes in delicijs agitare. erga Cesarem quoque huiusmodi se præbiturum Archelaum, cum ei regnandi iura tribuerit, qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur: Tripudiare namque, et cantus exercere in morte patris, tanquam si hostis aliquis interiret. et quod nunc ad Cesarem, calliditate usum dicebat, ut se regni percipere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset antea potestate, quanta illi nec amplior à Cesare rerum do-

mino posset attribui. Maxime uerò eadem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: et impietate obiecit, quod in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum cæsa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi insontes indigne et miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, non alienigena hoste perimente, sed eo qui se regni iura legitime percepisse iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregrisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium prosecutum esse testetur, per iniquitatem admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quod pro sui merito nunquam posset uel in somnis regiam potestatem legitimo iure promereri. Nam et patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorem disponi procul dubio desperabat, nisi per ægritudinem ac morbos, quibus non solum corpore confectio defecerat, uerum etiam animo parum ualido erat. Cæterum quando mens eius sopipes fuisset et sana, et corpore forti, ut digne ac merite negotia cuncta disponderet, in Antipatrum potestatem regnandi contulerat, testamento iure legitimeque confecto: Nam qualis porro rex iste possit existere, qui aut contempto Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cæsare se dominum fieri et ab eo regnum sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, et in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumque is loquendi finem faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba factururus, dicebat itaque: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui passi sunt, quam Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non

ut non solum iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; minere disponebant, nisi ci prætenderent. Cumq; hostilia multa operarentur, uerbo quidē aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Cæsarem, necessarium Archelaus indicauit, ut eos ab hac insolentia et improbitate renouaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabant, sine ulla uel Dei uel loci festiuitatis ne reuerentia. Mirari se sanè dicebat, nō cōfundi Antipatrum, quod talium defensor existeret; dummodo inimicitie sue, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret et odio magis quàm natura iustitie indicaret: illos purgare gestiundo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cetera uerò de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factum gestum ne fuisse: sed animo ledendi nunc in trāsuersum ab æquitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabant: sed ad inuidiā Archelai cuncta deprauare: et tantam illos cupidinem inuasisse obsistēdi Archelao, uiro quidem consanguinitate propinquo, conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmitusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quod in hoc posteriore dominum cuncte ordinationis Cæsarem constituerit: quem minime illorum improbitatē imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate perfuncti essent, nunc autem ad contumelias uoluntatis eius et intellectus in omnibus festinarent. sed nequaquam Cæsarem iniurias illius uiri permittere, qui et amicus fuerit, et auxiliator, et omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentum eius solueretur, quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem Cæsaris im-

aturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propositam, et indubitatam cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam posfit Herodi alienationem et mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successioneq; optimo filio dedicasse. Sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter et optime iudicasse, quòd omnia ad uoluntatem potestatemq; Caesaris rede gisset. Postquàm hæc Nicolaus enarrauit et finem loquendi fecit, Caesar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificetia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; suæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: et non aliter esse se facturum, nisi quæcunq; testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus

& pugna.

C A P V T

X I I I.

Igitur facta solutione confessus, apud setpsum Caesar considerabat, utrum ne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dispartiri. Interea mater Archelai, morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniunt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquàm enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus adueniens, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs et tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si fortè aliquid seditionis molirètur, obuiam iret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquàm Varus absceßit, Sabinus curator Caesaris illic remanens, Iudæos cepit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum

quorum satellitio aduersus Iudeos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & thesauros regios scrutatus sumpserat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur Pentecoste (festiuitas nanq; hæc apud nos sic patrio more appellatur) non tantum religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia congregata sunt hominum Galileorum & Hierichuntinorum immensa multitudo, et quotquot trans Iordanē fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionem Sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuisi, diuersa loca occupant. Et una quidem pars hippodromum tenuerat: cæterarum uerò duarū altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa tēplum erat: altera uerò ad Orientem loca posita detinebat. Tertia uerò pars hippodromū, sicut diximus, ad Occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autē illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obfessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quā mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat, dummodo coepta perficerēt, confestim scribit ad Varum, postulans ut quā citissime subueniret: in magno periculo esse cunctā a se ibi militiam derelictā: ipse autē altissimam turrium arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorem fratris Herodis Phaseli ædificatam atq; ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudeos exeuntes aggrederentur. Cumq; ipse neque ad amicos auderet ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortē hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinque aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent,

& plu

& plures ex Iudæis occumberet, obstinatio tamen Iudæorum
 nequaquam tam dira belli facie frangebatur: sed circumcun-
 tes ponè templum, ascendunt in porticus, quæ fani aream con-
 tinebant, & ibi multum prælium profligatur: saxa quedam
 manibus uoluebant, quedam fundis & tormētis cæteris emit-
 tebant: ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorū plu-
 rimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi superiores
 extiterant. Romani uerò in incerto positi, nec ictus ancipites
 euitare, nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde
 cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postre-
 mō Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem por-
 ticibus submitunt, Iudæis qui super porticus erant, non sen-
 tientibus. Ignis porro à plurimis appositus, continuo inflam-
 mas exæstuat, testæq; corripuit: quorum materies, quod erat
 pice cum cera peruncta, & in superficiem deaurata, ignem
 confestim suscepit: quo incendio opera illa magna & admi-
 ratione digna differeunt. Sed etiam eos, qui super porticus
 pugnautes astitierant, repentinus corripit & insperatus in-
 teritus: alij simul cum testis concidentibus pessum ibant, pars
 hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consi-
 tij, & sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut
 gladijs abusi suis intereunt: ut malum quasi quo se uide-
 bant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum
 uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio libe-
 rabantur, à Romanis continuo sine ullo negotio necaban-
 tur. Quippe nudi armis, & animi timore soluti, ueniebant
 in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui testæ con-
 scenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per
 illud incendium in fiduciam subleuati, interius progrediu-
 tur: & ararium ubi templi opes seruabantur, arripiunt,
 & plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem
uix

uix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conqui-
rere. Interea Iudeos plurimum contristabat, tam interitus so-
ciorum, quàm erarij, anathematumq; direptio: et tamen quot-
quot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces
promptiq; constabant, aulam regiam undiq; uallantes mina-
bantur incendium, et cunctos ibidem unà interitui dare, nisi
celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si
id eligerent, daturus. Sabino quoque, si etiam ipse uellet, ex-
eundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur,
nonnulli ex regijs militibus ad Iudeos transeunt. Rufus au-
tem et Gracchus tria millia pugnatorum ex militia Herodis
sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, et strenuos.
Cum his igitur omnibus sese Romanis adiiciunt. Rufus etiam
equites aliquantos habebat, ipsos quoque secum Romanis
auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minimè negligebant,
sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes,
ut illam opportunitatem se saluandi, et in libertatem pa-
ternam respirandi non perderent. Sabino uerò optabile fuit,
ut egrediens abscederet: sed committere semetipsum non au-
debat, suorum consideratione factorum, et quod hostes ad-
modum infideli mente esse cognouerat: simul etiam Vari
præstolabatur aduentum: eumq; si adesset, obsidionem illam
esse soluturum.

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno.

C A P V T

XV.

EA tempestate etiā alia plurima, turbis tumultibusq; ple-
nissima prouenerunt, quæ totam Iudææ regionem grani-
ter desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate
concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella fere-
bantur. Militauerunt quondam Herodi duo millia hominum,
hinc inde congregatorū. Hi ergo in unū collecti, et seorsum à
cætris

cæteris discedentes, aduersus regios milites pugna congregantur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi præfecerant: qui tam in campis ad pugnam strenuè ferebatur, quàm in locis asperis arte præualebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechie præpositi latronum, qui multum quondam præualuerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehensus. Iste igitur Iudas circa Sephorim Galilæe congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcunq; ille locus habebat, abripuit: et exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quæ ibidem pro custodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam hic atque illic agebat et ducabat exercitum, libidine rei maioris accensus, et emulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaq; prudētia: sed ad nim inferendam tantum, et ledendum pronior, et proclius extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine præstans, cui magna fuerāt credita commissaq; negotia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti præsumpsit imponere, et aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum antè gessissent, aulam regiam in Hierichunte succedit, et omnia quæ ibi habebantur abripuit, multa quoque in diuersis locis per uniuersam provinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus cōcremādo. Ampliora quoq; iste gessisset, et amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militum regionum, qui se

A A Romanis

Romanis addiderant, tota manu totaq; uirtute congregiens, occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congregati, neq; ordinis neque dispositionis bellice gnari (siquidem temeritate magis quam disciplina pugnabant) à regijs occubere militibus. Sed & ipsi Simoni, per fugas se & per montis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrens, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoes, à quibusdam hominibus Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur, eò quòd regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac moderatione disponderet: & propterea alienigenæ irruerant, per quos seditiosa mentes occasionem accipientes, ad bella excitanda successe sunt, intentione sola deuastandi, & rapiendi aliena. Ceterum & Aithrongæus, uir neque generis dignitate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantum confusus abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus rebus obscurus, uerum magnitudine corporis & robore preualens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore, & magnum de fortitudine gloriâtes, & ex hoc credebant sese regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum turmam propriam ducitabat. Congregatur itaque ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & sicubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo conflictum. Ille uerò diadema suo capiti circumponens, ad consultandum concilium cõuocabat, ut quid facto opus esset, decerneret. Videns autem cuncta in sua potestate, coepit insania ferri, maxime quòd rex à populo uocabatur, quod sibi ad regendum quæ uellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse quàm fratres eius magna conspiratione frementes, odio Romanorum

manorum & regionum militum, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus utrosq; infesta mēte ferebantur: aduersus regiones quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant: aduersus Romanos autem, quòd eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nulluq; interitum poterat cuitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circumdantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: ceteri uerò timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regie militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites insequentes, plurimos sauciabant. Superantur tamen postea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maicrē autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouissimus autem eorum super his quæ continebant mœrore confectus hæsitare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patruelis Archelai se committit, ac tradit: sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ secum ad seditiones faciendas conspirare præsumeret, statim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxiij existentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; suorum, ad omnia nequitie opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hierosolyma obseffos liberāte, tradidanteq; seditiosos,

CAP. XVI.

A A 2 Interea

INterea Varus, mox ubi quæ gesta sunt Sabino scribēte cognovit, timens illi legioni, quam in Hierosolymis dereliquerat, duas reliquas legiones assumens (tres quippe in Syria fuerant constitutæ) assumens etiam equitum alas quatuor, et auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuersi mādauerant, mārābat præsidium illis, qui in Iudæa obsidione tenebantur, asserre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij transeunti subsidium mille quingentorum uirorū. Mandat illi et Arctas quoq; Petrus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruum peditum et equitum manum. Congregato itaq; in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unam amicorum suorum destinat Galilæos expugnatum, qui super Ptolemaidem habitabāt. Ille autem Galilæam ingrediens, magnam in pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, sed à ciuitate abstinuit: erat etiam crimine seditionis immunis: sed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, castra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hostili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum atque opulentum, iidem Arabes comprehendentes, incendio concremarunt, et quaquaversum exercitus ibat, igne cuncti et cedere replebantur. Succenditur enim Emmaus castellum, Varo iubente gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hierosolymam tendit. Illi porro qui ad obsidionem fuerant congregati, faciem ipsam non ferentes exercitus, passim cuncti diffugiunt, imperfecta seditionis operarelinquētes: qui uerò in Hierosolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incusante excusationibus diuersis semetipsos purgare nitebantur, quod multum illa propter festiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam

quaquam ex eorum sententia contigisse, sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsum autem cum Romanis obsessos potius quàm obsidendi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum Varo Iosippus Herodis regis nepos, & Gracchus atque Rufus, omnem exercitum quem sub se habebant, secum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obsidione tenebatur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire, ex alia parte Hierosolymis egrediens, mare uersus abscessit. Interea Varus per omnem regionem partem militiæ mittit quæsitum eos, qui causa seditionis extiterant. Deprehensis autem qui manifestabantur, alios qui causa mali extitere, supplicijs cruciabat: quosdam uerò dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuisse autem, qui propter hanc causam in crucem acti sunt, ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atq; cõpositis, maximam partem militiæ ad sedes proprias dimittit, grauem eam illis locis existimans: nam in plurimis excesserant, & eius decreta plurima cõtempserant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipse uerò decem millia Iudæorum in unum locum fuisse cõgregatos audiens, festinus occurrit, ut eos comprehenderet. Illi autem antequàm comprehensi fuissent, semetipsos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidam ueniam cõtribuit, ipsos autem ductores, qui causam secessionis excitauerant, ad Cæsarem mittit. Cæsar autem plerumque ex eis dimittit: illos autem qui Herodis cognati fuisse, supplicijs adegit, quod nullum iustitiæ gerentes respectum, contra familiares & consanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem ista disponens, & propter præsidia unam legionem, quam etiam primo dimiserat, Hierosolymis relinquens, Antiochiam redire festinat.

Iudæorum querela contra reges, & Cæsaris decretum. CAP. XVII.

Archelao uerò apud Romam commorante, aliorum negotiorum principia pullulabant, quorum hæc erat causa.

AA 3 Venerat

Venerat Romam legatio Iudeorum, super octo millia hominum, petentium, ut suis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant missi, quinquaginta fuere. cetera uero multitudo Romae ad eos fuerat uocata. Cesare autem concilium faciente cum amicis, ceterisque Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisque fundatum, legati quidem cum uniuerfa multitudine indigenarum Iudeorum, causam acturi conueniunt. Archelaus autem e contra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere consanguinei ab Archelao per odium separantur. Iudeis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant, graue putantes, & ad confusionem propriae pertinere, si ante Caesarem contra consanguineum & familiarem loqui praesumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens, Vari cōcitus hortatu, prima quidem causa, ut fratri adesset. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno soluto, per partes posset distribui: siquidem plures essent, qui suis legibus uiuere postulabant. Vnde Philippum hortabatur, ut pro se laboraret, quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudeorum legatis copia dicendi, coeperunt pro dissoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multis sumere: dicentes, eum nomine tantum fuisse regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse, & multam per eum desolationem rerum factam esse Iudeorum: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant, & tantos quidem Iudeorum eius crudelitatibus interisse, quos nunquam ex historia perisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent, infeliciores existere, non solum eis, quibus ostensione uultus asperri, & indignatione mentis terribilis

ribilis apparebat, sed etiam eis quibus substantias suas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab allenigenis habitatas, cum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penuriae necessitatiq; contradidisse, cum paucis autem regno delictisq; si ueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis, nisi ut eorum substantias raperet, & quibus uitam fortasse concessisset, rerum suarum amissione damnaret. Iam uerò in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uerò lucrorum gratia post functiones à seruis exactoribus, uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quae ad damnum auri uel argenti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quae pudore sui similiter ab eis qui passi fuerant, tacebantur, sicut ab illis qui gerebant desiderabantur: qui uidelicet facinora sua timebant, ne in publicum proderentur: tantasq; sub Herode iniurias, & contumelias passos fuisse, quantas nec ulla bestia posset ingerere, si facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem saepius calamitates suam gentem passam dicebant, sed nunquam se in tantam infelicitatem, tantamq; cladem prorsus incidisse. Exemplum namq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuersae genti fuisse. Et optabiliter se Archelaum quidem regem denominasse firmabant, quia post Herodem quemlibet malum ferendum & tolerandum utiq; decernebant: qui tamen ipsis iniurijs se quasi mitiorem Herode conabatur ostendere: uerum postea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra distulit, sed statim aperuit suae mentis indicia: & cum nondum erat regni consecutus integram firmitatem, quod in Caesaris arbitrio consisteret, illius regni potestatem uel tribuere uel nega-

re, dedit tamen ingenij sui propositiq; specimen, qualiter posset in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipsis initijs perpetrare præsumpsit: ut cines in templo die festo uelut numini eos offerrens, auderet occidere: unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum, propter merita suæ crudelitatis et sceleris. Ob id quoq; et has querelas, legationem totam gentem destinasse firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, et Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciā mitterentur: et tunc cognosci posse dicebant, utrum ne seditiosi essent, et tumultuū cōcitatores, an subiecti et deuoti, si probis iudicibus, et rectoribus uteretur. Talia Iudæis dicētib; Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquā fuerit accusatus. Non enim uera posse dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde causarentur, illo uiuente prætermittentes, quando possent in quibus læsi fuerant uindictam, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uerò quæ sub Archelao acta essent, ad illorum improbitatem iniuriar; q; referebat: qui contra ius et contra leges talia commisisse præsumpscrint, quiq; cædis fecere principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quòd seditionis libidine tenerentur, et quòd peruiaces essent ad obediendum uel legibus, uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæsar hinc inde quæ dicta sunt audiens, cōuentum dimisit: et post paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uerò Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem, si laboribus et fauoribus circa semetipsum meritis appareret, alteram uerò dimidiam, bisariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo mi-
delicet

delicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuer-
so regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem
Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis
per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachoni-
tide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zeno-
dori dicebatur, reddebant talenta centum. Ceterum Archelao
Idumæa, & Iudæa, & Samaria. Hæc enim leuigata fuerant
quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod
in seditione ceteræ multitudini participes non fuere. Erant
autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant, Stratonis
turris, & Sebasta, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero,
& Gadara, & ipsæ fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à
dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxe-
rat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquemque an-
num talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua po-
testate susceperat. Et hæc quidem de filiis Herodis ordinata
sunt. Salome uero super illa quæ frater in testamento relique-
rat (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phaselis, & argenti
signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habi-
tandum aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. In-
trabant autem etiam huic redditus ex omnibus suis, talenta per
singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus
erat, quæ sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis
quoque consanguinei, quæcunque in testamento declarantur.
Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater
reliquerat, Cæsar etiam utriq; dona largitur uicenas quinas
myriadas argenti signati, easq; cōiunxit Pheroræ filijs. Cun-
cta uero, quæ illi fuerāt dimissa, per filios Herodis distribuit:
erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens ua-
scula, quæ non tam ei magnitudine uel pretio quàm recorda-
tione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interemptum à patre, deprehenso.

CAP. XVIII.

HIS igitur à Cesare dispositis iuuenis quidā, Iudæus quēdem genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibi met esse reputabat, quò regnū posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, et ingenio callidum ad magna negotia perturbāda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussione ostenderet, et expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluasse. His igitur figmentis et ipse in superbiam extollitur, et alios quorūque occurrerent, erudiebat. Interca Cretam appulsus, Iudæorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarū abundantia coepit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hæc uenit ad Melum, ibiq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecunia, fide, quæ ex regio sanguine illum descendere iudicabant: et spe quòd posset paterni regni iura suscipere, uicemq; præstantibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium uenientibus, et Dicearchiam appulsus, ibidem quoque quī habitabant Iudæos similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebant nanque illi, ueluti regi, et alij quidam plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem et amicitiam cum Herode possederant. Causa uerò maxima deceptionis erat

erat hominibus, quòd illum casum cum uoluptate à referentibus aduertebāt. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultusq; similitudine: etenim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati, nihilominus inducti fuerant ad credendum, illum non fuisse alterum, sed Alexandrum Herodis filium: ita ut etiam alijs nescientibus iurare præsumerent. Proinde ingredienti Romam, et fama sui cuncta replenti, in occursum egreditur Iudeorum plurima multitudo, instar miraculi, salutem eius factam diuinitus admirantes, et cum gaudio illum maiore suscipiunt: maxime propter maternum genus, quòd erat ualde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret, per plateas et uicos in sella portabatur, cuncto regali cultu cõpositus ex opibus et quæstibus, quos per diuersa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo, uoces plurime, clamoresq; cum fauore reddebātur, et omnia fiebant, quæ solent ad gaudia mentes hominum concitare, præsertim in tali euentu, ubi præter spem salutem illius factam esse mirabantur. Sed ubi Cæsari nuntium illud allatum est, non quidem credebat, eò quòd sciret Herodem non facile posse in quibuscumque negotijs decipi, præsertim in illis, in quibus animum intenderet: tamen sperans potuisse contingere, Celadum quendam suum libertum, qui sæpius fuerat cum illis infantulis collocutus, mittit ut uideret Alexandrum. Ille autem cum uidisset, nulla meliori discretionem usus est, quàm usæ fuerat multitudo. Verum Cæsar decipi omnino non potuit, quoniam erat quidem ille similis Alexandro, sed nõ ita, ut eos posset inducere, qui prudenter inspicere discernereq; ualerēt. Siquidem iste falsus Alexander, ex labore et opere ualde cõstabat attritus: in illum autem delicatudo ex delicijs, et fortitudo de frequēti exercitatione concurrerant: huic autē durius et crassius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conspirante;

inxta

iuxta discipulum atq; doctorem, et cum fiducia uerba proferentes examinabat: rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, et semetipsum obstupescere simulans, rogabat ob quā causam Aristobulus quoq; non uenisset, quò regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, et territum, ut si forte sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talia enim eum doctor ille respondenda docuerat) Cæsar semotum adulescentulum à cæteris abducens, Tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur, si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, et quis te ad talia confingenda perpulerit: maior quippe est tua etate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neq; enim ultrà mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cæsari omne figmentum, et quali modo, et à quo fuerit commentatum. Tunc Cæsar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit: uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroq; nautarum: illum uerò qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Meliensibus autem cōdemnatio sufficiens uisa est, ut quantoscūq; sumptus uel pecunias in falsum Alexandrū erogassent, irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidē Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Archelai accusatio & relegatio.

CAPVT XII.

Archelaus autem toparchiam suscipiens, mox ut Iudæam attigit Iozarum Boëthi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quòd cum seditiosis unā conuenerit. Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantiā et decore mirabili:

mediet

medietatem quoque aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; cōstructo, diuertit in campum, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus cōsitus. Vicum etiam edificat, cui nomen Archelaidem constituit. Paternam quoq; legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uerò fratris coniugem, ex qua filios quoq; susceperat, sibi met accersit uxorem. Iudæis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Sæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudæorum, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituunt: maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, ut mansuete, clementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelai rerum farum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipse dicebatur) aduocat: ceterum scribendum Archelao, indignum existimat: illum autē destinat, ut Archelæum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendens, nauigationem celeriter peragit, et in Iudæam uenit: Archelæumq; occipat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæsaris aperit, atq; ut confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæsar uerò, ueniente Archelao, aliquibus accusatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed ubi se parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias uerò eius, rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequam Romam uocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se nanq; dicebat, spicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum possidētes, quas uidebat à bubus comedi.

Sed hoc

Sed hoc uidens, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens, mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut commodis prouenturà. Boues nanque labores, et miseriam significare firmabat, eò quòd soleat illud genus animalium laboribus affligi et contrari: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quòd terra bouum laboribus et operibus exarata in scipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodum decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatem, et tempus suppleri asseuerabat Archelao, quo de principatu sue potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uerò die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudeam uenit à Cesare destinatus, Similiter et Glaphyræ uxori eius, et regis Archelai filie prouenit. Quæ primo, sicut supra ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uerò quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iuba Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit, Mariam excludens, quæ sibi fuerat coniugata. Tātus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incendrat. Cum uerò iuncta esset Archelao, tale somnium ipsa quoque contuetur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem, et se quidem illi adgaudere, eumq; libenter et alacriter amplexari: illum uerò exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbum, quo dicitur, Fidem mulieribus non habendam. Non ne mihi iurando constricta es, et iugali foedere uirgo sociata? Postquā
filios

filios quoq; suscepimus, amores nostros oblita es, secundarum
 cupidine nuptiarum: sed neque hoc tibi sufficere iudicasti,
 quin etiam cum tertio sponso concumbere præsumpsisti: et
 sine pudore domum nostram ingrediens, thorum genialem
 polluisti, cum Archelao ius coniugale consocians, ut illum ui-
 rum haberes, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego
 nunquam tui penitus obliuiscar: neq; beneuolentia, qua sem-
 per circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuerfis
 opprobrijs, meam, sicuti fuisti, firmam stabilemq; perficiens.
 Quæ cum illa familiaribus mulieribus retulisset, post paucos
 dies uita defungitur. Hæc ergo haud sanè importuna huic no-
 stro operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quæ
 circa ipsos reges cõtigisse noscuntur: deinde, ut exemplo uera
 probentur dicere illi à quibus immortalitas disputatur anima-
 rum: ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum huma-
 narum cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi rerum, ho-
 mines lædantur in moribus. Enimuero qui hæc credide-
 rit, nullo modo prohibebitur per dies singulos ad
 uirtutis augmenta procedere. Archelai uerò
 regio tributaria facta, Syriæ dispensatio-
 ni coniungitur. Interea Cyrenius,
 uir consularis, à Cæsare de-
 stinatur, censum in Syria
 dispositurus, et do-
 mum Arche-
 lai red-
 diturus.

F L A V

FLAVII IOSE,

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicae liber decimus octauus.

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT I.

YRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione cōgregabantur, uir per omnium magisteriorum et principatum officia celebratus, per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens, et in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cæsare destinatus, et approbator uniuscuiusque sententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemque Iudeorum omnium gerens. Venit etiā Cyrenius in Iudæam (nam dispensationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorum depretiaturus substantias, et Archelai redditurus pecunias. Porro Iudæi licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent, subiiciuntur tamen, ne amplius resisterent, persuadente illis pontifice Iozaro: Boëthi nanque erat iste filius, et illi quidem euiti ratione pontificis depretiari suas permiscere substantias, nihil amplius hesitantes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddochum Phariseum sibi coniungens, recessionem facere festinabat, depretiationemque et censum nihil aliud esse dicebant, quam integram seruitutem. Proinde ad defendendam suam libertatem, totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoque illis cooperaturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorem suum et gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam Deum non aliter illis auxiliatorem fore, nisi talibus consilijs ad agendum procederent.

rent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur, ut etiam homicidijs nullo modo parcerent: quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, hauriebant: atque hoc modo in magnum malum seditio illorum et audacia prorumpebat: nihilque fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, et supra quàm dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorum: et clades inter cos et latrocinia, depredationesque gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisque communis, re uera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multae itaque caedes ciuium sociorumque perpetrantur: postremo in inuicem conuertuntur, non secus quàm contra hostes insensius agerent bellum. Itaque quotidie depredationes, captiuitates, caedes ubique concurrebant: ita ut etiam templum Dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas, et institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iudas et Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes, seditionibus actumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere, per insolentiam inconsuetae philosophiae: de qua uolo pauca differere.

De quatuor haeresibus apud Iudaeos.

CAP. II.

Iudaeis igitur philosophiae tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictae, Essenorum, Sadduceorum, et tertia qua philosophabantur, qui dicebantur Pharisei. Et quanquàm de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisei enim quotidianam conuersationem exiguam habent, et prorsus abiectam, nihil mollitudini aut delicatitudini penitus indulgentes: sed quaecumque iudicio rationis oportere comperta sunt, illa sequuntur: praepositis nullo modo reluctantur:

B B

maiores

maiores natu competenti honore uenerantur, ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium Dei futurū esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerint, quā illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuique habitacula, promerito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium: et alias quidem animas eternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere: et ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibilesq;. Quantacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorum constitutiones, expositionibus suis faciēda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorū prælatum est testimonium, ut ad eos plurimæ ciuitates, et maxima multitudo cum studio grandi confluerent, opinione adducti, quæ meliores cæteris existimātur. Sadducæi autē animas mortales existimant, simulq; cum corporibus interire. Nullas uerò alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autē philosophiæ suæ certare, et reniti, gloriosum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, et modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honorib; celebrantur. Esseni autem ad Deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt: iustitiam autem rem pretiosam, pro qua etiam usq; ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo autem anathemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrant, quod se plurimum ab eis putant munditia uel sanctitate differre: et merito se à communi congregatione discernunt, remotim sacrificia facientes: cultus uerò morum atque conuersationis optimi: ad colendam ter-

ram et

ram & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent dignum & ualde mirabile, quod in alijs non inuenias gentibus tam Græcorum quàm etiā Barbarorum, quod omnes illis opes in medio sunt, & ab eis omnia communia possidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerunt. Sunt autem super quatuor millia hominum numero. Vxores non ducunt, neque seruos habere festinant: aliud quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatē existimant. Isti ergo semotim apud semetipsos adiuuunt, mutuas sibi uicissitudines ministrantes: susceptores autem redituum promouent, curatoresq; constituunt, qui cuncta quæ terra profert, in usus necessarios administrent. Sacerdotes autem optimos uiros eligunt: eibus illis simplex est, habitus insumptuosus & mūdus. Quartæ ergo philosophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in uestitu, in habitu, cæterisq; alijs, Phariseis consentiunt: circa libertatē uerò immobilē retinent atq; immutabilem sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixæ. Solum enim principem & dominum dicunt Deum omnium. mortis etenim multas & uarias species sustinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum supplicia, uel amicorum amissiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanque uiderunt, qualiter sapius aliqui eorum in supplicijs immutabiles permanserunt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc stultitiæ morbo insanabiliter ægrotarunt: Gessio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoque superbia ad seditiones excitandas Romanis, recedendiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios præcipientes dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque huiusmodi sunt apud Iudæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenii, & pollutione templi.

CAPVT III.

INterea Cyrenius opibus restitutus Archelai, descriptioneq; perfecta, quæ facta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæsare superatus: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sacerdotali deposuit officio, Ananum in pontificatu substituens. Herodes autem & Philippus tetrarchiam suam eorum unusquisque suscipiens, Herodes Sephorim muro circumdedit, ad instar & similitudinem Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharâta. Ciuitas autem ipsa est, quam muro circumsepiciens, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæsaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ est circa fontem Iordanis fluminis construens, Cæsarem nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesare ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudinem replet, aliarumq; necessariarum copia rerum refertam facit, & Iuliam cognominem Cæsaris filie uocat. Coponio autem Iudeam illo tempore gubernante, quem supra docuimus cum Cyrenio destinatum, huiusmodi factum in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur, quam festiuitatē Pascha uocamus, in qua mos erat ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis, uiri quidā Samaritæ occulte in Hierosolymam uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum sanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cæsaris, & Parthorum imperatoris, de Artabano Pilatoq;.

CAPVT IIII.

Coponius autem non post multum temporis Romam reuertitur, cui successor regendæ provincie Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita defungitur,

gitur, Iulie Cæsaris uxori derelinquens Iamniam, et omnem suam toparchiam; et in campo Phaselidem et Archelaidem constitutam, quæ etiam plurimis consistat fuere palmetis, quorum fructus optimus et ualde præcipuus. Sed huic quoque succedit Annius Rufus, sub quo etiam Cæsar moritur Romanorum secundus imperator, septem et quinquaginta annos in imperio adiuuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaque annos septuaginta septem, uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus efficitur, Anni Rufi successor. Is Ananum remouens sacerdotio, Ismaëlum filium Iabi pontificem designauit. Sed et hunc non multo post abiiciens, Eleazarum Annæ pontificis filium, sacerdotio surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio, et Simoni cuidam Camiti filio, ministerium pontificatus attribuit. Sed non amplius et ipse quam unius anni spatium eodem perfunctus officio, Iosephum cui Caiaphas nomen fuit, habuit ordine successorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romam reuertitur, postquam undecim annos in Iudæa cōpleuerat. Huic successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij perueniens, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusque circumdans, in regione Galilææ iuxta stagnum Genesar, unde aquæ calidæ non longè distabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atque etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoque regione, quæ sub illo fuerat constituta, ab eo coacti conueniunt, ut ibidem commanerent. Multi etiã ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur.

Suscepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, plerosque etiam quos liberos non esse constaret, quibus tamen securitatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatis etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege transcribens, in qua significatur, ut habitatio septem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator insidijs illi à Phraate filio preparatis, secundum hunc modum: Phraates imperator postquam legitimos filios habuit, ascinit sibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermusa. à Cæsare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primum quidem ea, sicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate suscepto, coniugem cam legitimam designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque festinans, ut Parthorum principatus filio suo contingeret, quod uidebat aliter fieri non posse, nisi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: persuadet imperatori, ut illos Romam obsides destinaret. Proinde illi (non enim facile fuit Phraati, dispositionibus Thermusæ resistere) Romam à patre mittuntur, & solus in regno Phraates filius enutritur. Sed postquam adoleuit, graue reputans ac molestum, ut principatum patre tribuente susciperet, insidijs præparat patri, cooperante sibi etiam matre. Nam sermo quoque ferebatur, quod ei concubitu misceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus est exosus, tam parricidio quam amore matris infando: & seditionibus excitatis, antè quam amplior fieret, ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaque in

unam Parthorum fortissimi, cernentesq; sine principe se non ualere consistere, coeperunt inspicere quisnam illis ex genere Arfacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoque usque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex semine mulieris Italice illud imperium. Herodem itaque per legatos asciscunt. Sed postquam iste quoque suscepit imperium, coepit inuidiosus esse multitudini, atque suspectus, propter immensam crudelitatem: erat quippe ferus, & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plerique autem dicebant, quod cum in sacrificijs inter altaria peremerunt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est, quod dum uenatum pergat, occisus est. Legationem itaque Romam mittunt, unum ex obsidibus ad imperium postulantes: & mittitur illis Vonones, ceteris suis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunam suam, potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbara multitudo celerrima cōuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius coeperunt cōtemnere: indignum putantes, ut seruo subijcerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant: neq; enim iure belli datum: sed quod prius putabant, in pace ad iniuriam suae gentis & regni alienigenis esse contraditū. His ergo querelis gens uniuersa commota, illum proturbat imperio, confestimq; Artabanum euocant Medorum regem, ab Arfacidarū genere descendentem. Persuasus itaque Artabanus, uenit cum omni militia. Cui Vonones occurrit: & multitudine congregata Parthorum, cum eo bello congregitur. Artabanus autem uictus, confugit ad montes Mediae: & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus, cum Vonone confligit: & uictus Vonones, cum paucis ad Seleuciam fugit.

equitatu. Artabanus autem fūsum Parthorum exercitum insequens, magnam stragem operatus est. Tunc Barbaris grandi metu compressis, ad Ctesiphontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante, Vonones in Armeniam uenit: & primò quidem in illa regione cœpit imperare, deinde uerò ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuī, ille rectà ad Parthos conuertitur, & bellum Artabano denuntiat, quandoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armenij, qui circa Nisātem habitabant, Artabano fuere sociati: à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uercundia, quoniam cum Romæ nouerat, custodiuit, honorificeq; tractauit. Armeniam autem Artabanus Herodi uni suorum filiorū tradidit. Ea tempestate moritur etiam Comagene rex Antiochus, & plebs aduersus nobilitatem scinditur, & mittit utraq; pars legationem Romam: nobilitas quidem statum Reipub. habitumq; mutare desiderans, ut prædali dispensatione regeretur: multitudo uerò regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione suscepta, ex decreto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negotia correcturum, agente fortuna, quò facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta disponens, à Pisone ueneno perimitur, sicut iam in alijs indicatum est.

De Iudæorum cæde à Pilato commissâ.

CAP. V.

Pilatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæsarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorum. Nam secum statuas Cæsaris, quæ in signis militari-
bus inerant, intromittit. Imagines autē, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autē Pilatus ignorantibus populus introgressus,
signa

signa quæ secum apportabat, in ciuitate constituit. Illi uerò mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uerò abnuente, quòd iniuriam Cæsari facere, si fieret, existimabat, Iudæi nullo modo discedūt. Tunc ille occultè in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas preparauerat, aptum esse perspexerat) Iudæiq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudæisq; undiq; circumdatis, cœpit Pilatus mortem comminari, nisi quiescissent. At illi mortem se potius electuros, quàm constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinē Iudæorum in conseruandis legibus suis, cōfessim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamq; perducī. Voluit etiam ex opibus templi aquæductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum intervallo distabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa millia hominum congregata, clamabant, ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uerò milites à dorso Iudæos circumuenire præcipiens, iubebat, ut decederent. Illis autem ad contumelias, iniuriasq; conuersis, dato signo militibus, iussit, ut Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magnæ cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

De domino Iesu Christo.

CAP. VI.

FVIT autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirum cum nominare fas est. Erat enim mirabilem operum effector: & doctor hominum eorum, qui libèter quæ ue-

B B 5 - rasunt,

ra sunt, audiunt. Et multos quidem Iudeorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatio-
ne primorum nostræ gentis uirorum, cum Pilatus in crucem
agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio
eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus:
secundum quod diuinitus inspirati propheta, uel hæc uel alia
de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed et in
hodiernum, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, et
nomen perseuerat, et genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ: deq;
Iudeorum turbatione Romæ, & in Iudæa per Pilatum.

CAPVT

VII.

Eisdem temporibus alia Iudeos seuiora perturbant. Nam
etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum,
factum quoddam turpitudine plenum, opprobrioq; contigit,
quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iu-
deos euenire transibo. Paulina quedam mulier erat Romæ,
maiorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honesta-
tis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locu-
ples, et uultus pulchritudine decora: ætate autem quando ma-
ximè muliæres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Satur-
nino, etiam ipsi genere, opibus, ceteroq; cultu consimili. Hu-
ius itaque amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus,
ex numero equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, et
dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad munera largien-
da, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; muliæri ma-
iora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat
amore succensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum At-
ticarum se daturum pro uno concubitu sponondisset: sed neq;
sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi susti-
nens: siquidem neq; cibum ualebat accipere, morti se addixe-
rat:

rat : hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium . Et ille
quidem tale decretum animo infigens , per dies singulos hoc
agebat, ut celeri morte raperetur . Erat autem eidem Mundo
liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum
et iniquitatum coagulum . Quæ grauiter frens, quod ille iu-
uenis se damnalet in mortē (nam clarebat omnino periturus)
accedens erexit cum : *et* coepit cum eo talia fabulari, quæ ani-
imum eius bonæ spei facerent . Pronittebat se nanq; æsturam
apud Paulinam, ut quinq; myriadas accipiens, concederet iu-
ueni, quod uolebat . His itaq; dictis iuuenē de morte reuocans,
sumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat : sed nō eadem uia
Paulinam aggreditur, qua fuerat antē tentata: cernens animum
mulieris nullo modo capi pecunijs . Sciens uerò quòd admo-
dum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur :
Accedit ad quosdā ex templo Isidis sacerdotes, quibus inter-
positione inrisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in
præsentem duas myriadas *et* dimidiam: promittens etiam aliud
tantum, si quod uellet, habuisset effectum . Tunc causam ape-
rit, amorem iuuenis indicat: orat, ut *et* mulierem quibus pos-
sent modis, inducerēt . Illi autem pecuniarum cupidine capti,
promittunt quicquid imperaret, protinus impleturos: præser-
tim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam cōueniret,
ac suis uerbis impelleret, pollicetur . Finxit itaq; se ex Aegy-
pto uenisse, ab Anubi destinatum, quòd is grandi circa Pau-
linam amore teneretur: eumq; Deum sibi iussisse, ut Romā ue-
niret, mulieriq; præcepta numinis apportaret . Libēter illa *et*
exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriādo denūtiat, quòd
ab Anubi tali merito digna iudicetur . Hoc etiam indicat *et*
marito , quòd ab ea thorum *et* cœnam Anubis concupiscat .
Ille autem grātē concessit, pudicitiam coniugis non ignorans .
Ille igitur pergit ad templū: *et* cum cœnasset, tempusq; quie-
scendi

scendi uenisset, uniuersæ ianue à sacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina subtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui postquam silentium factum est, ad mulierem deuenit. Illa autem existimans Deum esse, reuerenter accipit: atq; ita cum ea Mundus pernoctans, circa uiciniam lucis abscessit. Illa autem mane facto consurgens, atque ad suum uirum ueniens, aduentum ad se numinis enarrauit. Similiter etià loquitur ad amicas, magnam sibi ex hoc glorificationem reputans prouenisse: & quia uerba quoq; ad illam fecisset Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebant, naturam inspicientes rei, alij autem credebant: quidam uerò admiraculum ducebant, pudicitiam attendentes, dignitatem referentes. Tertia uerò die postquam factū est, occurrens ei Mundus: O' Paulina, inquit, saluasti mihi uiginti myriadas, quas potuisses familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis postulacionibus defuisti, & damnificatione liberaisti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negotium obfuit, quòd Anubis uocatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit. Illa uerò in mentem suam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: & scissis protinus uestimentis, ad uirum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata, ne suam iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denuntiat. Tunc Tiberius diligēter causam examinans, uniuersum sacerdotum scelus inuenit: & ipsos quidem cum Ida, quæ causa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipsum funditus euerit, statuamq; Isidis in Tybrim finium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum cum maiore pœna non iudicans, quòd amoris uerementia deliquisset. Et ea quidem quæ in templo Isidis prouenerunt, tali fine conclusa sunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem, que

quæ Iudeis Romæ eodem tempore contigerunt, sicut etiam antè perstrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus, de sua patria profugus: accusabatur autem de legalium transgressione præceptorum, unde apud suos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se Mosi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi conso-
cians, seducunt Fuluiam quandam, unam de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadent, ut ostri & auri plurimum in Hierosolymam mitteret, templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes, proprijs usibus assumpse-
re, propter quod etiam argumentis, & fallacijs antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius (nam ei totum negotium Sa-
turminus insinuat, uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Consules autè quatuor mil-
lia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum insulam: pluri-
mos autem militare nolentes, propter legis paternæ custodiã, afficere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam qua-
tuor hominum, uniuerſa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq;
Samaræorum gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus a-
liena. Hos enim peruertit uir quidam, mentiri pro nihilo du-
cens, Caphedon nomine, qui omnem plebem suasionibus arti-
ficiosi induxerat, ut in montem Garizin omnes accurrerent, quòd eum sanctum, ac uenerabilem haberent. Pollicebatur
enim se ascendentibus ostensurum uniuerſa uasa, quæ ibidem à
Mose fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur,
& confidunt in quodam uico, cuius nomen Tirathua: atque
hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine
montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu Pilatus occupa-
pat, omnem equitatum præcedere iubens, & peditem uelocis-
simos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna committitur,
& alios obtruncant, plerosq; in fugam uertunt, maximã par-
tem

tem capiunt: quorum seditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimum ualuerant, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellium ueniunt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatum accusant, quòd iniuste tantos occiderit. Non enim à Romanis discedendo, sed iniuriam Pilati declinādo, in Tirathua congregatos esse profltebantur. Tunc Vitellius Marcel lum, unum ex suis amicis, qui curaret in Iudæa, constituit: Pilatum autem Romam pergere, ut de his quibus à Iudæis accusabatur, se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tunc Pilatus, postquam in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iussione compulsus: non enim posse eius dispositionibus reluctari. Sed antè quàm Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abcessit.

Vitellij gesta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum.

CAP. VIII.

Vitellius autem ueniens in Iudæam, ascendit Hierosolymam: & erat forte tunc festiuitas à maioribus instituta, que pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus, ac munificus extitit in populos: nam & uenaliū rerum pretia leuauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis, uniuersumq; eius cultum atq; ornatum, in templo haberi permisit, & sub pontificum potestate seruari, secundum institutionem moris antiqui. Nam antè quàm Vitellius uenisset, in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine, unus ex multis (Nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam a stolis eius existerat, eò quòd eam soli licebat induere, quando intrab

intrabat templum. Ceterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postquam Herodes accessit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulētius construit: & Antonia ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquam Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao excluso, à Romanis seruabatur stola pōtificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cetera templi ornāmēta & candelabrum quoq; seruabatur, quòd tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uerò festiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibusq; annis, & per ieiunia dabatur, atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quando usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudæis indulgens, pontificem Iosephum cognomēto Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset, iter confestim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quòd inimicus extaret, & Armeniam inuasisset, ne forte amplius eius concepta progredereetur audacia: monetq;, ut non aliter eius amicitie crederetur, nisi suos filios obsides præbuisset. Hæc itaq; ad Vitellium scribente Tiberio, ille magnis muneribus persuadet Iberorum, & Albanorum regi, ut cum Ar-

tabano

tabano sine ulla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abstinet, uerum Scythas, concesso eis transitu, aperientes Cassias pylas, in Artabani regiones immittunt, atq; ita deuastatur Armenia, omnisq; terra Parthorum hostibus impletur et cladibus. Nam primi eorum passim ubiq; perimuntur, turbis et luctu cuncta complētur. Filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numerofo. Nā multæ myriades ibi defecere Parthorum: ipsumq; Arthabanū, per munera Vitellius corruptis amicis eius et consanguineis, penè perdiderat. Sed cū dolos intelligeret Artabanus, seq; circumuentum irremediabiliter agnouisset (nam erant et plures et primi, à quibus insidie parabantur) cum paucis fidelibus ad superiores satrapias abscesit, atq; ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uerò magnam manum Dacorum, suorumq; congregans, et superans, suum tutatus est principatum. Hæc igitur Tiberius audiens, iussit postea cum Artabano amicitiam fieri: quòd etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus, et Vitellius, atque ibidem paucis de fœdere colloquuntur, in medio sibi ponte fluminis occurrentes, paucos secum utrq; , qui sibi munimēto forent, adducens. Ibi postquàm de pace locuti sunt, Herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat, tabernaculum ex uelamentis pretiosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidem Tyberio Darium filium suum, cum quo etiā munera magna, multaq; trāsmittit. In quibus etiam hominem magnitudine septem cubitorum, genere Iudeum, nomine Lazarum, misit: qui propter corporis uastitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiā, Artabanus autem in Babyloniā reuertitur. Herodes autem uolens semetipsum Cæsari tali nuntio commendare, literas per huiusmodi destinat portitores, in quibus intimat pacē factam, obsidemq; suscept

ſuſceptum, poſtremo cuncta denuntiat, quæ ad negotium per-
tinebant, nihil penitus prætermittens. Poſtea uero cum à Vi-
tello de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſa-
re, quòd cuncta iam antè cognouerit, Herode de omnibus edo-
cente. Ex hoc Vitellius ſuprà quàm quiſquam ratus erat, in-
dignatione turbatur: non tamè ſuum animum aperit, ſed iram
mente ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen
principatus.

De bello inter Herodem, & Aretam propter Herodiadam.

C A P V T I X.

Tunc etiam Philippus Herodis huius frater uita defun-
gitur, uiceſimo quidem ſecundo anno imperante Tibe-
rio: ipſe autem per uigintiduos annos reſtus aduixit, ſub ſuo
iure poſidens Trachonitidis, & Gaulanitidis regionem. Ad
hæc etiam Bathaneorum uniuerſam gentem ſuo regimine gu-
bernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus im-
perabat, exhibuit, nullas oppreſſiones aliquibus importans:
nam eiſ ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in
itinere cum paucis electis, ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta in-
dicia proſerebat: occuſantibus uel opis egentibus auxiliaba-
tur impiger: ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius, ſtatim
in ſolio conſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniu-
ſtæ autem punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: un-
de magnis exequiis in monumentum deſertur, quod ab ipſo
antè fuerat conſtitutum. Iuſtaq; ſunt illi magnificè celebrata.
Principatum autem eiſ Tiberius Cæſar aſſumens, ſiquidem
nullum reliquerat filium, diſpenſationi Syriæ, regiminiq; con-
iunxit: ſunctiones autem tributarias quæcunq; colligerentur,
in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoq; temporibus
inter Aretam Petream, & Herodem regem ſimultas magna
contigit, propter huiusmodi cauſam: Herodes Tetrarches

C C uxo

uxorem habuit, Aretæ filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, trāsīens in domo Herodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse, sed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset, Herodiadis amore captus est, uxoris alterius Herodis: filia enim erat ista Aristobuli, soror autē Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis miscere sermonem. Illa uerò suscipiente, pacta firmanantur: ut cū Roma reuersus fuisset, illa connubij iura susciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cū reuersus fuisset, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoscens, quæ inter eum fuerant Herodiademq; composita: antè quàm eam ille cuncta cognouisse sentiret, rogat uirum ut in Machærunta, ubi limes erat Aretæ, Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens, mittit uxorem, nihil eam sensisse penitus arbitratus. Illa uerò (præmiserat enim ante multum tempus ad patrem, ut ei apud Machærunta omnia pararetur, quæ itineris usus exposceret) à ductoribus Aretæ suscipitur: confestimq; intrat Arabiam, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rursus ad alteros transmissa, cum summa celeritate patri perducitur, cui cuncta Herodis aperit uoluntatem. Ille uerò ex hinc inimicitiarum sumpsit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur: non quidem ipsis præsentibus, sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta, ex exercitu Herodis afflictio, proditiōe perfugarum, qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa conuenerant, hæc Herodes scribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quòd Aretas talia perpetraverit, scribit Vitellio, ut ei bellum

bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certè mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syria demandabat.

De Ioanne Baptista.

C A P. X.

Q Vibusdam autem Iudæorum uidebatur ideo perisse Herodis exercitum, quòd in eum satis iuste indignatio diuina commota sit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iustitiam colere, in deum seruare pietatem, & per baptismum in unum coire. Tum deum enim baptismum acceptabile fore, si non solùm ad ablucenda peccata sumatur, uerumetiam ad castimoniam corporis, atque ad animæ iustitiam, purificationemq; seruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut signaculum & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrinæ eius persuasione populi à suo regno discederent (uidebat enim, quòd præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire) melius credidit prius, quàm noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm postmodum turbatis rebus, seram poenitudinem gerere. Ex sola hac suspitione Herodis, uinctus in castellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, sicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse, quo Herodes sumpsisset digna supplicia.

De morte Tiberii, & Herodis progenie uniuersa.

C A P V T X I.

Vitellius uerò cæpit omnia præparare, ut bellum cum Areta perageret. Sumens igitur duas legiones, & pedatum, & equitum uniuersam manum, cunctosq; auxiliarios ex

C C 2 regibus

regibus qui sub Romanis erant, simul adducēs, pergebat per Iudæam transitum facere. Sed uenientes in occursum eius primates Iudæorum, postulabant, ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur contra legem suam imagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus, mutata sententia, quam antè consulto prouiderat, per campum magnū ire præcepit exercitum: ipse autem cum Herode tetrarcha & amicis ascendit in Hierosolymā, deo hostias immolaturus. Nam dies festus Iudæorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem occurrens, fauorabiliter, ac decenter ab omni multitudine Iudæorum exceptus est: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pontificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ sunt illi literæ, in quibus significabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinem congregans, ad deuotionem Caij iurare compelleret, milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellū iam gerere non ualeret, nesciens Caij propositum, in quem potestas rerum translata constaret. Dicebatur etiam, quod hoc Aretas ex Augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum Vitellius nuntium belli misisset, fertur Vitellij militibus respondisse, impossibile prorsus, ut ad Petreos Romanus exercitus adueniret: antea enim unum ex principibus moriturum, uel eum qui bellum imperauisset, uel illum qui imperantis proposito ministraret, uel illum aduersus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uero Aristobuli filius, anno antè quàm Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens apud imperatorem agere, ut sibi aliquam tribueret potestatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerso Herodis genere, qualiter fuerit propagatum: simul enim & sermo ad hanc historiam pertinens, amplius enitescet: & nihil prodesse, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia, quæ uiden-

tur mortalibus appetenda, sine pietate qua colitur deus. Si-
quidem intra centum annorum spatium, præter paucos (nam
admodum plures erant) cuncta Herodis origo consumpta est.
Super hæc etiam ad humilitatem & modestiam humanum ge-
nus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Postre-
mò etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore mi-
raculo, qualiter ex priuato & abiecto, ad tantam magnitudi-
nem potestatis ascenderit, quòd nullus de illo homine, aut spe-
rare posset, aut credere. Dixi quidem & antea de his, tamen
nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuisse ex
Mariamme Hyrcani filia duæ: ex quibus una, id est, Salome,
nupta fuerat Phaselo nepoti suo, filio Phaseli fratris Herodis:
hanc enim pater ipse tradiderat: altera uerò, id est, Cypris,
Antipatro, & ipsa nepoti quidem Herodis, filio autem sor-
oris eius Salomes. Et Phaselo quidem ex Salome procreantur
liberi quinq;: Antipater, Herodes, et Alexander: filia autem,
Alexandra, & Cypris: quam in coniugium acceperat Agrip-
pa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cy-
prianus ex nobilibus habebat uxorem: sed nullos suscipiens
filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidè pueri pro-
creantur duo, filia autem tres: Beronice, Mariamme, Drusila:
Agrippa autem, & Drusus pueri uocabantur: quorù Drus-
sus, antè quàm ad adulescentiam ueniret, emoritur: Agrippa
autem à patre enutriebatur. Herodes autem, & Aristobulus,
& Beronice, etiam hi quoq; filij fuerunt filij Herodis maioris:
Beronice autem Custobari, fuit Salomes filia, sororis Herodis.
Hos Aristobulus infantulos dereliquerat, occisus à patre cum
Alexandro fratre, sicut antè iam diximus. Sed hi postquam
adoleuerunt, ducunt: Herodes quidem iste Agrippæ frater,
Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filia, & Iosippi,
qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filiù Ari-

stobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotopalam, Sigerammis filiam, Emesorum regis : ex quibus nascitur puella , cuius audiendi sensus fuerat obturatus , nomine Iotapa: Et isti quidem masculorum filij fuere. Herodias quoq; erat his soror progenita , quæ Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme susceperat, Simonis pontificis filia. Ex istis etiam Salome filia procreatur: qua procreata , Herodias legem paternam transgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri sui , ex uno patre progeniti , uiuum deserens uirum. Hic autem cui coniuncta est, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uerò eius Salome , Philippo filio Herodis nupta est , tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed isto sine filiis moriente, Aristobulus eam in coniugē suscepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoq; nascuntur tres : Herodes, Agrippa, Aristobulus. Et Salomes quidem tali modo prosapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris, quam Alexas Selcias sumit uxorem. Alaxæ uerò, huiusq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem , & Alexander, quos fratres diximus Antipatri, sine filiis moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander, & Tigranes filij generantur, ex Archelai Cappadocum regis filia : & Tigranes quidem cùm regnaret in Armenia, accusatus in Roma, sine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iste Alexander , qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine , Lesidi Ciliciæ ciuitatis à Vespasiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confestim ut pullulauit , culturam gentis suæ dereliquit, ad ritus transiens, moresq; gentilium: ceteræ uerò filiæ Herodis, nullam prolem pernitus habuere. Herodis autem quam memorauimus prosapia, permansit usq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippa

Agrippæ fortunæ in Iudæa, & cum Cæsare. C A P. X I I.

His itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo : uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem, potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romanam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquisierat, & cum Antonia Drusi maioris coniuge: eò quòd hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uerò magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere. ueritus, ne illā in aliquo contristaret. Mortua uerò matre, & proprii factus arbitrij, coepit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuersos expendere, plurima uerò libertis Cæsaris dare. quòd ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam, egestatemq; peruenit. Accessit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciem suam accedere: ne illis uisis, recordatione filij facta, dolor ei, luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit, uidens se apud Romā miserabiliter uiuere, eò quòd omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos questus habere: nam multas etiam ibi pecunias sub scenore acceperat. à quibus cùm urgeretur, unde debitum consolueret, non habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quòd se taliter uideret, discessit in quādam turrim, quæ in Malathoës fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce defunge-

retur. Quæ cum uxor eius Cypris ita esse sentiret, cœpit omnibus modis laborare, ut eum à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorem acceperat, intimans ei, in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte damnare, oportere illam propter consanguinitatem auxilium ferre. Illi uerò euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, & aliquantum æris per singulos dies, quòd ad uictum eis subministraretur, dare præciunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseuerat, licet etiam ipsa quæ daret, sufficientia non essent. Nam cum aliquo die in Troper uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abscessit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consularem, cum quo Romæ amicitiam non paruum induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cumq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ, sed similitate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpediebantur, quò minus amicitiam consulis, honoremq; mererentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec eum Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasцени cum Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscentes Agrippam, quòd apud eum plurimum posset, rogabant, ut patris eorum fautor existeret, argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiosè gerebat, quòd Damasцени suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippam. Ille autem extrema penuria circumseptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi accessi

necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum sumptuum prohiberet inopia, Marsyam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas primum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure testamēti eius factum ditionis Antoniae, postulat ut ei aliquas pecunias daret, scriptura et fide mediante. Ille uerò querebatur de Agrippa pro cuiusdam fraude pecuniae: et compellit Marsyam, cautionem dare trium milium Atticarum, facereque ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro concessit, quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaque pecunia, Agrippa Anthedonem uenit, et reperiens nauim, iter propositum peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamniae curator, milites mittit, ut ab eo argenti triginta myriadas exigent, quæ Romæ thesauris Caesaris debebantur. Qui uenientes, Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uerò factum se quod iubebatur asinus, nocte Alexandriam profugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchum, ut ei uiginti myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se non promisit. Cypridi autem similia postulanti non abnuuit, obstupescens studium dilectionis eius erga proprium uirum, et quod eam uidebat honestatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinque illis talenta in Alexandria mutuatur, promittens ut cum in Dicaarchiam ueniret, ibi reliquum daret: timens Agrippam, quod esset in expensis profusior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens, ipsa cum filiis in Iudæam reuertitur. Agrippa uerò Puteolos appulsus, epistolam ad Tiberium Cæsarem scribit, qui tunc Capreis agebat, præsentiam suam significans, ut dignus fieret uultui Caesaris apparere, quod continentiam ab eo mereretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tibe-

rius autem nihil dilatione producēs, clementer illi & humane rescripsit: inter alia gaudere se quoque significans, illum ad se sospitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisset, nihil minus ei Cæsar alacritatis exhibuit, quàm per literas ostenderat. Nam eum & amplexatus est, & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis literis ab Herennio Capitone, in quibus significabatur, quòd Agrippa triginta myriadas debens, soluendo non esset, & ob id tempore quo se sponderat redditurū, profugit, exactores euitans, animus Cæsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam, indignatione commotus, ingressum ad se interdixit, donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquam ex Cæsaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem & Claudij, qui postea Cæsar effectus est, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uerò Beronices matris Agrippæ recordatione (nam se hæ mulieres admodum diligebant, siquidem pariter Claudio lac præbuerant, pariterq; illum enutrierant) argentum quod postulabat impartitur. Quod cum pro debito reddidisset, nullo modo post hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Cæsar eum suo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus processibus adhereret. Agrippa uerò, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus, expit omni ope niti, ut Caium eius filium in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi fortè quidam genere Samaræus, libertus Cæsaris, ab eo mutuatur myriadas centum, ex quibus Antonia restituit quod debebat: ex reliquo autem Caium amplius accurabat, unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberii, deq; captiuitate Agrippæ, & exaltatione eius in regnum.

C A P. XIII.

In dies

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente, quodam die sermo fit de Tiberio : quumq; Agrippa ex affectu uota perfunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat : inter auditores horum uerborum forte fuit quidam Eutychus, Agrippæ libertus et auriga : et tunc quidem silentio quod audiuerat tradidit, postea uerò cum cum Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus, et re uera aliqua uestimenta subtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumq; ad Pisonē duceretur, qui tunc custos fuerat ciuitatis, causam fugæ requisitus, uerba quædam secreta Cæsari se nūciare dicit, eius munimini salutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tiberius autem more suo utens, habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinem pro semetipso gerebat, super quemlibet aut imperatorem cogitans, aut tyrannum. Nam neq; legationes facile suscipiebat : neq; ducum suorum, uel curatorum, uel aliorum in cæteris constitutorū officijs remotiones, prouectionesq; celebrabat: nisi forte cum quisquam in aliqua deprehenderetur offensa. Alioqui nulli ab eo dabatur nisi morte successor : nam uinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent, respondisse fertur : legationes quidem ideo nec facile suscipere, nec cito dimittere : ne ceteri uidentes alios facilius absolutos, ex hoc plures ad se uenire incitarentur, et sibi frequentia legatorū molestiam inquietudinis apportaret, præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autē semel datos ideo se iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere cōcessi, quòd intelligeret consuli per hoc et præstari ex magna parte subiectis. In natura nanque omnem administrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirēdas faceret homines studiose festinare. Cū igitur non se aliquis

aliquis perennē in officio permanere perspexerit, manifestum quòd omne gerat studiū, ut antè quàm arceatur officio, quàm plurimum possit acquirat. Vnde quoque ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si uerò perscueraturos se in administrationibus certo cognoscant: licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt, ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dātur hominibus, nequaquam subiecti sufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non est attributa: qui repleti si essent, studium omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis proferebat, quendam uulneratum, ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ: quem quidam transeuntium cum uidisset, miserratus est eius calamitatem: ratusq; quòd imbecillitate nimia muscas illas à se non posset abicere, opusq; haberet alterius beneficio, interrogauit eum causam, cur sibi met ipse non auxiliaretur, molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens: Amplius, inquit, lesionis importas, si has præsentēs fugaueris. Istæ quidem iam repletæ sanguine, non eo modo molestæ sunt, quin etiam aliquantulum remissius insistant: si uerò his amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiam si intereant, non ualeant effugari. Propterea igitur & se ipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere, per hoc quòd non crebrò in administrationibus alios subrogaret: qui more muscarū, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam remotionis timore, amplius inciterentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quòd huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantum dispensatores in Iudæam misit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudæa fortè talis extitit, sed etiam in

cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorum imminentium illis adesset: cum uerò in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter hæc igitur et huiusmodi causas, etiam Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uerò procurrente, Tiberius ex Capreis Tusculanum uenit, distantem à Roma interuallo stadiorum centum. Agrippa uerò rogabat Antoniam, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberium habebatur Antonia, et cognationis et dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor extiterat, tum etiam uirtute pudicitie. Aetate namque uiridi uiduata, permansit, spernens secundi uiri coniugium, cum etiam ab Augusto cuiusque nubere iuberetur, omnemque suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoque beneficium grande præstiterat, cum fuissent à Seiano insidie præparate, amico uiri sui, et potentiam tunc magnam habente, eo quod multarum tunc militiarum ductor existeret, et quod in consilium eius per plures ex nobilitate concurrerent, libertorumque se ad eum magna manus addiderit: sed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, et penè Seianus totum opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quæ de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter: et per Pallantem quendam seruorum suorum fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianum cum consocijs uniuersis interemit. Antoniam autem licet etiam ante uenerabilem haberet, uenerabiliorem tamen ex eo habuit, eique in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut exa-

mini

mini daret Eutychum: Siquidem, inquit, mendacium est aduersus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; sibi supplicium: si uerò in examinc quæ dicit uera clauerint, in illum qui causam examinari cõpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationẽ causæ fieri. Antonia uerò (non enim ualebat Agrippam contemnere, quòd erat uehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedite etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dii, quia non ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestũ. Hæc dicens, iubet Macronẽ, qui Sciano successerat, ut adduceret Eutychum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicẽdum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum a sidebam. Et cum multi formones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mũdi tu suscipias principatum: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quòd à te facillè ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiam quòd iram ueterem reseruaret Agrippa, eò quòd eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis conuentis & curare, quam iussione Agrippa contempserat, totumq; se Caio dederat: Hunc, inquit, Macro uinciri facito. Sed Macro nõ satis intelligẽs, de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eò id quod iuberet agnosceret. Cum quo

quo Cæſar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam, cumq; manu cõprehẽdens, dixit ei: O Macro, hunc iuſſi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnam præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa ſubitò perturbatus, ad deprecationes cõuertitur, cõmemorationẽ eius filij faciens, cum quo fuiſſet unà nutritus, & Tiberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliquid, ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uincula: & erat ardor magnus: nam æſtatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi, cõcepit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus, atq; dignitatem cõcepit cunãta reſpicere, unde poſſet ſitis inuenire remediũ: & conſpiciẽs quendam ex ſamulis Caij, Thaumasto nomine, aquam in uafe portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente, ſuſcepit atq; auidẽ bibit: Et ſpero, inquit, ò puer, quòd in bono tibi hæc effecta fuerit adminiſtratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri, qui mihi etiã uincto miniſterium præbuiſti: ſicut etiam antè nunquã neglexiſti, cum fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq; hæc dicens, mentitus eſt, ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit. Nam poſtmodum rex effectus, Thaumasto libertatem à Caio promeruit, curatoremq; cum fecit ſuæ ſubſtantie: ſed etiam moriens, filio ſuo Agrippæ & Beronica filia in eodem miniſtraturũ officio dereliquit: atq; in hoc honore ſenio grandæuus deſungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uerò tunc uinctus ſtabat ante palatium, in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui ſimul fuerant uincti. & quadam alite confidente ſuper arborem, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani uocant: quidã ex uinctis Germanus natione cõtemplatus, interrogauit milites, quiſnã eſſet ille qui oſtro ueſtiretur. & agnoſcẽs quòd Agrippa uocaretur, genere autem eſſet

esset Iudeus, ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quòd uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei cōcederetur, accessit: et per interpretem, O iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncabo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendant.

Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes innoco, ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt, quòd neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium asserre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænuntiationes, quæ non ualent ipsis operibus approbati, magis faciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduertat illorum: ideoq; iustum putavi hoc deorum præfagio nunciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis liberari, et ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis et potestatis ascendere: ita ut inuidiâ ab uniuersis habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine reperiet constitutum: diuitiasq; plurimas, omniâq; quæ primæ mortales ducunt, tuis filiis qui tibi nati fuerint dereliques. Memineris autem, cum iterû hauc alitem uideris, intra quinque dies finem uitæ tibi uenturû. Et hæc quidem tibi cuncta complentur, nisi uano hæc à numine disponuntur, cui placuit prænunciandi causa illam alitem destinare. Ego autem iniustû putavi, si talia cognoscens, te quoq; cognoscere defraudarẽ. Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, et omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicēs, tantû risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferēs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud

Tiberi

Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiã infructuosum fore. Sanè inuēti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus est. Lauacra quotidiana concedebantur, sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliãq; omnia permittuntur, quibus solícite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Syllas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus, ciuibus afferentes quos libenter edebat, aliãq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes sub obtentu uendendi. Cum autem noctis adesset aduentus, stramina cõponebant, cõscijs fauētibusq; militibus. Nam eis Macro commēdans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminũ uitæ susciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprii, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iam adulescētibus, et liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiã populo & honorabilis erat, & charus, propter Germanici patris eius uirtutē. Nam hic ad magnum honorē apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinē morū, & propter affabilitatē qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nō se tamē præsterebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisq;

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Caterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maximè autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarèt pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adulescētes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem providentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed Deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, eum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorās totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculū introduxit Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernæ potentiā, & quòd non sit in hominum potestate

potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primū lamentatur: semetipsum quidem, quòd eius consilium fuerat infirmatum, & ei potestas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autē nepotem, quòd non solū de imperio decidisset, sed etiam ipsam salutem ac uitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiā illi ex cognatione futurā esse. Nam timore uel odio suspectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quòd principatum accipere festinauerit, quā ex eo quòd cum insidiaturum sibi putaturus esset: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei præsagium fuerat, quòd eius nepos amisisset imperium. Vnde multum anxius, se quoq; culpabat, quòd illud augurium postulasset accipere: & quòd cum liceret de hac uita mœroribus liberum abscedere ignorantia futurorum, per suam ipsius imprudentiam factum esset, ut cum magna infelicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet ualde turbatus, quòd imperium ad quos nollet cernebat esse uenturum, pugnauit cum animo suo, ut huiusmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea sententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo potestatem. Rogo autem te, ut nihil aduersus aliquem recorderis, qui mihi in principatu administer extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem ledas propter me, qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quā te & cognationi debere cognoscis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor existo: ut dignam uicissitudinem mee circa te beneuolentie reddas, & simul Tiberium cures: ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras, cum tibi cum feceris adiunctū. Nam solitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia nec dii impunitum quicquam relinquunt, quòd contra fœdus nature fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autem, & si ficta locutum Tiberium senserat, & ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respondit, & facturum se omnia pollicetur. Ceterum in imperium ueniens, & Tiberium extinxit, & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tunc autem Tiberius Caium successorem in principatu pronuncians, paucis diebus adiuuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, prospero lætificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nolent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset) sed timere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent, ab illo cogniti perirent, quòd eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset, & sine ratione quoq; malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ faciendæ decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, suam letitiam manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cū in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custo-

diendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marſyæ qui aduenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatem quandam ſignificatam, interrogabat eos quid uellet ille ſermo, qui fuiſſet allatus. Illi tantisper ſecretum eſſerre trepidabant: ſed dum urgeret, nihil hæſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo ſermone percipiens, quòd etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. En epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ geſſerat, quòd morte Cæſaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere feſtinaſti, mortem imperatoris falſo denūcians: ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, conſeſtim ligari iubet Agrippam, & cōſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidem illa, Agrippa in malis fuerat conſtitutus: ſequenti uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij ſermo firmatur, & iam iamq; homines illum ſermonem confidenter ac publice proferebant. A Caio quoq; deſtinatur epistolæ, una quidem ad ſenatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Piſonem, præſectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri cuſtodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: & ibi tūc interim erat in remiſſiore cuſtodia. Sed Caius poſtquā Romam uenit, Tiberij corpus ſecum adducens, iuſta ei ſecundum morem patriū opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uerò, cum ipſo die cuperet abſoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctum, ſed opinioni conſulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, ſi eum tam

celeriter absoluiſſet,quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus,eum accerſuit in domum,ton-diq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato,diadema capiti eius impoſuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi,donans ei etiam Lyſaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uerò ferrea quam gerebat,auream ei parem pondere condonauit. Magiſtrum autem equitum in Iudæa conſtitutorum Maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno Caij Cæſaris,Agrippa poſtulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciã ſibi commiſſam, & aliqua neceſſaria certo diſpenſans modera-mine, reuertatur. Et permittente imperatore,uenit in patriã: & præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum ma-gno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæſitabant, com-parantes penuriam hominis, in quam tempore priori deci-derat, & proſperitatem, quia fuerat ſublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortune. Alij etiam penè incredibilia puta-bant, licet ſuis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrip-pa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes addu-cerentur in dubium.

Herodes qua ratione miſſus in exilium Lugdunum Galliz.

C A P V T X I I I I.

Herodias autem ſoror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd cum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit,debitum non ualens reſoluere, reuerſus autem eſſet cum ampliſſima digni-tate. Contriſtabatur igitur,grāuiterq; portabat tantam mun-tionem fratris: maxime autem, quando cum intuebatur cum
regal

regalibus insignibus incedentem; atque hinc inde circumferri multitudine populorum, infelicitatem suæ non tolerabat inuidiæ. Sed et uiri animum concitabat, exhortando ut Romam nauigaret, similemque sibi dignitatem imploraret à Cæsare: Intolerabilem nanque sibi metipsis uitam esse firmabat, si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori meruerit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euadere creditores, nisi nauigatione diffugeret, atque hoc modo patria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uero cum esset filius regis, et frater eius qui tetrarchiâ illam antea possederat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sederet in humilitate priuatæ degens uitæ. Quod si antea nihil Herodem contristabat, quod minorem honorem parente proprio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam præclarissima dignitate: neque se pati debere superari ab eo, cui pecunia sua subuentum est: confusionemque debere putare, ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labori parcetes, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascendere: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ualeas adipisci. Ille uero repugnabat, otium diligens et quietem: et molestiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione deplacare. At illa quanto uidebat eum quiescere cupientem, tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret, quod posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa mulier nullo modo cessabat, donec sepius fatigando, in suam eum fecit transire sententiâ. Ille igitur præparans opulenter uniuersa, et nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul secum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens, etiam

ipse seipsum præparat. Cum autem nauigasse eos cognosceret, mittit etiam ipse Romam quendam ex libertis suis, nomine Fortunatum, plurima Cæsari munera deportantem, et epistolas aduersus Herodem. Ipsum etiam instruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum subsecutus esset Herodem, epistolas Cæsari reddidit. Nam simul in Dicearchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuius est parua Campaniæ, quinque stadiorum interuallo distans à Dicearchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt, opibus diuersorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis saluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem, mox ut Herodem suscepit, et primum sermonem cum eo cōmiscuit, confestim Agrippæ suscepit epistolas, quibus accusationes continebantur Herodis. Accusationes autem erant huiusmodi: consilium habuisse Herodem cum Seiano aduersus Tiberium, et cum Artabano Partho aduersus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quòd haberet Herodes constructionem immensam armorum, quæ septuaginta milibus pugnatorum suffecisset: hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, si uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non posset, ne ueritate conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Cæsar ueram credens accusationem, tetrarchiam eius abstulit, et Agrippæ regno coniunxit: sed etiam omnes opes similiter Agrippæ contribuit: ipsum autè æterno condemnauit exilio, habitaculū illi constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens uerò Herodiadem Agrippæ esse sororē, opes et alia quæcunq; propria esse probarentur, ei restituit, arbitrans in cōsilio nūnī consciam non fuisse: tutabatur enim etiam eam quòd sororem Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidem, inquit, imperator magnificè satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti non possum beneficio tuisq; munerebus propter dilectionem qua marito meo cōstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contulit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrem gerebat, et Herodi ob id quod muliebres hortationes et uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnificè rebus utebatur, et mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quam apud ceteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, et sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caii Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

C A P V T X V.

Illo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudeos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudeos plurimum blasphemabat, multa quidem et alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores habrent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudeis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, et alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus cum in super-

D D 5 biam

biam eleuari posse censebat : Philo econtra suscepit, qui praeerat legationi Iudeorum, uir in omnibus quidem magnae gloriae : nam Alexandri Halabarchi germanus extabat : philosophiae quoque non expertus : idoneus etiam defendere causas, et purgare quaecunque accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemque fieri. Nam tantum indignatione succensus est, ut crederetur aliquid saeuissimum perpetrare. Tum Philo egrediens ex secretario, dicit ad Iudeos, qui forte circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caii furore terrentur : nam propè esse, ut ipsis operibus Deum repugnare claresceret. Interea Caius grauius ferens, quòd in tanto despectu apud Iudeos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudeam inuaderet. et si quidem suscipere sponte eius simulachrum, erigeretur in templo Dei : si uerò resistere molirentur, pugnando superans id ipsum incunctanter efficeret : atque ita Petronius in Syriam, decreta Caesaris exigens, pergebat, ut mandatis Caesaris minister existeret. Cumque auxilia plurima quanta potuit congregaret, dumque Romanae militiae legiones assumeret, Ptolemaidem uenit : ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore praelium posset agere cum Iudaeis : inde quoque consilium suum Caesari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam iubens ut nullo modo praetermitteret : et si minus obedientes essent, praelium Iudaeis intentius importaret. Interea Iudeorum multa millia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem et ad transgressionem patris legis cogentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibique statuere, semetipsa primum, si placeret, interim postulabant. Neque enim possumus, inquit, quoad uinimus rem istam admittere : quae

His ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius auctoritatem non ualemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proavi maioresq; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret consilij, et iusta uobis ad me hæc esset oratio: nunc autem Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudei: Quoniã, inquit, ita sapias ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuine præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum et laboribus instituti, nunc usq; sine transgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à Deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, Deum nobis auxiliaturum in præsentia, et mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpeßi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non solum infamiam debilitatis incurrimus, quòd timore transgressores legis efficiamur, uerum etiã immaniter offendimus Deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, et sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa cæde negotium illud euadere: assumens omnes amicos, et cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorũ instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudei uerò magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in Deũ. Multa itaq;

itaq; millia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes: & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis, inquit, contra Cæsare, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerum etiam sumus mori parati, antequam legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mīdari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicius maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsentis consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores suæ legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intentâ multitudinē, terra incultare maneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant tribus Petronium deprecabantur. Petronius uerò instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudæorum constantiam: seruum quoq;

Quoq; ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiae ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus adiuuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione commoueretur, quod eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudeorum (nam multa millia illic fuerat congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censui primò non suam, sed Caesaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quae sibi praecepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternae legis uestrae instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi Dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriae uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit Deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestrae protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quòd si etià exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculū, omnē miseriam, quaecunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis percutes intuear. Itē igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terrae uestrae culturam impēdite.

Ego

Ego uerò Romam literas destinabo, et omnia pro uobis, tam per me quam per amicos, quæ rei conueniant agere non omit-
tam. Hæc dicens, Iudeorum dimitti congregationem iubet, ut
culturae terræ diligentiā exhiberent. Omnes autem alloquio
nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererēt. Et il-
le quidem hoc modo multitudinem letificare festinabat. Deus
autem suam manifestauit repenti præsentiam, et adiutorium
suum in omnibus fere Petronio. Simul enim ut finem loquen-
di fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem o-
mnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna cla-
ruerat, nullumque signum pluuie in cælo fuerat uisum: sed
etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut de-
speratio fuisset exorta, non solum pluuie, sed etiam si unquam
posset cælum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam
præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iu-
dæis spes magna fieret in nullo frustratū iri Petronium, pro
eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstu-
perat, uidens manifestissime Deum Iudeorum se consolato-
rem ostendere, et multum suam declarasse sententiam, ita ut
nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ
relictari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postu-
lans ne tanta millia hominum contemneret, quæ non possent
sine bello et ingenti cæde ad transgressionem suæ religio-
nis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gen-
te darentur: memoriam etiam non bonam Romani nomi-
nis in posteriora tempora relinqui: super hoc quoque uir-
tutem diuinam Iudæis præbere præsidium. Nam exploratum
esse firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius
quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam
enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaque Cæs-
aris crescebat. Et fortè quadam die epulum præparauerat Cæsa-
ri, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in cibis elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias studiosius prouideret, ita ut non solum ceteros anteiret adinventionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei posset equari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quam magnificentiam animi, quod super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret, uoluit magnificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus, cum ab Agrippa ad potum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum, & nos amore superantem, indecorum existimo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quod antea minus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attribuere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quod posceret aliquos redditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat, timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri, sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: Que si tua, inquit, uirtute tuâq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, accipientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora. Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat ut diceret, quid sibi cuperet donari: Ille quoniam, inquit, ò domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas,

stimus, populo nihil quidē quòd ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidisti: sed illud peto, quòd tibi et opinionem pietatis efficiat, et diuinitatis mereatur auxilium, unā etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quòd nihil à te petieram, ad usus perti-
nens temporalium rerum. Postulo igitur, ut erectionem statuæ, quam in templo Iudeorum faciendam Petromio præcepisti, ultrā nolis effici. Et ille quidem, licet periculosum existimaret illud exposcere: nam nisi rectum quod petebatur, iudicaret Cæsar, nihil aliud nisi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculosum esse censeret, tamen cōtemptis alijs sibi necessarijs et utilibus, illud Cæsarem postulauit. Caius autē, tum eò quòd ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia indignum existimabat mendax corā tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expectere, paululum sui pœnitēs, mox uerò uirtutem Agrippæ miratus, quòd suum regnum non redditibus, non pecunijs, nō alio quocunque munere amplificari cupiuerit, sed pro conseruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit, concessit: ac scribit ad Petronium, laudans quidem eum, quòd exercitus instruxerit, pugnareq; cum Iudeis fuerit præparatus, et omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Verum statuam, inquit, si contigerit erexisse, ut cōstituta est, perseueret: si uerò necdum erecta est, nihil ultrā fatigandus exercitus, et auxilia dimittenda: te ipsum uerò ad ea quæ missus es curanda, cōuenit proficisci: nam ultrā iam opus non habeo, ut erigatur statua. Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse nolo, uiro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Caius quidē talia scribit Petronio, antequam seditio maior oriretur. Nam ita iam mētes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia mōstrabantur, ut si fortē contrarium
nuncium

nuntium adueniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono consilio: et in omnibus quæ faciēda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, et cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum iudicem fieri, et eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exēplum efficiare cunctis et præsentibus et futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidē Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autē tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obliuisci poterat Deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subiecit, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: et Caium de medio aufrens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoque regno, ut Dei gratia super eum euident appareret. Romæ nanque senatorij ordinis, et quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemque conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, et totum ordinem insidiarū, narrabo procedēte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

tem indicans Caij : post aliquantum uerò temporis ea, in qua propria manu semetipsum interimere iuebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulserit, pro honore quem exhibuit templo Dei, et pro adiutorio quod Iudæis præstitit, ut per eum beneficium salutis acciperent.

De aëis Asinei & Anilei fratrum, & maxima strage Iudæorum in Babylonia & Seleucia.

CAP. XVI.

Contigit etiam per idem tempus Iudæis illis, qui in Mesopotamia et Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoque multa cædes accidit, quanta nunquam antè refertur in historia: de qua cuncta diligenter absoluam, ut causas ipsas ex quibus provenit insinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodum populosa, habens circa se plurimam fecundamq; regionem: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipsa referta est, hostibus quoque inadibilib. Nam eam Euphrates undique circumiens, in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam mœnibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas, cuius Nisibis uocabulum, circa eiusdè fluminis fluentia constructa: unde Iudæi quoque natura confidentes locorum, censum quem solent in honore Dei tribuere, ibidem custodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti penu, uel promptuario munitissimo securius utebantur: hinc autem in Hierosolymam, cum tempus expeteret, pecunias dirigebant. Plurima quoque inde hominum millia passcebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Asineus et Anileus nomine, Neerdatenses quidem genere, et inter se germani fratres. His præceperat mater (nam patre orbatu fuisse) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eisdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiam plures apud

eos uirorum, eis exerceantur operibus, quæ usui marino pro-
 ficiant. Hos quadam die magister, qui eidem operi præerat,
 apud quem etiam ipsam artem didicerant, de aduentu et tar-
 ditate culpauit, eosq; uerberibus ultus est. Illi uerò grauiter
 hoc ferentes, arma quantacunque in eius domo seruabantur,
 abripiunt: pergunt in quendam uicum, qui diruptio flumi-
 num uocatur, ubi optima solebant pascua germinari, ibiq; ea
 reposuerunt. Quo factò, congregantur ad eos plurimi iuue-
 nes, quotquot egestate laborabant. Hos armis instruunt, ipsi
 uerò ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes
 arcem, demandant uniuersis, qui per illa pascua armenta du-
 ctabant, ut illis censum redderēt, atq; ex hoc et cum eis ami-
 citiam haberent: et aduersus hostem qui depopulatum for-
 tē prorumperet, auxilio fore se firmabant. Illi uerò dicto au-
 dientes fuere, non enim aliter facere ualebant, et ex pecori-
 bus mittebant quantacunque iuebantur: ac proinde manus
 et uirtus illis amplior accedebat, et potestatem habebant quæ-
 cunq; animus uellet efficere, alios fugare uel ledere, alios re-
 gere uel curare, non solum incolas regionis, sed etiam quos
 fortē transire contigeret: nomenq; eorum formidolosum sa-
 tis habebatur, et per singulos dies de eis sermo crescebat: do-
 nec ad regem Parthorum usq; peruenit rumor. Satrapa uerò
 Babylonie postquam ista cognouit, uoluit eos in ipsis initijs
 reprimere, antè quàm eis licentia crescente malum amplius
 oriretur. Et congregans manum quàm plurimam potuit, sed
 etiam ex Parthis Babylonijsq; quàm plurimos, aduersum eos
 repentē tendebat, nolens eos nuncium sui antè quàm ueniret,
 accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, et ueniens
 in quendam nemorosum locum, ibidem latitabat. Et sequenti
 die (illucescebat nanq; sabbatū, in quo Iudæi nihil operatur)
 ratus est resistere non ausuros, atque hoc modo sine pugna

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, sicut forte cum alijs nonnullis confederat, ante quos arma fuere iacentia: O uiri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum uiros uehementium hinnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorũ simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatum procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciaret. Opto autem falsa me locutum fuisse, & deceptum potius uerisimilitudine sonitus, quàm uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam adueniunt speculati negotium; & celeriter accurrentes, Neq; tu, inquiunt, falleris, sed integre cõiectisti, quæ aduersus nos geruntur. Ab hostibus circumdati quippe sumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eò præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Asineus porrò, non secundum speculatoris sententiam quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus preeuntes, lætitiâ hostibus exhiberēt, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupescens super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium: & mittit ex armigeris fidelissimũ, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus à uobis

à uobis, & quamuis sua provincia deprædata, tamē nulla circa uos indignatione, qua debebat accensus est: sed consideratione uirtutis uestre, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniat, & eius habeatis amicitiam, nullum dolū aut insidias formidantes: dona etiam se daturum promittit, & honoribus sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidē ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorē ingreditur. Artabanus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod timore suum aduentū subtraxerit, cœpit per deos patrios obtestari, nihil se mali facturum in eos, si se eius committerent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiat: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autē hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapie, eò quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antè quàm tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiam occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cōgregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asineo. Anileus autem persuasit fratri, intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebāt. Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur Asineum, quod ita magnanimus extitisset, cum corpus possi-

decret ad uidendum breue, & quòd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendentq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomine indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cōtribui, ut cum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in provincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in cum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meo opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque factò, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, ò iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babylonie regionem, ut eam lædi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruaerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, cum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantaq; per cum negotia gerebantur, quanta nunquam ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniorum honorificentiam

centiam habere minorem ducebat, quam suæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, et amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, et honorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subito malorum illos occupauere principia, quæ huiusmodi causis occipiunt. Postquam enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, et transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, ad amauit. Deinde cœpit insidias eius uiro præparare, cumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quam Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiri, deorum suorum simulachra sumpsisset, quæ more paterno tam ab ipsa, quam à uiro eius religiosè colebantur: cœpit ea domi habere, et simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi fortè peregebant in exteras regiones, secum illa simulachra portabat. Et primò quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, postea cœpit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primum quidem ad ipsum

Anileum locuti sunt: quia non deberet Hebraico ritu contempto, et neglectis suis legibus, eam mulierem accipere, quæ contrario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene consulere, ne fortè amore mulieris et uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens seque regnumque suum pessunderet. Sed cum nihil proficerent talia comonentes, uirum etiam quendam illorum, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uero moriens, maledixit ipsi Anileo fratrique ipsi Asineo, cunctisque socijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quod tale in se facinus perpetraret: illis autem, quod non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis et pro tanta gente proloquente. Cuius mortem omnes quidem grauitate ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audissent, ultra tolerandum non esse iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Asineum accedunt: et cum magnis uocibus increpabant, dicentes: Bene quidem esset, si neque primum tale aliquid fieret: sed quia iam factum est, saltem nunc correctio consequatur, antequam illud peccatum illi cum ceteris omnibus adducat interitum. Eique exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra consuetudinem legis ipsorum: et superstitionem mulieris, quæ in iniuriam Dei sui fuisset inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognosceret magnorum malorum fuisse causam et fore, ueruntamen uictus consanguinitatis fauore tolerabat: ueniamque fratri dabat, quod fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum in dies, accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compul-

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cetero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Asineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere coepit, solum sui iudicem habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porro Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet, omnia praeda dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quae ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cum hac Mithridates audisset, quod talis in suis uicis praeda & captiuitas fuisset effecta, grauiter tulit, quod ipse antè nihil læsisset Anileum. Anileus uerò quod exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregansq; quàm plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit, ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucebat, cum à Iudeis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cum alia integrè nuntiaret, tum etiam uicum intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; coenare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quod aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, plerosq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

valde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium pervenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, et necessitudine connubij apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem utcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam et si iniuriatus est Mithridates, verum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uero quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudeis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, et propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, et pro tanta dignitate qui inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, et in tanta dignitate constitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe namq; illi esse dicebat, ut salutem eligeret, postquam captum in manus Iudei hominis fuisset, et nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera solutam. Hæc ille exprobrationes per dies singulos minime ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans minum quam plurimam potuit aduersus Iudeos tendebat, intolerandam et ipse salutem existimans, si Parthus impune fuisset à Iudeis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit si in locis suis maneret, et non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audientibus uirtutis etiam

etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus se coniungere, sperantes prædam se sicut antea relatores, & in ipsa prima facie terrorem hostibus illaturos. Pergunt itaq; illo die stadia nonaginta, per loca uasta & inaquosa iter facientes: sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo, fessos itinere, ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre ualentes, profugiunt. Parthi uerò insequentes, magnam cædem faciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, & quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithridates uerò magnam uictoriam sumens, magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo hominum pessimorum, & suam salutem parui pendentium, quos Anileus suscipiebat, uolens ex his recompensationem efficere multitudinis, quæ bello perierat: sed haud sanè similes illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum, eosq; passim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Necdæm ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi sibi Anileum expetentes. Illi uerò ueququam illorum sermonem accipientes, neque cum traditione Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum perniscere, ut ad Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre speculantes quo se constituerat Anileus, & cuncta diligenter inspicientes, occulte nocte somno oppressos inuadunt, necantq; quantoscunq; reperiunt, ipsumq; Anileum obruncant, atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati sunt. Impressio nanque eis illa magno constabat odio, quod circa eos detinebatur: nam penè semper inimicitias exercebant. Causa uerò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem emulabantur: unde si eorum quisquā opportunitatem inuenerat, ab iniurijs non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis instare. Illi uerò & grauius ferentes impressionem Babyloniorum, & repugnare penitus non ualentes, in Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabricatus est. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantissimi. Est ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinque quidem annos illesi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò anno (nam Babylonie corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisque confugiunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus Syros ex maxima parte inimicitie acutæ gerebatur, sed Græci semper superiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes, cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæorum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, & dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnusquisque igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisque se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter se, amicitiamque componunt. Primates itaque uiri ex utraque parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, institunt: atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex constituto repente innadunt: interimuntque
super

super quinquaginta millia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinorum misericordia conseruati sunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, discedunt exinde Ctesiphontem, ciuitatem uicinam Seleucie: ubi consuetus est Parthorum rex, per singulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, et plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudeorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidolosos habebant: sed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipsum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudeis. Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam, et in Nisibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse censebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicosiss. Et ea quidem quæ circa Iudeos Babylonie constitutos, acta sunt, huiusmodi fuere.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber decimus nonus.

Qualiter C. Caligula Cæsar insidiis extinctus sit.

CAPVT I.

AIUS autem non in solos Iudeos, qui Hierosolymis fuere, et eos qui in his regionibus habitabant, iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam, sed per omnem terram, et per omne mare super eos præcepta destinabat, quaquaersum imperium Romanum protenditur: et pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquā historię

storiæ prodiderunt. Maxime autem omnium Romæ cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus existimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita senatum, & omnes quanticumq; ex nobilibus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduersus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine censebantur, opibus autē penè pares senatoribus existebant: propter quod etiam in conuentu senatus interesse solebant, quos ualde inhoneros habuit: plurimosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam simul pecunias auferbat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, nisi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerò sibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: sed etiā in templum Iouis ueniens, quod Capitolum quidem uocant, magis autem uenerabile illis est omnium templorum, fratrem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæ archia ciuitate, quæ in Campania constituta est, ad Messanam, quæ aliâ quoq; maritima ciuitas est, graue putans uti remis trāsitumq; facere, putansq; sibi subijcere etiam hoc elementum posse, uelut domino maris existiēti, talia etiam uolebat in fluctibus gerere, qualia solet terræ natura sustinere. Voluit ergo & à litore ad litus, stadia ferme trecenta in medio mari, & intra tam uastum sinum, pontem cōstruere, super quem carrucis & diuersis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut sculptura uenusta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra simulachra, atque omnimodo anathematizata, deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat oportere, nisi in pulchriori loco. hunc autem Romam esse firmabat. Non solum autem suam domū, sed etiam hortos, aliq;

sua habitacula, ubicunq; terrarum Italiae constabant, ex talibus repleuerat ornamenti. Nam etiam Iouem Olympiū, qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Atheniensis fecerat, ausus est in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectū res perducta est, architectis dicētib; ad Mennium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quōd si illud simulachrum moueretur, aliquod malū posset accidere. Fertur autem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis distulisse negotium. Vcruntamen eiusmodi uerba scribit ad Caium, unde periculum mortis illi protinus imminebat: euasit tamen, quoniam Caius morte praeuentus est. Intantum etiā proruperat eius insania, ut cū ei filia fuisset exorta, eam perducens in Capitolium, super genna simulachri cōstitueret, communem sibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli constituens. Et haec illum etiam talia perpetrantem, prō nefas, homines tolerabant. Molitus est et seruos ad accusationē excitare dominorum, quaecunq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem, quacūq; illis pessima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore, quicquid mali dixissent: ita ut etiam Claudii auderet Polydeuces seruus eius accusare: et ille patiebatur, aduersus patrem suum geri capitale iudicium: sperans etiam ipsum, quōd faciliorem potentiam aduersus ceteros adipisceretur, extinguere: non tamen affectus est, quod uolebat. Repleta igitur uniuersa repub. diuersis malis, diuersisq; calumnijs, ex audacia seruorum aduersus dominos ubiq; insidiae gerebantur: ab alijs quidem, ut suas iniurias quas passi sunt ulciscerentur: ab alijs autem, praeuenire dominos cupientibus, cū sibi ab eis pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent. Proinde quoniam corruptis legibus et hominibus in afflictione constitutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius hominis

minis apportavit : sed etiam genti nostræ ; que brevi iam omnis interisset, nisi mors illum celeriter occupasset: uolo super eo cuncta differere. Nam alijs quoq; magnam felicitatem confert hominibus, et solatium in calamitatibus constitutis : ac etiam correctionem his, qui putant prosperitatem esse perpetuam: docetq; ne rebus secundis quisque pessime commutetur, sed uirtutis studium esse percolendum. Vias equidẽ tres mors illi parauerat: et harum uniuscuiusq; uiri boni primatum in consilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hispaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut siue per illos, siue per semetipsum alacriter Caium interiret: alterius autem principatum gerebat Cassius Cherea tribunus : sed et Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Causa autẽ erat illis odium, quo circa Caium uniuersi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, et iniustitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduersus Caium consilium capit, cum amicis et cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad causam: Minutianus autem, ut Lepidum ulcisceretur amicum suum: hunc enim cum aliquibus suis concuiibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat, ne à Caio similiter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis sibi mortem imminere, festinabat suum præuenire periculum. Chereas uero confusionem suam, et Caij opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulas dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caij, omnes honestum opus et liberũ libenter excipere reputabant: ceteri uerò cupiebant super hoc habere commune consilium: uidentes tantas iniurias, et exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium aliquid geri: decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accedere, pro salute pietatis, et imperij macula auferēda, etiam cum suo discrimine. Super omnia autem Cheream ad opus gerendum excitabat melioris famę cupiditas: et quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caium: tribunus nanq; erat, et per hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Caium. Interea ludi currules agebātur: circa quę spectacula magnum geritur à Romanis studium. Concurrunt enim alacriter ad circum: et pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus congregatione facta, deponcūt. Illi uerò, quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cum omni intentione postulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, et grauedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, et sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suę facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hęc et huiusmodi Cheream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, et insidias quas parauerat Caio, perficeret, et eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem uoluit aggredi, et tamen consideratione reuocabatur: non se cernens inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: uerēs, ne frustra ad tantū opus accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens Caij. Cum autem eum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cetera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiore sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quòd more suo magis rebus utebatur, quàm Caij obedibat imperio: parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caium, ita ut cum de mollitie, & de socordia criminaretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelia igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidem cum alijs increparet, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas namque muliebres induebatur, et circumpositionem erinium complicatorum adhibens, aliaq; quæ ad ornamentum, cultumq; muliebrem pertinent, ipse sustinens, huius confusione criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autem, quando hæc uestimenta Cæsar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cum illa uestimenta ministris irridentibus redderet, ita ut etiam tribuniis derisionem eum haberent & opprobrium. Nam cum sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimēta, predicabant aliquas, ut consueti erant, ad lulum illū proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdā acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autē erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quòd posset Catum maleficijs turpibus infamare, eò assumēs Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat et studium: nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa.

Illa uerò graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Cheream sine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormētis opus esset, eodem Cherea utebatur: eò quòd cum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur, consciolorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chereas tamen etsi nolens, tormentis eam adgit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum Caii deducit, scædatam tormētis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illā speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauius tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, & cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatium esset, propter quod grauius erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defædada. Hæc igitur grauius Cheream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caii fuere custodes: O' Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum, ut etiam ipsi Caio miserrabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem se ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu et colore manifestus: uerbis autem insaniam imperatoris aperire, iniustum esse iudicauit. Chereas autem cohortes prouidenter præparans, coepit fiducialibus uti sermonibus; et ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, et imperium illud obtinerent: et quod uerbo quidem Caius illorum esse causa malorum diceretur: Si uero quisquam rem, inquit, cum ueritate discutiatur, inueniet, ô Clemens, quod ego sim totius mali causa, et hic Papinius, et tu, qui Romanis et uniuersæ humanitati pro bonis omnia tormenta et omnes clades ingerimus, non imperijs compulsi Caij, sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantum iniuratorem in ciues suos, omnesque subiectos, cui non ministerium exhibemus: et ueluti satellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: et arma quæ aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: sed pro salute eius, qui suæ iniquitati festinat cuncta subijcere. Nam simul et nostra corpora, et nostras conscientias, per singulos dies polluimus tormentis et sanguine miserorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caij ministerium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuersabitur, magis autem cum suspicione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam stragem fecerit (non enim poterit Caij unquam scuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus causis intendit, sed sola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clementis consilium Chereæ manifestius approbat: taceri autem iubebat, ne in plures sermo ferretur: et diffusis passim rebus quæ gerebantur, antè quàm res consequatur effectum,
secreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad poenam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauiter adimpleretur: sed tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uerò quæ à te ò Cherea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortassis inueniam: decentius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, cœpit efferre per plurimos. Chereas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uerò tempus & hominem nanciscerentur, tunc non solum silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; possidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter eum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquemq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibi met erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique suspicionem, nec deuotionem sibi metè apertè impendere præsuebant. Dum igitur conuenissent, & Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia sermonum, præcedens ille uerba fecit ad Cheream: requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grauis Chereæ uidebatur iniuria, quam per signorum donationem ipse portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano respondit, ei; sermonem de rebus talibus faciendum esse commisit: Et tu mihi, inquit, da libertatis signum, gratias agenti tibi, qui me amplius acuiisti, quàm egomet implere consueui. Neque mihi sermonibus iam pluribus opus erit, sed hoc sufficiet iudicio, si etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiusdem cognoscimur fuisse communionis. Vno itaque gladio sum accinctus, qui sufficere possit ambobus, in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem si uis, ipse confisto, iubens operibus imminere. Quòd si cepero tui co-operationem solatij, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum spe ipse circumferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me considerare permittit: dum & libera patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam pesti, quæ cunctos simul propter Caium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fideretur huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciam approbavit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis em, precibusq; dimisit. Quidam enim assenerabant, ea quæ con-

tinge

fingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæ-
 reas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur
 emissa, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendum
 est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæ-
 reas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidisse se-
 cretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuita-
 tione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu cer-
 tæ deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad
 confortationem insidiarum causa patuisset, uniuersi simul ar-
 mati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Roma-
 norum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat
 uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non
 ardentem appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio,
 ut ulta priuaretur, totaq; confidentia, atque uirtute, ad ty-
 rannicidium erant et sermonibus, et operibus præparati.
 Nam et Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi cul-
 minis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quàm tyranno
 æquus esse putaretur, timore cunctorum, et magnitudine pe-
 cuniarum, quæ ei nimis accefferant, eò quòd esset in mune-
 ribus accipiendis, et iniurijs exercendis accerrimus, et uigo-
 rem ultra modum haberet, cum naturam Caij instabilem esse
 sciret, et in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari:
 et multas quidem alias periculi causas, nec uon et magnitu-
 dinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium,
 sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, ho-
 norem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam et uerba
 clementie impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Clau-
 dium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quæsis-
 set, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat
 hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius
 studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uesania liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chæream erant, differebant quotidie, dum multos segnius detineret: Chæreas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo uideri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum perimeret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chæreas ardorem, metuens, ne tempora opportuna disfluere. Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita faciles erat incursus, quando multa milia hominū paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Expecta

pectabat ergo Chereas, & uenientibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortunæ solatijs adimpleret : à quo tamen tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaque Chereas aduocans cōiuratos, Satis, inquit, ò uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiam, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adiicimus, cum & nos de cætero debeamus esse liberi, & alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis uerò nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neq; actum hunc aduersè suscipientibus, sed potius conticescentibus: Cur, inquit, ò fortissimi, segnes sumus? An nō uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cōtempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis opprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus cōfusioni obnoxij, si quis cum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquam cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quòd ei competebat, ut signum acciperet. Concurrabant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo

loca sibi met occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpressionē Caius exultaret, ita ut prae multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unā cum seruis, Caius processu sibi met factō, Diuo Caesari solenniter immolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem praeiuit risum, Asprenati uerō augurium fuit apertum, qui scilicet unā cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita ut omnibus eius humilis saluatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, praesidebat: & circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uerō ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, ubi lufores exerceri solent, atque cantores. Residente itaq; populo, & Cherca cum tribunus non procul à Caio (dextrum namq; cornu Caesar tenebat) quidam Ba-
tibus ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum cōsularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nunciatum: O' Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O' fortissime, inquit, tace: & mox uersum Homeri subiecit, dicens: nequis alius malenolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in theatro spectantibus spergerentur, & pariter aues innumerae, & quae pro raritate sua sunt comparantibus pretiosae, Caius lites & rapinas propter haec actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus nanque introducitur,

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, et panatominus fabulam saltavit Cynare, in qua et ipse occisus, et eius filia Myrrha uidebatur: atque sanguis mimica arte diffusus, et circa iudicem crucifixum, et circa Cynaram et Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in finem, eo quod nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atque cibis illic, deinde remearet, sicut et prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chaream uideret egressum, pergebat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueste, et quasi per amicitiam, Quod, inquit, pergis ò beatissime? At ille reueritus Cæsarem, cum timore resedit, et paululum quiescens, de nudo surrexit, et abiit. Cui egredienti non impediuit iter Caius, credens cum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset et ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut et prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: querens ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chaream erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos preparari, ne ad opus absentes inuenirentur, et negligentes opportunum tempus amitterent. Erat namque etiam dies, iam circa horam nonam. Chareas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad sedem eius: præsciis tamen, quia illic necesse principis cum multo sanguine senatorum, et simul equestrium adimpleret: licetque arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutam libertatemque seruari. Cumque essent omnes ad spectaculorum uota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbamque repente facta, conuersi sunt coniurati, et populos impellebant, ut quasi Caio secreti officium præberent, opere uero uolentes habere

bere licentiam, ut cum in silentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi constituti erant famuli, qui ei gratissime ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare consuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chereas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionem eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Cherea de industria factum: ne Caius unius plagæ uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, eò quòd in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens, dum possent multæ machinationes auxilium Caio conferre, antè quàm potuisset mori. Vnde certum est, quia Chereas non circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etià acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta celaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuique tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retentus, ne ulterius

rius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neque uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, et ipse iam sua mente praestruatus, impulsit. Tum genu flexo cadentem, multi circumstantes, singuli adinuicem gladijs, et quasi ad certamina discerpsērunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa, Cherea indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, et primus ceteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: et sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: nec non necessitatem suae praesumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoque rem prior aggressus est, et uirtutem illius necis impleuit: atque nisum facilem Caio iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quaecumque ceteri gesserunt, Cherea cogitationi et labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas autem et ceteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, eundem se impossibile iudicabant, propter haec utique, quae fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi saepius honoratum: cum et à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustae uiae, in quibus hoc opus effectum est, et maxima turba repletet eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniuncta regalibus, eò quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suae potentiae in talibus habitare noscuntur: et declinantes multitudinis inuasionem,

fionem, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret ad-
 huc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant eo-
 nim armigeri, equiuocum gentis suæ Celticæ habentes stigma,
 quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispani-
 nis, aut cæteris Barbaris: eò quòd omnes huiusmodi homines
 ratione minore sint, corporisq; robusti: & impetu primi,
 quibuscunq; congressi hostibus, prævalentes: cum non habe-
 rent uirtutis discretionem, pro utilitate cunctorum, sed tantum
 sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quòd
 pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatæ ergo
 gladijs, ingressi sunt domum, perscrutantes Cæsaris perempto-
 res, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantum uirtute et
 fortitudine maiorum, quantum suo robore, cum monomachus
 esset, hanc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirētibus Aspre-
 nas primus occurrens exoluit pœnas: cuius uestem sacrificio-
 rum sanguis, sicut prædiximus, cruentauerat, et non ei bonum
 fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus
 Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus impera-
 tores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non
 ignorabant. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibi met
 occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contende-
 bat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum agmi-
 ne constipatus, frequentium uulnerum illatione defunctus est.
 Tertius autem Anteius, ex ordine senatorio, Germanis sicuti
 priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem, & lætaretur,
 aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat:
 eumq; nec sic satiatus, militibus destinatis, occiderat. Aderat
 ergo Anteius, ut Caij uideret funus, turbataq; subito domo,
 dum se uellet occulere, furentes Germanos, & tunc subtiliter
 inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios nuā peri-
 mentes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cum
 igitur

igitur in theatrum de Caij morte uenisset sermo, admiratio et incredulitas facta est. Alij nanq; ualde delectabatur in eius morte: & licet dudum scirent sibimet utilem fore, hoc non sinebantur credere per timorē. Quibusdam uerò hoc in desperatione erat, cum neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid prouenire, nec uerè hoc crederent, quasi non posset aliquis hominum, opus huius uirtutis implere. Erant enim, quibus non erat grata mors Caij, mulieres & infantes, & quidam militum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quam tyranno conueniente ad iniurias potentissimorum eiuium, illius ministerio erant preparati: mulieres autem ac iuuenes, propter spectaculorum & gladiatorum munera, in quibus solet uulgo delectatio ministrari, & propter carnum dilacerationes, quas in ludis agebat Caius, ut quasi populo uoluptatem exhiberet: pro ueritate autē ad satiandam suę crudelitatis insaniam. Serui autem dominos contemnebant, & ad iniuriandum eos, eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentiētib; cōtra dominos credebatur: eorumq; pecunias ostendentibus, & libertas & diuitiæ succedebant: nec accusationis metuebant poenam, quibus erant proposita pręmia, octaua pars substantiæ senatorū. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione sermo, eò quòd aut pręscissent insidias, aut optassent, de his quę nunciabantur non solum gaudio retinebant, sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, metuentes, ne cum uerū non appareret, poenę succuberent, quasi uota suę uoluntatis aperientes. Illi uerò qui insidias pręsciebant, amplius se celabant: formidantes ne dum alicui amatori tyrānidis hoc panderēt, proditi uiuēte Caio punirentur. Nam & alius sermo fuerat dispersus in populo, quia res quidē à coniuratis fuisset tentata, non tamen Caius extinctus, sed ablatu; à medicis, ductus fuisset ad curā: nullusq; erat uerax, cui se quicum

quicumq; committeret, aut suam panderet uoluntatem. Nam
 & si quis amicus erat, propter fauorem tyranni uidebatur
 esse suspectus, & multo magis odiosus non poterat credi. Di-
 cebatur autem senatoribus, à quibusdam eorum animos per-
 turbantibus, quòd inter ipsa pericula atque uulnera, ut erat
 sanguine cruentus, uenisset in forum & concionem habuisset
 ad populum: quæ reficiebant eorum mentes, neque loca sue
 custodiæ relinquebant, formidantes ne illis quaelibet impin-
 geretur culpa quando non qua uoluntate discederent accusari
 poterant aut damnari: sed quemadmodum uellent accusato-
 res aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginati gla-
 dijs spectaculum circûdedisset, cunctis spectantibus metus sue
 perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat, quasi
 repente ingredientium gladijs caperentur: & neq; discedendi
 securitatem habebant, neque in theatro poterant morari sine
 periculo. Illis igitur irruentibus, in theatro fragor eruptus est,
 supplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuissent,
 (si tamen aliquid prouenisset) & quæ dicebantur gesta, ne-
 scirent: & deberent parcere, nec alienam præsumptionem
 eis, qui non essent culpabiles, irrogarent: sed exquirerent
 commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commis-
 sum. Et illi quidē hæc & his potiora cum lachrymis & per-
 cussione uultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi
 & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit &
 pœnitentia ducti sunt, in spectaculo constitutos occidere.
 Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exasperati:
 portabant enim capita Asprenatis & eorum quos una pere-
 merunt. Quæ cum uiderent in spectaculo positi, amplius sunt
 concussi, pro dignitate uirorum, & misericordia huiusmodi
 casuum. Quapropter & semetipsos à tabulis ærumnis cau-
 dere non credebāt: & incertum sibi fore, si tanta pericula pos-
 sent

ſent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odium circa Caium habuiſſent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula perueniſſent, & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenaliũ, & propterea magnitudine uocis utebantur, indutus uestibus diuerſi coloris, ad inſtar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti lugẽtem, licet & ipſe odio Caium haberet: eratq; timore ſuperior eius concio, atque militia, qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparare: & omnem ornatum, quaſi de chariſſimi principis morte amiſſiſſe conſingens, progreſſus eſt in theatrum, ut mortem Caij denuntiaret. Quo factio, quies omnibus affluit, ne poſſent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde ſtatuas etiã Aruntius, & loca ſingula circuibat, reuocãs Germanos, & cum eo tribui, iubentes recondi ferrum, atque manifeſtantes Caium fuiſſe deſunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuerſos qui ſurorem incurrerant Germanorum à morte ſeruauit: nam prius ſpem habentes uiuere Caium, à nulla factiõne penitus abſtinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent, ab iracundia diuerſorum & ſupplicio quieuerunt, eo quod uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potioreni iniuriam prorumpere, ne ſenatum contra ſe prouocarent, ſi ad eos imperij ſumma deueniret. Igitur Germani à ſua rabie, quæ eos inuaſerat pro Caij morte, quieuerũt. Chæres autem cum nimis eſſet de Minutiano ſolicitus, ne Germanorum fuiſſet inſania extinctus, ſingulos militum de eius ſalute requirebat, & Minutianum quidem Clemens adduxit in

medium: ad Cheream uerò cōuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ & uirtuti testabatur, eius laudās cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicēs ad nihilū fuisse perductam, eò quòd iniuriarū uoluptate fuerit elenata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti præbaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio perniciosæ fuerant, quādo omnes abscedere festinabāt. Cuius mali tūc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, & mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Caii peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senator: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerūt? Utinam, inquit, ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt, accusantes Caium: atq; iubentes populo simul & militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores, si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia uerterētur. Conuenit itaq; omnis multitudo senatorum, & maxime consen-

tes adu

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentii oratio pro libertate Romana, & mors uxoris filiaeq; Caii.

CAP. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorū qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium perueniret: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, defuncti patrum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tam en declinabat integra uoluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens. Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatē, eò quòd longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinae seruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum secura uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego si quidem iam prioris libertatis oblitus, quā olim quidem amisimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus nostris, & quicunq; senuimus: senibus quidem, quando eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunioribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uiros esse istos, quorum labore consistimus, propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est, de qua consuevit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ uerò uisu conspexi, ualde sunt graua. Malis enim ingentibus inuasunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium. Libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem eò quòd principum uoluntati cuncta subiiciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuicatus, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præcelsos, non solum gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad mortem usque perducerent. Singuli namq; regnantium quæq; sunt graua commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus est, amplius extitit sæuior uniuersis, qui nō solum in ciues, sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit sue ferocitatis insaniam, iniuste poenas exigens, & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrānus suauitatis habere potest. Non ne cum iniuria uobis abusus est? Non ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non ne omne uotū uestrum precibus angebatur insistentibus inimicis? Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam
facti

faueri potest: sed nec ipsi, qui cōsentiunt eis, patiuntur turpia fastinere. Sentientes nanq; tyranni quibus malis insignes uiros affligant, & eos uidentes patienter talia sustinere, nec tamen ignorare quod geritur, sed solatium expectare, hoc solummodo suam credunt comparare securitatem, si eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis, & sub alterutra uestri ditione cōstituti, quod reipublicæ maxime prodest, & ad presentem respicit deuotionē, infidijs amputatis, & restituta republica, iustum est utilitati communi provideatis, & quod placet non imminente periculo censeatis: quādo nō erit dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuitatem ledere, & imperiali iure cuilibet loquenti poenarū multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici non potest, nec diuersa sententia reluctari. Haftenus igitur amittentes delectationē pacis, & cōsueti degere modo serui, importabiles incurrentes erumnas, etiam proximis malorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, nouissima confusione peribimus. Quapropter primum tyrannicidis decernite honores egregios, & maxime Cassium Chæream principem fortium uiroꝝ annūtiare, qui cum alijs uir unus & consilio, & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit: cuius nunquam dignum est obliuisci, qui contra tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit, & semetipsum periculo pro salute nostra ante cunctos ingessit. Opus est enim optimū, & uiris liberis beneficiū opportunū præstantibus, aliquid recompensare dignum: qualis scilicet uir iste circa uos extitit, non similis Cassio & Bruto, qui Caium Iulium peremerunt. Illi nanq; seditionis principia bellorumq; ciuiliū, subuersionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannicidij grassatione, etiam malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his sermonibus usus est, senatu delectabiliter audiēte, & equi-

tibus Romanis, qui praesentes erant. Quo facto, quidam Trebellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habetum lapidem clausum, in quo forma Caij caelata uidebatur: quem ille sibi met studio dicendi, quae suadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et caelatura quidem est agnita, nox autem continuo subsequuta. Chereas uero cum signum à cōsulibus petisset, et illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, et ueluti incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules haec potestas. Hi siquidem, antequam tyrannus inuaderet ciuitatem, rebus militaribus ciuilibusq; praesidebant, qui senatui consentiebant. Chereas uero percepto signo militantibus praesidebat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine principe magis quam sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, et populi discedebant laeti, hanc spem habentes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem reipublicae rursus acquirerent, et nequaquam alij subiacerent: inter quos Chereas praecipuus existerat. Igitur Chereas periculum credens, si Caij uxor et filia superessent, et non omnis domus eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelingeretur, non hoc sine peste ciuitatis lethoq; constaret: insuper et propositum suum perficere, et odium quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxorem Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis, cui hoc officium tradiderunt, quatenus uel hoc opere et uirtute tyrannicidij particeps esset, et quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam uero coniuratorum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quam uxoris consilio facinorae molitum, quibus et ciuitas nexata esset, et flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quae à Caio gesta fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caius namq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amoris: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præsidebat, ei subditæ uideretur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caii coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratam, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus: eratq; sanguine uulnere eius plena, & maxima calamitate circumdata: necnō & filia iacebat simul: nihil illuc aliud audiebatur, nisi culpa Caii, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uetura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omnium mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alii namq; dicebant, quia suasset Calo, ut recedens à seuitia & crudelitatem ciuium, humiliter & cum uirtute rempub. gubernaret: qui cū in sua seueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia cū sermo de cōiuratis peruenisset ad Caium, suasset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cunctos placaret, quia licet nihil iniuste tētassem aliqui probarētur, tamen hoc agēs cuncta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebāt, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientē Lupum, corpus Caii monstrabat, & ut ad proximū ueniret, eum cum lacrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione constituuntur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimitè à Lupo hoc modo

perempta est, & super eā filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & prone semper audius potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atque uideri uolens. Is fauore populi sepe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime cepit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse cõstaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem presentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhegium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilissimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius cõstruitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibiq; placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocissimus, & ad intelligendum aliena opera preparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, et acerrimo ingenio, meditationisq; labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquàm fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit erudiri, cum ipse

ipse eisdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quasi cognatus et imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præsidere; quòd non tamen obtinere prævaluit, neque ex eruditionis opere bona congregata seruare: sed abusus potestate, peruenit ad mortem. Difficile nanque est, ut illis possit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahuntur. Initio siquidem, faciente eruditionis causa, amicis studebat dignis zelo meliorum rerum: postea perductus ad iniuriam, onus et odium quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant, ad id usq; descendit, ut ab eisdem passus insidias exstingeretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à senatu rogatur missis legis, si cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum autoritate usurpet. CAP. III.

Claudius igitur, sicut dixi superius, interruptione facta ciuiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, et domo Cesaris nece turbata, in angustia pro salute consistens propria, et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam, nisi ruborem formidans. Is enim cum priuatus esset, se mediocriter tractabat inter omnes, sufficienter doctus, et disciplina maxime Græca compositus, qui etiam se ab omni turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, et omne palatium ferocitate militum plenum esset, et terror atque indisciplinatio cunctos apprehendisset, summi duces in curia de his que forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum parui pendentes, eò quòd iuste uideretur extinctus, que sibi essent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta disponderentur. Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes, sue magis quàm cunctorum utilitati consulerent, Claudius turbatus, et nequaquam de salute sua secu-

rum, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis; & quos cū eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte præ obscuritate cognoscens; credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumq; apprehendens agnouit, seq; requirētib; ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorē. Claudius uidens eos in suo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipse quoq; moreretur, parcendum sibi esse poscebat, eisq; sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: & noli, inquit, de tua salute pusillanimitas esse, cum te magis oporteat magnanimitate de imperio cogitare: quod dii auferētes Caium, mundoq; prospicientes, tui concessere uirtuti. Perge nūc, & maiorum tuorum recipe solium. Supportabatq; eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumq; dictorum. Concurrēbant autem circa Gratum etiam multi militum, & uidētes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suauis ac quieto; & multa pericula in imperio Caii perpeffo, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaq; turba, fugæ totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente, cum in ambiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium demenerunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculū dedit hominibus. Cumq; iam reipub. tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam sue uite reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatorie potestatis, & quæ pridem suo principatu deliquerant. Inter hæc etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcumq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutrosq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebatur. Erant ergo diuise hæ sententiæ populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinā appetebant, & onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, & auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatū est. Inter hæc senatus agnoscens Claudium à militibus abreptū, misit ad eum de suo cætu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uiro- rum unus cederet, & communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum prisce tyranni occasio fuerint ciuitati, & quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorē uirtutē suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorū ciuium, & legū decreto succederent: quo facto, fauorem imperantiū & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet auctoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorū copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uerò sibi met esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenerent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnaret. Et legati quidē Veranius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati Claudium

Claudium suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; eum multitudine militum circūseptum, & in comparatione illius exercitus cōsulis nihil esse: suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datū acciperet, quòd esset prosperius atq; felicium, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogancia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippæ præceptum cogeatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum.

CAPVT IIII.

Igitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter profecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiā, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam possideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, ò curia, peragere uos quæ de siderij uestri sunt: dicendū tamen est indubitanter, quod credo

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam : nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos uerò aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censeatis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cūctis consensientibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respōdere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dū eius mansuetudinem prægustaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quòd multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibi met obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinq; milibus drachmīs, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia cōpromisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte : quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarant, consultationem refugientes eorum: alij uero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiēdi cum segnitie uiuere, quàm possidētes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsentī statu tractantibus,

bus,repente clamor congregati exercitus est emissus,petentiu
ut militaris imperator eligeretur,et nequaquam principa-
tus Romanus multis solueretur . Et hoc quidem milites apud
semetipsos decreuerat,ne cunctis simul, sed uni traderetur im-
periũ,hoc tantum senatui concedentes,ut ipsi qui dignus uide-
retur eligerent . Ob quam rem contraria erant uota senatus
et populi:multo magis autẽ tam pro amissione glorię liber-
tatis,quàm pro formidine Claudij.Erāt uerò qui eligerent alii
quos ex genere nobilium, dignitatibus et coniunctione con-
iugum præpollentes.Minutianus nanque Marcum fortitudi-
ne dignum,qui Iuliam Caij sororem habebat uxorem, stude-
bat eligere,ut rerum culmine potiretur. Consules uerò diuer-
sis occasionibus differebant . Sed etiam Valerium Asiaticum
Minutianus anteponebat,et penè homicidia facta sunt desi-
derantium principatum,ut Claudio quoquo modo repugna-
retur.Monomachorum uerò turba non parua militum,per no-
ctem ad ciuitatis custodiam positorum,concorrebat ad Clau-
dium.Quapropter alij nouam urbis libertatẽ,alij quoq; Clau-
dium metuentes,à cõsulibus abscesserunt.Diluculo autẽ Chæ-
reas cum socijs adueniens,et ad medium transeũtes uerba fa-
cere nitebantur ad milites.Quos dum multitudo uidisset silẽ-
tium postulantes,et dicendi initia facientes,continuo distur-
bavit:non acquiescens eis ut aliquid allegarent,eò quòd ipsi
ad monarchiam pariter conspirassent . Tum regnatura fave-
bant,tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui
etiam si imperare niterentur,milites non sinerent interfecto-
res Caij regnare.Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens,
imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem,qui
ei signum abeunti deportaret.Erat enim hic Ethicus,agitator
præsinus,Caio et militibus circa solennitates Circensium et
seuisiones atq; opera inhonesta denotus:multaq; Chæreas op-
probris

probria sibi reluctantibus inferebat, sed et Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima nanque est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chereæ, sed euaginantés gladios, et signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Consules autem et senatus in desolatione relictī sunt, non differētes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter et angustia ignorātibz quid passuri forent, dum Claudius præualeret: et sibi metipsi adinuicem derogabāt, et poenitentiam facti gerebant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, trāsīens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est, quàm Claudium principem constitui, et seruitute se damnari uideret. Sed et Cheream hanc magnanimitatem assequi compulsi: qui dum cōtempnisset Caium, et primus autor bonæ fuisset uitæ, neq; sic patriæ uindicare potuit libertatem. Chereas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. et illi quidem in his erant: ad milites autem omnis undique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dum accusaret milites, et pro libertate senatus supplicaret, impetu factō euaginatīs gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerant. Tunc Claudius ereptum consulem à periculo, fecit sibi asidere. Senatores autem qui cum Quinto fuerant, non simili honore suscepit. Nam quidam eorum etiam plagis affecti sunt, et ad eum uenire compulsi. Apronius autem uulneratus effugit, eratq; periculum uniuerfis. Tunc rex Agrippa accedens ad Claudium, postulauit ut circa senatum mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus, senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus,

cum

cum multo nimis impetu atque ridiculo Caij interfectores in publicū proruperunt, Chereas & Sabinus, prohibentes eum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo uenisset congregans alios, protulit sententiam in Cheream: quibus opus quidē uidebatur esse præclarum. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabant, qui tantum opus fieri persuaserat, & ut ipse pariter pro metu futuri, temporis deperiret, iustum esse clamabāt. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebanturq; multi Romanorū. Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem exceperit, non solum uultu nequaquam deposito, sed etiam Lupum resolutum in lacrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendum prosequeretur, dum uenisset ad locum, requirebat militem, si interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret, quo Caium ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chereas, unius uulnūs percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarū, eò quòd cernicem mollius preparasset ad necem. Post paucos uerò dies imminente festiuitate, Romani honorauerunt facta Cherea, petētes expiationem fieri, eò quòd eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaque modo Cherea uita priuatus est. Sabinus autem, dum eum Claudius non solum absoluisset à culpa, sed etiam dignitatem quam habuerat remisisset, iniustum credens ut relinqueret coniuratos, semetipsum occidit gladio: sic incumbens, ut eum usq; ad capulum uulnus absorberet.

De Agrippa honorato à Claudio, & edictis pro Iudæis.

C A P V T V.

Claudius itaq; susceptos milites dispergens, edicta proposuit: & principatum Agrippæ, quē Caius ei præstiterat, ipse

ipse confirmans, regem quoque collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius super Iudeos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprii generis ei restituit. Abelan uerò Lysanie, & quæcunque in Libano sunt monte, ei de suo pariter adiecit imperio : & publicè in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uerò regnum auferens, quod habebat, Ciliciam & Comagenen donauit ei. Distinxit autem Lysimachum, antiquo sibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antonie matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuinctus erat : cuius filius, Beronicen Agrippæ filiam duxit uxorem : Quam, dum Marcus Alexander filius fuisset mortuus, resumens uirginem fratri suo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaque tempore, seditio inter Iudeos atque paganos in Alexandrina ciuitate surrexit. Moriente namque Caio, sub cuius principatu ab Alexandrinis uidebatur afflictæ Iudeorum gens, recepta fiducia, repente ueniunt ad prælia. Claudius autem Aegypti præfesto mandauit, ut seditionem amoueret. Et supplicantibus sibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum misit in Alexandriam, atque Syriam, huiusmodi oratione conscriptum : Tiberius Claudius Cæsar, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis dicit : Notum est, Iudeos in Alexandria constitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitasse temporibus priscis Alexandrinis : & paria ciuitatis iura à principibus impetrasse. Quod palam est ex rescriptis eorum, pariter & edictis. Sed postquàm nostro imperio Alexandria per Augustum noscitur subiugata, seruata sunt eis iura sua, à præfests per diuersa tempora destinatis : & nulla de legibus eorum mutatio facta est, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uerò Augusto principe, ut fuerunt singuli eorum, in suis solennitatibus permanserunt, neque coacti

H H

sunt

sunt religionis paternæ iura transcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudeos ibidem constitutos, qui temporibus C. Cæsaris, pro uehementi eius superbia simul et impudentia, quòd nollet gens Iudeorum patriam religionem transcendere, et illum Deum appellare, humiliati sunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudeorum aliquid auferre nitantur: sed seruanda eis iura priora, manentibus utique in suis solennitatibus: quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut postquam fuerint hæc edicta proposita, nulla de cætero turba fiat. Edictum siquidem in Alexandria pro Iudeis missum, huiusmodi esse dinoscitur. Quod uerò in omni orbe directum est, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis, consul ordinarius secundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa et Herode charissimis, quatenus eadem Iudeis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria constitutis, libenter hoc præbui: non solum petentibus hoc concedens, sed etiam ipsos, pro quibus rogatus sum, dignos existimans, propter fidem et amicitiam Romanis impensam: præcipue iustum esse decernens, ut neque Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad Dei culturam hæc facere noscuntur. Optimum ergo iudico, Iudeos in omni orbe sub nobis constituto, paternas solennitates sine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, ut hanc meam clementiam mansuete custodiant: et ipsi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, et municipiorum, intra Italiam et extra eam, regesque pariter et potentes, per proprios legatos transcribere uelint, propositumque non minus triginta diebus esse in loco, unde ex humili ab omnibus legi possit. His igitur edi-

ctis in

Et in Alexandriam, & in omnem terrarum orbem directis, ostendit Cæsar Claudius, quam uoluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maximis cumulatam donis, remisit ad propria: principibus prouinciarum atque præsidibus, literis suis scribens, ut ei honorem debitum exhiberent. Ille uero dum meliori fuisset fortuna prouectus, cum celeritate reuersus est: ueniensq; ad Hierosolymam, gratificas hostias celebrauit, nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos Nazareos tonderi præcepit. Auream uero catenam, quam ei dederat Caius, factam ad instar ponderis ferreæ catenæ, in qua manus regiæ fuerant obligatæ, ut tristis fortunæ memoriam reuocaret, & testimonium de rebus melioribus perhiberet, in templo suspendit supra gazophylacium, ut & maximum eius indicaret casum, & simul ostenderet, posse eum qui corruerit, denuo suscitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quoniam rex Agrippa ex parua causa, antè quàm dignitatem acciperet, fuerat alligatus, & post paululum compedibus absolutus, ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi, quia res hominum & lapsu faciente corruunt, & inclinatæ ad culminis fastigium sæpius reducuntur. Perfecit igitur Agrippa cultu exhibito Deo, Theophilum quidem Anni pontificatu semonit: & Boëthi Simoni, cui cognomentum erat Canthara, honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Simoni, & Boëthus pater, cuius filiam habuit rex Herodes uxorem: sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo sacerdotium habuit. Simonis autem Onie tres filij, in Macedonum principatu fuerunt, sicut in priori scriptura contradidi.

Iniuria Doritarum erga Iudæos, quomodo ultæ est à

Petronio.

CAP. VI.

HH & Rex

Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens, Hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & uniuscuiusq; modum bene disponens, affectuosam præbuit largitatem. Præfectum uerò militiæ totius fecit Sylam, uirum qui multis laboribus ei sæpe communicauerat. Igitur tempore paruo prætereunte, Doritæ iuuenes, præponentes uenerationi præsumptionem, cum natura uiderentur audaces, tollentes Cæsaris simulachrum, in synagoga statuere Iudeorum, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur nanque ad destructionem paternarum legum esse celebratum. Pro qua re ad Publium Petronium præsidem Syriæ festinanter aduenit: & contra Doritas conquestus est ei: qui non minus indignatus, cum utique & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret, impietate indisciplinatorum Doritarum, hæc cum magna indignatione scripta direxit: Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæsaris Pij, Germanici, primatibus Dorienfium dicit: Audiuius, quoniam quidam uestrum tanta superbiæ præsumptione sint usi, ut nec dictis Cæsaris Claudij Pij, Germanici subderentur: quibus sancitum est, Iudeos observationi paternarum legum esse dimittendos: uosq; omnia contraria fecisse cognouimus, synagogam consistere prohibentes Iudeorum, cum in ea posueritis simulachrum Cæsaris, præuarcationem scilicet agentes non solum contra Iudeos, sed contra ipsum imperatorem: cuius simulachrum melius poneretur in omni Iudeorum templo, quàm in debito loco: cum utique decreto Cæsaris sit sancitum, unumquenq; in locis suis habere potestatem. Veruntamē cum edictum imperatoris, precipientis ut iure solennitatibus suis utantur, & cum Græcis pariter conuersentur, contempseritis, risibile est si dicam car mei iudicij fueritis immemores. quapropter eos qui contra edictum Cæsaris talia commiserunt, cum etiam eorum iudices indig

indignentur, quando non propria uoluntate asserunt, sed impetuplebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perducì præcipio, quatenus possint gestorum reddere rationem. Primates uerò seu principes moneo, ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratam, culpabiles personas centurioni demonstrent, nullam seditionis aut litis relinquentes occasionem, quam scilicet maleuoli uenari bis operibus demonstrantur. Mihi nanque & charissimo meo regi Agrippæ, nulla potior cura est, quam ne gens Iudeorum occasionem sumat uindictæ gratia, & ut ad tumultum seditionis accedat. Ut autem apertius sciatis, quid et Cæsar ex huiusmodi causa præcepit: edicta eius Alexandriam destinata, huic scripturæ præposui: quæ licet omnibus nota esse uideantur, tum etiam apud tribunal meum charissimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit siquidem me pronuntiante, ut de cætero nulla seditionis aut turbæ queratur occasio, sed unusquisque suæ religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cõmissa, correxit, ut denuò nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, & denuò Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem, pro qua re supplicabat, hæc dicens: Tu quidem ò rex meo honori congaudens, hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit Deus: semel tamen cum indutus sim stola sacerdotij, sufficit mihi: prius enim sum dignius indutus, quam nunc denuo recepturus. Tu uerò si modo uis, ut accipiat dignior hunc honorem, agnosce quia omni peccato mundior est apud Deum & apud te rex frater mihi, qui possit ad hunc honorem dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uolunta-

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo post tempore, Petronio successit Marsus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hierosolymitas atque Berytios.

CAP. VII.

SYLAS igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, et nec in periculorum eius communione recesserat, sed cum eo in manifestis laboribus atque necessitatibus succubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum pristina firmitate, et nequaquam patiebatur ei legaliter obedire, ita ut maxima ab eo beneficia postulando, onerosus esse uideretur, cum semetipsum immensa arrogantia glorificaret, et regi sæpius ad memoriam causas communis tristitiæ produceret, ut studium quod tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod dum crebrò faceret, ut mihi uidetur, impropere beneficia noscebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non est enim ignobilium temporum grata memoria: neque suavis agnoscitur, qui frequenter ea quæ præstat, impropere. Quid plura? dum frequenter Sylas regis provocaret iram, et ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura solummodo, sed etiam tradendum uinculis in patriam destinavit. Cumq; eius ira longo fuisset tempore mitigata, et perspecta ratione in memoriam reuocasset, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remisit culpam. Die siquidem festivo natiuitatis sue, dum cuncti quibus imperabat in letitia magna consisterent, Sylam reuocari iussit, secum scilicet ecessurum. Ille uerò modum libertatis, quem iustum esse credebatur, uenientibus ad se non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo post paululum ablaturus est: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibite custodiuit, qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur et honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula et carcerem tenebrosam. Nunquam ergo horum obliuiscar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutionem carnis et anime hæc memoria reseruatur. Hæc loquens, poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uerò muros, qui circa nonam respiciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine et altitudine fabricatus est: et omni humano reddidisset tutamine fortiores, nisi Marsus Syria præses Claudio Cæsari quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut à murorum adificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus, et ad beneficia munifica præparatus, et ciuitatem proprijs sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusque gauderet, et fauorabiliter sue uite iura dissoneret, in nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, et ad supplicia præparanda, et aduersus odiosos sine retentatione perniciofa, Græcis magis quàm Iudeis familiaris existens, et alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas, theatra, et templa, porticusque constituens: Iudeorum uerò ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam. Mores autem Agrippæ erant mansuetui, circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona sue uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, et potius compassione pronus. Grata siquidem ei commoratio atque frequens in Hierosolymis erat, scq; in paterna sollemnitate seu puritate seruabat: nullaq; dies praeteribat hostijs uiduata sollemnibus. Quidam igitur in Hierosolymis uir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfectè discernere, multitudine in ecclesia conuocata, cum rex Casaream perrexisset, eum accusare praesumpsit, quasi non sanctum et iustum: suadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non nisi dignis ingredi liceret. Hæc ergo regi literis indicata sunt à praefecto, quia Simon talia concionatus esset. Quem rex euocatum, dum tunc esset in theatro, sedere iuxta se fecit, et sub silentio mitissime requisivit: Dic mihi, inquit, quid horum quæ hic aguntur contra legem esse noscitur? Ille uerò nihil habens quod responderet, ueniam postulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, iudicans etiam mansuetudinem conuenire regi potius quàm furorem, muneribus honoratum remisit ad propriam. Cum autem multis multa concesserit, præcipue Berytios honorauit. Instruxit enim eis theatrum, amplitudine et pulchritudine præcipua decoratum, et amphitheatrum copiosa impensa constructum. Sed et balneas, et porticus celsis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate sumptuum aut pulchritudinem scœdauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largissime ac magnifice ministravit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quæque illic instrumenta produxit, et uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum suam largitatem cunctis ostendit. Vbi uolens numerositate concertantium delectationem spectantibus exhibere, alios septingentos pugnatueros emisit: quoscunque malignos habuit, in hac actione distribuens, ut et illi hoc modo pugnarent, et opus

et opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaque passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu.

CAP. VII.

His spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migravit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, et Emesorum Sigerammus, et Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter et Herodes frater eius, qui et ipse Chalcidis habebat imperium, habuit que colloquium apud eos, susceptione et amicitijs ualde dignissimum, ita ut ostenderet sue sapientiæ culmen: et in presenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marfus Syriæ præses aduenit. Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilem Romanis esse, processit e ciuitate, occursurus ei quasi ab stadijs septem. Hoc etenim principium inimiciarum circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, et tanta pariter amicitia in suspicionem repente uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere consensum. Mox itaque ad unumquenque mittens, mandauit, ut non segniter ad propria remearët. Hæc Agrippa dolenter accepit, et propterea Marso quidem factus est inimicus. Matthia uero pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotem Elioneum Cantharæ natum. Igitur cum tertium annum in Iudæa compleisset regno, uenit in Cæsaream ciuitatem, quæ primum turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul et procerum una conuenerat. Secunda uero spectaculorum die, stola uestitus undique argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, et primis radijs sole Oriente demissis, argenti cla-

ritas percussa fulgorem reddidit nalde perspicuum, & oculus insipientibus formidandum. Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, Deum scilicet adpellantes eum, atque dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te uelut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspiciamus. Hæc autem uoces rex nequaquam comperscuit, nec impia eorum uerba compressit. Post paululum uerò respiciens, uidit supra suam uerticem in quodam fune sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego, inquit, uester Deus iam uitam mutare compellor. Repente nanque increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à Deo. Viximus etenim non prauæ, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in sacris iacētes, deprecabantur pro rege Deum, & omnia lacu, gemituq; complebantur. Rex autem cum in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque uerò continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uerò regni. Quatuor nanque sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uerò cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudeam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa sui

ta sui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuersis mutuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus, supplicanti-
bus larga munera conferebat, et dona sine aliqua parcitate
præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspi-
rantes simul Herodes Chalcidis rex, et Telchi præfectus, et
regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum
destinauerunt: et Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quasi
iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ.

CAPVT V I I I.

Rex igitur Agrippa hoc modo conuersatus, discessit à ui-
ta: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomi-
ne, agentem septimum et decimum ætatis annum, et filias
tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo æta-
tis anno Herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgi-
nes autem due erant, Maria et Drusilla, Maria quidem de-
cimum agens annum, Drusilla uerò sextum. Eratq; desponsa-
ta à suo patre Maria Archelao Chelcie filio: Drusilla uerò
filio Antiochi Comagenensis regis, qui dicebatur Epiphanes.
Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuisset, Cæsarienses et Se-
basteni benefactorum eius immemores, pessimas res egerunt,
blasphemantes uehementer, indecenterq; defunctum. Sed et
militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adcentes,
et statuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad lo-
ca fornicaria detulerunt: et statuantes eas in publico, reclinan-
tes eis fœdas contumelias inferebant: et turpiora facinora
quàm dici fas est, scelestis actibus adimpebāt: celebrantes con-
uiuia publica coronati, et madentes unguentis et oleo, sacri-
ficia pariter exhibentes: prandiaq; sibi met alterutri pro re-
gia morte mittentes. Erant autem immemores non solum A-
grippæ, qui multas eis præbuerat largitates, sed etiam aui eius
Herodis,

Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul et templa clavis probabatur fabricatus impensis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, et aiebatur à Cæsare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctum, et Sebastenos, atque Cæsarienses ei mortuo contumelias intulisse, graui dolore percussus est: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, uolens etiam iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato sue fidei puero: interrogans, quid et ipsis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non, decernerent: qui perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis eius propositum, uoluntatem autem eius incautam esse dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos excefferat, magnitudinem tanti regni committeret, cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos recte locutos Cæsar, præfectum in Iudæam, totumq; regnum direxit Cuspium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præstitit, ne Marsum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eueheret. Præ omnibus autem Fado præcepit Claudius, ut Cæsarienses, et Sebastenos pro defuncti contumelijs coërceret. Cohortem uero Cæsariensium, et Sebastenorum, et quinq; numeros in Pontum transferri iussit, ut ibidem militarent: et ex numeris Romanorum in Syria constitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium supplicarunt, et in Iudæa consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudæis effecti sunt, sumentes initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paululum referemus, eos ex illa regione migravit.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber uigesimus.De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum composito, &
de stola sacerdotali.

CAP. I.

MORIENTE siquidem Agrippa rege, sicut in libro præcedente narrauimus, Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium Longinum, memoria confrens hoc defuncti, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudeam uenisset, comperit Iudæos habitantes trans fluuium, contra Philadelphinos habentes contentionem pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter uoluntatem primatū suorum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eò quòd non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis fuisse læsos, sed usq; ad arma uenissent: Qui sumens tres priores ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antiban nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao, & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem princeps latronū, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequenter intulerat, non multò post captus, & ad eum deductus, morte multatus est. Hoc itaque modo cuncta Iudea latronibus est purgata, Fadi prouidentia, atque sollicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, qua solus pontifex indui solet, in Antonie castro reponerent: ut sicuti prius, sub Romanorum potestate iaceret.

illi

Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum, atque Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolimam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudeorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut finerent legationem ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotalē uestem haberent in propria potestate: & ipsi sustinerent, donec Claudij responsa perciperent. Illi uerò ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obfides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; danibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduentus eorum (erat nanque, sicut iam prædiximus, apud prædictum Claudium) Cæsari supplicauit, ut eisdem Iudeis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudeorum, promisit se concedere quæ petebant: iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam. Claudius Cæsar, Germanicus, tribunitiæ potestatis, quinquies consul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hierosolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudeorum, & cunctæ genti salutem. Agrippa meo pijsimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos uestros, gratias agente, eò quòd habeam gentis uestre sollicitudinem, & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante, ut sub uestra potestate consistant: quæ sunt à me postulata, concedo, sicut uir fortissimus & mihi charissimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi, primum quidē propter pietatē meam, uolens unūquēq; exhibere suam in paterna traditione culturam: deinde sciens, quia dum hæc fecero, & ipsius regis Herodis, & Aristobuli iuuenis, potentium personarum, quorum circa me pietatem, & circa nos stu-
 dium

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam et Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Ioannes Iouis panis. data est x i i i. Calendas Iulij, Consulibus Ruso, et Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cesare et Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi et sacerdotum ordinationem: et omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usque ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, et Ioseph Cami filium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa.

CAP. II.

EOSiquidem tempore Helena Adiabenorum regina, et filius eius Izates, ad solennitatem Iudeorum hac causa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazcus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Que dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, et quandam subito uocem audiret, precipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente Deo et principium, et finem esset felicissimum possessurus. Qua uoce turbatus, repente surgens, hæc dixit uxori, et natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena et alium seniore filium, nomine Monobazum, et alios filios ex alijs mulieribus procreatos. maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat et odium, quando cuncti contristabantur, quia eum pater omnibus preponebat. Hoc pater aperte cognoscens, illis quidem ignouit: sciens quia hoc non agebant pro malitia,

malicia, sed quoniam singuli suorem patris habere desiderabant. Izatem uero, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid sustineret, multis muneribus sarcinatum, in castrum Pafini misit ad Abennerigum regem, commendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter cum excepit, et pro multa deuotione, filiam suam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitque prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauarctur, et paucum sibi tempus uiuendi superesse uideret, uoluit aspectum filij ante quam moreretur, inspicere: et uocans eum, delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoque prouinciam, qua dicitur Carroorum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiae sunt arce Noë, quae ex imbrium diluuio liberata fertur, et hactenus uidere uolentibus demonstratur. Commorabatur itaque Izates in hac regione, et Artabanem Parthicum ad Iudeam destinauit. Cumque legibus crederet Iudeorum, studebat et ipse conuerti: et credens se perfectum non esse Iudeum, nisi signum circumcisionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates et suae genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudeum. Et illa quidem haec dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam uerba referebat: Qui matri dixit, atque interminatus est, quia nisi acquiesceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse supplicij sustineret, qui quasi autor et doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens haec, respondit, quia posset etiam praeter circumcisionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: et hoc esse firmitus quam circumcisionem accipere: ueniamque illi daturum Deum,

opus

opus hoc non implenti propter necessitatem, subiectorumq;
 formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit.
 Post hæc autem cum nequaquam suum desiderium abiecisset,
 Iudeum quendam alium de Galilæa uenientem, Melaxarum
 nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circumcisionis
 opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, & inuenisset legem
 Moscos legentem: Ignoras, inquit, ô rex Moscos iura, & per
 hæc Deo facere uideris iniuriam. Non enim solum legere, sed
 primitus facere te oportet, quæ præcepta sunt. Quàm diu sine
 circumcisione permanes, legibus nequaquam nosceris obedire.
 Sed si nondum ex hoc legisti legem, ut scias, quapropter hoc
 geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actum differri non
 pertulit, sed ad aliam conuersus est domum, & uocans medi-
 cum, quod præcipiebatur, impleuit. Tunc euocata matre, &
 Anania doctore, eis quod egerat, explanauit. Qui repente
 non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifestata
 rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subie-
 ctis uirum extranei Dei cultorem sibimet superesse: ipsiq; pa-
 riter pericula sustinerent: quasi & huius rei uiderentur au-
 tores. Deus autem præsens erat, qui illorum metum non per-
 duxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates, &
 eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit an-
 gustijs, & salutis dona concessit: ostendens, quia respicienti-
 bus ad eum, & ipsi soli credentibus, nequaquam fructus pie-
 tatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur
 Helena regis mater, uidens regem pacificè gubernare, &
 suum filium esse beatum, & ultra cunctas gentes prouiden-
 tia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarum
 conspiciere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum Dei
 templum suppliciter adorare, & hostias pacificas offerre.
 Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone

consentiente, & multam preparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdam suorum, alios quidem ad Alexandrinam urbem, ut frumenta ex eius pecunijs compararent: alios Cyprum, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostrâ ciuitate gesserunt, quæ postea declarabimus,

De gestis Izatis regis, & obitu.

CAP. III.

Artabanus itaq; rex Parthorum, sentiens sibi met satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, salutem apud eum inuenire se credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum, atq; familiarium circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum apertè nosset, Izates uerò Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere constitutum, & astans ei, prior secundum morem patrum adorauit. Deinde: O rex, inquit, nec me despexeris tuum seruum, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus, tuum posco solatium. Perfice siquidem inconstantiam fortunæ, & hanc scito esse communem, & uim similem habituram. Nam si me sine uindictâ despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges

reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorsum. Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem, mox ex equo defiliens: Habe, inquit, fiduciam ô rex, nec te præsentia facta confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum nanque me & auxiliatorem inuenies plus, quàm credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constitutam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uerò pedibus sequebatur, honorem tribuens ei, quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus, grauiter tulit: & per præsentem fortunam, honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, atq; præiret. Tunc ille in equum ascendens, eumq; ad regalia sua perducens, omnem ei honorem libenter exhibuit: & in consessu, atque conuiujs primum recubitum ei parauit, non præsentem fortunam intendens, sed eius pristinam dignitatem, eumq; ratione frequenter consolatus est, quia communes sunt omnibus fortune permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem, promittens eum pristinorū in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uerò suscipere quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eò quòd Cinnamum iam constituissem principem, ne forte certamen inter eos emergeret: agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem, mandauit, ut ueniret Artabanus, regnū propriū recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans, auferens de suo capite, imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnum, unde per proceres suos ceciderat, restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo

lecto, quo solis Parthorum regibus licet dormire, cōcessit: deditq; ei maximam, et optimam regionem regis Armeniorum, cuius terre nomen est Nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam civitatem, quam Mygdoniam nuncupaverunt. His itaque muneribus à rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululum uerò tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim ueniens ad Izatem, suadebat ei, ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen persuadere non potuit. Izates enim Romanorum sciens potentiam, atque fortunam, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinque filios etate nouellos, ut linguam nostræ patriæ et eruditionem sub integritate cōdiscerent, sed et matrem, ut templum sicut prædiximus adoraret: segnior erat ad bellandum. Sed et Bardanem sepius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, et credens eum per talia uerba terrere, quatenus à desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduersus Izatem repente pronuntiavit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, Deo scilicet spem eius annihilante. Agnoscētes enim Parthi Bardani uoluntatem, et quia contra Romanos bellum suscipere decreuisset, illum quidem extinxerunt, principatum uerò Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato, successit frater Vologeses, qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem: Pacoro quidem seniori Medorum, Tyridati uerò iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter et eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa Deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt et ipsi desiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis solennitatibus obedirent. Horum nifus fuit subiectus ualde in-

gratus

gratus, & in hoc procures indignati, iram equidē retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciscerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ scripserunt, multas se daturus pecunias promittentes, si contra eorum regem castra moueret: simulq; professi sunt circa primam congressionem eum se quoque deferere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat, poenas exoluere. Dictis ergo sacramento firmatis, festinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipsa prima congressione, antè quàm ad manus accederent, facto signo omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorsum hostibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, sed consilium proditiōis agnoscens à primatibus factum, & ipse cum exercitu discessit: causamq; requirens, ut agnouit constitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uerò die congressus, plurimos occidit, omnes autem simul in fugam uertit: ipsumq; regem persequens in quodam castro Arsanum nomine circumclusit. Quo tamē forti dimicatione præualuit, captoq; castro, dum Abiam regem non inuenisset uiuum, quoniam seipsum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta, in Adiabenorū regressus est regionem. Primo quidem conamine Adiabenorū procures non ualentes aduersus regem, Deo scilicet eos eius potestati tradente, neque tunc quiescere uoluerunt: sed scripserunt Parthorum regi Vologesi, rogantes eum, ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente constitueret: dicentes se odio habere proprium regem, qui iura patriæ destruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus est ad bellum: & cū iustam belli non inueniret occasionem, datos ei à patre honores repetit, & resistenti bellum se

inferre minatus est. His auditis, Izates non mediocriter turbatus est: & iudicans turpitudinem sibi fore, si propter metum collatis honoribus cedere uideretur, sciens insuper, quia etiam si his cederet, Parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret, decreuit magis Deo curatori omnium animæ suæ pericula committere: eumque maximum habere se arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis, cunctaque frumenta & foenum, & pabula congregavit. Quibus gestis, hostium sustinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege, cum exercitus sui multa uirtute, pedestrium pariter & equestrium, & cum magna uelocitate faciente uallum circa fluuium, Medorum scilicet & Adiabenorum provinciam terminantem, etiam Izates castra posuit non procul ab eo, habens circa se equestrium quasi sex millia. Quo facto, uenit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum uirtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuiio usque ad Bactrorum terminos resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, quod circa suum dominum esset ingratus: à cuius manibus neque Deus eum posset quem colebat cruere. Hæc dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitum suo abundantius potiozem: sciendum tamen quia cunctis hominibus potentior esset Deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationem Dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens: cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans Deum, atque dicens: Dominator domine, si non frustra me tuæ dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repente Deus exaudivit

exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeses accepit epistolas, in quibus scriptum erat, quia Dacæ, & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, Deo providente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uerò tempus, cum quinquagesimum quintum ætatis, & uicesimum quartum regni compleisset annum, relinquens filios masculos uiginti quatuor, & filias uiginti quatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauius quidem tulit, & sicut potuit mater, quæ piissimum filium uidebatur amisisse: ueruntamen consolata est, audiens regni successionem ad seniore suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cumq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens, in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procul stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ suæ tempore gesserit, postea declarabimus.

De Theoda mago, & pseudopropheta.

CAP. II.

Igitur dum Fadus Iudæam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, non inuene Theodas, populo multa suasit, ut sumentes substantias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facile transitum præberet. Hæc ergo dicens, secum duxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimentum suæ insipientiæ peruenire, sed repente cohortem misit equestrum super eos: quæ inopinabiliter irruens, mul-

tos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipsumque Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerunt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis contigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filiis.

CAP. V.

Venitque Fado successor Tiberius Alexander, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salus, genere diuitijsque Alexandrinorum cunctos excellens: sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanferit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparant ex Aegypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum, atque Symonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusque est Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens: Aristobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, et ex Beronice fratris filia Beronicianum, et Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar Agrippæ iuueni dedit.

De seditione orta in diebus azymorum ob impudentiam milicis.

CAP. VI.

Seditione igitur incidente in Hierosolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione consisteret, multi Iudeorum perempti sunt: sed primitus causam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate Paschæ, in qua mos est nobis azyma offerre: dum undique ad se st

ad festiuitatem hanc populus conuenisset, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res uel actio nasceretur, iussit militibus, ut unam aciem armatorum faciētes, circa porticus templi cōsisterent: ut si fortē aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præsides Iudææ in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis excessisset, quidam militum reuelauit genitalia sua, & populo demonstrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti sunt: non semetipsos contumeliam passos, sed in Deo impietatem gestam esse dicentes. Quidam uerò procaciores, Cumanum blasphemabant, asserentes militem ab eo summissum. Cumanus autem audiens, & ipse non mediocriter prouocatus est. Veruntamen hortabatur eos à seditione quiescere, ne in festiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset, & illi ad blasphemias magis accederent, iussit omnes milites arma sumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum, sicut prædiximus, suprapositum templo. Multitudo siquidē uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent, per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti millia enim dinumerati sunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliui orationum atque sacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passionēs unius militis lasciuiā generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuò super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserant, uia publica uenientes, quasi centum stadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæsaris seruum iter agentem more latrocinij spoliāntes, omnem eius diripuerunt substantiam. Audiens hoc Cumanus, milites continuò desti-

navit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad se uinctos adduci. Igitur uastatione facta, quidam militum leges Moſeos in quodam uico reperiens, easq; ſumens cunctis uidentibus rupit, & multas blaſphemias atque contumelias eis impoſuit. Iudæi uerò hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Cæſaream deſcēderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem acceſſerunt dicentes: non ſe, ſed Deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: ſe autem nolle uiuere, dum leges patrias ſic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, ſuadētibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, ſecuri percuſſo, occaſionem ſecundæ ſeditionis abruptit.

Alia ſeditio orta inter Samaritas & Iudæos. CAP. VII.

Poſt hæc igitur inter Samaritas atque Iudæos inimicitia huiusmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum conſtitutum, quidam conſerentes litem, multos eorum interemerunt. Primi ſiquidem Galilæorum audiētes, quæ geſta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinē excitauere Iudæorum, ut arma ſumerent, & ſuam defenderent libertatem: ſeruitutem amariffimam eſſe dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uerò eorum, eos cōpeſcere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquieſcentes, ad arma progreſſi ſunt: & ſumentes in auxilium Eleazarum Dinci, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendentes, cuncta diripuerunt. Cu-

manum

manus autem hoc audiens, atque sumens Sebastenorum cohortem, & pedestrium quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, super Iudæos egressus est: factaq; congregatione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uerò Hierosolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent, induti saccis, & cinere capita sua complentes, omnino eis qui resolutauerant, ut quiescerent, supplicabant: ponentes ante oculos eorum subuertendam propriam regionem & templum pariter coneremandum, uxorū ac filiorū captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proijcientes arma quiescerent, & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij recesserunt, latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Et illo omnis Iudæa latrocinijs est impleta.

De dissensione Iudæorum & Samaritanorum. C A P. V I I I.

Samaritanorum uerò primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præsidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accusauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant, non tantum se dolere dicebant, nisi quia Romanorum contempserint potestatem: ad quorum iudiciū debuerant pro sua, si qua fuisset, læsione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudæi uerò & seditionis, & litis autores Samaritas fuisse dicebant, & ante omnia Cumanum munerum oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audisset, distulit iudicare, dicens tunc se sententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniēs ueritatem subtiliter indagasset. Et illi quidē nihil agētes reuertebantur. Post paululum

lulum uerò tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, et quosdam Samaritanorum ac Iudeorum indisciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, et secundo Samaritas audiens, à quodam Samareo didicit, quomodo quidam primus Iudeorum nomine Dortus, et aliqui cum eo iuuenū, numero quatuor, populo suassissent, ut à Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uerò pontificem, et Anianum magistrū alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ gesta fuerant, redderēt Cæsari Claudio rationem: iusitq; primatibus Samaritanorum atque Iudeorum, pariter et Cumanus, et Celeri tribuno, et uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se quæstionibus audiendis. Ipse uerò metuens ne multitudo Iudeorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, et festiuitatem patriam Deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, et qui cum eo erant, necnon et primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrociniū Cumanus et Samaritæ libertorū Cæsaris, et pariter amicorū, qui scilicet præualere poterant contra Iudeos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, et primos Iudeorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiēs, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiens, dū agnouisset malorum principes fuisse Samaritas, eos quidem
qui

qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autē in exilium egit: Celerem uerò tribunum præcepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui præside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, aliisq; regionibus. CAPVT IX.

Misit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudæam præsidem, qui rebus in regione Iudææ præsideret. Cumq; decimū principatus compleisset annū, Agrippa Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, unā cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lysaniæ, Chalcidem uerò ei abstulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uerò sumens donationē Cæsaris, Aziaxo regi Emexorum, uolenti se circumcidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudæorum solennitates sequi, licet hoc facturum se eius compromiserit patri. Mariam uerò dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsatus; quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiæ siquidem inter Drusillam & Aziaxum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutæ sunt. Dum Felix in Iudæam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellentem, eius speciem cōcupiuit: & quendam Iudæum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam, suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eius non despicere thorum. Illa uerò non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium

Vesuij

Vesuvij mōtis temporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uerò post Herodis mortem, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasisit Polemoni regi Lycia, ut circumcisus eam haberet uxore. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autē flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptiis, etiam solennitates Iudeorū pariter dereliquit. Eodē uerò tempore & Maria repudians Archelaū, coniuncta est Demetrio Alexādrino, Iudæo, genere & diuitiis ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filiū, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone suffecto, & matre occisa.

CAP. X.

Claudius interea Cæsar defunctus est, cum imperasset annis tribus & decem, & mensibus octo, diebusq; uiginti. Est autem sermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæsaris frater: uir autem eius Domitius Aenobarbus nobilissimus Romanorum. Quo moriente uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentem filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ Messalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiā. Erat autē ei & Antonia filia senior, quam ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiā itaq; desponsauit Neroni: sic enim eum postea uocauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autem metuens, ne Britannicus crescens regnum à patre perciperet, & uolens imperium suo filio præparare, de morte Claudij, sicut erat sermo, tractauit. Quo mortuo, repenti misit principem militiæ

militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem, & cum more principis adorarent. Nero siquidem hoc modo principatu sumpto, Britannicū quidem ueneno latenter occidit, matrem uerò propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non solum pro matris officio, sed etiam quòd ei suis machinamentis Romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare. Multi nanque de Nerone historiam conscripserunt: quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alij uerò propter odium & eius inimitias, sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen à me non sunt, qui de Nerone mentiti esse noscuntur: dum neque priorum gesta conscribentes, ueritatem uideantur historiæ custodisse: licet circa eos neque odium habuisse noscantur, cū longis post eos tēporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem historiæ præuidere nolunt, liceat scribere sicut uolunt. Probatur enim hoc habere gratissimum. Nos autem propositum ueritatis habentes, perfectionem præsentis negotij breuiter comprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

De Iudæa latronibus & seductoribus populi referta.

C A P V T

XI.

Reuertar igitur ad narrationem casuum gentis nostræ. Primo itaque imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emesorum rege, eius frater successit in principatu, & minoris Armeniæ præsulatus Aristobulo Herodis regis Chalcidensis filio à Nerone commissus est. Sed & Agrippæ donauit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ:
præcip

præcipiens, ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem trans fluuium constitutam, & uicos circa eam positos quatuordecim. Res itaque Iudeorum clementum semper ad peiora suscipiebant. Latronum namq; denuò & magorū hominum turba populum seducentium est repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum ordinem instituerat, per insidias cepit uiuum. Dans enim ei fidem, quia nihil mali sustineret, flexit eum ad se uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæsarem. Habens autem simultatem Felix cum pontifice Ionatha, eò quòd esse pius ab eo moneretur, ut rebus Iudeorum melius præsideret, ne querelam à plebe susciperet: cum populus petisset à Cæsare, ut ipse in Iudeam dirigeretur administrator, occasionem quærebat per quam remoueret eum, qui uideretur ei sæpius importunus. Graue namq; est nocere uolentibus, si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorum Ionathæ quen-dam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarū pecuniarum promissione flexit, ut super Ionathan latrones induceret, qui eum uita priuarent. Ille autē sumpto cōsilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Ascenderunt quidā eorum ad ciuitatem, quasi adoraturi Deum: gladiosq; sub ueste portantes, & permixti populis, peremerūt eum. Cumq; mors eius inulta remansisset, de cætero cum omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant, & gladios absconsos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiā in tēplo quosdam interimebant. Nam & ibi sæpius cædes facere præsumpscrunt, nihil se agere inapictatis existimātes. Ob quam causam arbitror etiā Deum auersatū nostrā urbē & templū, uelut nequaquam suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, & ut purgatio fieret

fieret ciuitatis, ignē & seruitium intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atque filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronum hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uerò & seductores populo suadebant, ut eos in eremum sequeretur, dicentes se Dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerunt: quoniam dum ad hoc accessissent, à Felice puniti sunt.

De Aegypto quodam propheta, uelut seductore populi à Felice occiso.

C A P V T X I I.

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Aegypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad montem, qui dicitur Oliuarum, positum ē diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; conscenderent, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autem dum hæc audisset, iussit militibus ut arma sumerēt. Quo factō cū multis equestribus impetu factō ab Hierosolymis, irruit super eos: & quadringentos quidē eorum gladijs interemit, ducentos uerò uiuos cepit: ipse autem Aegyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populū cōtra Romanorum prælia concitabant, suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebant.

De contentione Cæsareæ orta inter Iudæos, & Syros, deq; alia inter pontifices & sacerdotes. Felix etiam à Iudæis accusatur, succedente illi Portio Festo.

C A P . X I I I.

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi nanque primos se esse dicebant, eò quòd conditor Cæsareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uerò de Herode quidem ita esse profitebantur: dicebant autem Cæsaream Stratonis turrin primitus uocitāam, & tunc nullum habitatorem

K K ipsius

ipsius ciuitatis fuisse Iudæum. Hæc audientes præfecti provincie, sumentesq; ex utraque parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuilijs confidentes, & propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uerò pecunijs quidem minores, sed sapientia fortiores, dum multi Cæsariensium & Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent, pauco tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex utraque parte uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autem cum uidisset belli modo eorum esse certamen, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarent. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, & multos quidem eorum peremit, plurimos autem uiuos cepit, & domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uerò modestiores, & dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsos, rogauere Felicem, ut milites missa tuba renouicaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaëli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisque enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conserentes semetipsos ad lites, alterutris derogabant, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præsule, audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantam siquidem impudentiam atque præsumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad areas destinare præsumperint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent.

Sic enim

Sic enim inquietorum vis , oppressa iustitiæ gravitate , prævaluerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudeorum Cæsaream habitantes , ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat pœnas exolvere pro læsione Iudeorum , nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædago, deq; mago quodam seductore populi.

CAP. XIII.

INterea primates Syrorum Cæsariensium, Beryllo pædago Neronis , qui officium super Græcos habebat , per epistolas multis pecunijs suaserunt , ut à Nerone peteret, daret eis epistolam, per quã ius civilitatis, quòd cum eis habebant Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorẽ rogavit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamẽ genti nostræ postea ingentiũ malorum fuit occasio. Agnoscẽtes namq; Iudæi Cæsarienses , quæ fuerant scripta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederent. Festo igitur in Iudeam ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderentur : præcipue namq; sicarij tunc abundabant , utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorum ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorũ sicæ, à quibus etiam uocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant , & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinem destinauit equestrium atq; pedestrium super populos , qui decepti fuerant à quodam mago,

KK 2

salutem

salutem eis & malorum requiem promittente, si eum sequi in desertum contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt.

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacerdote.

CAP. XV.

Hoc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatium factum est olim à filiis Asamonæ, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hec itaque uidentes Hierosolymorum primates, grauiter habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum ædificauerunt circa exedram, quæ erat in interiori sacrario ad Occidentem conuersa. Hic ergo paries non solum triclinij regalis aspectum abstulit, sed etiam Occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi custodias in festiuitatibus propter templum habere Romani solebant. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Festus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatum repente destruerent. At illi rogauerunt, ut eis potestas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non se uitam habituros, si quedam pars templi destrueretur. Tunc permittente Festo, miserunt de suis primatibus decem, simul & Ismaëlem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non solum ueniam gesti operis condonauit, sed etiam ædificium manere permisit, hoc beneficium Poppeæ coniugi religiose pro Iudeis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uerò & Ismaëlem obsidum loco retinuit. Rex igitur

igitur hæc agnoscens, pontificatum dedit Ioseph, filio Simo-
nis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porro Cæsar
misit Albinum in Iudæam præfectum, mortem Festi cogno-
scens. Rex autem denuò Ioseph quidem pontificatu priuauit,
et Anani filio, qui et ipse Ananus uocabatur, eius successio-
nem dedit. Hunc etenim seniore Ananum dicunt fuisse feli-
cissimum: filios nanque habuit, qui omnes Dei pontificatu
sunt functi, dum et ipse primitus hunc honorem plurimis tem-
poribus habuisset, quòd nulli pontificum apud nos prouenisse
dignoscitur. Ananus autem iunior cum pontificatum suscepis-
set, erat uehementer asperimus et audax, secta Sadducæus,
qui circa iudicia sunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles, sicut
iam declarauimus.

De Iacobo fratre Domini lapidato sub Anano pontifice, qui
pontificatu priuatus, sacerdotum decimas rapuit. Deq; Cæ-
sarea illustrata, & pontificum dissidio. CAP. XVI.

Cum ergo huius sectæ Ananus esset, credens se inuenisse
tempus opportunum, Festa mortuo, et Albino in itine-
re constituto, concilium fecit iudicum, et quosdam deducens
ad semetipsum, inter quos et fratrem IESU, qui dicitur
Christus, nomine IACOBVM, quasi contra legem agentes
accusans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur mode-
ratissimi esse ciuitatis, et circa legis integritatem habere solici-
tudinem, grauiter hoc tulere: miseruntq; latenter ad regem, ro-
gantes eum, ut scriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neq;
prius recte fecisset. Quidam uerò eorum etiam Albino occur-
rerunt, ab Alexandria uenienti, eumq; docuerunt, quia non li-
ceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium.
Albinus autem eorum sermonibus flexus, cum iracundia scripsit
Anano, interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter et
rex Agrippa, sublato ei pontificatu, quæ tribus habuerat men-
sibus

sibus, Iesum Dannei filium in eius locum constituit. Cumq; Albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, omni providentia nisus est, ut provincia pacem haberet: et ideo sicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat, et fauorem ciuium habebat, pariter et honorem. Erat enim locuples, et quotidie Albinum atque pontifices muneribus complacabat. Habuit autem famulos valde laboriosos, qui cum procacibus conuersati uiris pergentes ad areas sacerdotum, decimas accipiebant, uini facientes et non abstinentes à cæde non dantium. Sed etiam alij pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utique prohiberet. Quapropter sacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur sicarii, festiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderunt unum scribam magistratus, Eleazarum filium Ananias pontificis, et alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decem uiros, quos ex eis ceperat, et uinctos habebat, absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hoc faceret persuasit, quod opus maximorum malorum fuit initium. Latrones namque semper moliebantur ut aliquos famulorum caperent Ananias: quos non aliter, nisi quosdam sicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuisset, capta fiducia rursus provinciam affligebant. Hoc itaque tempore rex Agrippa, Philippi Cæsaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, et Berytj theatrum pecunijs multis instructum, annalibus spectaculis condonauit, innumeras illic expensas efficiens. Frumenta namque populo copiosa, et oleum opulenter exhibuit, et omnē pariter ciuitatem statuarū pulchritudine et antiquorum imaginibus exornauit, et penē omne decus regium ibi mi

ibi migravit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum, eò quòd illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius, à rege successionem pontificatus accepit, Iesu Danni honore priuato: & propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes etenim collectionem prauorum hominum, frequenter usque ad lapides blasphemijs precedentibus inciderunt. Ananias autem præcebat et, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabant, cum essent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis, cum utique res eius ad peiora prouherentur.

De hymnidicis, & ædificio templi ac ciuitatis.

CAPVT

XVII.

Albinus itaque cum audisset sibi successorem Gesium Florum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis præstare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs sumptis abire præcepit. & ita factum est, ut carcer quidem purgaretur à noxijs, sed provincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicumque erant hymnorum dictores, persuaserunt regi, ut factò concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetraverunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant, hymnidicis hoc concessit, ut postea ueste prima, linea sione uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur: quibus spretis, non poterant penitus non solui. regunt.

K K 4

cum

cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, & ciues conspicerent artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore, indigentes unde mercedes acciperent, quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabatur, pecuniasq; repositas propter timorem Romanorum habere non ualerent: tunc habito concilio, ut cura haberetur artificum, & eis potius liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet operaretur, mercedes acciperet: regi persuaserunt, ut Orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboq; constructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uero sex, opus Salomonis regis, qui primitus templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis, instructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum, & tempore & copiosis pecunijs opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero fieri albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiæ Theophili: sub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudeos sumpsit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudeorum ab Aaron usque ad destructionem templi, & de Floro præside. CAP. XVIII.

NEcessarium inter hæc credo, & historia præsentī esse conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permissum est, & quanti fuerant usque ad bellī finem. Primum itaque omnium dicant Aaron fratrem Moyses pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente successisse mox filios, & alijs eorum denuò liberis honorem unius distributum. Vnde legitimū est, nullum posse pontifi

pontificatum percipere, nisi de sanguine fuerit Aaron. Ex alio nanque genere, neque si in regno constitutus sit, pontificatum potest adipisci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (sicut diximus) primo, usque ad Dinasum, qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est, numero octogintatres. Ex quibus, in deserto temporibus Moseos consistente tabernaculo, quod Moses Deo dicauit, usque dum ad Iudeam populus aduenisset, ubi Salomon rex Deo edificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanque donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, postea uerò etiam uiuentibus successio præbatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron existentes ex genere, per successionem sumebant honorem. Fuit autem Hebræorum respublica primò quidem sub populi potestate, post hoc autem sub unius principatu sita, tertio uerò sub regibus. Tempus ergo quo isti tredecim habuere principatum, à die qua Aegyptum patres nostri Mose duce reliquerunt, usque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hierosolymorum in urbe construxit, fuit annorum duodecim et sexcentorum. Post illos itaque tredecim pontifices, decem et octo alij hanc tenuere potestatem, à Salomonis regis temporibus Hierosolymis sibimet succedentes, usque ad aduentum Nabuchodonosor Babyloniorum regis, qui castrametatus aduersus urbem, templum quidem concremauit, gentem uerò nostram in Babyloniam migravit, et pontificem Iosedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum sexaginta sex fuit annorum, mensium sex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæa sub regibus essent constituti. Post tempus autem annorum septuaginta captiuitatis gesta per Babylonios, Cyrus Persarum rex dimisit ex Babylonia Iudeos ad propriam remeare terram, atque concessit templum ædificare captiuis. His itaque

remcantiſſimis, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſque ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere preſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primuſq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militie eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Erecia, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, deſuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Aegyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatæ eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præſectura Deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & cum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud Aegyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uerò cum tribus annis habuiſſet pontificatum, deſunctus eſt: cui nemo ſucceſſit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonæ, commiſſa ſibiſmet poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Jonathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauiſus, acceperit hunc honorem Simon germanus eius. Huic quoque per dolum generi in conuiuium morienti, filius ſucceſſit Hyrcanus: Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatum tenuiſſet & regnum (is nanque primus uſus eſt anno uno diademate) heredem fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandra coniungi præcipiens, ut ipſa pontificem ordinaret. Que pontificatum

tificatum quidem Hyrcano suo filio dedit, regnum uerò ipsa retinens annis nouem defuncta est. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Post mortem nanque Alexander, dimicauit aduersus eum frater Aristobulus, & dum uicisset, illum quidem pontificatu remouit: ipse uerò & regnum tenuit, & Dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, mense similiter tertio, ueniens Pompeius, & Hierosolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens, ipsum quidem Romanum cum filijs uinctum misit, Hyrcanum uerò denuo in pontificatum restituit: quem gentis quidem praesidatum habere permisit, diademate uerò uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc potestatem super nouem priores, alios annos uigintitres. Barsasarnes autem & Pacorus Parthiae potentes transiuntes Euphratem, & pugnantes aduersus Hyrcanum, ipsum quidem ceperunt: Aristobuli uerò filium Antigonum constituerunt regem. Qui dum tribus annis & mensibus totidem tenuisset regnum, Sosius & Herodes obsederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uerò, commisso regno sibi met à Romanis nequaquam constituit ex genere Asamonei pontifices: sed quibusdam ignobilibus, & qui solummodo de sacerdotibus essent, praeter Aristobulum tribuit hunc honorem. Aristobulum namque filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem constituens, sororē eius Mariam duxit uxorem: ob quam rem fauorem populi sibi met collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne euncti ad Aristobulum declinarent, eum in Hierico suffocari dolo machinatus est cum nataret, sicut iam declarauimus. Post hunc autem nequaquam alicui ex genere Asamonei pontificatus tribuit potestatem. Similia quoque gessit in constitutione sacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani, postea super Iudaeos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab

qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, usque ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremanit, cuncti simul uigintinouem. Tempus autem horum, anni sunt centum & septem. Quorum quidam conuersati sunt sub Herodis regno & filij eius Archelai. Post horum uerò mortem, populi quidem potestate cuncta regebantur: præsulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gēsīus itaque Florus, missus à Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudeos attriuit. Erat namque genere Clasonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum esset amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius infulus huius dignitatis adeptus est. Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quasi beneficij largitorem Iudei laudarent. Ille namque malignitatem celabat, & ne penitus deprehēderetur à turba quodammodo prouidebat. Gēsīus autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat, neque direptioni parcens, neque modum iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore namque multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudei, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogeantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans, citius quàm paulatim & per tempora nos petire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem

Neronis

Neronis imperij. Sed ea quidem quaecunque aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

P E R O R A T I O.

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historiae, postquam etiam bellum coepi cōscribere. Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionem, usq; ad decimum annum Neronis imperij. Ea siquidem quae nobis Iudaeis prouenerunt in Aegypto, et Syria atque Palestina, et quaecunque perpeſsi sumus ab Assyrijs et Babylonijs, uel circa nos Persae seu Macedones egerunt, et post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare, qui per annos duo millia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorum et conuersationes enuntians, et monarchiarum potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio continetur. Hoc enim in principio historiae me facere compromissi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neq; Iudaeus, neque alienigena, potuit hoc negotium Graecis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximam eruditionem nostrae provinciae, et etiam Graecas studui literas adipisci. Artis nanque grammaticae experimentum sumpsi, integritatem uerò prolationis uerborum possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiant eos, qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur, eò quòd commune putent hoc officium non liberis tantummodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uerò illos tantummodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, et uirtutem sacrarum literarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidem
ant

aut tres adepti, et laborum fructum repente potiti sunt. Non erit forsitan inuidiosum, etiam de genere meo, et uite actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de Antiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habentibus uero sexaginta millia uersuum. Et si diuinitas concesserit, per discursum quidem commemorabo rursus et causas belli, et eorum que ad presentem pertinent diem, que est tertij-decimi quidem anni Domitiani Cesaris principatus: mihi autem à natiuitate quinquagesimi et sexti.

Proposui quoque uobis conscribere etiam nostras, id est, Iudeorum sectas, in quatuor libris: de Deo eiusque substantia, et de legibus, et cur secundum eas aliud facere promittimur, aliud prohibemur.

FINIS.

